

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
“ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ”

**ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ
ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ
ГУМАНІТАРНО-ТЕХНІЧНОЇ ЕЛІТИ**

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

Випуск 36-37 (40-41)

*За редакцією
доктора технічних наук, професора
Л.Л. ТОВАЖНЯНСЬКОГО
і члена-кореспондента Національної академії педагогічних наук
України, доктора педагогічних наук, професора,
О.Г. РОМАНОВСЬКОГО*

Харків НТУ «ХПІ» 2013

ББК 74в7

П78

УДК 378:37.03+316.344.42

Рецензенти:

Р. С. Гуревич, доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України

В. В. Рибалка, доктор психологічних наук, професор

В. О. Лозовой, доктор філософських наук, професор

Свідोцтво про державну реєстрацію: КВ №7762 від 21.08.2003 р.

Включений у довідник періодичних видань бази даних Ulrish's Periodicals Directory (New Jersey, USA)

Друкується за рішенням Вченої ради Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут", протокол № 2 від 01.11.2013 р.

Редакційна колегія:

- В. Г. Кремень**, д-р. філос. н., професор, академік НАН України і НАПН України (голова)
- Л. Л. Товаянянський**, д-р. техн. н., професор, почесний академік НАПН України (співголова)
- І. А. Звизон**, д-р. філос. н., професор, академік НАПН України (заступник голови)
- О. Г. Романовський**, д-р. пед. н., професор, член-кореспондент НАПНУ (заступник голови)
- В. М. Бабасв**, д-р. держ. упр. професор
- В. П. Андрущенко**, д-р. філос. н., професор, академік НАПН України
- Н. Г. Ничкало**, д-р. пед. н., професор, академік НАПН України
- І. Д. Бех**, д-р. психол. н., професор, академік НАПН України
- С. У. Гончаренко**, д-р. пед. н., професор, академік НАПН України
- В. І. Луговий**, д-р. пед. н., професор, академік НАПН України
- В. Ю. Биков**, д-р. техн. н., професор, член-кор. НАПН України
- С. О. Сисосва**, д-р. пед. н., професор, член-кор. НАПН України
- Г. О. Балд**, д-р. психол. н., професор, член-кор. НАПН України
- Р. С. Гуревич**, д-р. пед. н., професор, член-кор. НАПН України
- В. М. Князьв**, д-р. філос. н., професор
- П. І. Надолішній**, д-р. держ. упр., професор
- В. П. Тронь**, д-р. держ. упр., професор,
- В. В. Рибалка**, д-р. психол. н., професор
- Т. І. Сушенко**, д-р. пед. н., професор
- М. П. Лещенко**, д-р. пед. н., професор
- В. О. Моляко**, д-р. психол. н., професор
- Н. А. Побірченко**, д-р. психол. н., професор
- Л. П. Пуховська**, д-р. пед. н., професор
- О. М. Психота**, д-р. пед. н., професор
- В. В. Корженко**, д-р. філос. н., професор
- А. І. Грабченко**, д-р. техн. н., професор
- Є. Є. Александров**, д-р. техн. н., професор
- М. Д. Годлевський**, д-р. техн. н., професор
- Е. Г. Братута**, д-р. техн. н., професор
- О. С. Куценко**, д-р. техн. н., професор
- В. Б. Самородов**, д-р. техн. н., професор
- О. С. Пономарьов**, професор
- С. М. Пазинич**, д-р. філософії, професор
- А. О. Мамалуй**, д-р. фіз.-мат. н., професор
- О. І. Гльїнський**, д-р. фіз.-мат. н., професор
- О. А. Ігнатюк**, д-р. пед. н., професор
- Н. В. Підбуцька**, к.пед. н., доцент (відповідальний секретар)

Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти [Текст] : П78
зб. наук. праць / за ред. Л.Л. Товаянянського, О.Г. Романовського. – Вип. 36-37 (40-41). – Харків : НТУ "ХПІ", 2013. – 296 с.

Розглянуто психолого-педагогічні аспекти проблем підготовки фахівця, теоретико-практичні компоненти теорії управління, компоненти інноваційної складової розвитку освіти, психологічні проблеми соціального життя. Проаналізовано питання удосконалення рівня підготовки фахівця та інноваційних аспектів у сфері освіти та управління.

Адресовано науковим працівникам, педагогам, аспірантам, тим хто займається дослідженням проблем підготовки гуманітарно-технічної еліти.

ББК 74в7

ISSN 2078-7812

© Національний технічний університет "Харківський політехнічний інститут", 2013

І РОЗДІЛ ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ГУМАНІТАРНО-ТЕХНІЧНОЇ ЕЛІТИ

УДК 378.01

*О.Г. Романовський,
м. Харків, Україна*

ФОРМУВАННЯ ДУХОВНО-МОРАЛЬНОЇ ОСНОВИ ТА ВІДПОВІДА- ЛЬНОСТІ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ІНЖЕНЕРА

Постановка проблеми. Багатогранні й багатоаспектні завдання трансформації сучасного суспільства настійливо вимагають глибокого осмислення цілей його розвитку як у суспільно-політичному і соціально-економічному, так і в духовному та морально-етичному плані. Цілеспрямоване підвищення загального рівня духовності суспільства є необхідною умовою формування гармонічної особистості, умовою подальшого посилення матеріальних і духовних основ сучасного життя, подолання негативних явищ, що знайшли відбиток у проявах знецінювання соціальних та моральних цінностей. А сприйняття морально-етичних цінностей стає внутрішньою основою мотивації відповідальної поведінки. Формування відповідальності, насамперед у студентському віці зумовлюється підвищенням персональної відповідальності кожної конкретної людини за свій особистий внесок у процес суспільних перетворень. Важливо, щоб кожен, зокрема й студент у повсякденному житті й навчальній діяльності реалізував відповідальність за все, що відбувається навколо нього і, на цьому ґрунті, вносив у життєві засади те, що не роз'єднує, а навпаки, об'єднує молодь, людей, суспільство загалом.

Тож успішне розв'язання таких завдань, як формування духовно-моральної основи та відповідальності вимагає активного залучення до цієї справи в першу чергу працівників вищої школи, які повинні протягом навчально-виховного процесу формувати у студентів належні світоглядні позиції та ціннісні орієнтації.

Аналіз публікацій. Проблема духовно-моральної основи особистості та духовно-морального виховання представлені в роботах філософів: В. Баранівського, М. Бердяєва, В. Соловйова, П. Симонова, А. Комарової, С. Кримського, В. Табачківського, С. Пролєєва та ін. Психолого-педагогічні ідеї щодо розвитку духовно-моральних якостей особистості як продукту культури ґрунтовно проаналізовані І. Бехом, Є. Бондаревською, М. Боришевським, Л. Виготським, І. Зязюном, В. Кудіним, М. Нікандровим, В. Сухомлинським, О. Сухомлинською, Б. Суходольським, О.Олексюком. Важливим завданням освіти – орієнтацію духовного становлення особистості, вважають М.Бахтін,

М.Бердяєв, В.Біблер, Н.Крилов та ін. Вони підкреслюють, що виховання духовно-моральних цінностей дозволяє вирішити актуальне завдання педагогічної науки – спонукати особистість до саморозвитку і самовдосконалення на основі розрізнення добра і зла, допомогти їм вибрати ціннісні орієнтири моральної поведінки.

Важливим завданням протягом навчання у ВНЗ автор вважає формування відповідальності як компонента моральної спрямованості особистості, дослідженню якої присвячені праці К. Абульханової-Славської, Б. Ананьєва, І. Беха, А. Плахотного, С. Рубінштейна, Є. Рудковського, М. Савчина, Н. Скорбіліної. Особливості виховання відповідальності особистості і колективу, ціннісна основа і етичні засади поведінки особистості проаналізовано Т. Алексєнко, В. Білоусовою, О. Змановською, Л. Канішевською, В. Киричком, О. Коберником, М. Левківським, А. Макаренко, В. Мараловим, В. Сухомлинським, О. Сухомлинською, Т. Федорченко та ін. Тож, відповідальність, на думку більшості вчених, є складовою взаємовідносин між людьми, яка втілюється у поведінці, вчинках і діяльності; та являє собою певний рівень свободи: чим більше свободи, тим більша відповідальність.

Не зважаючи на широку освітленість проблеми духовно-морального розвитку особистості у сучасній науково-педагогічній літературі, не втрачає свою актуальність питання формування морально-етичних принципів і переконань майбутніх фахівців, їх життєвих цілей і цінностей. Аналіз сучасної ситуації переконливо свідчить про те, що вища технічна школа недостатньо уваги приділяє виховній роботі із студентами протягом навчання. Зважаючи на це, проблема виховання духовно-моральних цінностей, відповідальності у студентів технічних університетів залишається недостатньо дослідженою, зокрема це стосується сутності духовно-моральних цінностей, формування їх у системі освітнього середовища університету, визначення чинників педагогічного впливу на становлення духовності сучасного фахівця як носія духовно-моральних цінностей, також досить нечітко визначено зміст методів, що мають забезпечити педагогічні умови виховання духовно-моральних цінностей у майбутніх інженерів.

Мета статті – визначити засади формування духовно-моральної основи та відповідальності особистості майбутнього інженера в умовах вищого технічного навчального закладу.

Виклад основного матеріалу. На сучасному етапі розвитку нашого суспільства однією з найважливіших засад теоретичної концепції та практичної діяльності вищої школи є орієнтація на формування високоморальної особистості, виховання духовності майбутнього нашого суспільства. Це можливо на основі вироблення у студентів нового світогляду, виховання відповідальності, високої моральності та духовності.

Духовність як соціальний феномен є доволі складним явищем. Традиційний, світський підхід розглядає духовність як сукупність вищих моральних цінностей. Серед них виділяють прагнення робити добро, виконувати гідно

свій обов'язок, дорожити честю й достоїнством, мати розвинене почуття совісті й моральної відповідальності. Добро, істина, краса служили дороговказною зіркою духовних шукань людства. Платон, Кант, Гегель, В. Соловйов, М. Бердяєв, Г. Сковорода, П. Юркевич приділили велику увагу цій проблемі.

Так, в філософії Платона у процесі еволюції людина розвиває в собі якості духовності, як любов і чеснота. Чеснота ж є основою моральності і стрижнем духовності, її властивостями є розсудливість, мужність, тямущість, пам'ятливість, щедрість, також вона включає також знання, розум, справедливість, благо.

Григорій Савич Сковорода аналізує поняття "духу" і "духовності" та виходячи з християнського світогляду наголошував, що "коли дух у людині веселий, думки спокійні, серце примирене, - то все буває світле, щасливе і блаженне". У пошуках істини Г. Сковорода підійшов до логічного визнання ідеї Бога як найвищого "духу" і "духовності" в людині. Таким чином, Г. Сковорода, досліджуючи природу "духовності" людини, на основі поєднання філософського, християнського і логічного начал, надає пріоритет духовному, а не матеріальному її розвитку.

Праці українського педагога і філософа минулого сторіччя Памфіла Юркевича розкривають особливості розвитку різноманітних якостей духовності у людей. У праці «Серце і його значення у духовному житті людини» він пише *«Серце є центром душевного і духовного життя людини. Так, в серці започатковується і народжується рішучість людини на ті чи інші вчинки; у ньому виникають різноманітні наміри й бажання; воно є місцем волі та її бажань»*.

За словами М. Бердяєва «завоювання духовності є основним завданням людського життя». Він зазначає, що духовність потрібна для боротьби, яку веде людина у світі, без духовності не можна нести жертви і здійснювати подвигу. Духовність є завданням, що поставлене перед людиною у ставленні до життя, духовний розвиток є актуалізацією того, що може людина. Саме у християнській релігії М. Бердяєв бачить джерело морального розвитку. Він пише: «Християнська духовність не холодно-безпристрасна, вона гаряча...Християнство звільняє людину від елементарних духів природи і цим стверджує незалежність і свободу людини і духу...В основі християнства лежить заповідь любові до Бога та любові до ближнього, в цьому його боголюдський, людяний характер».

Розглядаючи духовність особистості як цілісне утворення, В. Соловйов у своїх працях аналізує такі її межі, як самосвідомість, мораль, розуміння сенсу життя, свобода, творчість, трансцендентність. Філософ пише, що «стрижневою гранню духовності людини є моральність». Моральним фундаментом особистості він вважав почуття сорому, милосердя та благоговіння. «Основні почуття сорому, милосердя та благоговіння вичерпують область можливих моральних відносин людини. Панування над матеріальною чуттєвістю, солідарність з живими істотами і внутрішнє добровільне підпорядкування надлюдською початку

- ось вічні непорушні основи морального життя людства» [3]. Сенець людського життя Соловйов пов'язував з моральністю і розумів його як служіння Добру, історичне вироблення, примноження і його виправдання. Добро у філософа асоціювалося з дотриманням моральних норм у вчинках, в житті людини. За Соловйовим важливою складовою духовності особистості є свобода. Але свобода особистості не абсолютна, бо вона дарована Богом, а також здійснюється вже в даних природних і суспільних умовах.

Окрім світського розуміння духовності, для сучасної людини важливим є розгляд духовності з релігійної, церковної точки зору. Теологічна розробка питань духовності в християнстві почалася з оформлення в IV столітті Догмата про Трійцю. У християнській православній традиції походження духовності пов'язується зі Святим Духом, третьою Іпостассю Трьєдиного Бога. Саме поняття „Дух” персоніфікує енергетичний початок: Він є вогонь, Він є Дух, що Творить. Відповідно до навчання Церкви, Бог через Святого Духа дає людині силу й енергію, і дає рівно стільки, скільки людина може прийняти. Але щоб прийняти цей безцінний дарунок, необхідно докласти цілий ряд зусиль, а головне – очиститися від гордині, злих помислів, гріхів, які заважають наблизитися до Бога.

Основою людського існування, таким чином, є можливість вийти за рамки вузько емпіричного, повсякденного буття, перебороти себе й у процесі відновлення й удосконалювання реалізувати свої ідеали й можливості, але не чисто егоїстичні, а співвіднесені з навколишнім світом.

Так, релігія являє собою феномен, що поєднує культурне, соціальне й особистісне в осмислене ціле, що створює єдиний континуум цінності соціуму й індивідуальні оцінюючі еталони. Через храм релігія забезпечує цілісність людського буття, функціонування його духовної організації. Це пов'язане з мотиваційною сферою особистості. Отже, якщо дійсно людина поступово стає істотою духовною, відповідно змінюється модель її життя.

Аналіз наукової літератури, присвяченій проблемі духовно-моральної основи людини та розвитку її духовної культури, підтверджує слушність положення, висловленого численними дослідниками про те, що системні та комплексні підходи є хоч і різними, але тісно пов'язаними між собою поняттями. Системністю об'єкта вважається його цілісність «у собі», а комплексністю – цілісність «для нас». Розгляд духовної культури як системи припускає необхідність врахувати те, що вона є важливим складовим елементом усієї структури соціального життя, являє собою також динамічну систему. Як один із дієвих засобів соціалізації індивідів, духовна культура виконує головну функцію шляхом збагачення особистості необхідними знаннями про природу і суспільство, про характер взаємодії між індивідом, суспільством і природою, дає правильні уявлення про потреби соціального життя, формує у людини готовність діяти відповідно до цих потреб.

Важливим аспектом духовно-моральної основи особистості майбутнього інженера є його віра, тільки віруюча, духовно розвинена людина зможе

глибоко визначити та усвідомити нікчемність і низькість більшості своїх власних потреб та інтересів, що можуть, але не повинні стати визначальними у його прагненнях, діях і вчинках. Тільки висока духовність особистості допомагає їй правильно визначити, де усе залежить від нього, а де – тільки від волі Бога. Тільки така людина розуміє норми Закону Божого і людські морально-етичні принципи, знає в яких обставинах необхідно йти до кінця, узявши на себе усю відповідальність перед людьми, Богом і своєю совістю.

НТУ «ХПІ» є одним з найвідоміших вищих навчальних закладів України, в якому ведеться фундаментальна підготовка фахівців в галузі інженерії. Сьогодні інженерні спеціальності дуже затребувані в різних сферах життєдіяльності суспільства: у виробництві, медицині, торгівлі, будівництві, енергетиці, біології і т.д. Інформаційні технології відкривають величезні можливості швидкого обміну інформації, розвитку технологій, впровадження математичного апарату практично в усі галузі науки, отримання грандіозних і в той же час згубних для людства результатів діяльності фахівців інженерних спеціальностей. Не дарма сьогодні в усьому світі пропагуються ідеї гуманізації, гуманізму. У першу чергу це стосується навчальних закладів, педагогіки, психології, концепцій сучасної освіти. Бо саме в стінах університетів, академій, інститутів закладається майбутнє світової спільноти. Тому наш університет на чолі з нашим ректором, Л.Л. ТОВАЖНЯНСЬКИМ, робить все можливе для розробки та подальшого впровадження концепцій, різних педагогічних технологій, які дозволять вплинути на нашу молодь і підготувати національну гуманітарно-технічну управлінську еліту нашої держави.

У рамках розробленої вченими кафедри педагогіки та психології управління соціальними системами НТУ «ХПІ» на чолі із автором статті Концепції формування національної гуманітарно-технічної еліти якості фахової підготовки майбутніх фахівців-інженерів залежить від якісної спеціальної підготовки та духовного виховання, оскільки у системі вищої технічної освіти не просто фахівці з конкретної галузі знань, а й молоді професіонали, що зможуть взяти на себе відповідальність за майбутнє нашого суспільства в цілому. Основою формування таких фахівців повинна стати не тільки спеціальна підготовка, а й їх всебічне морально-етичне і духовне виховання.

У НТУ «ХПІ» ці проблеми завжди привертають увагу ректорату й професорсько-викладацького складу, вони посідають належне місце у діяльності кафедр циклу соціально-гуманітарних дисциплін, на засіданнях яких постійно розглядаються питання розвитку у майбутніх інженерів духовної, етичної, моральної культури, відповідальності особистості, шляхи їх розвитку та взагалі професійної культури фахівця з інженерії. У навчальний процес введено питання морально-етичної парадигми християнства, широке посилення на біблійські тексти тощо.

Важливим компонентом та ознакою високої професійної культури є розвинута особистісна відповідальність за результати власної діяльності, зок-

рема майбутній інженер повинен усвідомлювати персональну відповідальність за збереження, удосконалення та гармонізацію відносин у системі «людина-суспільство-природа-техносфера». Вважаємо, що сформувати відчуття власної відповідальності можливо лише на надійному підґрунті духовно-морального виховання.

Метою духовно-морального виховання майбутнього інженера як невід'ємного компонента його професійної культури повинно стати прищеплення йому чіткої системи моральних принципів та переконань. Ця система покликана служити для людини своєрідним внутрішнім стрижнем, регулятором помислів та поведінки, свідомо дозволяючи або не дозволяючи студенту виконувати той чи інший вчинок. При цьому необхідно показувати, з одного боку, загальнолюдський характер норм духовно-моральної парадигми, їх неминуще значення, а з іншого – сутність, роль та значення норм та принципів професійної етики. Важливо також розкрити ті її прогресивні ознаки та особливості, які складають гуманістичний зміст професії та спрямованість професійної діяльності. А для цього майбутній інженер повинен мати загальне уявлення про мораль та її місце в загальній культурі та усій суспільній свідомості.

Одним із найважливіших шляхів формування духовно-моральної основи та відповідальності майбутнього інженера вважаємо релігію, релігійну віру, що є найважливішою частиною світогляду людини, яка визначає її життєву позицію та переконання, її морально-етичні принципи й поведінкові стереотипи, відповідно до яких людина живе, тобто мислить, відчуває, діє. Саме у християнській вірі ідеї передані безпосередньо людям самим Богом через свого Сина Ісуса Христа. Пізнання глибинної суті християнського вчення не тільки здійснює найсильніший вплив на душу і свідомість людини, але й докорінно перетворює її особистість.

Саме формування щирої віри або навіть просто усвідомлення розуміння сутності віри й почуття відповідальності, якщо не перед Богом і людьми, то хоча б перед своєю совістю, як моменту первинного приближення до прийняття ідеї Всевишнього і Його світопорядкування, Його морально-етичних принципів повинно бути найважливішим завданням вищої школи, тому що використання наймогутнішого потенціалу, накопиченого за тисячоліття розвитку основних релігійних вірувань (в першу чергу християнських), духовно-культурного середовища й побудованих на цій основі принципів моралі, що впливають із системи життєвих цінностей і змісту буття, добра і справедливості, зумовить активне формування духовно-моральної основи та відповідальності майбутнього інженера.

На формування особистості людини, зокрема студента, найсильніший емоційно-психологічний вплив здійснює головна ідея християнства, яка полягає у можливості порятунку праведника у загробному житті, якщо у цьому реальному житті він буде не тільки сповідати моральні принципи віри, алей точно дотримуватися їх у всіх своїх помислах, діяннях, вчинках. Ідея порятунку через покаяння також несе потужний емоційний потенціал, пробуджуючи людину

постійно аналізувати свої наміри і вчинки, звіряти їх із нормами і принципами християнської моралі, усвідомлювати власні помилки, свою гріховність і прагнути їх спокутувати.

Важливу роль у моральному вихованні людини у душі християнської моралі відіграють таїнства православної церкви. Таїнствами прийнято називати спеціальні священнодійства, під час яких особливими таємничими шляхами людині передається благодать Святого Духа або рятівна сила Бога. Зазначаючи багатократного й регулярного емоційного впливу різних джерел (молитва, церковна музика та співи та багато іншого) мозок, душа, серце, увесь організм людини приходять до певної згоди з основами християнської ідеї, у тому числі обов'язково й з її моральними принципами. Так поступово відбувається формування високоморальної особистості, яка цілком усвідомлено звіряє свої помисли, вчинки та діяння зі своєрідним внутрішнім камертоном, який надійно слугує міцно засвоєний стереотип християнської етики та моралі. Але цим далеко не обмежується вплив християнства на процес формування людської особистості. Перебуваючи перед глибоким і надзвичайно сильним емоційним впливом описаної вище гармонії, здатної викликати відчуття раю, досягаючи прекрасне, людина поступово прилучається до християнської естетики. Відбувається формування її естетичного смаку, що накладає свій особливий відбиток на виховання та загальну культуру індивіда. Отже, християнство, як потужне соціальне та культурне явище, як найвпливовіша форма суспільної свідомості, здатне здійснити істотний позитивний вплив на процеси формування особистості кожної конкретної людини. Іншими словами, віруюча особистість за своїм характером є більш гармонійною, більш пластичною й більш схильною до дотримання вимог правильно організованого виховного процесу, до сприйняття його впливу.

Відповідно до сказаного вище вважаємо важливим шляхом формування духовно-моральної основи та відповідальності особистості майбутнього інженера є проведення у НТУ «ХП» різноманітних заходів, що зумовлюють духовне становлення особистості студента. Одним з таких є щорічний *Міжнародний Фестиваль слов'янської духовної поезії і музики «Колокольний дзвін пасхальний»*. З 2006 року, щовесни проходять концерти «Колокольний дзвін пасхальний», в рамках яких звучить духовна поезія і музичні твори на вірші Митрополита Харківського і Богодухівського Никодима. І щороку в залі, чи то Концертний зал Національної філармонії України у Києві, Великий зал Харківського академічного театру опери та балету, камерний зал Харківської обласної філармонії або величезний оновлений зал Палацу студентів НТУ «ХП», збирається велика кількість людей. Чарівна сила церковного дзвону, поетичного слова, глибоко проникає в серце людини, пробуджуючи в її душі добрі почуття, дозволяє людині повернутися до Бога, до себе, до наповненого духовністю життя.

«Колокольний дзвін пасхальний» - не просто концерт, в якому звучать хори і романси на духовні тексти. Це духовний центр літературного життя, який щороку об'єднує поетів та духовних осіб з Росії та України. В організації таких заходів ведеться постійна взаємодія вищої школи та духовенства. Так, активно допомагає нинішній Митрополит Харківський і Богодухівський Української православної церкви Онуфрій, протоієрей Михайло Кіт, протоієрей Сергій Кіт.

Цього року Фестиваль вперше проводився впродовж двох днів: у Харківській обласній філармонії та у Палаці студентів НТУ «ХПІ». На обидва заходи було запрошено всіх, хто цікавиться духовною поезією та музикою, серед яких було чимало студентів. Зміст виступів спрямований на духовне зростання, формування системи ціннісних орієнтирів, осмислення таких категорій, як «Істина», «Творчість», «Сенс життя», «Любов», «Совість», «Співчуття». Важливим завданням є осмислення того, що означає бути людиною й яке її місце у світі. На Фестивалі духовний розвиток йде через мистецтво, що є особливим способом пізнання і відображення дійсності та частиною духовної культури як людини, так і всього людства. У наступному 2014 році планується проведення наступного Фестивалу, програма якого буде включати нові твори, романси, вірші.

Висновки. Отже, узагальнюючи розглянуті проблеми формування духовно-моральної основи та відповідальності майбутнього інженера, підкреслимо, що в сучасних умовах розвитку нашого суспільства особливої актуальності набувають питання активізації особистісного чинника студента, його внутрішніх якостей, оскільки вони виступають мірою практичності очікуваних перетворень. Серед особистих чинників майбутнього фахівця особливе місце посідає духовність і відповідальність як властивостей, що притаманні лише високо розвинутій і цілісній людині, яка будувє своє життя та вчинки на основі загальнолюдських цінностей, загальнолюдської моральності, не боїться відповідальності, а внутрішньо не приймає можливість вчинку, який суперечить певним моральним постулатам.

Відповідно до ідей гуманістичної концепції сучасної освіти в НТУ «ХПІ» успішна реалізація процесів навчання та виховання високопрофесійних інженерів здійснюється на основі системного, цілеспрямованого впливу на розум, душу і серця студентів. Результативність цього впливу багаторазово посилюється завдяки синергетичному ефектові, тобто спільній дії таких найважливіших чинників, як особистість педагога, зміст освіти, методів та організації цілісного навчально-виховного процесу, і посиленою увагою до виховної роботи зі студентами, що реалізовується у таких важливих заходах, як Міжнародний Фестиваль слов'янської духовної поезії і музики «Колокольний дзвін пасхальний» та інших. Тільки така всебічна робота зі студентами, яка спрямована на вдосконалення і збагачення духовного світу студента, може створити умови для формування істинної національної еліти – високопрофесійної, високодухо-

вної, з активною життєвою позицією, що прагне до самореалізації та самоактуалізації.

Список літератури: 1. Бердяев Н. Экзистенциальная диалектика божественного и человеческого. – М.: Фолио, 2003. – 160 с. 2. Бех І.Д. Духовні цінності в розвитку особистості / І.Д. Бех // Педагогіка і психології. - 1997. - № 1. - С. 126-129. 3. Жигайло Н.І. Психологія духовного становлення студентів вищих навчальних закладів / Н.І. Жигайло. - Автореферат на здобуття д.псих.н. за спеціальністю 19.00.07- педагогічна та вікова психологія. - Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова, Київ, 2009.- 41 с. 4. Платон. Собр. соч.: В 4 т. М.: Мысль, 1990. Т. 1. 860 с. 5. Романовський О.Г. Підготовка майбутніх інженерів до управлінської діяльності / О.Г. Романовський. – Монографія. – Харків: Основа, 2001. – 312 с. 6. Романовський О.Г. Проблеми формування особистості лідера / О.Г. Романовський, В.М. Бабаєв, О.С. Пономарьов. – Харків: Майдан, 2000. – 193 с. 7. Романовский А.Г. Духовная составляющая как основной фактор формирования национальной гуманитарно-технической элиты / А.Г. Романовский // Теорія і практика управління соціальними системами. Щоквартальний науково-практичний журнал. Харків: НТУ «ХП». - 2009, № 2.- С. 15-21. 8. Романовский А.Г. Историческая и духовная связь двух великих наций - основа будущего Украины и России / А.Г. Романовский // Переяславська Рада та гармонізація україно-російських відносин на сучасному етапі: Збірник наук, праць. Харків: НТУ „ХП”, 2008 - С. 15-22. 9. Романовський О.Г. Духовність і культура спілкування в системі формування національної гуманітарно-технічної еліти / О.Г. Романовський // Філософія спілкування: Філософія, Психологія, Соціальна комунікація // Щорічний науково-практичний журнал. Харків: ХНТУСГ ім. Петра Василенка. - 2010, № 3. - 246 с. 10. Сковорода Г. С. Твори. – К.: АН УРСР, 1961. – Т. 2. – с. 521. 11. Соловьёв В.С. Оправдание добра. Соч.: В 2т. М., 1988. – Т.1. – С.130.

Bibliography (transliterated): 1. Berdjaev N. Jekzistencial'naja dialektika bozhestvennogo i chelovecheskogo. – М.: Folio, 2003. – 160 s. 2. Beh I.D. Duhovni cinnosti v rozvitku osobistosti / I.D. Beh // Pedagogika i psihologii. - 1997. - № 1. - S. 126-129. 3. Zhigajlo N.I. Psihologija duhovnogo stanovlennja studentiv vishhij navchal'nih zakladiv / N.I. Zhigajlo. - Avtoreferat na zdobuttja d.psih.n. za special'nistju 19.00.07- pedagogichna ta vikova psihologija. - Nacional'nij pedagogichnij universitet imeni M.P.Dragomanova, Kiiv, 2009.- 41 s. 4. Platon. Sobr. soch.: V 4 t. M.: Mysl', 1990. T. 1. 860 s. 5. Romanovs'kij O.G. Pidgotovka majbutnih inzheneriv do upravlins'koї dij'al'nosti / O.G. Romanovs'kij. – Monografija. – Harkiv: Osнова, 2001. – 312 s. 6. Romanovs'kij O.G. Problemi formuvannja osobistosti lidera / O.G. Romanovs'kij, V.M. Babaev, O.S. Ponomar'ov. – Harkiv: Majdan, 2000. – 193 s. 7. Romanovskij A.G. Duhovnaja sostavljajushhaja kak osnovnoj faktor formirovanija nacional'noj gumanitarno-tehnicheskoy jelity / A.G. Romanovskij // Teorija i praktika upravlinnja social'nimi sistemami. Shhokvartal'nij naukovopraktichnij zhurnal. Harkiv: NTU «HPI». - 2009, № 2.- S. 15-21. 8. Romanovskij A.G. Istoricheskaja i duhovnaja svjaz' dvuh velikih nacij - osnova budushhego Ukrainy i Rossii / A.G. Romanovskij // Perejaslavs'ka Rada ta

garmonizacija Ukraïno-rosijs'kih vidnosin na suchasnomu etapi: Zbirnik nauk, prac'. Harkiv: NTU „HPI”, 2008 - S. 15-22. 9. Romanovs'kij O.G. Duhovnist' i kul'tura spilkuvannja v sistemi formuvannja nacional'noi humanitarno- tehnicnoi eliti / O.G. Romanovs'kij // Filosofija spilkuvannja: Filosofija, Psihologija, Social'na komunikacija // Shhorichnij naukovu-praktichnij zhurnal. Harkiv: HNTUSG im. Petra Vasilenka. - 2010, № 3. - 246 s. 10. Skovoroda G. S. Tvoriv. – K.: AN URSSR, 1961. – T. 2. – s. 521. 11. Solov'jov V.S. Opravdanie dobra. Soch.: V 2t. M., 1988. – T.1. – S.130.

О.Г. Романовський

ФОРМУВАННЯ ДУХОВНО-МОРАЛЬНОЇ ОСНОВИ ТА ВІДПОВІДА- ЛЬНОСТІ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ІНЖЕНЕРА

Автор статті розкриває особливості формування духовно-моральної основи та відповідальності особистості майбутнього інженера. Головним чинником розвитку духовності людини вбачає віру в Бога, релігійність. У якості шляхів формування духовного початку студента вважає проведення заходів, присвячених духовно-релігійній проблематиці, таких як Фестиваль слов'янської духовної поезії і музики «Колокольний дзвін пасхальний», що щорічно проводиться у НТУ «ХПШ».

Ключові слова: духовно-моральний розвиток, духовність, виховання, майбутній інженер.

А.Г. Романовский

ФОРМИРОВАНИЕ ДУХОВНО-ПРАВСТВЕННОЙ ОСНОВЫ И ОТВЕТСТВЕННОСТИ ЛИЧНОСТИ БУДУЩЕГО ИНЖЕНЕРА

Автор статьи раскрывает особенности формирования духовно-нравственной основы и ответственности личности будущего инженера. Главным фактором развития духовности человека видит веру в Бога, религиозность. В качестве путей формирования духовного начала студента видит проведение мероприятий, посвященных духовно-религиозной проблематике, таких как Фестиваль славянской духовной поэзии и музыки «Колокольный звон пасхальный», который ежегодно проводится в НТУ «ХПИ».

Ключевые слова: духовно-моральное развитие, духовность, воспитание, будущий инженер.

A. Romanovsky

FORMATION OF SPIRITUAL-MORAL BASIS AND RESPONSIBILITY OF THE PERSON OF THE FUTURE ENGINEER

The author of the article reveals the peculiarities of the formation of spiritual and moral foundations and responsibility of the person as a future engineer. The main factor of development of human spirituality sees faith in God, religiosity. As ways of forming the spiritual student sees holding events dedicated to the spiritual-religious issues, such as the Festival of Slavonic spiritual poetry and music «the Bells of Easter», which is annually held in NTU «KHPI».

Keywords: spiritually-moral development, spirituality, education, future engineer.

Стаття надійшла до редакції 15.09.2013

УДК 378

*Пономарьов О. С.,
м. Харків, Україна*

ЖИТТЄВОЦІННІСНІ ВЕКТОРИ ПЕДАГОГІКИ ВИЩОЇ ШКОЛИ

Загальна постановка проблеми. Традиційна система вищої освіти, зосередивши увагу на якісній професійній підготовці фахівців, поступово відійшла від належного розв'язання своїх виховних завдань. Це особливо позначилося на формуванні у студентів гуманістичної системи життєвих цілей і цінностей. Відновлення інтересу вищої школи до цього завдання, визначення ефективних шляхів та засобів його розв'язання набуває сьогодні характеру однієї з надзвичайно актуальних, важливих і відповідальних педагогічних проблем. Водночас має бути більш чітко визначено й саме поняття цінностей.

Зв'язок проблеми з актуальними теоретичними і прикладними завданнями визначається необхідністю теоретичного обґрунтування шляхів і способів, характеру і ефективних педагогічних технологій формування та розвитку ціннісних орієнтацій студентів. Необхідність же забезпечення високого рівня соціальної компетентності майбутніх фахівців, їх готовності до успішного життя й діяльності в складних умовах динамічно мінливого соціуму робить розв'язання порушеної проблеми важливим практичним завданням педагогіки вищої школи. Не випадково в загальній структурі філософії освіти істотного розвитку набуває аксіологія освіти як галузь філософських знань про цінності освіти.

Аналіз досліджень і публікацій з проблеми дозволяє дійти висновку про її актуальність і важливу суспільну значущість. Про це свідчать роботи В. П. Андрущенка, І. Д. Беха, Б. С. Гершунського, Л. В. Губерського, Е. Н. Гусинського, А. О. Ручки, Ю. І. Турчанинової та інших. Так, А. В. Кир'якова, яка фактично стала засновником наукової школи аксіології освіти, розробила важливу теорію орієнтації особистості у світі цінностей. В. Д. Повзун запропонувала концепцію ціннісного самовизначення особистості в університетській освіті. О. О. Поляковій належить цікаве дослідження з розробки концепції розвитку аксіологічного потенціалу особистості студента в діалозі культур, що набуває особливої значущості в умовах інтенсифікації процесів міжкультурної комунікації. Слід відзначити й важливі дослідження Г. А. Мелекесова, присвячені розвитку аксіологічного потенціалу майбутніх педагогів. Досить актуальними виглядають і роботи Б. О. Майєра та Н. М. Власюк, в яких аналізуються аксіологічні аспекти освіти як чинника забезпечення сталого розвитку суспільства.

В той же час для більшості робіт у цій сфері не вистачає системності, аналізу кризи системи цінностей та її зв'язку із загальною кризою світової системи освіти, зі змінами суспільно-політичних, соціально-економічних і духовно-культурних умов сучасного життя.

Мета статті й полягає у з'ясуванні причин зниження рівня духовності в нашому суспільстві і втрати ціннісних орієнтацій, а також у пошуку шляхів подолання цієї ситуації, перш за все через прищеплення студентам розуміння самоцінності освіти і знань, а відтак і через засвоєння ними ролі життєвих цінностей в індивідуальному і суспільному житті й діяльності людини.

Виклад основного матеріалу статті вважаємо за доцільне розпочати з невеличкого історичного екскурсу, що дозволяє висвітлити витоки проблеми.

В процесі суспільного розвитку відбувалася й еволюція вищої школи та розуміння її призначення, цілей і завдань, змісту і характеру освіти, яку вона дає студентам. Якщо спочатку класичні університети давали загальну освіту тим небагатьом тоді людям, які відчували потребу в отриманні знань, то сама освіта вважалася вищою, оскільки ці знання набагато перевищували рівень, притаманний звичайній школі. Випускникам університетів тією чи іншою мірою давали знання практично зі всіх наявних на той час наук, а вони самі у своїй подальшій діяльності розвивали певну галузь знань або навіть кілька їх галузей. Вони були енциклопедично освіченими, виступаючи справжньою інтелекцією, розвивали не лише науку, а й літературу, мистецтво, загальну культуру і духовність. Досить згадати імена Ф. Бекона, Р. Декарта, Т. Гоббса, Ф. Вольтера, Д. Дідро, Дж. Локка, Г. Лейбніца, Б. Паскаля та інших. Різні їх філософські погляди об'єднує загальна гуманістична спрямованість.

Згодом, переважно завдяки розвитку науки, техніки, матеріальних умов життя і суспільних потреб, цілі та зміст вищої освіти змінювались, її акценти поступово переносилися на все більш вузьку спеціалізацію. Цей процес зумовлювався розвитком і поглибленням суспільного поділу праці, який породжував відповідну диференціацію видів людської діяльності й появу професій. При цьому зростання обсягу знань та їх ускладнення призводили до обмеження кола дисциплін, які вивчає студент, оскільки оволодіння ними вимагало глибини проникнення в сутність цих дисциплін та опанування можливостями їх практичного застосування. У зв'язку з цим, поряд з розвитком традиційної університетської освіти, система вищої школи приростала також спеціалізованими навчальними закладами – інженерними, медичними, педагогічними, аграрними, правовими, військовими тощо. Та й самі університети відходили від своєї універсальності освіти й переходили до професійної підготовки фахівців, переважно для наукової діяльності й освіти.

Професіоналізація вищої освіти, безумовно, відіграла позитивну роль у забезпеченні науково-технічного і соціального прогресу людства. Однак вона водночас призвела і до істотних втрат. По-перше, зосередження уваги на певній галузі знань здебільшого звужувало кругозір фахівця, знижувало рівень його загальної культури і навіть потребу в ній. По-друге, викладачами вищої школи

ставали вузькі фахівці. Їм був притаманний технократичний тип мислення, який успадковували студенти, поширюючи його в суспільній свідомості. По-третє, абсолютизація завдань з професійної підготовки стала однією з причин певного нехтування вищою школою виховним компонентом освіти й особистісним розвитком студента. Це призводить до збіднення його духовного світу, до певної втрати духовно-ціннісних орієнтацій і цілісності навчально-виховного процесу педагогами. По-четверте, надмірна увага до деталей майбутньої професійної діяльності породжує у багатьох студентів невміння мислити масштабно і втрату широти бачення проблем.

Ця ситуація стала однією з причин кризи світової системи вищої освіти і водночас одним з істотних складників цієї кризи, яка полягає в тому, що самі цілі, зміст і характер традиційної освітньої парадигми вже не відповідають принципово новим умовам суспільного життя, а відтак і суспільним вимогам до підготовки підростаючих поколінь до життя в цих умовах. Особливо відчутна така невідповідність у вищій школі. Адже сьогодні нерідкою стає ситуація, коли те, що студент вивчає на першому курсі, безнадійно застаріває на момент захисту ним дипломної роботи, а витрачені ним час і зусилля на отримання знань, які йому ніколи не знадобляться, виявляються марними. І в більшості випадків молодий фахівець відчуває дефіцит людинознавчих знань та умінь спілкуватися і співпрацювати з іншими людьми. Таким чином, вони опиняються неготовими до плідних взаємовідносин в системі, яку філософи називають відносинами «Я та інший».

Сучасна філософія освіти, розглядаючи її стан, цілі, завдання і провідні тенденції розвитку, значну увагу приділяє аксіологічним аспектам змісту й характеру навчально-виховного процесу. Одними з них слід визнати цінність знань, яка постійно зростає в умовах інноваційного типу світового розвитку, та цінність самої освіти як джерела отримання цих знань. Однак, на жаль, ці цінності сьогодні ще не знаходять адекватного відображення в суспільній свідомості, що позначається на ставленні багатьох студентів до знань і до своєї навчально-пізнавальної діяльності. Однак їх важливість пов'язана ще й з такими цінностями, як справедливість, добро, гуманізм, впроваджувати які у суспільне життя можуть тільки люди, які добре розуміють їх сутність, роль і значення для забезпечення нормального функціонування і розвитку соціуму й соціально-психологічного самопочуття людей.

Взагалі цінності являють собою специфічний соціальний феномен, суть якого полягає в істотній позитивній значущості для людей того чи іншого виду суспільно-історичної діяльності та її результатів. Філософський сенс поняття цінності чого-небудь відмежовує це «щось» від просто його буття чи якісних характеристик. Це поняття було уведено у філософський дискурс у 60-ті роки XIX століття роботами Г. Лотце, хоча пізніше його пріоритет пробував оспирити інший німецький філософ Г. Коген. Назву ж теорії цінностей – аксіології –

частіш за все пов'язують з іменами французького філософа П. Лані та німецького філософа-ірраціоналіста Е. Гартмана.

Вже майже загально прийнятим є визнання того, що сьогодні людська цивілізація перебуває у стані своєрідного переходу до принципово нового етапу своєї історії. Сутність цього етапу визначається його інноваційним характером, становленням і розвитком постіндустріального суспільства, його всебічною інформатизацією і глобалізацією, розробкою і широким використанням високих технологій. Перехід же до вказаного стану характеризується дійсно кардинальними трансформаціями буквально у всіх сферах життя і діяльності людей. Ці трансформації полягають не лише у прискоренні науково-технічного і соціального прогресу, у стрімкому розвитку техніки і технології матеріального виробництва, але й у змінах життєвих цінностей, характеру взаємовідносин, цілей, сутності та змісту духовної діяльності, освіти, культури, навіть побуту людей. Ось чому нинішня ситуація потребує, як цілком справедливо зазначає В.Г. Кремень, «забезпечити високу функціональність людини в умовах, коли ідеї, знання й технології змінюються набагато швидше, ніж покоління людей» [1, с.7].

Забезпечити функціональність людини, її щастя й задоволеність своїм життям істотною мірою може саме система освіти при правильному виборі її цілей і завдань та відповідній організації педагогічного процесу. Головним при цьому уявляється дотримання його цілісності, що гарантує успішне розв'язання всіх завдань освіти, тобто навчання, виховання, особистісного розвитку й соціалізації студента. Саме ця його цілісність виступає основною передумовою формування не просто готовності випускника вищої школи до успішного життя й діяльності у вкрай мінливому суспільстві, але й життєвих цілей і цінностей, сприяє можливості успішної самореалізації. Однак через певну втрату професійно орієнтованою вищою школою життєвоціннісних орієнтирів і загальної гуманістичної спрямованості частина викладачів навіть не можуть сформулювати сутність поняття педагогічного процесу.

Тому нагадаємо, як відомий радянський вчений Ю. К. Бабанський писав свого часу, що «педагогічний, навчально-виховний процес... є органічною єдністю процесів навчання, виховання та розвитку. Суть його полягає у передаванні соціального досвіду старшими і засвоєнні його підростаючими поколіннями шляхом їх взаємодії, спрямованої на задоволення сучасного суспільства у всебічному, гармонійному розвитку особистості [2 с. 77]. Розвиваючи таке розуміння педагогічного процесу, видатний український педагог С. У. Гончаренко визначаючи його, пише, що це – «цілеспрямована, свідомо організована, динамічна взаємодія вихователів і вихованців, у процесі якої вирішуються суспільно необхідні завдання освіти й гармонічного виховання». Вчений спеціально підкреслює при цьому той момент, що «педагогічний процес – цілісний процес, що органічно поєднує навчання, виховання та розвиток вихованців. Компоненти педагогічного процесу: мета, завдання, зміст, методи, засоби й форми взаємодії педагогів і вихованців, результат» [3, с. 253].

Однак навіть належне розуміння необхідності забезпечення цілісності навчально-виховного процесу ще зовсім не гарантує того, що в практиці його реалізації кожен викладач ставить своїм завданням формування і розвиток системи життєвих цінностей своїх студентів. Наші численні бесіди зі своїми колегами і студентами, їх спеціальні опитування і аналіз наукових публікацій дозволяють дійти висновку, що таке завдання ставлять і успішно реалізують лише окремі викладачі, які є справжніми педагогами за покликом душі. Але і в цьому випадку можна відзначити такі три характерних особливості. По-перше, формування і розвиток ціннісних орієнтацій студентів відбуваються певною мірою спонтанно, ці процеси не підкріплюються цілеспрямованими управлінськими впливами з боку педагога. По-друге, при цьому далеко не завжди враховуються індивідуальні цілі та особистісні прагнення студента. По-третє, вікові відмінності й уподобання часто постають певним бар'єром на шляху взаєморозуміння між учасниками навчально-виховного процесу, що істотно знижує рівень реалізації його виховних можливостей.

Тому не випадково В. А. Киричок підкреслює, що «виховання людини може розглядатися як керування формуванням її ціннісних орієнтацій». Автор підкреслює при цьому, що «останні можуть не збігатися зі структурою цінностей, що функціонують у суспільній свідомості». Саме цим, на переконання вченого, «обумовлюється різниця між ціннісними орієнтаціями особистості та орієнтаціями особистості на цінності, які панують і поширені в суспільстві». Розмежовуючи ці поняття, автор пише, що «орієнтація на цінність – певне ставлення людини до зовнішніх настанов, норм, звичаїв. Ціннісні орієнтації – важливі структурні елементи особистості, які діють на рівні її свідомості й самосвідомості» [4, с. 992].

В той же час слід підкреслити, що людина живе в певному суспільстві, і її успішне життя й діяльність істотною мірою залежать від того, як вона співвідносить свої індивідуальні ціннісні орієнтації з системою цінностей, прийнятих в даному суспільстві. Випускник же вищої школи як представник інтелектуальної еліти суспільства одним із своїх соціальних завдань має вважати й прагнення до відповідності цієї системи так званим одвічним, або загальнолюдським цінностям. Однак необхідною умовою його виконання має виступати сповідування цих цінностей самим випускником. Отже, вища школа обов'язково повинна ставити одним із своїх важливих завдань чітке визначення життєвоціннісних векторів своєї діяльності, усвідомлення їх ролі й необхідності студентами та прищеплення їм системи цінностей. Тим більш, що цілісність і усталеність системи цінностей фактично визначає зрілість людської особистості.

Відомий фахівець у сфері історії освіти й порівняльної педагогіки К. В. Корсак також вважає, що поняття вищої освіти є порівняно новим. За його словами, «у минулому тривалий час воно ототожнювалося з навчанням в університетах, а в сучасному сенсі поширилося у середині ХІХ століття після форму-

вання в індустріальних державах повнорівневих систем освіти» [5, с. 98]. Автор вказує, що «сьогодення у країнах-лідерах відзначене пошуками шляхів прискорення побудови суспільства знань, економіка якого може спиратися лише на так звані високі технології, створені на базі вершинних досягнень нано-, піко- і фемтосекторів природничих наук» [5, с. 99]. Однак при цьому слід підкреслити, що самі знання і технології є інваріантними як відносно моральності, так і відносно життєвих цінностей. Використання ж їх на благо людей чи на руйнівні цілі істотно залежить від духовності і системи життєвих цінностей людини, в чиїх руках вони опиняються.

Слід акцентувати увагу саме на тісному зв'язку між духовним світом особистості та її життєвоціннісними орієнтаціями. Вони ж істотною мірою детермінують її моральнісні принципи і переконання, її поведінку у складних проблемних ситуаціях, характер її взаємовідносин з іншими людьми. Однак водночас виникає і зворотний зв'язок, завдяки якому ця поведінка, стосунки і характер спілкування впливають на зміцнення ціннісних орієнтацій людини й на розвиток і збагачення її духовного світу.

Р. М. Охрімчук чітко зазначає, що духовність – це «категорія людського буття, якою виражається його здатність до само творення та творення культури. Духовність є вищим рівнем розвитку особистості, на якому основними мотиваційно-смысловими регуляторами її життєдіяльності є вищі людські цінності». Автор підкреслює, що «це рівень найбільш зрілої і відповідальної (перед собою та іншими) особистості, здатної не тільки пізнавати та відображати довколишній світ, а й творити його» [6, с. 244]. Правда, тут не вказується, що творення довколишнього світу може бути як прийнятним для цього світу, так і руйнівним, і що справжня духовність має сприймати і сам світ, і процеси його творення як одну з найважливіших життєвих цінностей. Духовно розвинена людина не тільки не здійснюватиме на нього руйнівних впливів, а й активно боротиметься з намірами інших людей нанести йому шкоди. Це набуває особливої актуальності сьогодні, коли людство опинилося перед реальною загрозою глобальної екологічної катастрофи, наслідком якої може стати зникнення людської цивілізації.

Той же В. А. Киричок підкреслює, що «особистість орієнтується на ті цінності, які найбільше їй необхідні в даний час і в перспективі відповідають її інтересам і цілям, імпонують її досвіду». Тому автор впевнений, що «у професійних ціннісних орієнтаціях педагога такою цінністю є конкретна професія. Педагогічні цінності виступають як відносно стійкі орієнтири, за якими педагоги співвідносять своє життя і педагогічну діяльність» [4, с. 992]. Життєва ж практика свідчить, що ціннісне сприйняття своєї професії і своєї професійно педагогічної діяльності, на жаль, притаманне сьогодні далеко не всім викладачам вищої школи. Ця ситуація є вкрай тривожною, оскільки вона породжує безвідповідальність таких викладачів стосовно формування й розвитку духовності студентів та системи їх життєвих цінностей. А це стає одним із чинників

їх недостатньої відповідальності, нехтування соціальними обов'язками, посилює відчуття душевного дискомфорту.

Однією з серйозних проблем духовного і життєвоціннісного аспектів освіти взагалі й вищої школи зокрема слід вважати широку доступність саме останньої і надмірну масовість студентів. Адже, відверто говорячи, певна їх частка не тільки має деформовану систему цінностей і не розуміє цінностей освіти, але й просто не готова до навчання у вищому навчальному закладі. Звідси й низька відвідуваність навчальних занять, і спроби отримати високу оцінку не за знання, а за гроші, й інші вкрай негативні явища, що аж ніяк не сприяють відновленню авторитету вищої школи й цінності знань у суспільній свідомості. Продовження практики «підготовки» таких «фахівців», навіть заради отримання значних коштів як оплати контрактної форми їх навчання, створює систему цінностей і наносить істотної шкоди як суспільству, так і самій вищій школі. Суспільство отримує масу псевдофахівців, у яких диплом не підкріплений належною професійною компетентністю, а вища школа і далі продовжує втрачати свій авторитет і поступово деградує.

Свого часу Карл Ясперс з жалем констатував, що «в існуванні масового порядку всезагальна освіта наближається до *вимог середньої людини*. Духовність гине, поширюючись в масі, раціоналізація, доведена до грубої моментальної доступності розуму, привносить у кожную сферу знання процес збіднення». Видатний філософ зазначає, що «з нівелізуючим масовим порядком *зникає той освічений прошарок*, який на основі постійного навчання набув дисципліну думок і почуттів і здатний відгукуватися на духовні творіння» [7, с. 159]. Немовби солідаризуючись з думкою Х. Ортеги-і-Гассета про «повстання мас», Ясперс підкреслює, що «у людини маси мало часу, вона не живе життям цілого, уникає підготовки і напруження без конкретної мети, яка перетворює їх на користь; вона не хоче чекати і припускати споглядання; все повинно відразу ж дати задоволення в сучасному; духовне стало миттєвою насолодою» [там само]. Саме тому слід вважати одним з визначальних завдань нашої вищої школи рішення подолання існуючої практики підготовки «людини маси» й перехід до формування еліти й інтелектуального ядра соціуму. Адже тільки вона може виступати носієм духовності й одвічних життєвих цінностей, борцем з перекручуванням ціннісних норм і активним діячем з їх впровадження у суспільну свідомість.

Сам Х. Ортега-і-Гассет, торкаючись впливу середовища на розвиток особистості, писав, що «кожен з нас складається наполовину із свого «я» і наполовину з того середовища, в якому він живе. Коли середовище сприяє устремлінням нашого «я», ми повністю реалізуємо себе, суспільна атмосфера сприяє нашому самоствердженню і самовираженню». Слід звернути увагу, як при цьому філософ підкреслює, що «те середовище, яке знаходиться всередині нас, завжди відгукується луною на ворожість зовнішнього середовища сприяє невпинному розпаду нашої особистості, примушує нас вести постійну боротьбу з

самим собою. Такий стан пригнічує нас, заважаючи всебічному розвитку нашої особистості і більш повному розкриттю всіх її здібностей» [8, с. 21-22]. Уявляється цілком очевидною та роль, якої набувають життєвоціннісні вектори педагогіки вищої школи для подолання такого стану, для створення умов, що активно сприяли б розвитку особистості студента, його креативних здібностей і максимальній реалізації свого потенціалу. Ось чому вища школа має постійно посилювати свій вплив на процеси формування і функціонування соціокультурного простору.

У зв'язку з цим сьогодні набуває особливої ролі й актуальності ще один важливий життєвоціннісний аспект вищої освіти. Він тісно пов'язаний з євроінтеграційними прагненнями і перспективами України. Адже наслідками їх реалізації стануть необхідність усвідомлення демократичних цінностей суспільного життя й неухильного їх дотримання в суспільно-політичній практиці й повсякденному житті. Їх формування і затвердження в суспільній свідомості не є простим завданням, оскільки далеко не у всьому відповідає нашим традиціям, психології й ментальності. Однак система освіти, перш за все вища школа повинні виходити з життєвої важливості цього завдання.

Повертаючись до ціннісних векторів педагогіки вищої школи, вважаю за необхідне підкреслити, що вони мають розглядатися не як щось штучне й необов'язкове, а як цілком органічно пов'язане і завданнями з формування професійної компетентності й професійної культури майбутнього фахівця, які разом з його моральнісними принципами і переконаннями виступають визначальними характеристиками справжньої еліти. Мені вже доводилося раніше писати, що під професійною культурою необхідно розуміти «певну сукупність матеріальних і духовних цінностей, що виробляються людьми відповідної професії. Вона включає специфічний спосіб організації їхньої діяльності, ставлення цих людей до своєї роботи та її результатів, а також їхнє відношення до себе, один до одного, до інших людей і суспільства в цілому, зумовлені специфікою їхньої професійної діяльності». Підкреслимо, що важливим елементом професійної культури виступає також «система специфічних норм, правил, цінностей та ідеалів, які сповідують кращі представники даної професійної групи, а також притаманних їм характерних особистісних рис і якостей» [9, с. 161-162]. А справжньою елітою якраз і слід вважати кращих представників будь-якого професійного чи соціального угруповання і суспільства в цілому.

Саме вони мають бути здатними і готовими завдяки своїй високій професійній компетентності, особистісним якостям, життєвим цінностям і відданій праці подолати глибоку системну кризу, яку сьогодні переживає Україна, і забезпечити успішне соціально-економічне, духовно-культурне й морально-ціннісне відродження нашої рідної Вітчизни.

Висновки. Викладені результати досліджень і міркувань ґрунтуються на реальних спостереженнях автора, його роздумах, а також систематичних цілеспрямованих опитуваннях як студентів, так і викладачів протягом майже півстолітнього досвіду педагогічної діяльності у вищій школі. Ці результати

дозволяють дійти таких цілком обґрунтованих висновків. По-перше, система життєвих цінностей людини та її формування мають розглядатися як одне з важливих завдань вищої школи і як невід'ємний елемент змісту освіти. Це пов'язано з тим, що цінності тісно пов'язані з духовним світом, культурою та соціальною компетентністю фахівця та його моральнісними принципами і переконаннями. По-друге, вища школа, генератор розвитку інтелектуального потенціалу нації, повинна культивувати цінність знань і освіти. Це завдання сьогодні набуває особливо важливого значення у зв'язку з формуванням та розвитком економіки знань. Однак з урахуванням подвійного характеру цих знань (джерела як конструктивних, так і деструктивних можливостей) вона має навчити своїх випускників оцінювати їх з позицій загальнолюдських цінностей. По-третє, для сьогодення характерною є така суперечлива умова, як зростання ролі особистісного чинника й міжособистісного спілкування, з одного боку, та атомізація суспільства й посилення еґоїстичних тенденцій, з іншого. Це зумовлює необхідність посилення рівня соціально-гуманітарної підготовки фахівців, в тому числі осолодіння ними одвічними цінностями.

Таким чином, проблеми життєвоціннісних векторів педагогіки вищої школи набувають все більшої значущості як для індивіда і суспільства, так і для самої системи вищої освіти. Тому глибоке знайомство з ними, їх змістом і призначенням має стати невід'ємним складником професійної підготовки науково-педагогічного складу кожного вищого навчального закладу.

Список літератури: 1. *Кремень В.Г.* Філософія освіти ХХІ століття // Педагогіка і психологія. – 2003. – № 1 (XXXVIII). – С. 6–16. 2. Педагогіка: Учебное пособие для вузов / Под ред. *Ю. К. Бабанского*. – М.: Просвещение, 1983. – 607 с. 3. *Гончаренко С. У.* Український педагогічний словник. – К.: Либідь, 1997. – 376 с. 4. *Киричок В. А.* Ціннісні орієнтації // Енциклопедія освіти. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – С. 991-992. 5. *Корсак К. В.* Вища освіта // Енциклопедія освіти. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – С. 98-100. 6. *Охрімчук Р. М.* Духовність // Енциклопедія освіти. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – С. 244-245. 7. *Яснерс К.* Духовная ситуация времени / пер. с нем. – М.: АСТ, 2013. – 285 с. – (Новая философия). 8. *Ортега-и-Гассет Х.* «Дегуманізація мистецтва» и другие работы // Эссе о литературе и искусстве: Сб. / Пер. с исп. – М.: Радуга, 1991. – 639 с. 9. *Пономарев А. С.* Общая и профессиональная культура в системе современного образования // Стратегия гуманизма / Под ред. В. И. Астаховой, Л. Л. ТОВАЖНЯНСКОГО. – Харьков: Изд-во НУА, 2004. – С. 153-192.

Bibliography (transliterated): 1. Kremen' V.G. Filosofija osviti NHI stolittja // Pedagogika i psihologija. – 2003. – № 1 (NNHVIII). – S. 6–16. 2. Pedagogika: Uchebnoe posobie dlja vuzov / Pod red. Ju. K. Babanskogo. – M.: Prosveshhenie, 1983. – 607 s. 3. Goncharenko S. U. Ukraïns'kij pedagogichnij slovník. – K.: Libid', 1997. – 376 s. 4. Kirichok V. A. Cinnisni orientacii // Enciklopedija osviti. – K.: Jurinkom Inter, 2008. – S. 991-992. 5. Korsak K. V. Vishha osvita // Enciklopedija osviti. – K.: Jurinkom Inter, 2008. – S. 98-100. 6.

Ohrimchuk R. M. Duhovnist' // Enciklopedija osviti. – K.: Jurinkom Inter, 2008. – S. 244-245. 7. Jaspers K. Duhovnaja situacija vremeni / per. s nem. – M.: AST, 2013. – 285 s. – (Novaja filosofija). 8. Ortega-i-Gasset H. «Degumanizacija iskusstva» i drugie raboty // Jesse o literature i iskusstve: Sb. / Per. s isp. – M.: Raduga, 1991. – 639 s. 9. Ponomarev A. S. Obshhaja i professional'naja kul'tura v sisteme sovremennogo obrazovanija // Strategija gumanizma / Pod red. V. I. Astahovoj, L. L. Tovazhnjanskogo. – Har'kov: Izd-vo NUA, 2004. – S. 153-192.

О. С. Пономарьов

ЖИТТЄВОЦІННІСНІ ВЕКТОРИ ПЕДАГОГІКИ ВИЩОЇ ШКОЛИ

Розглянуто проблеми формування і розвитку системи життєвих цінностей студентів в процесі їх навчання у вищій школі. Показано причини кризи духовності, культури і ціннісних орієнтацій в суспільстві та в системі освіти. Розкрито зв'язок професійної і соціальної компетентності випускника вищої школи з його моральнісними позиціями й системою життєвих цілей і цінностей. Він реалізується в процесі цільової підготовки національної еліти.

Ключові слова: життєві цінності, вища школа, духовність, культура, цінність знань і освіти, соціальна компетентність.

А. С. Пономарев

ЖИЗНЕННОЦЕННОСТНЫЕ ВЕКТОРЫ ВЫСШЕЙ ШКОЛЫ

Рассмотрены проблемы формирования и развития системы жизненных ценностей студентов в процессе их учебы в высшей школе. Показаны причины кризиса духовности, культуры и ценностных ориентаций в обществе и в системе образования. Раскрыта связь профессиональной и социальной компетентности выпускника высшей школы с его нравственными позициями и системой жизненных целей и ценностей. Она реализуется в процессе целевой подготовки национальной элиты.

Ключевые слова: жизненные ценности, высшая школа, духовность, культура, ценность знаний и образования, социальная компетентность.

A. S. Ponomaryov

THE OF VECTORS OF LIFE VALUE IN HIGHER EDUCATION

The problems of the formation and development of the social values of students in the course of their studies in higher education is considered. The causes of the crisis of spirituality, culture and values in society and in education is demonstrated. Disclosed communication professional and social competence of graduates of higher education with its moral positions and the system of life goals and values. It is being implemented in the targeted training of the national elite.

Keywords: life values, high school, spirituality, culture, value of knowledge and education, social competention.

Стаття надійшла до редакції 12.09.2013

УДК 37.014.5(100)

*Кадемія М. Ю.
Україна, м. Вінниця*

СУЧАСНІ МОДЕЛІ ОСВІТИ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

Постановка проблеми. На початку XXI століття світове співтовариство вступило в інформаційну стадію свого розвитку, що характеризується домінуванням інформації в усіх галузях господарства, політики, освіти і науки. Швидкими темпами зростає обсяг знань та їх використання в різних галузях життя людини. Все більш активно впроваджуються в усі галузі суспільства комп'ютери, інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ). Бути сучасним фахівцем нині означає бути, насамперед, ІКТ-компетентним. Відповідно до цього, інформатизація освіти і науки є одним із пріоритетних напрямів розвитку більшості університетів.

Не секрет, що в сфері інформаційно-технологічної освіти в Україні і за її межами спостерігається висока конкуренція. Це зумовлене не тільки стрімким технічним прогресом, а й розумінням вищими навчальними закладами переваг нових технологій, їх універсального освітнього потенціалу.

Нині ринок освітніх послуг оперативно реагує на динаміку академічних пропозицій, регулюючи потоки абітурієнтів, впливаючи на роботодавців. Все частіше кращими є ті, хто в змозі надати своїм студентам більш якісну і сучасну підготовку з інформаційно-комунікаційних технологій, забезпечуючи її зв'язок з професією і потребами суспільства.

Тому виникає низка запитань, що стосується сучасного університету, котрі необхідно розв'язати для того, щоб готувати сучасного фахівця, який би задовольняв вимогам ринку праці та самого суспільства.

Це, в свою чергу, вимагає модернізації освіти.

Аналіз попередніх досліджень свідчить, що проблемі модернізації освіти присвячені дослідження В. Андрущенка, Є. Головіна, І. Зязюна, В. Кременя, А. Лузана, О. Лазаренко, М. Михальченко, Н. Ничкало, С. Рябова, З. Храмова та ін. Модернізації сучасної освіти на основі впровадження ІКТ присвячені дослідження В. Бикова, Р. Гуревича, М. Лазарева, М. Козяра, В. Олійника, М. Кларіна, Ю. Машбиця, А. Петровського, Є. Полат, І. Роберт, В. Тихомірова та ін. У дослідженнях учених здійснюється аналіз переваг та проблем здійснення різних форм навчання (дистанційної освіти) та впливу ІКТ на якість підготовки фахівців.

Мета статті полягає в розгляді проблеми модернізації сучасної освіти на основі впровадження ІКТ у навчальний процес, сучасних засобів і технологій навчання, широкого використання e-learning, m-learning, blended learning, u-learning та використання відповідних моделей підготовки майбутніх фахівців.

Виклад основного матеріалу. XXI століття висуває нові вимоги до освіти, що диктують необхідність:

- формування вмінь пристосовуватися до життя в світі, що постійно змінюється, в умовах його глобалізації;
- володіння здібностями незалежності і самостійності;
- уміння самостійно набувати знання і знати, яким чином їх можна застосовувати в різних ситуаціях.

Відповідні зміни в системі освіти потребують навичок неперервного навчання, пізнавальної діяльності, колективних форм навчання і передачі знань. Нині широкого використання набуло електронне навчання (e-learning), в якому використовуються інтерактивні електронні засоби доставки інформації, корпоративні мережі Інтернет. Набувають поширення використання віртуальних аудиторій і навчальних закладів.

Актуальним також залишається питання здійснення самостійного навчання студентів, що можна здійснювати на основі використання технології e-learning, а також неперервне підвищення кваліфікації викладачів.

Створення середовища, в якому студенти, викладачі, інші користувачі не були б прив'язані до стаціонарного комп'ютера і мали можливість навчатися з будь-якого місця і в будь-який час, стало можливим завдячуючи сучасній портативній техніці (планшети, ай-пади тощо).

Створення середовища електронного навчання дозволяє кардинально змінити парадигму трансляції знань. Ця модель орієнтована на навчання завжди та з будь-якого місця.

E-learning (Electronic Learning) – система електронного навчання, синонім таких термінів, як електронне навчання, дистанційне навчання, навчання з використанням комп'ютерів, мережеве навчання, віртуальне навчання за допомогою інформаційних електронних технологій [Вікіпедія].

Використання e-learning дозволяє вибирати:

- зручне місце і час для навчання;
- спосіб якісного засвоєння знань;
- можливість постійного контакту з викладачами;
- індивідуальний графік навчання;
- шляхи економії часу, засобів.

Зазначимо переваги електронного навчання в порівнянні з традиційною формою:

1. Студенти, учні, користувачі одержують можливість доступу через Інтернет до електронних курсів з будь-якого місця, де є вихід у глобальну інформаційну мережу.

2. Нижчі ціни на одержання навчально-методичної літератури в електронному вигляді.

3. Модульний підхід до розроблення навчальних курсів.

4. Гнучкість навчання – тривалість, послідовність вивчення навча-

льного матеріалу, можливість самостійного вибору відповідно до власних можливостей і потреб.

5. Здійснення навчання в будь-якому місці, де є підключення до Інтернету.

6. Можливість розвитку і самовдосконалення відповідно до вимог часу.

7. Здійснення незалежної об'єктивної оцінки знань.

Нині в суспільстві відбувається швидкий розвиток і використання засобів технологій зв'язку, технологій мобільного супутникового зв'язку, Інтернет та ін., що зумовило розвиток мобільного зв'язку та відповідних інформаційних технологій. Це відкрило можливість одержання знань за допомогою:

- мобільних телефонів;
- кишенькових персональних комп'ютерів;
- ноутбуків, нетбуків;
- планшетів та ін.

Як свідчить досвід закордонних фахівців, мобільне навчання (m-learning) використовується для навчання школярів, студентів, підвищення кваліфікації, а також одержання навчального, довідкового і методичних матеріалів.

Мобільне навчання (m-learning) – це передавання знань на мобільні пристрої з використанням WAP і GPRS технологій [1, с. 233].

Використання m-learning дає можливість зробити процес гнучким, доступним і персоналізованим, при цьому реалізується головний принцип мобільного навчання – навчатися в будь-якому місці, в зручний час.

Важливим є створення відповідного середовища мобільного навчання, що потребує розробки інтерактивних програмно-педагогічних продуктів та їх методичного забезпечення.

Використання m-learning у навчальному процесі має певні переваги:

- учні можуть взаємодіяти один з іншим і з викладачем, а не ховатися за великими моніторами;
- набагато простіше розмістити в класі декілька мобільних пристроїв, ніж декілька настільних комп'ютерів;
- кишенькові або планшетні ПК і електронні книги легші і займають менше місця, ніж файли, папери та підручники і навіть ноутбуки. Розпізнавання за допомогою стилуса або сенсорного екрана є наочнішим, ніж за умов використання клавіатури і миші;
- є можливість обміну завданнями і спільної роботи; студенти і викладачі можуть посилати тексти електронною поштою, вирізати, копіювати і вставляти, передавати пристрої всередині групи, працювати один з іншим, використовуючи інфрачервоні функції кишенькових персональних комп'ютерів (КПК) або безпроводної мережі, наприклад, Bluetooth;
- мобільні пристрої можуть бути використані в будь-якому

місці, в будь-який час, зокрема вдома, в потязі, в готелях - це неоцінимо значення для навчання за місцем роботи; також нові технічні пристрої: мобільні телефони, гаджети, ігрові пристрої і тому подібне, привертають увагу учнів і студентів – молодих людей, які, можливо, вже втратили інтерес до навчання [2, с. 460].

Сучасні науковці виокремлюють також певні переваги m-learning [4]

- m-learning через мобільний пристрій робить навчання справді індивідуальним. Учні мають можливість вибору змісту навчання з урахуванням власних інтересів, унаслідок чого e-learning є орієнтованим на студента або учня;

- гнучкість, негайний доступ до інформації, необхідної для конкретної роботи, за допомогою мобільних пристроїв дає змогу підвищити продуктивність праці людини;

- самостійне навчання і негайне надання контенту за запитом є характерними рисами m-learning. Воно надає користувачам можливість пройти навчання в неробочий час і створює умови для спільного навчання та взаємодії.

Останніми тенденціями в навчанні є змішане навчання (blended learning), що поєднує в собі різні види навчання з метою зробити його ефективнішим і цікавішим. Змішане навчання поєднує в собі переваги різних форм навчання, і найкраще підходить до контексту навчання в інтерактивному навчальному середовищі. Мобільне навчання можна комбінувати з іншими видами навчання, забезпечуючи інтерактивні умови навчання для студентів.

Проте водночас розглянемо можливі недоліки:

- малі мобільні екрани КПК обмежують кількість і тип інформації, що може бути відображеною;

- наявні обмежені можливості для зберігання мобільних телефонів і кишенькових ПК;

- батареї повинні працювати без перебоїв, і дані можуть бути втрачені, якщо це не буде зроблено вчасно.

- вони можуть бути набагато менш надійними, ніж настільні комп'ютери (хоча планшетні ПК нині починають вирішувати цю проблему);

- важко використовувати роботу з графікою, особливо з мобільними телефонами, хоча сучасні 3G і 4G, зрештою, дають змогу це зробити;

- ринок швидко змінюється, особливо для мобільних телефонів, тож пристрої можуть застарівати дуже швидко; у зв'язку з цим майбутнє m-learning потребує спільних зусиль виробників мобільних телефонів, постачальників мобільних послуг, а також експертів індустрії навчання;

- пропускна спроможність може знизитися за умови значної кількості користувачів, які використовують безпроводні мережі.

Розвиток бездротових технологій зв'язку (бездротовий Інтернет), використання планшетів, iPad зумовили зміну технологій e-learning на технології

u-learning (ubiguitous learning) – всепроникаюче навчання технологій неперервного навчання з використанням інформаційно-комунікаційних засобів у всіх сферах життя суспільства.

Цей термін нещодавно вперше почали використовувати в Південній Кореї, в якій побудована унікальна система освіти з використанням ІКТ.

Важливим є створення середовища здійснення всепроникаючого навчання, що дозволяє студентам занурюватися в процес навчання, не відчуваючи його. Для здійснення u-learning необхідні відповідні навчально-методичні матеріали, які можна передавати на мобільні пристрої (текст, графіку, аудіо-, відеоінформацію).

Закордонними вченими виділені основні характеристики u-learning:

- постійність: учні, студенти ніколи не втрачають своєї роботи, якщо вона цілеспрямовано не знищена. Всі навчальні матеріали записуються послідовно кожний день;
- доступність: учні, студенти мають доступ до власних документів, даних або відео з будь-якої точки світу. Ця інформація надається за особистим проханням. Таким чином, навчання стає самостійним;
- безпосередність: всюди, де знаходяться студенти, учні, вони мають змогу одержати негайно будь-яку інформацію. Це дає можливість всім розв'язати проблеми негайно і швидко, а також вони мають змогу записувати питання і шукати на них відповіді;
- інтерактивність: в процесі навчання учні та студенти мають змогу взаємодіяти в синхронному або асинхронному зв'язку. Таким чином, експерти стають досяжні та доступні;
- розташування навчальної діяльності: навчання може бути вбудованим у повсякденне життя. Проблеми, що виникають, а також необхідні знання, представлені в природній і реальній формі.

Це дає можливість всім учасникам навчального процесу бачити особливості проблемних ситуацій, котрі необхідно розв'язувати:

- адаптивність: всі учасники навчального процесу мають змогу одержати необхідну інформацію в будь-якому місці та в будь-який час;
- Необхідно зазначити, що у впровадженні u-learning мають місце такі проблеми:
- необхідність безкоштовного Wi-Fi;
 - необхідність створення відповідного інформаційно-освітнього середовища;
 - розв'язання технічних проблем: обмежений термін роботи батареї мобільного пристрою та його неперервна підзарядка (бездротова).

Розвиток і впровадження u-learning значно залежить від рівня розвитку відповідної техніки і технологій, вписування його в уже наявну систему освіти. Тому ефективність u-learning, як і e-learning, m-learning у чистому вигляді залишається проблематичною.

Нині найбільшій популярності набуло змішане навчання (blended

learning). У науці є багато підходів до його визначення, наприклад:

Дарлін Пейнер	Змішане навчання – це об'єднання строгих формальних засобів навчання роботи в аудиторіях, вивчення теоретичного матеріалу з обговоренням за допомогою електронної пошти та Інтернет-конференцій
Еллісон Роззетт і Ребекка Воган Фразі	Змішане навчання об'єднує протилежні, на перший погляд, підходи – такі як формальне і неформальне навчання, спілкування «обличчям до обличчя» і спілкування «онлайн», керовані дії і самостійний вибір шляхів, використання автоматизованих довідок і зв'язків з колегами з метою досягнення власних цілей і цілей організації.
Роджер Шанк	Змішане навчання – використання в тій чи іншій мірі електронного та аудиторного навчання.
Фізмат Вікіпедія	Під змішаним навчанням прийнято розуміти об'єднання формальних засобів навчання – роботи в аудиторіях, вивчення теоретичного матеріалу з неформальними, наприклад, обговорення за допомогою електронної пошти й інтернет-конференцій.
Вікіпедія	Змішане навчання є формальною освітньою програмою, в якій студент навчається, принаймні, частково через Інтернет доставці контенту та інструкцій з деяким елементом студентського контролю над часом, місцем, шляхом або темпом.

Змішане навчання об'єднує в собі переваги різних форм навчання, найкраще використовується в інтерактивному навчальному середовищі, програми e-learning, m-learning, u-learning можна комбінувати з іншими видами навчання, забезпечуючи інтерактивність навчання учнів, студентів.

Реалізація змішаного навчання як інструмента модернізації сучасної освіти бачиться в створенні нових педагогічних методик, що базуються на інтеграції традиційних підходів до організації навчального процесу, під час якого здійснюється безпосереднє передавання знань і технологій електронного навчання. При цьому, як зазначає К. Кун, метою змішаного навчання, виступає прагнення об'єднати переваги традиційного й електронного навчання таким чином, щоб включити недоліки обох форм навчання [3].

Реалізація моделі змішаного навчання дозволить:

- розширити освітні можливості студентів за рахунок доступності та гнучкості освіти, обліку індивідуальних освітніх потреб, а також темпу і ритму засвоєння навчального матеріалу;
- стимулювати формування суб'єктивної позиції студентів: підвищення його мотивації, самостійності, соціальної активності, рефлексії і самоаналізу, а також підвищення ефективності навчального процесу;

- трансформація стилю педагога: перехід від трансляції знань до інтерактивної взаємодії із тими, хто навчається, що сприятиме конструюванню власних знань;
- персоналізація навчального процесу: студент самостійно визначає цілі, способи їх досягнення, враховуючи власні освітні потреби, інтереси й здібності, а викладач – помічник студента.

Виходячи з вищесказаного, можна констатувати, що в разі ретельного планування навчального процесу й обґрунтованого добору засобів, змішана модель навчання є набагато ефективнішою, ніж інші форми навчання і дає студентові більше шансів навчатися і здобувати якісні знання.

Висновок. Упровадження змішаної форми навчання потребує значних зусиль. Необхідно розглядати нові можливості підвищення ефективності навчального процесу. Розв'язок цього питання потребує внесення змін у нормативну базу, інвестицій в розроблення необхідного навчального контенту, перепідготовку кадрів. Також потребує посилення значна дослідницька і методична робота вчених і викладачів, які займаються розробкою стратегій, форм і методів здійснення змішаного навчання, а також використання сучасних засобів і технологій навчання.

Фактично, розвиток змішаної форми навчання може стати одним із ключових напрямів модернізації сучасної освіти.

Література: 1. Гуревич Р. С. Інформаційно-комунікаційні технології в професійній освіті майбутніх фахівців / Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадемія, М. М. Козяр ; за ред. член-кор. НАПН України Гуревича Р. С. – Львів : ЛДУ БЖД, 2012. – 380 с. 2. Гуревич Р. С. Мобільне навчання – сучасна субдисципліна педагогічної освіти / Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадемія // Wydawnictwo Naukowe Instytutu Technologii Eksploatacji – PIB 26-600 Radom, ul. K. Pułaskiego 6\10. – s. 459-467. 3. Кун К. E-learning – электронное обучение / К. Кун // Информатика и образование. – 2006. – № 10. С. 16-18. 4. Mobile and Widsete for China \\ Mobal ED-2007 (31 May). \ [Электронный ресурс] – <http://mobiel.uiah/?p=67> – заг. с екрана – язык екрана.

Bibliography (transliterated): 1. Gurevich R. S. Informacijno-komunikacijni tehnologii v profesijnij osviti majbutnih fahivciv / R. S. Gurevich, M. Ju. Kademija, M. M. Kozjar ; za red. chlen-kor. NAPN Ukraini Gurevicha R. S. – L'viv : LDU BZhD, 2012. – 380 s. 2. Gurevich R. S. Mobil'ne navchannja – suchasna subdisciplina pedagogichnoj osviti / R. S. Gurevich, M. Ju. Kademija // Wydawnictwo Naukowe Instytutu Technologii Eksploatacji – PIB 26-600 Radom, ul. K. Pułaskiego 6\10. – s. 459-467. 3. Kun K. E-learning – jelektronnoe obuchenie / K. Kun // Informatika i obrazovanie. – 2006. – № 10. S. 16-18. 4. Mobile and Widsete for China \\ Mobal ED-2007 (31 May). \ [Jelektronnyj resurs] – <http://mobiel.uiah/?p=67> – zag. s jekrana – jazyk jekrana.

Кадемія М. Ю.

СУЧАСНІ МОДЕЛІ ОСВІТИ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

В даній статті розглядається проблема модернізації освіти на основі використання e-learning, m-learning, u-learning у здійсненні змішаного навчання та відповідних переваг і проблем, а також шляхів їхньої реалізації.

Ключові слова: електронне навчання, мобільне навчання, змішане навчання, всепроникаюче навчання, інформаційно-комунікаційні технології, Інтернет-технології.

Кадемия М.Е.

СОВРЕМЕННЫЕ МОДЕЛИ ОБРАЗОВАНИЯ: ПРЕИМУЩЕСТВА И НЕДОСТАТКИ

В данной статье рассматривается проблема модернизации образования на основе использования e-learning, m-learning, u-learning в осуществлении смешанного обучения, соответствующих преимуществ и проблем, а также путей их реализации.

Ключевые слова: электронное обучение, мобильное обучение, смешанное обучение, всепроникающее обучение, информационно-коммуникационные технологии, Интернет-технологии.

Kademiya M.

MODERN EDUCATION MODEL: ADVANTAGES AND DISADVANTAGES

The problem of education modernization on the basis of e-learning, m-learning, u-learning in blended learning, corresponding advantages and disadvantages as well as the ways of their realization has been considered in the article.

Key words: penetrating learning, blended learning, electronic learning, information-communication technologies, Internet-technologies.

Стаття надійшла до редакції 14.11.2013

УДК 17.022.1

*Е.А. Петутина,
Харьков, Україна*

ПРАВСТВЕННЫЙ КЛИМАТ ВУЗА В ФОРМИРОВАНИИ ГУМАНІТАРНО-ТЕХНІЧЕСКОЙ ЭЛИТЫ

Постановка и актуальность проблемы. Вхождение Украины в Болонский процесс – мощный стимул положительных изменений в таких важных аспектах жизни отечественных высших учебных заведений, как автономия университетов, мониторинг качества образования, прозрачность процедуры поступления в вуз, оценка знаний, умений, навыков, а также мобильность студентов, аспирантов и преподавателей. Однако для того, чтобы не

только приобщиться к европейскому образовательному пространству, но и стать его полноправным членом, следует решиться на существенные преобразования в системе высшей школы. Прежде всего они связаны с протокольными мероприятиями (внедрением двухуровневого образования, сопоставимых ученых степеней и званий, совершенствованием кредитно-модульной системы, стимулированием научного творчества студентов и преподавателей, плодотворным международным сотрудничеством), но главное – с глубинными изменениями нравственных основ украинского образования и науки. И хотя дефицит профессиональной этики дает о себе знать в разнообразных сферах жизнедеятельности, девальвация моральных ценностей именно в этих областях наиболее ощутима, ведь практически каждая украинская семья постоянно сталкивается с проблемами системы образования.

Цель статьи – анализ эффективных средств борьбы с негативными явлениями нравственных отношений в современном вузе.

Изложение основного материала. Вопросы морального климата университетской среды и его очищения в Украине начала XXI ст. чрезвычайно остры. Связаны они не только с коррупцией; широкое распространение получил плагиат, проявляющийся в разных формах (списывание контрольных работ, копирование чертежей, отчетов о прохождении производственной практики, лабораторных работ и компьютерных программ), несанкционированная помощь во время тестирования или экзамена, неоднократное представление одних и тех же индивидуальных заданий и рефератов, использование личных отношений для повышения оценки, фальсифицирование сведений в журнале академической группы, самостоятельное заполнение «хвостовок».

Однако нигилизм и аморализм проявляют и некоторые преподаватели. Нередки случаи игнорирования авторских прав, похищения учебных и научных материалов, компьютерных программ, некорректного использования исследовательской информации, представление списков несуществующих публикаций и др. Все эти явления настолько распространены, что считаются почти естественными. Тем не менее, есть более позорные формы аморального поведения: когда учебник или пособие одного автора превращаются в «коллективный труд», а результаты научных исследований лаборатории – в диссертацию ее руководителя; когда текст работы ассистента или аспиранта публикуется как монография заведующего кафедрой или декана факультета; когда преподаватель унижает достоинство студентов и безосновательно обвиняет в непрофессионализме своих коллег. Прав великий Ф.М. Достоевский, когда писал, что «образование уживается иногда с таким варварством, с таким цинизмом, что вам мерзит».

Одним из эффективных средств борьбы с такими негативными проявлениями нравственных отношений, безусловно, может стать принятие ко-

дексов чести основных субъектов учебно-воспитательного процесса в вузе – студента, преподавателя, администрации.

Известно, что честь как форма самосознания санкционирует определенный моральный статус человека, стандарт его оценки в связи с принадлежностью к социальной, профессиональной, национальной и пр. группе. Честь дифференцировано оценивает людей в данном обществе. Вместе с тем многие представления о чести сохраняют стабильность. Пословицы: «Береги честь смолоду», «Честь чести на слово верит» и афоризмы: «Честь нельзя отнять, ее можно потерять» (А. Чехов), «Человек не должен никогда сходить с широкой дороги чести, даже под благовидным предлогом, что цель оправдывает средства» (Ч. Диккенс) – актуальны и сегодня.

Широкая демократизация морали в современном обществе лишила ее прямой обязательной силы: мы зачастую не располагаем средствами наказания негодяя или наглеца, которые существовали ранее. И все же бесспорной чертой нравственного прогресса является то, что принадлежность к людям чести определяется уже не внешними сословными признаками, а воспитанием, осознанным выбором ценностей, призывом сердца самой личности. Наличие людей, для которых честь сохраняет свою жизненную силу, один из важнейших признаков преемственности развития нравственной культуры человечества.

Как этическая категория и понятие нравственного сознания честь характеризует признание заслуг и добродетелей человека. Эта гражданская оценка является условием формирования его репутации. Следует учитывать то, что нравственные достоинства оцениваются в процессе выполнения определенных социальных обязанностей, роли врача или банкира, педагога или студента. В моральных кодексах понятие чести всегда связано с достоинством, ответственностью, совестью, а в кодексах чести оно, конечно же, центральное.

Практике принятия кодексов чести в высших учебных заведениях Украины всего несколько лет, но уже накоплен богатый и интересный опыт. Достаточно набрать в поисковой системе «Google» «Кодекс чести» или «Student Honor Code» чтобы найти многочисленные и разнообразные по методологии, содержанию, стилю и назначению тексты кодексов.

Актуальность их разработки и внедрения в наших университетах обусловлена, прежде всего, повышением активности самих студентов, их ответственности за собственное будущее. По данным исследований ценностных ориентаций абитуриентов и студентов, которые почти десять лет проводились социологической лабораторией кафедры этики, эстетики и истории культуры НТУ «ХПИ», карьера, личная свобода, независимость, а также активная гражданская позиция в решении актуальных социальных проблем среди ведущих ценностей студентов имеют тенденцию к постоянному росту [4, с. 67].

За последние годы такие студенческие и общественные организации, как «Лига студентов Ассоциации юристов Украины» (Киев), «Альянс» (Донецк), «Комитет поддержки студенческого самоуправления» (Львов), «Студенческий парламент НТУ «ХПИ» провели научно-практические конференции с

целью использования опыта США, западноевропейских стран по разработке принципов и правил этики образования, которые бы регулировали отношения между студентами, преподавателями и администрацией в отечественных университетах. Одна из таких конференций – «Внедрение Кодексов вузов Центральной и Восточной Украины: роль студенчества» (2009 г.) состоялась в нашем городе. «Центр развития организаций Харькова» инициировал проект «Добропорядочность и верховенство права в высших учебных заведениях Центральной и Восточной Украины». В очередной раз мы с надеждой смотрим на другие страны, надеясь адаптировать их опыт в украинских реалиях и стремясь таким образом решить проблемы очищения университетской жизни от проявлений безнравственности, а также воспитания представителей гуманитарно-технической элиты, которые умеют отстаивать свои права и уважают права других.

Несомненно, такие мероприятия укрепляют междууниверситетскую солидарность, сотрудничество по продвижению данных идей. Высшие учебные заведения помогают друг другу организовывать семинары и тренинги, вести разъяснительную работу среди студентов и преподавателей, предшествующую принятию Кодекса чести.

Его базой и одновременно альтернативой можно считать Правила поведения студентов, которые определяют их основные права и обязанности, мероприятия дисциплинарного и гражданского влияния, систему наказаний (взысканий) за их нарушение. Но Кодекс чести не создается начальником отдела кадров или главой профсоюзного комитета. Вместе с тем это и не кодекс в узком юридическом значении этого понятия, где большое внимание уделено терминологии, точным описаниям процедур и пр.

Кодекс чести студента является добровольным соглашением, определяющим поведение студента с момента зачисления и до завершения обучения в вузе. Он предусматривает установку на солидарность между студентами, преподавателями и администрацией, общность взглядов на ценности образования. Кодекс закрепляет основные этические нормы для тех, на кого распространяется его действие.

При этом задача, которую решает автор-составитель Кодекса чести, содержит противоречие, ведь кодексом необходимо охватить как нормы, практикуемые большинством и уже существующие в моральном сознании общества, так и те, которые считаются обязательными, но чаще всего нарушаются. С уверенностью можно сказать, что попытки создания всеобъемлющих сводов правил поведения студента, сформулированных раз и навсегда, для всех жизненных ситуаций обречены на неудачу.

Принципиально важна процедура принятия Кодекса: она является результатом обсуждения его текста всеми субъектами – студентами, преподавателями, администрацией. Он не принимается свыше, так как выступает своеобразным общественным договором, движением навстречу, с одного стороны,

студенческой организации, с другой – профессорско-преподавательского состава и руководства университета. Только при таких условиях Кодекс не останется красивой декларацией в справочнике студента, на веб-странице университета или же билборде на его территории.

Анализ опыта внедрения Кодексов чести в украинских университетах свидетельствует о его существенном отличии от практики американских и европейских высших учебных заведений, которая предусматривает порядок и формальную процедуру обвинения студента в нарушении Кодекса, юридическую систему рассмотрения дел, связанных со случаями игнорирования академических норм, а также санкций и апелляций.

Тем не менее, следует помнить, что Кодексы чести на Западе являются продуктом культуры общения, формировавшейся не одно столетие. Ее субъект – свободный интеллект, который самостоятельно строит свое будущее, а потому с юношеских лет учится отстаивать свои права, профессионально себя защищать. Поэтому судебные процессы, предусмотренные Кодексом, – важная практика перед самостоятельной деловой жизнью. Система судебных санкций, которая предусматривает наказание за нарушение Кодекса, является важным условием обеспечивающим его эффективность. Общими для многих университетов США есть суды из преподавателей, студентов и представителей администрации. Концепция судопроизводства в американских высших учебных заведениях состоит в соблюдении правил проведения специального слушания, поскольку студент как гражданин имеет право знать причины, по которым его вызывают в суд, а также быть выслушанным и давать необходимые объяснения. Еще в 60-х гг. XX ст. студенты США получили право на объективное расследование. Судам же запрещается принимать дисциплинарные решения, не подтвержденные доказательствами. Таким образом методология Кодекса чести студента отражает базовые принципы западной культуры – демократизм, веру в силу закона, доверие к авторитету власти, готовность сотрудничать с ней.

Можно только догадываться, что произойдет, если эта сложная, формировавшаяся десятилетиями система, будет автоматически перенесена в современные украинские реалии, учитывая наше традиционное недоверие, а иногда и просто страх перед судебными процессами. Поэтому сегодня можно лишь предлагать студенту, поступающему в украинский вуз, подписать специальный документ, по которому он обязуется выполнять Кодекс чести.

Выводы. Первый директор ХТИ, выдающийся ученый, проф. В.Л. Кирпичев выступал не только за улучшение качества обучения и совершенствование методов преподавания дисциплин, но и за большую автономию в управлении высшими учебными заведениями, за права студентов и преподавателей [2, с. 14]. Поэтому то движение за введение Кодекса чести студента НТУ «ХПИ», которое уже началось, еще раз подтверждает стремление соответствовать высоким нравственным стандартам нашего университета, заложенным его основателями. Конечно же для регулирования отношений всех субъектов учебно-воспитательного процесса необходимы кодексы чести преподавателя, со-

трудника, администрации. А еще следует пропагандировать эту идею для развития полноценного гражданского общества, в котором каждый требует уважения к себе и уважает свободу и права других.

Список литературы: 1. *Богомолов С.И.* Инженер XXI века – самая гуманная специальность на земле. – Х.: Контраст, 2000. – 184 с. 2. *Кирпичев В.Л.* Задачи высшего технического образования: Речь на публичном акте Харьковского технологического института 15 сентября 1890 г. – Х., 1890. – 40 с. 3. *Малахов В.А.* Этика: Курс лекций. – К.: Либидь, 1996. – 304 с. 4. *Петутина Е.А., Зверева Т.И., Василенко В.Д.* Изменение ценностных ориентаций абитуриентов (По результатам социологического исследования НТУ «ХПИ» 2005-2010 гг.) / Петутина Е.А. // Вісник НТУ «ХПІ». Серія : Актуальні проблеми розвитку українського суспільства. – Х.: НТУ «ХПІ», 2011. – №55. – С. 65-69. 5. *Покликання університету* : Зб. наук. праць / Відп. ред. О. Гомілко. – К.: Веселка, 2005. – 304 с.

Bibliography (transliterated): 1. Bogomolov S.I. Inzhener NHI veka – samaja gumannaja special'nost' na zemle. – H.: Kontrast, 2000. – 184 s. 2. Kirpichev V.L. Zadachi vysshego tehničeskogo obrazovanija: Rech' na publicnom akte Har'kovskogo tehnologičeskogo instituta 15 sentjabrja 1890 g. – H., 1890. – 40 s. 3. Malahov V.A. Etika: Kurs lekcij. – K.: Libid', 1996. – 304 s. 4. Petutina E.A., Zvereva T.I., Vasilenko V.D. Izmenenie cennostnyh orientacij abiturientov (Po rezul'tatam sociologičeskogo issledovanija NTU «HPI» 2005-2010 gg.) / Petutina E.A. // Visnik NTU «HPI». Serija : Aktual'ni problemi rozvitku ukraїns'kogo suspil'stva. – H.: NTU «HPI», 2011. – №55. – S. 65-69. 5. *Poklikannja universitetu* : Zb. nauk. prac' / Vidp. red. O. Gomilko. – K.: Veselka, 2005. – 304 s.

Е.А. Петутина

ПРАВСТВЕННЫЙ КЛИМАТ ВУЗА В ФОРМИРОВАНИИ ГУМАНИТАРНО-ТЕХНИЧЕСКОЙ ЭЛИТЫ

Введение Кодекса чести студента рассматривается в статье как одно из эффективных средств борьбы с негативными явлениями в развитии моральных отношений в университете.

Ключевые слова: честь, кодекс чести, ответственность, нравственный климат, нравственный прогресс, университетское образование, гуманитарно-техническая элита.

О.О. Петутина

МОРАЛЬНИЙ КЛИМАТ ВНЗ У ФОРМУВАННІ ГУМАНІТАРНО-ТЕХНІЧНОЇ ЕЛІТИ

Запровадження Кодексу честі студента розглядається у статті як один з найефективніших засобів боротьби з негативними явищами у розвитку моральних відносин в університеті.

Ключові слова: честь, кодекс честі, відповідальність, моральний клімат, моральний прогрес, університетська освіта, гуманітарно-технічна еліта.

O. Petutina

THE MORAL CLIMATE OF THE UNIVERSITY IN FORMATION OF HUMANITARIAN-TECHNICAL ELITE

In the article the introduction of the Student Honor Code is considered as one of the effective combat means with the negative phenomena in the development of moral relations at the university.

Keywords: honor, honor code, responsibility, moral climate, moral progress, university education, humanitarian-technical elite.

Стаття надійшла до редакції 15.09.2013

УДК 159

*Фурманець Б.І.
Україна, м. Харків*

КОНЦЕПЦІЯ ПСИХОЛОГІЧНОГО СТАНОВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ ЯК СПЕЦІАЛІСТІВ-ПОЛІТЕХНІКІВ

Актуальність проблеми. Мабуть немає необхідності переконуватися тим хто навчає і хто навчається у НТУ«ХП» у тому, що визначена стратегія його подальшого розвитку за актуальною концепцією «Формування національної гуманітарно-технічної еліти» досягла оптимальних, якісних показників і вимагає подальшого вдосконалення змісту вищої освіти у справі підготовки студентів як спеціалістів-політехніків.

Активне і прогресивне втілення цієї концепції у навчально-виховний процес університету професійними, педагогічно-психологічними зусиллями чітко зорієнтованих фахівців ректорату і науково-педагогічних працівників сприяє актуалізації інженерно-технічної та психолого-педагогічної спрямованості та мотивованому підвищенню рівня конкурентоздатності всіх фахівців НТУ «ХП» у цілому.

Теорія і практика свідчать, що є реальна можливість ще краще активізувати подальше втілення у навчально-виховне життя університету діючої стратегії формування гуманітарно-технічної еліти, не тільки на підставі високого професійного управління всією системою підготовки кваліфікованих кадрів, а також розвитком і модернізацією концептуального, психологічного становлення студентів як спеціалістів-політехніків.

Ректор нашого університету, почесний академік НАПН України, доктор технічних наук, професор Леонід Леонідович ТОВАЖНЯНСЬКИЙ у своїх працях і зверненнях до всього викладацького і студентського складу постійно підкреслює, що зростання професійного і духовного потенціалу майбутнього політехніка є головним чинником поглиблення концепції його якісного становлення як спеціаліста.

Концепцію психолого-педагогічного становлення студентів як спеціалістів-політехніків, на погляд проректора університету, члена-

кореспондента НАПН України, доктора педагогічних наук, професора Олександра Георгієвича Романовського, слід розглядати на фундаменті їх розвинутої духовності як складової частини гуманітарно-технічної підготовленості. На цій підставі будувати систему стійкого і усвідомленого розуміння загальнонаукових принципів професійної, професійно-виробничої та психологічної підготовки політехніків. Основна мета становлення – формування професійно-психологічних знань, вмінь, якостей і спеціальних здібностей, що дозволяють впевнено орієнтуватися у сучасній техніці і технології.

Такий науково-методологічний підхід науковців, у повній мірі, відповідає стратегії формування гуманітарно-технічної еліти, яка, у першу чергу, передбачає нерозривне поєднання загальної концепції вдосконалення інженерно-технічної освіти з психолого-педагогічними напрямком, зокрема з психологічним становленням студентів як спеціалістів-політехніків.

Основною метою викладення змісту цієї статті є визначити найбільш актуальні, науково-теоретичні та пізнавально-практичні положення концепції психологічного становлення особистості як фахівця, що суттєво аналізуються у психологічній науці. Особлива увага приділена розкриттю змістовних, психологічно-професійних основ становлення майбутніх фахівців інженерно-технічної та психолого-педагогічної сфери, які цілеспрямовано набувають попит у напрямку вдосконалення системотехнічних та людських факторів.

Постанова проблеми. Спираючись на погляди відомих, українських психологів Корольчука М.С., Крайнюк В.М., Ложкіна Г.В., Повякель Н.І., Смирнова Б.А., Тинькова О.М., Трофімова Ю.Л. та ін., психологічне становлення слід розглядати як основну складову інженерно-технічної та професійно-психологічної підготовки майбутніх фахівців. Їх справедливе переконання у тому, що будь-яка професійна підготовка як особливий вид людської діяльності, вимагають враховувати попередній рівень психологічного становлення особистостей студентів – майбутніх інженерів, психологів, педагогів як фахівців.

Їх думки повністю аргументовані тим, що у процесі інженерно-технічної та психолого-педагогічної підготовки не лише свідомо виробляється той чи інший, необхідний інформаційний і матеріальний продукт, важливий для ефективної діяльності інженера і психолога як фахівця, а й ще забезпечується всебічне становлення самої особистості, при цьому продуктивно розвиваються її найбільш важливі психічні пізнавальні процеси, властивості і утворення, нормалізуються психічні стани, тощо.

Інженерно-технічне становлення студентів як спеціалістів-політехніків, на справедливу думку вчених, базується на мотивованому сприйманні досягнень розвитку сучасної різноманітної техніки, на опануванні електронних засобів праці, на формуванні вмінь розподілу професійних функцій між людиною і машиною та на універсальній спеціалізації інженерного профілю. Тобто, таке системне становлення тісно пов'язане с

практикою.

Слід підкреслити, що процес інженерно-технічного становлення ґрунтується на вивченні, систематизації і узагальненні досвіду організації та управління ним. Зв'язок з педагогічно-психологічною практикою надає інженерно-технічному становленню об'єктивність, гуманістичність та системність. Важливою ланкою зв'язку інженерно-технічного становлення з педагогічно-психологічною практикою є проведення інженерно-педагогічних (-психологічних) синтетичних експериментів, наприклад, на спеціальних семінарсько-практичних заняттях, з метою найбільше точно відтворити мету і умови цього процесу.

Саме така постановка концепції інженерно-технічного і педагогічно-психологічного становлення майбутніх фахівців, цілком змінює методологію відношення до її вдосконалення як завчасного, всебічного їх професійного розвитку. Вона, сьогодні, відверто кажучи, є актуально прогресуючою у педагогічно-психологічній діяльності науково-педагогічних працівників кафедри педагогіки і психології управління соціальними системами, в першу чергу, доктора педагогічних наук, професора Ольги Анатоліївни Ігнатюк, кандидата педагогічних наук, доцента Тетяни Віталіївни Гури, доцента Анатолія Васильовича Долгарева, кандидата психологічних наук, доцента Юрія Івановича Панфілова, кандидата педагогічних наук, доцента Ніни Вікторівни Підбуцької та ін. Саме ці, педагогічно і психологічно кваліфіковані фахівці, професійно здійснюють підготовку спеціалістів-політехніків у напрямку формування національної гуманітарно-технічної еліти.

Специфічно спрямоване і професійно організоване та здійснене педагогічно-психологічне становлення студентів як майбутніх спеціалістів-політехніків має особливе значення для їх ефективної діяльності у надто складних сферах: виробничій, транспортно-будівельній, механіко-технологічній, психолого-педагогічній та ін..

З теорії і практики добре відомо, що професійна діяльність спеціалістів-політехніків особливо пов'язана з сумісною діяльністю персоналу по обслуговуванню потужних автоматизованих комплексів, технічних пристроїв і приладобудувань, управлінню обчислювальними інформаційними засобами з використанням електронної техніки і інформаційного обладнання, систем оперативного оповіщення у випадку небезпеки та локальної інформаційно-комп'ютерної мережі та ін. Тобто мова йде про надто складну спільну діяльність спеціалістів-політехніків, яка постійно вимагає від них спеціальної та професійно – психологічної підготовленості.

Саме це свідчить про те, що концепцію становлення студентів як спеціалістів-політехніків інженерно-технічної сфери, важливо одночасно, в певній мірі, розглядати як професійно-психологічного так і національно гуманітарно-технічного значення. Чому? Просте і коротке питання. А відповідь повинна бути достатньо повною.

По-перше, слід пам'ятати, що потужні машинно-технічні, електронно-виробничі пристрої, це перш за все системи «людина-машина», що відбивають не тільки складний інженерно-технологічний процес їх застосування, але й

людський чинник, їх тісний взаємозв'язок, що найбільш конкретно відбувається між спеціалістом-політехніком як особистістю і обслуговуючою ним технікою.

По-друге, спеціаліст-політехнік виконує безліч складних, обов'язкових функцій психологічного призначення: сприймає потрібну інформацію; відтворює авангардну роль певного керівника; розумово, своєю власною пізнавальною діяльністю регулює інженерно-технологічний процес; контролює показники приладобудування; приймає оперативні рішення з переробки обсягу робочої інформації; тримає себе, а можливо і співробітників у готовності ефективно виконувати свої обов'язки, забезпечує серед них психологічну сумісність та ін..

Ось чому, актуально ставиться питання розгляду і продуктивного втілення у навчально-виховний процес ВНЗ, концепції завчасного, результативного, перш за все, системного психологічного становлення студентів як майбутніх спеціалістів-політехніків, яке і визначає значення людського чинника у ефективному відтворенні інженерно-технічної діяльності і тісному зв'язку з психологічним її забезпеченням.

Отже, спеціаліста-політехніка слід бачити як суб'єкта відповідальної гуманітарно-технічної діяльності, підготовленого та здатного духовно, професійно і психологічно ефективно її відтворювати.

Незважаючи на те, що багато інженерно-технічних операцій, котрі раніше були прерогативою людського фактору, зараз виконують автоматизовано-електронні засоби, все ж особистість політехніка як всебічно, психолого-професійно підготовлений фахівець був і залишається головною, активно діючою ланкою у всіх видах сучасної професійно – технічної діяльності.

Немає сумніву, що сучасні машинобудівельні комплекси потребують чітко відпрацьованої системи управління людським фактором, який, при цьому, є ведучою ланкою. Саме вона складає фундамент сучасного, технологічного виробництва у особі спеціаліста-політехніка та першочергово накладає на нього надзвичайну відповідальність, високі інженерно-психологічні вимоги щодо вивчення, обслуговування і застосовування сучасної техніки.

Ось чому, на наш погляд, важливо звертати особливу увагу на конкретне визначення ряду суттєвих науково-психологічних вимог до людського чинника, розуміння яких є основою вдосконалення психологічного становлення спеціалістів-політехніків в університеті. Вони наступні:

- змістовно вивчати і конкретно формувати в особистостей студентів як майбутніх спеціалістів-політехніків основні складові їх психіки: пізнавально-когнітивну, психомоторну, комунікативну й регулятивну;
- конкретно вчити студентів психолого-гуманітарній діяльності, що включає такі основні рівні: психофізичний (діагностику психофізичних характеристик), оціночний (інформаційне вимірювання показників діяльності),

психологічний (формування індивідуально-психологічних особливостей), гуманітарний (розуміння природи людської особистості) ;

- гуманітарно-технічну підготовку студентів, важливо розглядати як гармонійний педагогічно-психологічний та інженерно-технічний процес, що дозволяє глибше зрозуміти суспільне визнання достоїнства і свободи особистості спеціаліста-політехніка, краще пізнати його професійні і психологічні можливості у напрямку ефективної професійної діяльності.

Названі, науково-психологічні вимоги є обов'язковими у їх виконанні, що і означає постійно вивчати і вдосконалювати психолого-професійні та індивідуальні особливості майбутніх спеціалістів-політехніків. При цьому чітко дотримуватися мети – своєчасного розкриття їх особистісних якостей, спеціальних здібностей, розвитку і творчого відтворення суспільно значимої інженерно-технічної та психолого-педагогічної культури у напрямку активного моделювання елітної життєдіяльної позиції в університеті.

Саме на цій гуманітарно-технічній та психологічній основі стає можливим подальше, не тільки вивчення, а й вдосконалення концепції психологічного становлення спеціалістів-політехніків, професійно і психологічно готових ефективно теоретично засвоїти і практично реалізовувати гуманітарно-професійні та інженерно-технологічні функції на практиці.

Такий науково-методологічний концептуальний підхід має бути закономірним у навчально-виховному процесі університету, тому, що зумовлюється, з одного боку, психологічними особливостями забезпечення та регуляції професійно-психологічної підготовки, яка детермінується динамікою особистісних психофізіологічних можливостей і властивостей майбутнього спеціаліста-політехніка, а з іншого боку, специфікою гуманітарно-технічної діяльності у єдності з її людськими, інформаційними, операційними, технологічними, просторово-рухомими та іншими характеристиками.

Ось чому, на наш переконливий погляд, слід адекватніше і ще більш усвідомлено втілювати у життєдіяльність університету концепцію психологічного та професійного становлення особистості майбутнього спеціаліста-політехніка, як динамічне багатозафазове, активне розгортання його психофізіологічних і інженерно-пізнавальних можливостей, як закономірну, якісну побудову позитивних функціональних станів у процесі досягнення поставленої мети.

Важливим джерелом поступального втілення концепції є розгортання психофізіологічних та інженерно-пізнавальних можливостей особистостей студентів як майбутніх спеціалістів-політехніків є активне формування значущих професійно-психологічних компонентів, що в цілому складають основну складову психологічного становлення. До таких компонентів слід відносити: розвинутий комплекс професійно-важливих якостей, знань, вмінь; спеціальних творчих здібностей; комунікативних показників; складових професійної мотивації; високий рівень психолого-професійної готовності до успішної діяльності

Таким чином, повинна йти ділова розмова про реальний вибір, формування і відтворення мети і завдань концепції психологічно-професійного становлення у відновленому вигляді ідей, поглядів та дій. При цьому враховувати досягнення адекватної активації відповідних складових психологічної структури особистості студента як майбутнього спеціаліста-політехніка, а також з певним ступенем їх консолідації зі змістом та особливостями інженерно-технічної діяльності.

Якісне досягнення цього напрямку визначеної концепції є суттєвим джерелом подальшого прогресивного відтворення стратегії інженерно-технічної еліти – це перш за все питання про динамічні тенденції актуалізованого розвитку сучасного фахівця, яка визначає тісний взаємозв'язок та адекватність розвитку людських і технічних функціональних можливостей.

Така концептуальна закономірність, на нашу думку, повинна спостерігатися на кожному етапі психологічного і професійного становлення особистості студента як майбутнього спеціаліста-політехніка. Саме психологічне та професійне становлення як досягнення усвідомленої, перетворюючої і творчої діяльності особистості, формує у нього необхідний професіональний рівень і психологічну впевненість в обраній ним інженерно-технічній професії.

Таким чином, підводячи підсумки з концептуально викладеного матеріалу щодо психологічно-професійного становлення студентів як майбутніх спеціалістів-політехників, можна визначити наступне:

1) студент як унікальна особистість, цілеспрямовано формуючись як майбутній спеціаліст-політехнік за психологічною та професійною допомогою науково-педагогічних працівників у процесі своєї навчально-пізнавальної діяльності будує стійку модель психологічного і професійного становлення як духовну і спеціальну фундаментальну основу, дозволяючу досягати продуктивного результату у поставлених мети і завдань продуктивного навчання в університеті;

2) визначена концепція психолого-професійного становлення обумовлюється синтезом, з одного боку, можливостей, здібностей і активності особистості студента, а з другого боку – інженерно-технічними вимогами, одночасно, до нього і його майбутньої професії, при цьому важливо врахування і гуманітарно-організаційні вимоги до цілісного формування особистості спеціаліста-політехніка;

3) особливості взаємодії двох сторін становлення: психологічної і професійно-інженерної, потребує активно-діючого їх аналізу, досконалого вивчення та покращення, враховуючи індивідуально-психологічні особливості студентів та застосування і творчої реалізації способів та умов навчально-виховного процесу університету.

Таким чином, спеціаліста-політехніка слід розглядати як унікального, активного суб'єкта діяльності, розвинуту особистість на вищому рівні

свідомості, цілісності, автономності по відношенню до набуття обраної професії як тісне поєднання у його інтелекті особистісних, гуманітарних, професійно-спеціальних і інженерних здібностей та професійно важливих якостей.

На цій підставі, можна казати про те, що спеціаліст-політехнік як суб'єкт діяльності є творцем власної життєдіяльності і поведінки, вершитель свого творчо-діяльного шляху. Він, впевнено пройшовши шлях психологічного та професійного становлення, спроможний не тільки жваво, енергійно та ефективно здійснювати інженерно-технічну і психолого-педагогічну діяльність, але й цілеспрямовано покращувати власний імідж, поведінку, світогляд і інші показники своєї активності: соціальний, професійний, творчий, етичний, тощо.

У подібному, оновленому психолого-професійному стані, спеціаліст-політехнік буде краще визначатися як особистість-фахівець, спроможний якісно реалізувати певний спосіб самовизначення, самоорганізації, саморегуляції, адекватно узгоджуючи зовнішні і внутрішні умови свого подальшого психолого-професійного становлення.

Висновки. 1. Виходячи зі змісту викладених теоретично-психологічних і практичних аспектів визначеної концепції, слід розуміти, що навчально-пізнавальна діяльність студентів як майбутніх спеціалістів-політехніків багато у чому залежить від своєчасного, послідовного і цілеспрямованого їх психологічного та професійного становлення.

2. Психологічне становлення слід розглядати і вирішувати як актуальну проблему сучасності, розуміючи його як мотивований навчально-професійний процес, що відображає специфіку чіткої інженерно-технічної та психолого-педагогічної підготовки майбутніх спеціалістів-політехніків. Особливо важливо, психологічне становлення розгорталося постійно у визначальний період опанування професії студентами в яскраво відображених двох напрямках: гуманітарному і інженерно-технічному, адекватних їх майбутній професійній діяльності.

Список літератури: 1. *Гуревич К.М.* Профессиональная пригодность и основные свойства нервной системы. – М.: Знание, 1970. – 232с. 2. *Душков Б.А., Королев А.В., Смирнов Б.А.* Основы инженерной психологии. – М.: Академический проект; Екатеринбург: Деловая книга, 2002. – 576 с. 3. *Корольчук М. С., Крайнюк В. М.* Соціально – психологічне забезпечення діяльності в звичайних та екстремальних умовах. Навч. пос. – Київ, «Ніка – Центр», 2006. – 576с. 4. *Ложкин Г. В., Повякель Н.И.* Практическая психология в системах «человек – техника». – К.: Изд. МАУП, 2003. – 296 с. 5. *Ломов Б.Ф.* Вопросы общей, педагогической и инженерной психологии. – М.: Педагогика, 1991. – 296 с. 6. *Ромаговський О.Г., Фурманець Б.І., Панфілов Ю.І.* Інженерна психологія у системах «людина-машина». – Харків: НТУ «ХПІ», 2012. – 336с.

Bibliography (transliterated): 1. Gurevich K.M. Professional'naja prigodnost' i osnovnye svojstva nervnoj sistemy. – М.: Znanie, 1970. – 232s. 2. Dushkov

B.A., Korolev A.V., Smirnov B.A. Osnovy inzhenernoj psihologii. – M.: Akademicheskij proekt; Ekaterinburg: Delovaja kniga, 2002. – 576 s. 3. Korol'chuk M. S., Krajnjuk V. M. Social'no – psihologichne zabezpechennja dij'al'nosti v звичайних та екстремальних умовах. Navch. pos. – Kiiv, «Nika – Centr», 2006. – 576s. 4. Lozhkin G. V., Povjaket' N.I. Prakticheskaja psihologija v sistemah «chelovek – tehnika». – K.: Izd. MAUP, 2003. – 296 s. 5. Lomov B.F. Voprosy obshhej, pedagogicheskoj i inzhenernoj psihologii. – M.: Pedagogika, 1991. – 296 s. 6. Romanov's'kij O.G., Furmanec' B.I., Panfilov Ju.I. Inzhenerna psihologija u sistemah «Ijudina-mashina». – Harkiv: NTU «NPI», 2012. – 336s.

Фурманець Б.І.

КОНЦЕПЦІЯ ПСИХОЛОГІЧНОГО СТАНОВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ ЯК СПЕЦІАЛІСТІВ-ПОЛІТЕХНІКІВ

Автор статті психологічне становлення розглядає як актуальну проблему сучасності, та розуміє його як мотивований навчально-професійний процес, що відображає специфіку чіткої інженерно-технічної та психолого-педагогічної підготовки майбутніх спеціалістів-політехніків.

Ключові слова: психологічне становлення, спеціалісти-політехніки, професійна підготовка

Фурманець Б.И.

КОНЦЕПЦИЯ ПСИХОЛОГИЧЕСКОГО СТАНОВЛЕНИЯ СТУ- ДЕНТОВ КАК СПЕЦИАЛИСТОВ-ПОЛИТЕХНИКОВ

Автор статьи психологическое становление рассматривает как актуальную проблему современности, и понимает его как учебно-профессиональный процесс, отражающий специфику четкой инженерно-технической и психолого-педагогической подготовки будущих специалистов-политехников.

Ключевые слова: профессиональное становление, специалисты-политехники, профессиональная подготовка.

Furmanets B.I.

THE CONCEPT OF THE PSYCHOLOGICAL DEVELOPMENT OF STUDENTS AS SPECIALISTS OF POLYTECHNICS

The author of the article psychological development considers as an urgent problem of the modern world, and understands it as educational and professional process, reflecting the specifics of precise engineering and psychological-pedagogical training of the future specialists-polytechnics.

Keywords: professional development specialists-polytechnics, vocational training.

Стаття надійшла до редакції 15.09.2013

УДК 37. 01

*Омельченко А. В.
г. Харьков, Украина*

МЕТОДОЛОГИЯ ПЕДАГОГИКИ В СОВРЕМЕННОМ ОБРАЗОВАНИИ

Постановка проблемы и её актуальность.

Важнейшей составляющей педагогической науки является методологическое знание. Однако, на сегодняшний день уровень массовой педагогической практики таков, что методологические знания оказываются ею не востребовавшими. Слабость методологической подготовки преподавателей высшей школы, низкий уровень их методологической культуры не способствует развитию инновационных процессов и ограничивает использование новых технологий в образовании. Современный педагог должен уметь не просто выбирать метод обучения, воспитания, а размышлять над тем, почему именно этот метод необходим в структуре образовательного процесса. Это возможно если педагог владеет вопросами методологии образования.

В наше время к проблемам методологии привлечено внимание специалистов всех отраслей научного знания. Внимание к методологии в конечном счете обусловлено потребностями социального и научно-технического развития, изменением характера и методов современной науки, значительным повышением ее роли в жизни общества, усложнением научных проблем, необходимостью применения новых средств и методов, адекватных изменившейся ситуации. Педагогика не стоит в стороне от этого процесса. Создано немало количество трудов, посвященных методологическим проблемам этой науки в целом и её отраслям.

Содержание образования находится под влиянием методологии, которая, в свою очередь, обусловлена социально-экономическими отношениями и господствующей идеологией данного общества.

Современное высшее образование в Украине является сферой проявления острых социальных противоречий. Студенты, заканчивающие высшее учебное заведение, попадают в мир безработицы, конкуренции и стресса. Для того, чтобы подготовить учащихся к жизни в таком динамичном мире, необходимо вооружить их не только знаниями, но и способами самостоятельного приобретения этих знаний, т.е. методологическими знаниями.

Вместе с тем в педагогической науке недостаточно рассмотрены вопросы теоретического обоснования необходимости включения элементов методологии в содержание образования, а также формирования методологического компонента системы знаний учащихся. Изучение опыта работы общеобразовательных и высших учебных учреждений показало, что учителя и преподава-

тели, чаще всего, не владеют вопросами методологии, используют методологические установки не обоснованно, а стихийно, на основе интуитивных представлений

Анализ последних исследований и публикаций.

Сущность методологии, её место и роль в образовании служат предметом исследования философов и педагогов. В философии методологическими исследованиями занимались и занимаются многие учёные, а именно: П.В. Алексеев, В.В. Ильин, П.В. Копнин, Т. Кун, И. Лакатос, В.А. Лекторский, А.В. Панин, Ю.А. Петров, М.В. Попович, Г.И. Рузавин, В.А. Рыжко, А.И. Уёмов, П. Фейерабенд, В.А. Штофф, Э.Г. Юдин и др.

Вопросы методологии педагогики и проблема формирования знаний учащихся нашли своё отражение в трудах таких учёных, как:

- Б.С. Гершунский, И.К. Журавлёв, В.В. Краевский, А.П. Москаленко, Н.Д. Никандров и другие (роль методологии в педагогической теории и практике);

- М.С. Бургин, В.И. Загвязинский, В.В. Краевский, В.Г. Разумовский, В.С. Шубинский и другие (определение понятия и функций методологии педагогики; практическая значимость методологии педагогики);

- В.В. Краевский, В.С. Леднёв, И.Я. Лернер, М.Н. Скаткин (разработка теоретической концепции содержания образования);

- Е. В. Бережнова, П. Г. Кабанов, В.А. Мосолов, В.А. Слостёнин, В.Э. Тамарин, А.Н. Ходусов и другие (методологическая культура педагога);

- Н.К. Чапаев, Э.Л. Воробьёва и другие (категориальные характеристики педагогической методологии);

- Л.Я. Зорина, И.Я. Лернер, П.Г. Москаленко и другие (проблема формирования знаний).

Формулирование цели статьи.

Выявить сущность методологических знаний в содержании образовании и обосновать способы их формирования у учащихся.

Основной материал.

Методологический компонент системы знаний определяет содержание, объём, вид и последовательность усвоения знаний. Этот компонент должен убедить учащихся в пользе руководствоваться им в обучении, для чего необходимо преподавать учащимся методологию учебного предмета.

Методологические знания очень многоплановы. Их можно представить в виде: знаний об общих методах исследования (экспериментальный и теоретический), знаний о методах передачи научной информации (язык науки, структура научных знаний, форма их фиксации) и знаний о способах усвоения знаний.

Наблюдения показывают, что в реальной практике, в процессе обучения, учащиеся знакомятся с методологическими знаниями стихийно, неосознанно. Это связано с тем, что, во-первых, сами преподаватели в недостаточной

степени владеют методологической культурой, во-вторых, в наиболее распространённых методических пособиях методологическим знаниям уделяется мало внимания. Большинство преподавателей считает, что методология это такая область науки, которая слишком далека от их потребностей. Однако это заблуждение. Ещё много лет назад один из крупнейших теоретиков педагогики – И.-Ф. Герbart писал: “Нигде так не нужны широкие философские взгляды, основанные на общих идеях, как в педагогике, где повседневная работа и индивидуальный опыт сильно сковывают кругозор воспитателя” [2, с. 99].

В ряду обоснования умений самостоятельно учиться находится цепь практических и теоретических установок. Практические установки приобретаются в стихийном опыте; они узки, ситуативны и, как правило, неосознанны. Избыток информации требует обоснования умений учиться, пользуясь наиболее общими, эффективными предпосылками. Эти предпосылки состоят из ряда положений общих наук.

Преподавателю важно иметь следующие общие представления о сущности методологии педагогики, её структуре и функциях.

- Сущность методологии науки определена в философии как совокупность наиболее общих предписаний к познавательным и практическим действиям.

- Методология в педагогике рассматривается как совокупность теоретических положений о познании и преобразовании педагогической действительности.

- Структура методологии педагогики представлена системой четырёх уровней: философского, общенаучного, конкретно-научного и технологического.

Философский уровень, определяющий подходы к познанию и преобразованию действительности, представлен множеством направлений: диалектическим материализмом, прагматизмом, экзистенциализмом, неопозитивизмом, структурализмом, герменевтикою и др.

На общенаучном уровне методологии педагогики выделяют такую совокупность подходов и методов: логический, аналитический, синтетический, системно-структурный, функциональный, кибернетический, факторный, культурологический и др.

Конкретно-научный уровень составляют собственно педагогические принципы, методы, правила и нормы.

Технологический уровень методологии педагогики составляют методика и техника исследования. На этом уровне методологическое знание носит чётко выраженный нормативный характер.

Все уровни методологии педагогики закономерно связаны между собой и находятся в определённом соподчинении, образуя сложную систему.

- Специфика методологии педагогики складывается из особенностей собираемой философии и предмета педагогики.

Разнообразие педагогических методологий ведёт к разнообразию педагогических систем. Любая педагогическая система обусловлена определённой методологической основой, в конечном счёте, - философской или психологической.

Методология педагогики выполняет следующие функции:

- познавательную (исследовательскую);
- преобразующую (роль науки как средства преобразования педагогической действительности);
- критическую (функция критики развития педагогической науки);
- рефлексивную (методология педагогики предполагает, что её субъект, педагог, призван быть самооценивающим и самоанализирующим свои посылки действий. Рефлексивность присуща деятельности воспитателя и воспитуемого. Деятельность педагога представляется цепью рефлексивных ситуаций. В деятельности воспитуемого в результате рефлексии происходит развитие индивидуального "Я"[11].

Важно также знать роль и место методологического компонента системы знаний в содержании образования.

С одной стороны, методология оказывает влияние на содержание образования, а с другой стороны, методологические знания наряду с другими видами знания включены в содержание образования и подлежат усвоению учащимися.

Вид и способы введения методологических элементов в программу обучения зависят от типа учебного предмета и подчинены требованиям возрастной психологии учащихся.

Существуют определённые способы включения методологического компонента системы знаний в содержание образования, обусловленные предметным материалом и возрастными особенностями учащихся. Методологические составляющие могут быть:

1. сконцентрированы и выделены в отдельные главы и параграфы;
2. включены только в предметное содержание;
3. выделены как отдельными главами и параграфами, так и включены в состав предметных знаний [4].

Каждый из данных способов включения методологического компонента системы знаний обладает как преимуществами так и недостатками.

При обучении точным наукам эти знания следует преимущественно вводить в предметный материал, используя в качестве опорных предметные знания (при этом допускается возможность выделения и отдельных, посвящённых методологии, параграфов).

При обучении учащихся предметам гуманитарного цикла, в частности, иностранному языку, методологические составляющие необходимо вводить в канву предметного материала, при этом допускаются все три варианта выбора

момента включення: в началі вивчення однорідного предметного матеріала, в період оволодіння ним і в кінці його.

Методологічні знання призначені виконувати в змісті навчання наступні функції:

- ✓ являться умовою системного засвоєння знань і формування наукового світогляду;
- ✓ служити засобом підготовки до самоосвіти;
- ✓ служити засобом свідомого засвоєння знань в процесі навчання;
- ✓ знайомити учнів з методами наукового пізнання;
- ✓ надавати позитивний вплив на ставлення учнів до навчального предмету.

Засвоєння способів набуття знань повинно включати засвоєння загальних філософських установок, загальнонаукових методів пізнання і способів мислення в певній області знання.

Відносно кожного рівня методології існують відносно самостійні способи формування.

Враховуючи природу методологічного знання, з усього різноманіття існуючих в педагогіці методів навчання, для формування філософського рівня методологічного компонента необхідні наступні логічні методи: дедуктивний і індуктивний, пов'язані з рядом інших методів, таких як: метод виділення головного в навчальному матеріалі, методи навчального аналізу, синтезу, аналогії, метод виявлення причинно-наслідкових зв'язків і др.

Хоча засвоєння вищого рівня методології педагогіки можливо всіма дидактичними методами, специфіка кожного філософського напрямку обумовлює перевагу певних конкретних методів над іншими.

Найбільш прийнятним способом засвоєння прагматичної методології є пояснювальний-ілюстративний метод навчання, що реалізується в викладанні дедуктивних і індуктивних методів пізнання.

В процесі формування екзистенціалістського підходу, що лежить в основі індивідуального навчання, доцільні всі педагогічні методи, направлені на виявлення, розвиток внутрішнього духовного світу індивіда (словесні методи, поєднання проблемно-пошукових методів навчання і методів самостійної роботи др.).

Згідно неопозитивізму, в навчанні найбільш цінні методи, що мають певну структуру і використовуваних процедур: це пояснювальний-ілюстративний, репродуктивний і проблемний.

З позиції методології структуралізму дидактичні методи навчання підпорядковані загальнонауковому методу пізнання - аналізу структур, що лежить в їх основі.

Методологія діалектичного матеріалізму спочатку засвоюється дидактичними методами, але, будучи засвоєною, доповнює наступ-

ние методом оценки уместности, соответствия общедидактических методов обучения изменяющейся действительности, социальному заказу и т.п.

Способами формирования системного подхода (общенаучный уровень методологии педагогики) является собственно системный подход (факторный анализ, параметризация системы, выделение входных и выходных характеристик системы как “чёрного ящика”) и все другие общенаучные методы (анализ, синтез, индукция, дедукция и т.д.).

На конкретно-научном уровне дидактические принципы (принцип наглядности, принцип проблемности и доступности, принцип научности, принцип воспитывающего обучения и др.) как нечто неразвёрнутое в своём определении не подлежат усвоению в качестве методологии. Общепедагогические подходы-методы, касающиеся усвоения знаний, различаются по способу изложения учебного материала учителем и характеру познавательной деятельности учащихся.

Среди способов формирования методов обучения, перечисленных на конкретно-научном уровне методологии педагогики, целесообразно выделять следующие:

1) для объяснительно-иллюстративного метода: дедуктивный и индуктивный способы, а также возможно использование аналитической и синтетической схем, аналогии и т.д.

2) для репродуктивного метода: разнообразие видов восприятия информации, запоминание по ассоциации, путём заучивания, повторения, приёмы воспроизведения учебного материала и др.

3) для проблемно-поисковых методов: постановка проблемных вопросов, задач (создание проблемных ситуаций); высказывание предположений о причинах явлений, о связях между понятиями и др.; доказательства на основе сравнений, логических рассуждений и пр. (приёмы доказательства учебных гипотез); а также приёмы формулирования новых учебных выводов, обобщений.

Овладение учащимися общими учебно-познавательными умениями подразумевает процесс их разъяснения, состоящий из таких элементов, как:

- название и общая характеристика приёма;
- выделение умственных действий, из которых складывается процедура его применения;
- проведение первого обучающего упражнения.

Сформированность методологической подготовки у учащихся проверяется рядом критериев. Ими являются:

1) качество знаний учащихся: их полнота, глубина, систематичность, системность, оперативность, гибкость, обобщенность, конкретность, свёрнутость и развёрнутость, прочность, осознанность знаний личностью;

2) действенные мотивы, стойкие познавательные интересы, влечения, установки;

- 3) осознание значимости постоянного пополнения знаний;
- 4) развитые навыки самостоятельного овладения знаниями и умениями при использовании различных источников и в разных формах самообразования (чтении, слушании, наблюдении, эксперименте и др.);
- 5) видение проблем и выбор путей их решения;
- 6) умения самоорганизации познавательной деятельности (выбор источников познания и форм самообразования, планирование, организация рабочего места, саморегуляция, самоконтроль, самоучёт и др.);
- 7) сложившиеся операции умственной деятельности (анализ, сравнение, выделение существенного, синтез, установление причинно-следственных связей, абстрагирование, способность к доказательству, обобщению, построению гипотез и др.);
- 8) степень увлечённости внепрограммным материалом;
- 9) осознанность и эффективность участия в дидактических играх;
- 10) полнота самооценки и определённости выбора будущей профессии [8].

Приведенные выше критерии сформированности методологического компонента системы знаний учащихся должны быть удостоверены наблюдением и измерением соответствующих характеристик и величин.

Признанные критерии усвоения знаний позволяют установить влияние методологических знаний на характеристики системы знаний учащихся.

В итоге можно подвести студентов к признанию и убеждению в общей пользе методологических знаний, сводящейся к следующему: методологические знания развивают способности к анализу и синтезу, конкретизации и обобщению, доказательству и опровержению, формулированию гипотез, обоснованию своих утверждений; они упорядочивают знания, развивают умения ставить проблемы и искать пути их решения; развивают у учащихся способность вести дискуссию. Формирование многообразия интеллектуальных умений и навыков может быть скорее всего тогда, когда оно основывается на многообразии методологических установок. Выбор же предпочтительной, определяющей методологической установки обусловлен целями обучения.

Заключение.

Формирование современной личности, способной к саморазвитию, к самостоятельному принятию решений в условиях постоянно изменяющегося мира, требует уточнения содержания образовательных задач и комплексного их решения.

Требования, предъявляемые к учебному процессу, постоянно растут. Содержание образования характеризуется более высоким уровнем обобщений; изучением теоретического материала; увеличением заданий, способствующих общему развитию учащихся. Эти требования находятся в прямой зависимости от того, насколько прочно овладели учащиеся методами научного познания, знаниями о знаниях, методологическими знаниями.

Список литературы. 1. Бургин М.С. Понятие и функции методологии педагогики. // 1990. №10. 2. Гербарт И.–Ф. Избранные педагогические сочинения. М., 1940. 3. Гершунский Б.С., Никандров Н.Д. Методологическое знание в педагогике. – М.: Знание, 1986. 4. Зорина Л.Я. Программа – учебник – учитель. – М., 1989. 5. Кабанов П.Г. Вопросы совершенствования методологической культуры педагога. – Томск: Изд-во ТГУ, 1999 - 140 с. 6. Краевский В.В. Методология педагогики: Пособие для педагогов-исследователей. – Чебоксары: Изд-во Чуваши, ун-та, 2001. – 244 с. 7. Краевский В.В. Методология педагогики: новый этап: учебное пособие для студ. высш. учеб. заведений / В.В. Краевский, Е.В.Бережнова. – М.: издательский центр «Академия», 2006. – 400 с. 8. Лернер И.Я. Качество знаний учащихся и пути его совершенствования. – М., 1978. 9. Мосолов В.А. Формирование методологической культуры учителя. 1990. - №3. 10. Рузавин Г.И. Методы научного исследования. Изд. «Мысль» – М.,1974 – 236 с. 11. Чапаев Н.К., Воробьева Э.Л. Категориальные характеристики педагогической методологии // Понятийный аппарат педагогики и образования: сб. науч. тр. / отв. ред. Е.В. Ткаченко. – Вып. 2 – Екатеринбург, 1996 – 340 с.

Bibliography (transliterated): 1. Burgin M.S. Ponjatje i funkcii metodologii pedagogiki. // 1990. №10. 2. Gerbart I.–F. Izbrannye pedagogicheskie sochinenija. M., 1940. 3. Gershunskij B.S., Nikandrov N.D. Metodologicheskoe znanie v pedagogike. – M.: Znanie, 1986. 4. Zorina L.Ja. Programma – uchebnik – uchitel'. – M., 1989. 5. Kabanov P.G. Voprosy sovershenstvovanija metodologicheskoi kul'tury pedagoga. – Tomsk: Izd-vo TGU, 1999 - 140 s. 6. Kraevskij V.V. Metodologija pedagogiki: Posobie dlja pedagogov-issledovatelej. – Cheboksary: Izd-vo Chuvash, un-ta, 2001. – 244 s. 7. Kraevskij V.V. Metodologija pedagogiki: novyj jetap: uchebnoe posobie dlja stud. vyssh. ucheb. zavedenij / V.V. Kraevskij, E.V.Berezhnova. – M.: izdatel'skij centr «Akademija», 2006. – 400 s. 8. Lerner I.Ja. Kachestvo znanij uchashhhsja i puti ego sovershenstvovanija. – M., 1978. 9. Mosolov V.A. Formirovanie metodologicheskoi kul'tury uchitelja. 1990. - №3. 10. Ruzavin G.I. Metody nauchnogo issledovanija. Izd. «Mysl'» – M.,1974 – 236 s. 11. Chapaev N.K., Vorob'jova Je.L. Kategorial'nye harakteristiki pedagogicheskoi metodologii // Ponjatijnyj apparat pedagogiki i obrazovanija: sb. nauch. tr. / отв. red. E.V. Tkachenko. – Вып. 2 – Екатеринбург, 1996 – 340 с.

А.В. Омельченко

МЕТОДОЛОГИЯ ПЕДАГОГИКИ В СОВРЕМЕННОМ ОБРАЗОВАНИИ

Весь педагогический процесс скрыто или явно пронизан методологическими предписаниями: от предельно общих до конкретных методических рекомендаций. В данной статье рассмотрены сущность, структура и функции методологии педагогики, определено место методологического компонента системы знаний в содержании высшего образования и обозначены способы его формирования.

Ключевые слова: методология, педагогический процесс, методологические знания, содержание образования, формирование методологического компонента системы знаний учащихся.

А. В. Омельченко

МЕТОДОЛОГІЯ ПЕДАГОГІКИ В СУЧАСНІЙ ОСВІТІ

Весь педагогічний процес приховано або явно пронизаний методологічними приписами: від гранично загальних до конкретних методичних рекомендацій. У даній статті було розглянуто сутність, структура та функції методології педагогіки; було визначено місце методологічного компонента системи знань у змісті вищої освіти та способи його формування.

Ключові слова: методологія, педагогічний процес, методологічні знання, зміст освіти, формування методологічного компонента системи знань учнів.

A. Omelchenko

METHODOLOGY OF PEDAGOGICS IN MODERN EDUCATION

The pedagogical process is permeated by the methodological orders: from utterly general to concrete methodical recommendations. In this article the essence, structure and functions of methodology in Pedagogics were defined. The proper place for the methodological knowledge in shaping the content of education and the methods of its formation were outlined.

Key words: methodology, pedagogical process, methodological knowledge, the content of education, the formation of the methodological component of the system of knowledge.

Стаття надійшла до редакції 15.03.2013

UDC 378

*Andrioni Felicia, Popp Lavinia Elisabeta,
Romania*

THE COMPLEX INSTRUCTION MODEL

Problem statement. The complex instruction is a combination of pedagogical strategies and promotes equal-status interactions amongst students as they engage with tasks that have high cognitive demand within a cooperative learning environment. The complex instruction model aims to “disrupt typical hierarchies of who is ‘smart’ and who is not” (Sapon-Shevin, 2004). In particular, complex instruction addresses the central features: curriculum, instruction, and organization, which can construct failure for students or alternately change the situation so that more students are academically successful. The complex instruction are three principles, that when simultaneously enacted, support equitable participation and increase student understanding. These three principles are (1) a multi-ability curriculum: provide curricular activities that are open-ended, rich in multiple abilities, and provide opportunities to learn important concepts and skills central to a big idea. (2) instructional strategies:

develop autonomy and interdependence of each group by using, modelling and holding students accountable to the norms and roles. and (3) status and accountability: raise intellectual expectations for all students, hold individuals and small groups accountable for participation and learning, and intervene in status issues. (Cohen, Lotan, 1997)

Complex Instruction “emphasizes equal-status interactions among students and specifies the conditions under which teachers can establish and support such interactions. Teachers build equitable classrooms by crafting group-worthy learning tasks, organizing the classroom for productive collaboration, developing the student’s facility with the academic discourse of the discipline, assessing and providing feedback to groups and individuals and, most importantly, by addressing status problems that arise in small working groups”.(Lotan, 2011:1)

In Complex Instruction model, teachers are using two interventions: first, in a “multiple-ability orientation” that precedes the group task, teachers convince students that in addition to the traditional academic abilities of reading, writing and calculating quickly, a multitude of different intellectual abilities are needed to complete the task successfully. By stating that different students will make different intellectual contributions, the teacher creates a mixed set of expectations and thus fosters more equal participation, and second, by closely observing students who previously exhibit low-status behavior, the teacher can notice successful contributions to the group effort and to the successful completion of the task by those students. To make possible the use of these interventions, are used learning tasks that support group interaction and equal-status participation. (Lotan R., 2011:4-5)

Elizabeth Cohen and her colleagues at Stanford University developed a form of cooperative learning known as Complex Instruction (CI). For over thirty years, they have worked from its research base in the sociology of small group process to promote academically successful groupwork in public school classrooms. Their work shows us how to organize our classrooms for successful collaboration among heterogeneous groups of learners and the key to learning in groups is participation (talking and working together) (Cohen, Lotan, and Holthius, 1995).

David P.Ausubel is the author of a “coherent theory of the teaching in the school”. Its reason is to solve the contradictions between the psychological theory of learning and the pedagogical practice of training. A model of training is aimed to in school which:

- a) starts from the teaching – learning activity performed in the classroom
- b) emphasizes the conditions of the conscious learning conditions (see the cognitive and motivational resources of the pupils);
- c) capitalizes the competent teachers` experience (see the didactical methods based on discovery, debate, creativity, introspection)

Ausubel solves the report between the learning theories and the training models in a pragmatical spirit. The learning theories answer to the typical require-

ments of the power of explanation.” In order to gain “pedagogical utility, the theory should meet a more pretentious criteria: the substantial modification of the behavior of the teacher who gained it” The analyses of this report is performed within a described epistemological and methodological context which aims to clarify the status of the education/pedagogical psychology (Ausubel; Robinson, 1981)

Making the teaching efficient in schools imposes the joining of the two dimensions or categories of variables of the a) educative medium and b) anticipate effects by objectives, within a concrete socio-pedagogical context. The pedagogical bet requires the resources of the fundamental and applicative research, needed to solve a very complex and difficult problem. Epistemologically, it implies it implies the elaboration of some “integrating theoretical concept” which allow later “the description of the empirically derived concepts between the two classes of variables”(Ausubel; Robinson, 1981:63). This is what the theory of the conscious learning in schools tries to achieve.

This article are highlighted the importance and utility of the complex instruction model on the learning actions as conscious learning process.

Conscious Learning Paradigm. The paradigm is, says Thomas Kuhn, "a coherent universe of ideas and principles accepted by a scientific community that intends to provide a comprehensive explanation, inclusive, on a scientific phenomenon" (Apud Birzea1998, p.51). For Borovin, the paradigm "is the general scale of observation and scientific interpretation of a phenomenon" (Apud Iucu, 2001:51). At present, in I Neacșu opinion, can be determined several major guidelines methodological paradigms of exploratory type at the level of training models: (a) focus on correlations of the qualitative and quantitative aspects specific to the two major processes: training - learning; (b) focus on one of the most important and interesting problems in the education and learning as an alternative horizontal namely the influence of training (teaching); (c) vertical focus attention on the importance of education and learning are viewed as products or as processes; (d) focus on specific descriptions of relationships between predetermined objectives, expected performance, and qualitative and quantitative variation main basic stimuli. These approaches to learning from different angles, each with advantages and limitations, are complementary rather than competing. (Neacșu, 1999:63)

Learning as a product. In general learning is defined as a change in behavior. In other words, learning is approached as an outcome - the end product of some process. It can be recognized or seen. This approach has the virtue of highlighting a crucial aspect of learning - change. Merriam and Caffarella in 1991 were asking the question *Can the change involved include the potential for change?* Questions such as this have led to qualification. Some have looked to identifying relatively permanent changes in behaviour (or potential for change) as a result of experiences. However, not all changes in behaviour resulting from experience involve learning. (Merriam and Caffarella 1991: 124). It would seem fair to expect that if we are to say that learning has taken place, experience should have been used in some way. Not surprisingly, many theorists have, thus, been less concerned with overt behaviour but

with changes in the ways in which people 'understand, or experience, or conceptualize the world around them' (Ramsden 1992: 4). The focus for them, is gaining knowledge or ability through the use of experience.

On the other hand, some years ago Säljö (1979) carried out a simple, but very useful piece of research. He identified five main categories about learning (see table 1) and we can observe that conceptions 4 and 5 in are qualitatively different from the first three. The first three concepts imply a less complex view of learning and it is something external to the learner

Table 1. The perceptions of respondent on learning (Säljö, 1979)

1.Learning as a quantitative increase in knowledge. Learning is acquiring information or 'knowing a lot'.
2.Learning as memorising. Learning is storing information that can be reproduced
3.Learning as acquiring facts, skills, and methods that can be retained and used as necessary.
4.Learning as making sense or abstracting meaning. Learning involves relating parts of the subject matter to each other and to the real world.
5.Learning as interpreting and understanding reality in a different way. Learning involves comprehending the world by reinterpreting knowledge.

(Source: Ramsden 1992: 26)

Learning as a conscious process. From Säljö research results the learning appearing as a process. In this way, learning could be thought of as 'a process by which behaviour changes as a result of experience' (Merriam and Caffarella 1991: 124). One particularly helpful way of approaching the area has been formulated by Alan Rogers (2003). Rogers sets out two contrasting approaches: task-conscious or acquisition learning and learning-conscious or formalized learning. . Acquisition learning is seen as going on all the time. It is 'concrete, immediate and confined to a specific activity; it is not concerned with general principles' (Rogers 2003: 18). . Formalized learning arises from the process of facilitating learning. It is 'educative learning' rather than the accumulation of experience and involves guided episodes of learning. 'Learning itself is the task. What formalized learning does is to make learning more conscious in order to enhance it' (Rogers 2003: 27).

The theory of the conscious learning, developed by D.P.Ausubel, contains the premises needed for performing a pedagogical model, achievable in school.

The conscious learning paradigm is conceived depending on the cognitive structure of the pupil and the nature of the material to be learned. (Ausubel, 1981:75-84).

The cognitive structure includes the assembly of the knowledge (empirical data, facts, notions, sentences, theories), acquired, clarified, and organized by the pupils.

The nature of the material includes a diversity of didactical tasks (items), which are to be acquired and integrated in the cognitive structure of the pupil through associability (that presumes to report the new items to the old ones, which are considered to be relevant). The associability, condition of conscious learning, implies substantiality (the relationship with the new knowledge does not change if a different but equivalent verbal form is used) and objectivity.

The process of conscious learning is gradual achievable during three distinctive but complementary stages: 1) the acquirement of the logical significance – implies the effort of reception the learning material, starting from its structural qualities (associativity of I grade); the acquirement of the potential significance of the learning material – implies effort of introspection of the knowledge by reporting the new items to the relevant items (associativity of II grade); 3) the acquirement of the psychological significance – implies the full introspection of knowledge at conscious learning level, cognitively sustained (the integration of the new items in the cognitive structure, through the relevant items “anchor”) and also motivationally (through the “disposition of conscious learning) – associativity of III grade.

The types of conscious learning. The types of conscious learning can be identified depending on the psychological process involved in the didactical activity organization and the cognitive level reached by the pupil. At this level which marks the content integration received by the pupil in his cognitive structure the following intervenes such as: a) learning by representation; b) learning of notions; c) learning of sentences; d) learning by discovery.

Learning by representation implies the “first major intellectual tasks of the child that consisted in the acquirement of the meanings of certain individual symbols. The words are learned concerning the evocated image referring to an object,, being, situation, etc.

The learning of the notions implies not only the acquirement of the logical meaning but also the psychological meaning of some realities expressed by words. The presentation of the notions as definitions is typical for the scholar learning. It ensures the reach of a new stage, the assimilation of the notions, and premises for passing to a superior level of conscious learning.

The learning of the sentences “consists in perceiving the meaning of the composed idea that is more than the sum of the individual words”. In this process, the learning of syntaxes is involved, respectively the rules of putting the individual words in order by relations of subordination, over-ordination and combination.

The learning through discovery is performed in the situation when “the material of learning is not presented in a final form to the one who learns.

In solving the problem situations, the requested solutions imply the creative capitalization of the existent knowledge. The relations between the known sentences and the unknown ones are combinatory. The achievable synthesis is superior to the one needed to solve the problem.

The integration of the conscious types in the structure of a model can be achieved by reporting them to the taxonomy of the cognitive objectives elaborated by

B.S.Bloom. Learning through discovery presumes the applying of the knowledge understood gradually by analysis and synthesis in order to solve situations – problem which requests “the apparition of a unique product under the aspect of the previous experience of the individual.

The strategies of the conscious learning. The strategy of the learning by reception, needful for the complex training, represents the premises of the new knowledge discovery, dependent of the anchor – ideas set after a previous presentation. The aim of the reception, the understanding and the application of the new contents assume the capitalization of the cognitive and socio-affective variables.

The best correlation intervenes between the complex training and the active, independent, critical reception of the new contents projected at the level of the scholar programs that aims to mastering the anchor – ideas through special modalities as follows: structuring the didactical tasks; organizing the subject; transmitting the knowledge; implying the didactical means proper to the programmed exercise and training and also to other method based on written and practical works.

The strategy of the learning through discovery is complementary with one based on reception. The specific objectives are situated between the understanding and generalization of the concepts at level of principles and solving the problems and the wear problems. The reason of the discovery is to teach the pupil how to learn autonomously requiring the anchor ideas through all the forms of reasoning, looking for incorporated solutions in the cognitive structure valid in the same context and new situations.

The model of the complex training presumes the capitalization of the both strategies of learning. The advantages of the discovery are not achievable without the basis knowledge (anchor ideas) previously acquired and exercised through the reception.

The socio – affective variables of the learning. The socio – affective variables of the learning have an important role in constructing a model of the complex training.

The motivation of the pupil includes affective variables that have an energizing function of the activity. Later, they intervene directly together with cognitive variables. In this study, the balanced participation of the affective variables is important. Thus, the too intense affective state may embarrass rather than facilitate the learning, especially when didactical complex tasks are included.

The affective typology of the personality of the pupil reflects the variable of the early interactions between parents and children that will generate different behaviors.

The factors of group include socio-affective variable expressed by a) existent interactions in schools (teacher – pupil, pupil – scholar object, pupil - pupil) and outside the school (family, group of friends).

A special socio-affective variable acts at the level of the style of teaching (based on lecture/conversation, on approaches oriented towards the group or on the

authoritarian leadership). The democratic behavior has superior pedagogical resources focused on socio-affective type variables sustaining the joint aim, constructive debates, alternative solutions, operational decisions and responsible discipline.

The efficiency of the complex instruction model implies the capitalization of the two strategies in complementary terms. The both strategies can stimulate the pupil's motivation by encouraging: the independent and critical spirit, the discovery by strict planning of its didactical intercession.

Conclusions and prospects for further development. Orientations and current trends in the learning process. We need to invest in sustained professional education and provide extensive school-based support so teachers can understand the theoretical principles of Complex Instruction and apply them effectively to make equitable classrooms a reality.

Progress towards a society more educated, determined by an expansion a reality not only quantitative but also qualitative of knowledge, with continuous multiplication science field, and the emergence of new themes, ideas and theories, which are associate growing number of restructuring and reconsideration of concepts, theories and conceptual frameworks, generated entry of education in the general current knowledge revolution.

A knowledge society requires increasing training efforts, more complex skills and higher, forcing school systems to raise training standards, but also to more effective teaching solutions. Is what we might call the development of new training systems, new paradigms to base the pedagogical thinking patterns, which in turn inspire new models of training to meet these needs and requirements.

In this period, we assist to increasingly diversified answers as solutions of the training staff that favored the transition from what was education - a unique educational thinking and organizational learning situations - from multiple other systems or forms. Is an expression of deeper and more nuanced understanding of different ways in which students learn and can be taught, of different ways in which schools engage in individual and social knowledge construction in students, thanks to theoretical sources of stimulation and development activities of these dimensions. Therefore, due to the different nature and complexity of the issues to be solved separately, processual solutions were designed as a practical teaching models and systems, relatively distinct structure of teaching and learning (Cerghit, 2002:23).

References. 1. Ausubel, D., Robinson, A., Floyd, G., (1981), *Learning in school, An introduction in the pedagogical practice*, Didactical and Pedagogical Printing House, Bucharest. 2. Ausubel, D., Robinson A., (1981), *Teaching in schools, Introduction in pedagogical psychology*, Didactical and Pedagogical Printing House Bucharest. 3. Bloom, B. S., (1956). *Taxonomy of Educational Objectives, Handbook I: The Cognitive Domain*. New York: David McKay Co Inc. 4. Bîrzea, C., (1998), *Arta și știința educației [Art and science education]*, Editura Didactică și Pedagogică [Didactical and Pedagogical], Printing House Bucharest. 5. Cerghit, I., (2002), *Sisteme de instruire alternative și complementare. Structuri, stiluri și strategii*

- [Alternative and complementary training systems. Structures, styles and strategies], Aramis Publishing House, Bucharest. 6. Cohen, E. G., Lotan, R. A., (Eds.), (1997), *Working for equity in heterogeneous classrooms: Sociological theory in practice*, New York: Teachers College Press. 7. Cohen E.G., Lotan R.A., Holthius N.C., (1995), *Talking and working Together: Conditions for learning in complex instruction*, In M. Halinan (ed.), New York. Plenum Press. 8. Cristea, S., (2003), *The Fundaments of the Sciences of Education. General Theory of Education*, Lira Printing House, Bucharest. 9. Erikson, L. H., (2002), *Concept-Based Curriculum and Instruction. Teaching Beyond the Facts*, Corwin Press, Thousand Oaks, California. 10. Gardner, H., (1993), *Multiple intelligences. The Theory in Practice. A Reader, Basic Books*, H Collins Publisher, New York. 11. Golu, P., (2001), *The psychology and development learning*, Humanitas House Printing, Bucharest. 12. Iucu, R. B., (2001), *Instruirea școlară – perspective teoretice și applicative [School training - theoretical and practical perspectives]*, Polirom, Iași. 13. Kuhn, Th., (1976), *Structura revoluțiilor științifice [The structure of scientific revolutions]*, Editura Științifică și Enciclopedică [Scientific and Encyclopedic Publishing House], Bucharest. 14. Lotan, R., (2011), *Encyclopedia of Diversity in Education*, Ed. J. Banks. 15. Malim, T., (2003), *Social Psychology*, Technical Printing House, Bucharest. 16. Merriam, S., Caffarella, (1998) *Learning in Adulthood. A comprehensive guide*, San Francisco: Jossey-Bass. 17. Neacsu, I., (1999), *Training and Learning*, Pedagogical and Didactical Publishing House, Bucharest.
18. Paun, E., Potolea, D., (2002), *Pedagogy, Theoretical Fundamentals and Aplicative Intercessions*, Polirom Publishing House, Iasi. 19. Ramsden, P. (1992) *Learning to Teach in Higher Education*, London: Routledge. 20. Rogers, A., (2003), *What is the Difference? A new critique of adult learning and teaching*, Leicester: NIACE. 21. Säljö, R., (1979), *Learning in the learner's perspective. I. Some common-sense conceptions*, Reports from the Institute of Education, University of Gothenburg. 22. Sapon-Shevin, M., (2004), Introduction. In E. G. Cohen, C. M. Brody & M. Sapon-Shevin (Eds.), *Teaching cooperative learning: The challenges for teacher education* (pp. 1-12). Albany: SUNY

Andrioni Felicia, Popp Lavinia Elisabeta
THE COMPLEX INSTRUCTION MODEL

The complex instruction is a combination of pedagogical strategies and promotes equal-status interactions amongst students as they engage with tasks that have high cognitive demand within a cooperative learning environment. The complex instruction model capitalizes the strategically resources of the active receptions and organized discovery of the knowledge. At the basis of this model there is the conscious learning, having an epistemological and practical reason (the improvement of the teacher and pupil's activity). The purpose of article are highlighted the importance and utility of the complex instruction model on the learning actions as conscious learning process.

Key words: instructive, conscious learning, types of learning, socio – affective variables.

Андриони Фелиция, Попп Лавиния Элизабет
КОМПЛЕКСНАЯ СИСТЕМА ОБУЧЕНИЯ

Комплексная система обучения – это сочетание педагогической стратегии, которая способствует равноправному взаимодействию участников педагогического процесса, а также решение познавательных задач. Целью статьи является раскрытие важности и продуктивности комплексной модели обучения.

Ключевые слова: сознательное обучение, формы обучения, модель обучения.

Андриони Феліція, Попп Лавінія Елізабет
КОМПЛЕКСНА СИСТЕМА НАВЧАННЯ

Комплексна система навчання - це поєднання педагогічної стратегії, яка сприяє рівноправній взаємодії учасників педагогічного процесу, а також рішення пізнавальних завдань. Метою статті є розкриття важливості і продуктивності комплексної моделі навчання.

Ключові слова: свідоме навчання, форми навчання, модель навчання.

Стаття надійшла до редакції 15.09.2013

UDC 371

*Sima Elena
Romania*

BEING A TEACHER IN THE 21st CENTURY

Human society is organised so that it transfers, through education, in terms of evolution and also synchronism, the values it holds. The strength of a society is given by this radiant power of knowledge spread throughout time and space. The stake of education is the know-how, an accumulation of cultural values, its transferability from one another. Knowledge is an anthropological condition of human persistence in time and over time (Cucoş, 2006).

These new concepts in education cannot replace the traditional ones dramatically. The combination between tradition and novelty may, however, lead to more safety in solving the current educational crisis, manifested not only in Romania, but also worldwide.

At the moment, there is a huge gap between Romania and western countries, economically speaking. But this gap is probably manifested, though not so obvious, at the cultural and educational level. There is no reference here to the general culture and education, but rather to the technical culture and practical education.

The current Romanian education system provides very low adaptability to the individual needs of each participant to the training process, and this situation is not likely to diminish the gaps between Romania and Western countries.

The use of new technologies combined with the new educational methods might reduce these gaps. Perhaps this should be done first at the cultural and educational level, this pushing forward the economy, too (Burlacu, 2006).

In modern education, the position of the teacher/pupil (student) knows significant changes in the active classes/groups and modernization of Romanian education, the relationship between them knowing some reassessments in accordance with the values of contemporary society: freedom, responsibility, as well as accepting the idea that the relationship is built on/in common experience.

Reasons pro Modern Technologies in education. The use of modern technologies in education is part of the natural evolution of learning and it is an answer to the current challenges regarding learning but more especially to the pupils'/students' expectations, as beneficiaries of teaching.

21st century children, future pupils and students, have a computer in their homes and have the skills to use it from the earliest age. We are not referring here to the children who come from families with high financial possibilities, but also to those with modest incomes (EURO 200 – IT support for 200 euro aid for the purchase of computers) or even the institutionalized children, who, as part of the Romanian education system, received free computers. They are already very familiar with using the internet and the e-mail, SMS or social networking such as Yahoo or Facebook.

Whether or not the teacher uses the information and communication technologies at class, pupils definitely use at home modern means of information as support for their homework.

For the reasons mentioned above and beyond, the use of modern technologies in the teaching-learning-evaluation process is highly recommended.

The integration of these modern technologies into the education process brings the following benefits:

- Educational activities become more attractive for the pupils/students;
- The time allocated to drawings, schemes in the teaching process is much lower, since these can be made in advance and more attention could be given to explanations, in order for them to be better understood;
- It enhances the quality of the teaching act;
- Considering the dynamics of the labour market, acquiring the skills to use the computer (not just for games) are advantages for the further integration of pupils/students;
- It creates new desires, interests and motivations;
- Teachers may collaborate with each other on their fields of activity to develop the educational materials;

- The Internet provides a source of information that allows the teacher to learn the ropes of the latest news in the field;
- It makes the works of the professor efficient;
- If pupils are guided with confidence towards change, they will feel the need to be trained as good as possible to handle the new challenges of future jobs;
- It creates creativity and intellectual curiosity.

Reasons against Modern Technologies in education. Like any new element, this trend also faces denial attitudes from some people. Frequently, older teachers, who use the computer with more difficulty, prefer the traditional teaching-learning-evaluation methods out of a general reluctance to new technologies, they reject from the very beginning to make their classes more dynamic and to stimulate the pupil by use of the computer, Internet and all the other associated instruments.

Among their arguments there are:

- Due to the frequent use of Messenger and use of abbreviations pupils/students will get used to not writing correctly in Romanian;
- Learning to write by hand is increasingly forgotten;
- The Internet is not used as a source of information for carrying out different homework, assignments, but it induces the idea of “copy” and “paste” by which pupils/students take what they find already without putting their minds to it.

It takes enthusiasm, energy and dedication to change theory into real solutions based on pupils’ individual needs in order to understand and implement the information and communication technology.

Combining the information and communication technology with the traditional teaching methods represents a paradigm shift with implications for knowledge in general and for learning in particular.

The wisdom of traditional methods may and should be combined with modern technological solutions.

Romanian education is centred on students.

Teaching well – and engaging pupils in the learning process – requires first of understanding the factors that favour thorough study of a number of concepts that relate the study to the real life, favours a formative, continuous assessment, stimulates the pupils’ interest for certain areas or aspects of knowledge, relating theory to every day practice.

Specialists consider that we should not ask whether the training and evaluation improve through the use of computers. The question is how to use better the unique qualities of the computer, which distinguish it from other media, in the teaching-learning-evaluation process. These unique qualities of the computer are represented by:

- interactivity;
- accuracy of the operations performed;
- ability to provide multiple and dynamic representations of the phenomena;
- it can interact consistently and differently with each pupil/student in part.

Traditional versus modern methods of learning with implications of modern technologies. In a system of teaching, teaching methodology should be in accordance with the modifications and changes occurring in terms of education finalities, learning contents, new requirements from the pupils/students and the society. The methodology is required to be flexible and tolerant to the dynamic changes taking place within the instructive-education process. The quality of a technology is given by the flexibility and openness to the new and complex situations and exigencies of contemporary education.

The specialised literature highlights the contrast between “traditional learning” and “student-centred learning”.

„Traditional learning” means:

- teacher-centred training;
- delivery of information;
- factual, based on knowledge;
- teaching based on traditional disciplines;
- emphasis on learning in view of remembering the studied;
- assessment largely through traditional examinations;
- passive learning;
- response as reaction;
- stimulation of a single sense;
- a single media;
- individual work.

„Student-centred learning” means:

- student-centred instruction (Sarivan, 2009);
- exchange of information;
- critical thinking, making well-informed decisions;
- students ask questions and solve problems;
- flexible, changing arrangements, depending on the classrooms;
- focus on understanding / application;
- variety of assessment;
- active, exploratory, research-based learning;
- interactive, planned action;
- multi-sensorial stimulation;
- multimedia;
- work by collaboration;
- common responsibility;
- evaluation – not just for grades.

The following concepts are defined:

Method = the way to give the pupil the opportunity to prove his knowledge;

Instrument = part of the method through which the teacher’s option is materialised for testing performances;

Assessment = any evaluation instrument designed, administered and corrected by the teacher.

We cannot say that one method of teaching is good or bad, but by relating it to that given teaching situation, the criterion of opportunity or adaptation to a certain reality may be the one making it more or less efficient. At the same time, the external adaptation alone does not represent an indicator of how pertinent the method is, but also the congruence of the sequences composing it, as well as the alternation, oscillation of methodological tricks, the quality of coordinating and articulating between methods, between a procedure and a method.

From the historical point of view, teaching-learning methods are classified in:

1. Traditional (classical) methods, such as:

- display;
- heuristic conversation;
- observation;
- demonstration;
- exercise;
- work with the manual.

2. Modern, more recent methods, such as:

- algorithmic formulation;
- problematization;
- modelling;
- case-method;
- game-method;
- role-play;
- learning on stimulators;
- project method;
- scheduled training;
- method to stimulate creativity (brainstorming).

Some of them are mentioned below.

Heuristic conversation:

- is part of the teaching methods of transmitting and acquiring knowledge;
- is based on verbal interactions and exchanges/dialogues;
- it may occur at the beginning of studying a subject with a known material, to specify and deepen the notions of accountancy, being an introductory conversation;
- it applies when presenting the new material, accompanied by demonstration
→ fixing conversation.

Teacher-directed observation – is meant to guide, direct the pupil's observation activity towards the target established by the teacher.

Non-directed observation – gives pupils great development possibilities in terms of acquiring knowledge, but more especially, in terms of acquiring new attitudes and spiritual abilities, as well as working skills.

The project method, in comparison to the various active-participatory teaching methods provides a generous framework for the differentiated training of the individual. In order to use effectively the project method and to integrate all that the resource called computer can offer, are very important steps taken by the teacher in planning and designing the teaching unit. Pupils'/students' projects are agreed conjunctly at the beginning of the unit/semester, these shall be monitored throughout the whole teaching unit/semester and the group and individual product shall be presented at the end of the teaching unit/semester.

While working on their projects, pupils/students develop genuine abilities, appropriate for the 21st century – many of them being required by employers on the labour market – such as the ability to:

- work well with each other;
- take thoughtful and reasoned decisions;
- take initiative;
- solve difficult problems;
- self-direction;
- communicate effectively.

Computer-aided learning is a modern educational method that can be used in all stages of the teaching process: in the design, teaching-learning, assessment.

The use of computer, of educational software, increases the quality of learning, contributes to a more selective, systematic, rapid and effective thinking.

Assessment can be achieved through:

a) TRADITIONAL METHODS:

- oral tests;
- written tests;
- practical tests.

b) ALTERNATIVE METHODS:

- Systematic observation during task resolution;
- Investigation;
- Project;
- Portfolio;
- Self-evaluation.

Conclusions. The purpose of integrating technology into training determines the working methods and techniques in the classroom.

Contemporary society, called era of knowledge, is characterised by a number of reforms and in this context, it is considered the most important resource, thus the most valuable capital.

The pupil/student is tempted to use the computer more and entertainment instrument, it is the teacher's duty to introduce it as a teaching instrument, to exploit the pupil's/student's perception about computers, as a very attractive, intuitive, friendly intermediary. Moreover, in the teaching process, the computer should be

used as an instrument to promote initiative, to engage the pupil/student in the activity, and not just as a means of information.

Teachers can no longer resume to announcing some abstract and limited contents, but they must answer the challenge presented by modern technology.

The use of new technologies in education, such as information and communication technology, but not only, decisively contributes to changing the type of teaching, from a static model, where the pupil is a “receptor” for what the teacher teaches, into a dynamic one, where the teaching-learning process is guided by the pupil and the latter one is attracted to seek on his own new sources of information.

References: 1. *Beetham, Helen & Sharpe, Rhona*, Rethinking Pedagogy for a Digital Age - Designing and delivering e-learning, Routledge, 2007. 2. *Burlacu Catalina* - Educația și folosirea tehnologiilor informatice în comunicare, Conferința Națională de Învățământ Virtual, ediția a IV-a, 2006. 3. *Cucoș, Constantin*, Informatizarea în educație. Aspecte ale virtualizării formării, Colecția Științele educației, Structuri, conținuturi, tehnici, Editura Polirom, Iași, 2006. 4. *Făt, Silvia & Adrian Labăr*, Eficiența utilizării noilor tehnologii în educație, EduTIC 2009. Raport de cercetare evaluativă, Bucuresti, Centrul pentru Inovare în Educație, 2009. (Online: www.elearning.ro/resurse/EduTIC2009_Raport.pdf). 5. *Istrate, Olimpius* - Efecte și rezultate ale utilizării TIC în educație, în *Lucrările Conferinței Naționale de Învățământ Virtual*, Ediția a VIII-a, 29 octombrie – 31 octombrie 2010, Tehnologii Moderne în Educație și Cercetare, Editura Universității din București, 2010. 6. *Sarivan, Ligia, Gavrilă, Roxana Maria, Stoicescu, Daniela, Predarea-învățarea interactivă centrată pe elev*, Editura Educația 2000+, Ediția a 2-a, revizuită, București, 2009. 7. *Thorne, Kaye*. Blended Learning - How to Integrate Online and Traditional Learning, Kogan Page Limited, 2003. 8. *Wegerif, Rupert*, Expanding the Space of Learning, Springer, 2007.

Sima Elena

BEING A TEACHER IN THE 21st CENTURY

Information and communication technology in teaching is an impetuous requirement of the 21st century education.

The Romanian education insisted on getting equipped with modern computers obtained from European projects so that the pupils/students can get the skills to use them as source of information and creation instruments. Also through these projects, teachers have been trained to use modern technologies, making them ready for e-learning.

Keywords: education, information and communication technology

Сима Елена

УЧИТЕЛЬ В 21-м ВЕКЕ

Информационные и коммуникационные технологии активно используются в обучении в 21 веке. В Румынии в образовании используются современные компьютеры, полученные от европейских проектов, следовательно учащиеся могут получить профессиональные навыки пользования информацион-

ними технологіями. Также в рамках этих проектов, учителя прошли обучение по вопросам использования современных технологий, что делает их готовыми для e-learning.

Ключевые слова: образование, информационные и коммуникационные технологии.

Сіма Олена

ВЧИТЕЛЬ В 21-МУ СТОЛІТТІ

Інформаційні і комунікаційні технології активно використовуються в навчанні в 21 столітті. У Румунії в освіті використовуються сучасні комп'ютери, отримані від європейських проектів, отже учні можуть отримати професійні навички користування інформаційними технологіями. Також в рамках цих проектів, вчителі пройшли навчання з питань використання сучасних технологій, що робить їх готовими для e-learning.

Ключові слова: освіта, інформаційні та комунікаційні технології.

Стаття надійшла до редакції 15.11.2013

UDC 378

*Nicolae Ilias, Inga Cioara,
Iosif Andras, Sorin Radu*

THE INFLUENCE OF EDUCATION ON THE QUALITY OF TECHNICAL-HUMAN POTENTIAL IN ROMANIA.

Human capital represents knowledge, skills and human aptitudes, and its formation is influenced by the motivation system of work results, production experience, level of training, qualifications etc. Modernizing of education system is an important condition for the formation of innovation-based economy and is the basis for economic growth and social development of society, a factor of welfare, competitiveness and security of the country. Education, its quality and structure need to satisfy more of social, economic and cultural rights of citizens, to be oriented towards new models of training, pragmatic objectives in accordance with modern requirements and realities of a changing world order social development. Only people with initiative, innovative, constructive and active, who learn the cultural experience of human civilization can be a resource of active modernization. Education in Romania is a priority area for investment and systemic changes in socio-economic development of society.

The necessity of continuous correction of labor supply is determined by a number of factors, the main of which is labor demand. Demand for practical training can occur in almost all subjects of the labor market for various reasons:

- State policy in the sphere of vocational education, which may influence the development of labor potential of the company and the situation in the workplace and employment;

- Contractor becomes aware of the need to train staff in terms of business diversification;

Currently in Romania are being formed professional contingents, more stable labor market than older age groups representatives who have similar characteristics and professional qualifications. Proportion of young competitive labor market in total employment is relatively small, so we keep a high general level of youth unemployment. In terms of socio-economic efficiency youth should be regarded as the most promising group of the population, by state and by entrepreneurs (employers).

An important factor in training workers remains education and training system. Demography and population migration affect labor market dynamics. Vocational education in Romania is not sufficiently oriented to labor market requirements, coordination of these structures is not observed. A person who possesses more knowledge is more competitive and creative. Labor market reacts to increase the number of people with higher education. This is reflected in the increasing share of unemployed people with higher education (especially among their youth and women) who forms a fairly large percentage of unemployed in Romania (see Figures 1, 2 and 3). Education, outside the context of labor market loses its meaning, and training is an important form of self-realization on the labor market in the field of labor relations.

ployment, Social Affairs and Inclusion of the EC. Young people that mysteriously disappeared from the statistics must be brought back, must have a job" said Kazatsay.

Euro area unemployment rate reached a new record level of 11.4 percent in August 2012, according to statistics from the Institute for Monetary Union, Eurostat.

Thus, in August, in the euro zone were 18.2 million unemployed, according to the Eurostat report. The highest unemployment rate was in Spain, 25.1 percent, and lowest in Austria, 4.5 percent. In Germany, the largest economy in Europe, the unemployment rate was 5.5 percent. At EU level, the unemployment rate rose to 10.5 percent. In Romania, the level was in August, 7.1 percent. Unemployment reached highest level (21.5%) among young (15-24 years), reads the INS.

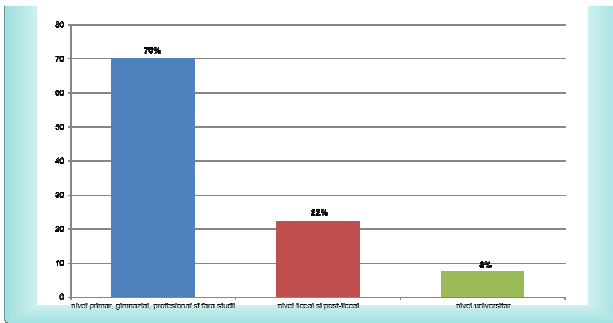

Fig. 2 Distribution of unemployed in Romania according to educational level

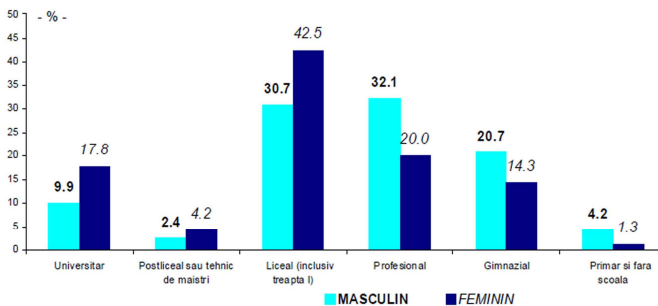

Fig. 3. Distribution of unemployed according to education level and gender, in April 2010

Obs. This graphic represents the result of an investigation conducted by a private agency

Romania aims to improve social policy in the light of EU social policy, which means social ergonomics and the mobilization of human resources and human

potential. Social Ergonomics is committed to investing in human potential at maximum - in development (education, training).

Adapting universities to market conditions requires long-term records and balance the need for personal economy. Without a new level specialists, innovative, technical and technological modernization of the economy will not happen. "Brain drain" and labor force going abroad reduces productivity and competitive capacity of domestic products on domestic and external markets. It is imperative to raise the standard of training effectiveness. In the market economy philosophy of education is based on the principles of adaptive training on many levels, providing balancing training in primary, secondary and vocational high school, between general education and vocational training. The researcher L.Gherbanovscaia – IEFS , R.Moldova, has proposed a conceptual scheme of a model that includes two complementary sections complementing each other - education market and the labor market (fig.4).

Building of the design should be based on statistical regression analysis methods, with which it will be possible to form mathematical dependencies of markets (for this, it is necessary to take into account a large number of factors).

In assessing the competitiveness of educational institutions should be taken into account the quality of educational services, external training environment (opportunities and threats for business educational institutions), consumer attitudes towards education service and schools. Job prospects also be determined on the specialization obtained, which is approved by the customer, how real is the possibility to work on the chosen specialization after graduation and applying knowledge and skills obtained in practice. Work in his chosen profession and a successful career for most consumers of education services is fulfilling the main purpose of training they put in place, ensuring customer satisfaction with the service received education. The second part of the model determines the estimated efficiency impact of vocational training on labor market such conditions are significant regional needs economic future of the country's modernization and completion of vocational and qualifying frame.

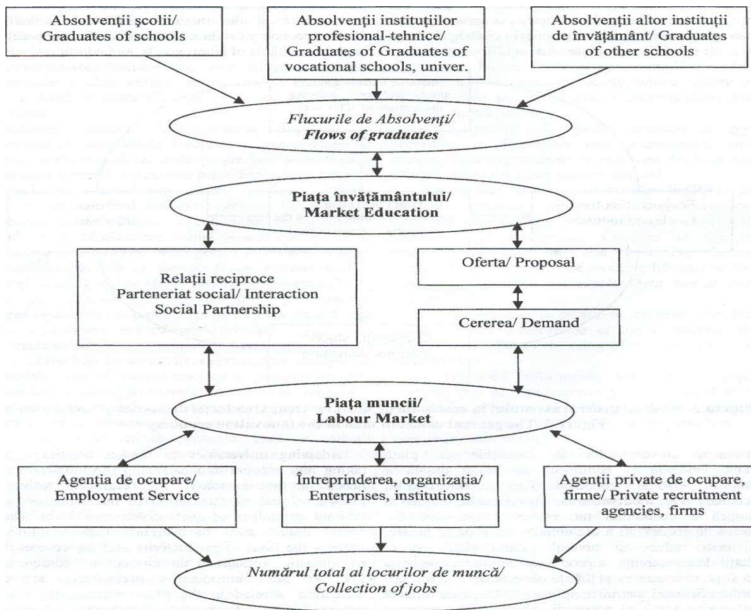

Fig.4. Model of interaction between the market and the labor market (Proposed by L.Gherbanovscaia – IEFS R.Moldova)

Emergence, development and implementation of innovations requires a flexible labor market, professional and territorial mobility (geographical) population. Developing long-term labor market will be formed under the influence of general reduction of labor supply due to reduction in the working age population. Of great significance for better integration of the Romanian economy in the world economy will be competition for workers, primarily those most qualified. Such competition will lead to an increase in the requirements of this part of workers to jobs in the economy of the country on wages, social package, offer labor market, etc.

Transition to the innovative type of growth is related to the formation of a new mechanism of social development which must take into account:

- 1) The transition from mass education system to the one that requires creating innovative economy and individual lifelong learning;
- 2) Stabilizing population number and creating conditions for its growth, higher standards of living and quality of life;
- 3) Creating an institutional framework to stimulate entrepreneurial activity and attract domestic and foreign capital in the economy;
- 4) Expanding opportunities for the country to attract higher technologies;
- 5) Increasing the role of Romania in solving global problems;
- 6) Interactions of education and labor market.

After human potential development index (DPU), according to UN statistics until 2010, Romania occupies 60th place, while Ukraine – 76 and Moldova – 111 among the countries of the world community.

Main conclusions:

- Increased knowledge leads to increased human potential.
- Share of human resources expenses show a steady upward trend on long term of the social component in the economy.

- The reform and social viability of the state model is to find equilibrium dynamics and enterprise development and employment of the population, taking into account the development of human capital and lifelong learning throughout life, and outrun innovation studies.

- New organizational, legal, economic and financial functioning and development mechanisms of the training system are required, considering market factors, social, political and technical-scientific, highly qualified teachers.

- Using of Information Technologies (IT) is an important factor of human capital resources quality in knowledge, training table and its using in the working process.

- Departure of skilled workers with higher education may worsen in the near future risks and the national resources may reduce, if not taken measures to harmonize the labor market and education.

The main directions and priorities of long-term training, which take into account the requirements of current EU are:

1) Improving labor market regulatory mechanisms that provide joint competition with the partnership of employees, young professionals, employers and the state.

2) Improve the technical equipment of all schools and universities.

3) Adapting curricula of university studies as labor market needs by establishing partnerships between them and employers.

4) Opening of branches in Romania of foreign universities and professional schools to create an efficient, competitive, staff training skilled workers.

5) Increase the competitiveness of people in education and employment, which can lead to improved quality of life and human potential in general.

6) Develop a methodology for forecasting demand for specialists occupations meeting the requirements of sustainable development that will lead to harmonization of labor and education markets.

Bibliography: 1. *Gherbanovscaia, L.* Impactul educatiei asupra calitatii potentialului uman in politica sociala de dezvoltare. “Economy and sociology” – Chisinau, Moldova. 2. www.epp.eurostat.ec.eu. 3. www.insse.ro

Nicolae Ilias, Inga Cioara, Iosif Andras, Sorin Radu

THE INFLUENCE OF EDUCATION ON THE QUALITY OF TECHNICAL-HUMAN POTENTIAL IN ROMANIA

The paper deals with the issue of the necessity of modernizing present education system, continuous correction of labor supply. It is being proposed a conceptual scheme of a model that includes two complementary sections complementing each other - education market and the labor market.

Keywords: human capital, education, innovation, professional competence, educational resources, labor market.

Николай Илиаш, Инга Чоара, Иосиф Андраш, Сорин Раду
**ВЛИЯНИЕ ОБРАЗОВАНИЯ НА КАЧЕСТВО ТЕХНИЧЕСКО-
ГУМАНИТИЧЕСКОГО ПОТЕНЦИАЛА В РУМЫНИИ**

В статье рассматривает вопрос о необходимости модернизации существующей системы образования, непрерывной коррекции рабочей силы. Предлагается концептуальная схема модели модернизации, которая включает в себя два дополняющихся разделов - рынок образовательных услуг и рынок труда.

Ключевые слова: человеческий капитал, образование, инновация, профессиональная компетентность, образовательные ресурсы, рынок труда.

Микола Іліаш, Інга Чоара, Йосип Андраш, Сорін Ради
**ВПЛИВ ОСВІТИ НА ЯКІСТЬ ТЕХНІЧНО-
ГУМАНИТИЧЕСКОГО ПОТЕНЦИАЛУ В РУМУНІЇ**

В статті розглядається питання необхідності модернізації існуючої системи освіти, безперервної корекції робочої сили. Пропонується концептуальна схема моделі модернізації, яка включає в себе два дополняющихся розділів - ринок освітніх послуг і ринок праці.

Ключові слова: людський капітал, освіта, інновація, професійна компетентність, освітні ресурси, ринок праці.

Стаття надійшла до редакції 09.10.2013

UDK 811.111:374.7

*Inna L. Tytarenko-Kachura
University, Burgas, Bulgaria
Svitlana S. Melnyk*

Senior G. S. Skovoroda National Pedagogical University, Kharkiv

THE ROLE OF A FOREIGN LANGUAGE IN UPBRINGING AND EDUCATING INTELLECTUAL ELITE

Introduction. In view of the Hallidayan conception of language as a social semiotic and the belief that understanding any text is conditioned by reader's expectations brought from the situational and cultural contexts [14; 15], a foreign language

is nowadays employed actively and extensively in culture as one of major components of language acquisition, perception and practice.

R. Carter [11; 12] and C. Kramsch [16] are among the modern scholars advocating for raising language awareness through highlighting the cultural content of language. They suggest a wide usage of any authentic material like newspaper and TV for learning purposes of “non-literary discourse” (G. Cook) [13] as they are most relevant and important sources of new, rapidly developing tendencies in language functioning [3; 9], serve as useful material in culture studies.

The aim of the research. Authentic media can help humanitarians and technical workers, on the one hand, to get acquainted with major transactional, utilitarian, and yet creative usage of language in their professional activities, and, on the other hand, to recognize and discuss possible language differences and specificities in various cultures [17]. It is a well-known fact that language can be considered “a distorted mirror of society”, manipulating cultural traditions and stereotypes.

Results and discussion. Any foreign language reflects specific national/cultural values and tastes of people of different countries despite the growing tendency towards globalization in the sphere of consumerism. This tendency has become much stronger with the advances and breakthrough of modern information technologies and the global expansion of English as a language of international communication. Moreover, experts point out a modern tendency towards the so-called ethnic segmentation of the world market [4]. This tendency is stipulated by peculiar culture-oriented demands of various groups of customers, including representatives of the Humanities and Sciences, in different countries. The phenomenon inevitably manifests itself in varied images and messages transmitted by TV and printed material. For instance, English may obviously be considered as an effective means of penetrating and exploring the English-speaking world, which is “consumingly globalized” and culturally rather multifarious.

So, a foreign language is viewed not in terms of its main function (that of communication and information), but in its additional function, a function of affording endless insights into other culture`s values, tastes, and material, moral and spiritual standards. Hence, a great number of activities that aim at studying various aspects of language can form a basis for effective communicative skills intellectual elite.

To be able to cope with the tasks set for them our humanitarians and engineers should deal with the analysis of specific combinations of images and slogans employed in various countries visited by our citizens to gain certain knowledge and working experience. Modern teaching technologies exist in competitive conditions and must be efficient as a result and optimal, guarantee the achievements of certain educational standards [6, 2]. Efficient and optimal teaching means looking for effective and most appropriate methods and techniques to achieve great results in digesting knowledge, forming skills which will be proficiently used in their professional

activities. It leads to upbringing language individuals possessing a high culture of communication which is an integral part of their professionalism and self-development and self-realization [2, 17]. “Culture of communication”, from our point of view, means to follow the norm and conscious, target, artistic usage of expressive means depending on communicative aims and conditions [10]. Foreign language learners should have the opportunity of applying their knowledge in other, non-professional spheres.

To succeed in mastering a foreign language learners, in psychologists’ opinion, must be primarily motivated which is necessary for learners’ oriented activities and behavior. The learners’ motivation depends on a variety of factors typical of their professional sphere, that is the learner’s psychological specificities (his / her age, gender, intellectual development, abilities, self-estimation etc.), the teacher’s personality, teaching-learning process peculiarities that is formation of communicative culture, conscious attitude towards professional activities, achievement of an appropriate cultural level of oral and written speech, formation of excellent grammar skills, development of business communication skills, serious self-work at lexis. A. Markova underlines that “learning motivation consists of a number of challenges (necessity and sense of learning and teaching, their motives, goals, emotions, interests) which constantly change and renew. So, formation of motivation is not only increasing positive or enhancing negative attitude to learning but complicating the structure of motivating sphere, encouraging, which is a part of it, appearing new, more sophisticated, sometimes controversial relationships between them” [5]. So, motivation of learning is divided into external and internal. External motivation does not correspond to the subject theme but preconditioned by environment the examples of which may serve : achievements (good marks, getting a diploma), self-estimation (learning a foreign language to have a certain social status), identification (comprehending songs of a favourite band or group), affiliation (learning a foreign language to communicate with native speakers), self-development (enriching man’s spiritual and general development), pro-social motivation (understanding a social role or meaning of learning). As for internal motivation, it corresponds directly to the subject itself. It is frequently called processing motivation which means that a learner likes a foreign language itself, he / she likes to display his or her intellectual activity. External motivation can strengthen internal motivation [1, 124]. Different techniques used in teaching and learning any foreign language can be roughly divided into verbal and non-verbal : 1) psychological urges / incentives / stimuli, which might be illustrated by the following series – “bandwagon”, “testimonial”, “plain folks”, “transfer”, “fear”, “sex appeal” [7]; 2) visual presentation (e.g. dominating images, colours, camera angles, gender representation, etc.). It is typical of definite technologies and predetermines using audio-visual and IT techniques and constructing and employing

various authentic material and manuals [8, 76]; 3) sounding (e.g. a tone of voice, musical background).

This activity will help learners not only to understand people whose language they are studying, but their own society as well. And this is already a step forward to explore the meaning of human life which “seems to be viewed as an accepted fact” [4]. The reason is that our life has become fused with others (among people of different generations, genders, cultures, and social backgrounds, ways of life, nations). And knowing a foreign language plays one of major roles in the educating process.

This brings us to language and cultural education, an aspect that deals with analyzing the problem of misunderstanding between people speaking different languages and belonging to different cultures.

Conclusions. To conclude, learning and knowing a foreign language proves to be an effective way of developing our professionals’ communicative skills. It is actually an important component of the overall formation of learners’ communicative coherence which is related to a larger (i.e. cultural and situational) background knowledge of future specialists, both humanitarians and engineers and many others who will deal with promoting effective interaction in the spheres of economic, business and cultural ties.

REFERENCES:

1. Hotlib R. A. Sotsialnazatrebuvannistznannyainozemnoimovy // Sotsiologichnidoslidzhennya / [Social Demand of Knowing Foreign Language // Sociological Researches / R. A. Hotlib. – 2009. – № 2. – S. 122-127. 2. Zahrebelna L. S. Optymizatsianavchalnohoprotsesu pry vyvchennimovynefilolohamy // Optymizatsiaprotsesunavchannyyainshomovnohopilkuvannyaspetsialistivnefilolohiv : materialy Vseukr. nauk.-prakt. konf., 25-30 chervnya 2013 r [Optimization of Teaching Process While Learning the Language by Non-philologists // Optimization of Teaching Specialists-Non-philologists Foreign Language Communication : materials of All-Ukrainian scientific and practical conference, 25-30 June, 2013 / S. Zahrebelna – Kh. : Vyd-vo KharRI NADU “Mahistr”, 2013. – 108 s. 3. Zubrytska M. Homo legem : chytannya yak sotsiokulturnuifenomen [Homo legem : Reading as a Socio-Cultural Phenomenon / Zubrytska M. – Lviv : Litopys, 2004. – 352 s. 4. Ilin V. Globalizatsiaifragmentatsiapotreblenia [Globalization and Fragmentation of Consuming] / El. resourse : www.consumers.narod.ru/lections/global.html 5. Markova A. K. Formirovaniemotivatsiiuchenia : Knigadlyauchitelya [Formation of Learning Motivation : Teacher’s Book] / A. K. Markova, T. A. Matis, A. B. Orlov. –

- M. :Prosveschenie, 1990. – 191 s. 6.Ministerstvo osvity ta nauky Ukrainy. Informatsiinyzbirnyk [Ministry of Education and Science of Ukraine.Information Bulletin].– №№ 22-23-24. –August, 2005. 7.Novikova A. A. Media obrazovanienezanyatyah-poangliiskomuyazyku. Uch.posobie / [Media Education at the English Lessons. Manual] / Novikova A. A. – Taganrog :Izd-voKuchma, 2004. – 52 s. 8.Pedagogicheskietekhnologii / Pod obschei red. V. S. Kukushkina [Pedagogical Technologies]/ Edited by V. S. Kukushkin. – Rostov naDonu, 2002. – 230 s. 9.Potyatynyk U. O. Fenomenpretsedentnosti v arsenalimovnoihry (namaterialianhlomovnykhmediinykhtekstiv) // NaukovyivisnykVolynskohoderzhuniversitytetu [The phenomenon of Precedence in Armory of Language Game (based on material of the English Media Texts) // Research Bulletin of Volynskiyi State University] / U. O. Potyatynyk – Lutsk, 2007. –№ 4. – S. 241-244. 10.Redin P. O. Praktychnyikur-sukrainskoimovy : [navch. posib.] [Practical Course of the Ukrainian Language : manual]/ P. O. Redin. – Kh. :Vyd-voKharRI NADU “Mahistr”, 2013. – 200 s. 11.Carter, R. (ed.) Language and Literature. – London, 1982. 12.Carter, R., Simpson, P. (eds.) Language, Discourse and Literature. – L., 1989. 13.Cook, G. Discourse and Literature. – Oxford: OUP, 1995. 14.Halliday, M.A.K., Hasan, R. Cohesion in English. – London: Longman, 1976. 15.Halliday, M.A.K., Hasan R. Language, Context and Text: Aspects of Language in a Social-Semiotic Perspective. – Oxford: OUP, 1990. 16.Kramersch, C. Context and Culture in Language Teaching. – Oxford: OUP, 2000. 17.Picken J.P. Why Use Ads in the EFL Classroom? // IATEFL 2000 Dublin Conference Selections. – Kent. 2007. – P.89-90.

Inna L. Tytarenko-Kachura, Svitlana S. Melnyk

THE ROLE OF A FOREIGN LANGUAGE IN UPBRINGING AND EDUCATING INTELLECTUAL ELITE

The article examines the role of learning a foreign language in upbringing and educating of intellectual elite. In particular, it underlines the necessity of mastering a foreign language to develop social-language, cultural and culture studies competence; types of motivation of learning a foreign language are regarded.

Key words : foreign language, learning, teaching, upbringing, educating, professional, elite, culture of communication, culture studies, competence, motivation.

І. Титаренко-Качура, С. Мельник

РОЛЬ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ВИХОВАННІ ТА ОСВІТІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ЕЛІТИ

У статті розглядається роль вивчення іноземної мови у вихованні та навчанні інтелектуальної еліти. Зокрема, підкреслюється необхідність володіння іноземною мовою для розвитку соціально-мовної, культурної та культурологічної компетенції гуманітарно-технічних працівників; розглядаються види мотивації вивчення іноземної мови.

Ключові слова : іноземна мова, вивчення, навчання, виховання, освіта, професіонал, еліта, культура спілкування, культурологія, компетенція, мотивація.

І. Титаренко-Качура, С. Мельник

РОЛЬ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА В ВОСПИТАНИИ И ОБРАЗОВАНИИ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОЙ ЭЛИТЫ

В статье рассматривается роль изучения иностранного языка в воспитании и образовании интеллектуальной элиты. В частности, подчёркивается необходимость владения иностранным языком для развития социально-языковой, культурной и культурологической компетенции гуманитарно-технических работников; рассматриваются виды мотивации изучения иностранного языка.

Ключевые слова : иностранный язык, изучение, обучение, воспитание, образование, профессионал, элита, культура общения, культурология, компетенция, мотивация.

Стаття надійшла до редакції 15.09.2013

II РОЗДІЛ
ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ СУЧАСНОГО ФАХІВЦЯ

UDC: 37.02

*Stoica E. R.,
Romania*

AESTHETIC EDUCATION AND ARTS EDUCATION

Introduction. Education in European countries is subject to many competitive requirements, which influence the organization and content of art education. Increasing globalization has brought both benefits and challenges, including all those arising from international competition, migration and multiculturalism, advances in technology and knowledge economy. Educational system can be viewed as a means of preparing children for their role in a world continually uncertain. Schools have a role to play in helping young people to develop their sense of security, both as individuals and as members of various groups in society. There is also a recognized need to encourage young people to develop a range of skills and interests to identify and nurture potential and encourage creativity.

The essence of aesthetic education. To circumscribe tasks and aesthetic education content in all vocational development of the human personality comply discuss in advance of the general thesis that underlies the aesthetic education in this respect. One of them refers to the relationship between man and reality, the aesthetic, the aesthetic its remarkable specificity of reality by man.

Distinction between theoretical learning reality and mastering them-spiritual practice, in which is included the art. Gaining theoretical generalizations of reality involves acquiring increasingly higher form of scientific concepts and laws. Acquiring aesthetic concepts and laws requires the realization of synthesis between individual and general artistic image using. Art is the main way that achieves aesthetic relationship between man and reality, rising so legitimately two complementary questions: what we know through art and how this knowledge by starting.

Aesthetic education and art education are two components that are in subordination arts education as an integral part of aesthetic education. From the pedagogical point of view the difference between them is expressed not only on line content, but also the ways of achievement. Arts education operates only with the values of art, requires a suitable methodological register every kind of art, and the force of penetration of the human personality is deeper /. In art education can be defined axiological and ethical objectives that dress specific content. Artistic education includes statistical formative objectives and individualization is crucial. (Nicola I., "Education", E.D.P., Bucharest, 1994).

The concept of aesthetics and aesthetic education. Aesthetic concept originated in Greek: aisthesis, which refers to aisthetikos sensitive, nice, nice. Aesthetics is the science of beauty; she studied law and beauty categories.

Aesthetic education is one component in the formation of personality education using educational potential of the beautiful aesthetic, social and natural. Aesthetic education categories are:

- Aesthetic ideal is expressing model category (prototype) aesthetic to which I aspire to cultivate and finish an artist, an individual;

- Aesthetic style is a category that expresses human qualities and ability to perceive the beauty of living;

- Aesthetic taste is the category that expresses quality and human capacity to love and appreciate the beauty in relation to cognitive, affective and behavioral;

- Creative spirit is the category that expresses the capacity and ability to imagine and create beauty. Education in general and aesthetic education, in particular, must pass emphasis on education on reproductive hypostasis cultivation creative potential of personality.

Aesthetic education goals. Aesthetic education objectives can be divided into two groups representing:

- a) objectives are considering forming ability to perceive himself and proper use aesthetic values;

- b) capacity building objectives that aim to create new aesthetic values, aesthetic cultivation of creative skills.

The first group of objectives aimed at problem personality formation in spirit demands that involve the necessity of knowing, evaluation and appropriate use of aesthetic values, which means, in fact, the formation of personality aesthetic consciousness and behavior in relation to the general requirements of its integration in aesthetic universe.

The first group includes objectives:

- Sensitivity to aesthetic phenomenon and preparation for language comprehension, processes and phenomena which manifest aesthetic values. Aesthetic responsiveness development requires nurturing those feelings will be notified through which conformations color, sound, displayed the artwork, the artistic reception stimulate their personal reactions, spontaneous, authentic.

- Training taste aesthetic founded on acquiring a system of values shaping their sensitivities, develop aesthetic judgment, the possibility to analyze and judge the works impression perceived.

- Aesthetic taste is the ability to react spontaneously with a sense of satisfaction or dissatisfaction, to the objects and processes of nature, from artistic works. Aesthetic judgment is that act of deliberation, the hierarchy of aesthetic objects on the basis of general and lasting personal and genuine appreciation.

- Training aesthetic feelings and beliefs is a task priority of aesthetic education, fostering feelings characterized by high intensity, depth and purpose, such as respect and love for art, a passion for beauty in all its manifestations. Aesthetic taste, aesthetic judgment, aesthetic ideal, aesthetic feelings and beliefs are the main components of the aesthetic attitude. The second group of objectives aimed at developing aesthetic creativity. This group is especially required two objectives:

- Early identification of specific skills for different types of arts and their development in relation to their potentiality through educational activities designed judiciously;

- Training specific skills and abilities required by the respective creation.

Creativity is, by contrast, the condition of art, aesthetic attitude, aesthetic finality importance of education. There is a general creativity and their own creativity to a specific domain.

Creative aesthetic skills development includes:

- Stimulating creative skills in reception aesthetics, imagination development in relation integrative artwork received;

- Capacity building to express, communicate aesthetic living;

- Develop the ability to capture, assess and artistic means to express aspects of nature of everyday existence;

- Stimulating need of beautiful;

- Aesthetic skills training and the skills to use them consistently in work and in everyday life.

Principles of aesthetic education. Didactic principles remain valid in the case of aesthetic education, but they are required to be linked with the following specific principles:

- The principle of aesthetic education of the authentic values;

- The principle of deep perception and creative works of art and aesthetic values generally;

- The principle of unitary perception of content and form;

- The principle of geographical location contextual understanding and aesthetic phenomenon.

Aesthetic principle of education through authentic values. Aesthetic education process primarily involves developing the ability to reproduce aesthetic values, especially the values of non-values. This necessarily requires the use in aesthetic education aesthetic values undeniable. In this way is formed aesthetic taste which is able to proceed selectively targeted universe of aesthetic and axiological sense, both aesthetic formation process, and content and aesthetic manifestations of people's lives.

We recommend to teachers that the aesthetic education aesthetic values to be used those who have entered definitively in universal natural heritage of aesthetic universe.

Principle depth perception and creative works of art and aesthetic values in general;

Need for depth perception in art is necessary to understand it to be the essence and not the surface. The risk of superficial perceptions can be caused by many reasons: lack of thorough aesthetic culture, aesthetic skills shortages.

Principle of unit content and form perception. In the artwork there is a necessary unity between content and its form. Knowing full understanding of it requires unity of the two conditions that manifest artwork or aesthetic value, whatever the content and form. Unitary perception underlies functional fusion of intellect and affection at the same time, causing aesthetic revelation. Teachers recommend that principle to proceed to complex analysis, through which knowledge is revealed that students form and content work, correlations between these and consistency of balance.

The principle of geographical location contextual understanding and aesthetic phenomenon. This principle recommends to know how thoroughly correlations between work, creative and historical social conditions. He asked to address the knowledge and appreciation of a work of art to an interdisciplinary level. Compliance with the requirements of the principle of aesthetic education help to achieve the objectives of aesthetic education as: training capacity assessment and evaluation of works of art, taste and aesthetic ideal formation.

Methods and forms of realization of aesthetic education. The methods used in aesthetic education are common methods to those used throughout the educational process.

A very special place lies in aesthetic education exercise method, accompanied by explanations and demonstrations.

Exercise helps to develop aesthetic sensitivity and responsiveness. Also, exercise underlies the ability to use, reproduce or create aesthetic values. It can take several forms: perceptual abilities to practice, exercise mutual translation of technical language arts or exercise.

The explanation comes as introductory time in purchasing or acquiring theoretical knowledge of specific artistic skills.

Demonstration stay longer reach specialized teacher in a field of art. And aesthetic education requires a methodological, applied as objectives, content specific aesthetic values included in the education process, the individual peculiarities that show, can provide the necessary effective aesthetic value of an education. Among the ways to achieve aesthetic education enroll: music education, choreography, plastics, film can all be done within formal and non-formal or

informal education. (Teachers association in Romania: www.asociatia-profesorilor.ro)

Develop creative skills in areas of art "The combination of many factors intellectual sense, says T. Vianu away from the weak or distorted, I increase the depth and duration and humanize it" (1968, p.336) Skills, interests and inclinations students is an important goal of the school. In terms of artistic skills, both tracing their aesthetic education aims at an early age and providing the conditions and means necessary for their development. No matter what kind of skill is all about - music, literature, dance, arts etc. - All students, with few exceptions, are able to listen to music, recite, draw or dance. Not everyone engaged in these activities at the same level, there are qualitative differences between them obvious. Knowing these differences is essential for the aesthetic education in Higher Education Institutions. Artistic skills, like any other skill, it improves with practice. Therefore the task of the school is to start early students of various art techniques, their involvement in creative exercises, study each student events and initiatives fostering artistic and promising signs for guiding students to particular schools of art. At adolescence, when students become aware of their skills and the role of exercise in the development of their ability, they will be guided and encouraged gradually to a process of self-education in the arts preferred. Involving youths in systematic exercises specific artistic domain for which they show their leadership skills and tact is evidence pedagogical skill. (Nicola, I., "Education", E.D.P., Bucharest, 1994)

The main components of the aesthetic attitude. Aesthetic education is the core of arts education, which has a narrower scope, operating only with the beauty of art

Art is an essential part of aesthetics, expressing reality in the form of artwork (aesthetic), is a typical sensory-specific expression of artistic creation, with colors and languages specific to each branch of her painting, engraving, sculpture, music, literature, film, theater, art, dance, etc..

Content aesthetic education in school is revealed in what is meant by culture aesthetics. In turn, school aesthetic culture comes in two forms:

a) objective culture represented by a set of knowledge and aesthetic, as specified in the school and sent to the instructive - educational school.

b) subjective culture that comes - as noted (G. Vaideanu, 1697, p 108) - "spiritual result produced cultural assimilation individual goals." This result is materialized in a spiritual assembly capabilities, aspirations, feelings and aesthetic beliefs, all subsumed and integrated an aesthetic ideal. (Nicola, I., "Education", EDP, Bucharest, 1994)

Aesthetic education in the education process is performed by the subjects. Naturally this contribution is not equal. It depends on the nature and content taught in schools as well as teacher training introduces students to the "beau-

tiful people" in the subject or specialty. Given the importance of literature, music and general culture within school design we stop to analyze only three corresponding forms of aesthetic education:

Education for and thru the values for plastic - paint. Considered as a form of expression of inner dynamism, drawing in all its forms: drawing after nature, decorative, artistic, technical, etc. Is the primary means of acquainting the student with the language of visual arts, stimulating expressivity. This component of aesthetic education aims to develop in students the ability to discern non-pictorial beautiful paintings, figurative to non-figurative, form them visual and manual skills, taste and imagination, and the elements of thought and communication Plastic (draw and understand a plan, an outline, a project in visual language to communicate what he feels, thinks and lives). Also Fine Arts - Painting and aims to initiate students in perceiving, understanding and creating relationships Plastics - colors, lines, harmonies and forms of visual representation, we develop - as noted R. Arnheim - the ability to see space in relation to two and three dimensional techniques, perfected their ways of interaction between motor behavior and visual inspection of horizontality and verticality relations as elements of composition, morphology, as measured for music. Education for and through musical values. Of all the arts, music is the closest to the human soul, being present at all stages of its becoming. From Lullabies to the school like, love, soldierly, Doina, songs and up to the funeral robber man always found occasion to express "feelings" and find the music courage, comfort, etc. x). Musical education consisted mainly in raising student listening to a text value or components of global music - theme, harmony, polyphony, timbre, dynamics. Its goal that unit aimed at creating seamless between man and music and ineffable emotional resonance, training and refining musical taste, discernment nonmusical musical, musical hearing regarding course and development, mastering specific language (notation) and the structure of a musical work to For students who show an aptitude for the field of art can touch and stage musical creation under union between emotional reaction emotional, psychological state of serene contemplation, intellect and volition participation (listening quality, inner, superior understanding of musical work).

Aesthetic education is achieved through other forms of art - architecture, theater, film, as well as through mass media. This process is extremely complex. It requires sensitivity and modeling effort but also organizational and methodological competence. Its forms of achievement are varied. They cover the whole process of education, master classes, extra-activities, it can serve educational concerns thirst of living potentiating the beautiful, civilized conducts training, based on integrative aesthetic values, to stimulate creative energies, while preparing students to reject the ugly and everything about him and plan aesthetic,

ethical, philosophical and educational. (Vaideanu, George, 1967, school aesthetic culture, EDP, Bucharest)

Conclusions. Humanistic orientation students assimilate more easily and efficiently aesthetic values promoted artistic disciplines in our case, Romanian language and literature, developing and sensitivity, taste and aesthetic judgment.

Aesthetic education, the objectives pursued - to raise students' language arts, cultivation capacity, taste and judgment aesthetic appreciation, aesthetic attitude formation, etc., contribute to the student personality.

Education through the arts, require students than intellectual qualities ethical, moral, etc. and aesthetic qualities, which they estimate the objects around them based on fundamental values such as: good, truth, beauty.

The student can access the value, especially in the aesthetic, if they get involved in, whether preference to learn, gain experience and act according to it. The necessity of art in education is imposed by the fact that it approaches reality student, he develops sensitivity, we cultivate aesthetic taste, it helps to learn to live better and more beautiful.

Art based on the pupil discovers that truth into the experience, values, reason and beauty does not preclude that knowledge involves not only the mind but also beautiful.

Proposals. To fulfill its mission, the school and especially aesthetic activity undertaken within it, requires profound.

To this end we make the following proposals:

1. Aesthetic education in Universities, from our point of view, with all that it implies, discipline, goals, methods, ways and techniques specific language learning, to participate in the formation of student's personality, education must become a complete and permanent i.e. the actions, experiences, situations Artistic and extra-Artistic, as areas of art that have a common language (grammatical concepts, form, style, color, etc.) are available to be studied learned by all students.

2. Education (general education or artistic profile) cannot be thought out a complete aesthetic education, in addition to requiring functional space and mediate staff, performed by the teacher, prepared to do so.

3. Aesthetic education to be student-centered and gradually become personalized as it focuses on investigative curiosity, the spontaneity, desire and self-training it.

4. Aesthetic education as open to nature and art, provides school subjects and extracurricular activities through the issue of initiating students in the arts (language, technical, etc.) and training necessary to enable socio-professional integration later. You must start from the idea that the school is

laboratory where the foundations of aesthetic education, which will be its continuity assumption adulthood.

Aesthetic education in Universities in general, especially in high school, needs to be reconsidered in the sense that it requires:

- - introducing modern teaching guidelines that allow aesthetic education of pupils according to the latest discoveries in the arts;
- - introduction into the curriculum of a sufficient number of hours for educating students through the arts, since, apart from literature benefiting from a greater number of hours, other disciplines (education, arts, music) are allocated by one hour per week, except for art schools, where things are better.
- - conducting classes in artistic disciplines, in dedicated facilities (workshops, laboratories) since the formation of student's personality, should focus not only on the theoretical side but also on the practice, thus achieving a balance the behavior between physical and psychological.

References: 1. *Nicola I.*, "Education", EDP, Bucharest, 1994. 2. Teachers Association in Romania: www.asociatia-profesorilor.ro. 3. *Vianu T.*, "Aesthetics", Bucharest, 1968. 4. *Vaideanu G.*, "Aesthetic Culture School, EDP, Bucharest", 1967

Stoica E. R.

AESTHETIC EDUCATION AND ARTS EDUCATION

Aesthetic education is in line with pedagogy of creativity. It requires students to develop the aspiration job well done and beautiful, requirement and taste to any industrial product, sense of balance and simplicity beautiful behavior, civilized. Aesthetic education aims essentially vocational school students' personality through the beauty of art, society and nature. Aesthetic education is the core of arts education, which has a narrower scope, operating only with the beauty of art, society and nature.

Стоича Е Р.

ЭСТЕТИЧЕСКОЕ ВОСПИТАНИЕ И ХУДОЖЕСТВЕННОЕ ОБРАЗОВАНИЕ

Эстетическое воспитание осуществляется в соответствии с педагогикой творчества. Это требует от студентов развивать стремление хорошо и красиво делать работу. Эстетическое воспитание направлено на личность через красоту искусства, общества и природы. Оно является основой художественного образования, которое имеет более узкое значение, и связано с красотой искусства, общества и природы.

Стоича Е Р.

ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ТА ХУДОЖНЯ ОСВІТА

Естетичне виховання здійснюється у відповідності з педагогікою творчості. Це вимагає від студентів розвивати прагнення добре і красиво робити роботу. Естетичне виховання спрямоване на особистість через кра-

су мистецтва, суспільства і природи. Воно є основою художньої освіти, що має більш вузьке значення, і пов'язане з красою мистецтва, суспільства і природи.

Стаття надійшла до редакції 12.09.2013

UDC 101

Catrina- Alexandra Ciornei
Romanian

THE GERMAN ENLIGHTENMENT AND ITS INFLUENCE UPON THE ROMANIAN LITERATURE

Didactically, Simion Bărnuțiu treats a large spectrum of issues, addressing a variety of fields : the History of Philosophy, Logics, Metaphysics, Pedagogy, Ethics, Empiric Psychology and Aesthetics. Bărnuțiu is considered the first professor to lecture in the Romanian language academical courses on philosophical topics.

The course The History of Philosophy, lectured in Iassy, in the period 1855- 1864, refers to an ample corpus of critics of the history of philosophy, containing analysis on an overwhelming number of philosophers. The study is kept at the Library of the Romanian Academy in Bucharest, the Romanian manuscript nr. 5439, and is part of a donation of Iuliu Maniu, great grandchild of the sister of Bărnuțiu. The book is a veritable philosophical periplus, belonging to a road opener: after refering to the concept of history of philosophy, the author tries a description of the philosophy of the Ancient Orient, he stops on the Greek philosophy to Plato and after the great Greek thinker, for closing his intercession with the age of Albertus Magnus, in the first centuries of the past millennium.

The sources of the course, the variants of the text, its location in the age are relevantly commented by Ionuț Isac¹.

Being a theoretical thinker, Bărnuțiu was a „spirit withdrawn in himself, pondering a lot on the topic before expressing it in words”². He chooses the influences, proving himself permeable to models but not enslaved to them.

¹ See: Simion Bărnuțiu *The History of Philosophy-Istoria filosofiei*, vol.I, edition princeps after manuscript, made by Ioan Chindriș, Mihai-Teodor Racovițan, Gavril Matei, coordinated by: Ioan Chindriș, foreword by: Mihai-Teodor Racovițan, edition notice by: Ioan Chindriș, Bucharest, România Press Printing House, 2000;vol.II, edition princeps after manuscript, made by Ioan Chindriș, Ionuț Isac, Mihai-Teodor Racovițan, afterword: *Simion Bărnuțiu and the Attraction of the Ancient Classicism-Simion Bărnuțiu și atracția clasicismului antic* by Ionuț Isac, Bucharest, România Press Printing House, 2002, pp.209-220.
G. Bogdan-Duică, *op.cit.*, pp. 139-140. Ac. to Mihai-Teodor Racovițan, foreword to: Simion Bărnuțiu *The History of Philosophy-Istoria filosofie*, vol.I, p.4.

The model for this course is the study of Wilhelm Traugott Krug *Geschichte der Philosophie alter Zeit, vornehmlich unter Griechen und Römern*, next to numerous passages taken from the study *Despre viețile și doctrinele filosofilor* by Diogene Laërtios or from the work of the Roman philosophers Cicero and Seneca.

G. Bogdan- Duică remarks the influence of the German and French Enlightenment upon Bărnăuțiu. From the knowledge acquired in Carei, Blaj and Sibiu he will shape his social- political ideas, the antitheological and antifeudal attitude, of visible Enlightenment provenance. But in the philosophy courses Bărnăuțiu pleads for sintetism. Between the Enlightenment ideas of Herder or Lessing and those of Kant, Bărnăuțiu will incline towards Kantianism.

The course starts with observations in the manner of Krug and Kant regarding the concept, the matter, the form, the methodology, the periodization and the sources of philosophy. The research of the history of philosophy is made in the spirit of „the wise from Königsberga”: “...”he lists, under Kantian influence, the dogmatical method, sceptical or chritical, choosing the latter and using it throughout the study. The preliminary conclusion to which his philosophical conscience leads him (...) is the one validated by the subsequent exegesis of the universal history: we find the properly beginnings of this history at the Greeks, at the moment of the first searches of a reasonable principle in the multitude of the manifestation of the absolute”³.

The inclination towards the rationalism of the classical Greek Antiquity, pre-Christian, evident in his historical- philosophical intercession, is due to the influence of the rationalism (Wolff, Baumeister), to the triad of the classical German philosophy Kant-Fichte-Hegel (the first one- known through the “way” of Krug, with his studies: *System der theoretischen Philosophie* and *System der praktischen Philosophie*) as well as the studies made abroad (Bărnăuțiu passes his Ph.D at Pavia, a place of event of the westerner Germanic rationalism).

Naturally, a question was raised, if the study of Simion Bărnăuțiu *Istoria filosofiei* (The History of Philosophy) includes elements of originality. Compared to the German model: Krug (The History of Ancient Philosophy, especially of the Greeks and Romans-*Istoria filosofiei antichității, cu deosebire a grecilor și romanilor*) and Kant (*Critique of Pure Reason-Critica rațiunii pure*), he will linger more upon the original texts and upon their hermeneutics. Compared to the former exegetical sources, Bărnăuțiu will bring personal notes-perennial proofs of philosophical conscience and erudition. The complexity of these contributions, in spite of some contestant voices, is hard to be denied.

³ Ionuț Isac, *Simion Bărnăuțiu and the Attraction of the Ancient Classicism-Simion Bărnăuțiu și atracția clasicismului antic*, afterword to *The History of Philosophy- Istoria filosofiei*, vol.II, p.210

For sure, Bărnuțiu's viewpoints about the historical background in which his philosophical ideas were born, are more permanent than the ones belonging to the sources. The professor speaks about the strong bond between philosophy and language, between philosophy and society, in the spirit of his famous militancy: „In the history of philosophy can take place only those opinions, which it deserves for their originality, their intern complex and the influence upon the philosophy of the contemporary and the posterity”/Paragraph 5-note, p.14⁴

Simion Bărnuțiu is meritory for adapting the ideas of Kant and Krug to the Romanian patterns: he will reorganize the whole material, he will give new dimensions to the chapters- by compression or by extension-, he will reformulate the content of ideas, giving it a modern shape, proper to the Romanian ambiance, whose philosophical vocabulary was still frail. Here's a eloquent passage for the pamphleteer verve, the expressiveness and the literary virtues of the philosophical terminology of Bărnuțiu: „Acest period, vorbind propriamente, e periodul servituții rațiunii omenești, căci și genii cei mai eminenti ai seculului încă tremurau de fulgerile vaticanului și de carcerile Inchișițiunii (sic- n.n.). Ei n-aveau voie să vorbească și să scrie cum cugetau, de aceea filosofia și rațiunea nice n-au făcut vreun progres în acest lung period. În limba poetică s-ar putea numi acest lung period somnul rațiunii, încât și ideile cele mai mari ale unor bărbați din acest period încă ni se arată numai ca niște visuri, care aveau însemnătate numai pentru cei ce le visau, și pentru aceștia numai atunci când îi duceau la tribunalul inchișițiunii (sic- n.n.) sacre, ca să răspundă la ce visau așa (Campanella, Galilei ș.a.)”⁵.

Simion Bărnuțiu's dimension of an historical philosopher makes an impression by a sistemizing vocation, scientific austerity and conscious modernity. Perhaps not by chance B.P. Hasdeu considered Bărnuțiu „the father of the Romanian people”⁶.

The force of the philosophical intercession of Bărnuțiu is given also by the consonance with the present educational-moral marks. The Professor's pleading proves to be exemplary throughout the centuries: „Istoria filosofiei depinde mintea ca să cugete de puterea sa, o învață a cunoaște metodică cugetării științifice, rățăcirile acesteia, precum și cauzele și urmările acestor rățăciri. Istoria filosofiei are influență în toate științele și în istoria lor, specialmente în istoria religiunii și a umanității, pentru că rațiunea e fundamentul a toată știința. Istoria filosofiei, ca studiu, are influență mare în cultura minții

⁴ Mihai- Teodor Racovițan, *ibid* p.4.

⁵ Ionuț Isac, *ibid*, p.219.

⁶ Mihai- Teodor Racovițan, *ibid* p.5.

omenești, pentru că cercetarea și espunerea materiei ei cere una încordare de puteri spirituali”⁷.

The study of the philosophical course manuscripts of Bărnuțiu, diversified in terms of thematic and of an impressive wealth, disclose the constant interest of the professor for the identification of the historical cross-references to the systematic chapters, as well as for the tracking of the system elements in the succession of the theories:”Ever and everywhere in Bărnuțiu the philosophical historiography and historiology are interconnected with the sistematical philosophy, and the latter with the sociological and political philosophy, very modern and topical”⁸. From this point of view, of the modernity, analyzes the eminent thinker D.D. Roșca the philosophy of Bărnuțiu, in the essay Bărnuțiu the European (Europeanul Bărnuțiu) .

In Bărnuțiu’s view the reason is an expression of freedom, the philosophy has the important role of contributing to the shaping of the human being, to the changing of its condition, viewed not only as a „thinking reed” („trestie gânditoare”), but also as a vivid presence in the fortress. We will find observations on this topic also in his Pedagogy (Pedagogie) and Empiric Psychology (Psihologie empirică) lectures: „Poterea cea mai nobile a omului e rațiunea și facultatea de a-și determina voința cu libertate, ceea ce e strâns unit cu rațiunea”⁹.

On the 6th of June 1854, Simion Bărnuțiu obtains at his doctoral dissertation the title of Dr. of Civil and Criminal Law. That fall, the government of Moldavia proposes to him the Logics Department at the Academical Gymnasium in Iassy, which he will accept starting with January 1855.”In Logics (...) he develops the former attempts in this direction and foreruns, to a remarkable degree of philosophical thinking, Titu Maiorescu’s lectures about Logics”¹⁰.

Among the studies written during the years of his professorship it is necessary to mention the Ethics lecture and, above all, the Metaphysics lecture, an essential study for the rationalist spirit of Bărnuțiu, where we distinguish the inclination towards materialism and an obvious detachment from the German source (W.T.Krug). „Omul e destinat, de la natură, spre a fi domn preste lucrurile naturii”- states Bărnuțiu, contrary to the theory of Rousseau, which we don’t find with Krug.”Unii zic că statul neculturii ar fi mai folositor omului atât în respectul

⁷ Ionuț Isac, *ibid*, pp. 213-214.

⁸ *Ibid*, p.218.

⁹ *Ibid*.

¹⁰ Radu Pantazi, *Simion Bărnuțiu. His Work and Thought- Simion Bărnuțiu. Opera și gândirea*, Bucharest, 1967, p.68. Ac. to Ioan Chindriș, *Simion Bărnuțiu. National Sovereignty and European Integration. A Hermeneutics of Texts...* - Simion Bărnuțiu. *Suveranitate națională și integrare Europeană. O hermeneutică de texte...*, p.28.

fizic, cât și morale, însă aceasta este o părere fără temei; numai cultura cea falsă și rău aplicată poate fi stricătoare”¹¹.

„The man of the high ideals” (“Om al idealurilor maxime”)- the way Ioan Chindriș defines him¹², a man whose deeds surpass words, Simion Bărnuțiu will vehemently and fervently volcanic express himself in 1842, and then in 1848. All his articles show the knowledge of the Natural law philosophy, which will urge to appeal unjust decisions of some institutions of legislative nature.

Removed from Blaj, cancelled from his status as a professor (in october 1845), Simion Bărnuțiu decides to study law. He will register at the Saxon Academy of Law in Sibiu, founded in 1844, which in 1846 was calling the young people to come „only to Sibiu”, abandoning the Hungarian schools. Between 1846-1848, in Sibiu, he will become acquainted with a new principle, favorite, concerning the philosophical bases of law. It is about the legal philosophy of Friedrich Karl Savigny, a known theoretician of the Historical law, author of the study *Vom Beruf unserer Zeit für Gesetzgebung und Rechtswissenschaft* (Heidelberg, 1814).

It is known that, due to the lack of appropriated trained teachers, Simion Bărnuțiu will teach at the Academical Gymnasium in Iassy all the subjects of philosophical profile. „Până la Bărnuțiu, nici un profesor de filosofie din Transilvania, Moldova și Țara Românească nu a tratat probleme atât de diverse”(„Until Bărnuțiu none of the Philosophy professors in Transsylvania, Moldavia and Țara Românească has treated such various issues”) - notes Radu Pantazi¹³. In the school year 1859/1860, he was teaching 16 hours per week: Roman Law, Natural Law, Romanian Public Law, Pedagogy, Aesthetics, Ethics, History of Philosophy etc. „Din această imperioasă necesitate pedagogică s-au născut faimoasele sale lucrări din perioada ieșeană”(„Out of this indispensable necessity were born his famous studies of the period of Iassy”)- highlights Ioan Chindriș¹⁴.

The disciples from Iassy will edit for him, posthumously, three studies of Law theory: *Dreptul public al românilor* (1867), *Dreptul naturale privat* (1868) and *Dreptul naturale public* (1870). There are still in stage of manuscript important studies of law: *Despre constituțiuni*, *Doctrina dreptului rației*, *Dreptul ginților*.

Bibliography: 1. Bărnuțiu Simion- *Istoria filosofiei*, vol.I, ediție princeps după manuscris, realizată de Ioan Chindriș, Mihai- Teodor Racovițan,

¹¹ *Ditto*, *op.cit.*, p.67. Ac. to Ioan Chindriș, *loc.cit.*, foreword, pp.32-33.

¹² *Ibid*, p.18.

¹³ *Ibid*, p.66

¹⁴ *Ibid*, p.31.

Gavril Matei, coordonator: Ioan Chindriș. (2000); vol. II, ediție princeps după manuscris, realizată de Ioan Chindriș, Ionuț Isac, Mihai- Teodor Racovițan, postfață: Simion Bărnuțiu și atracția clasicismului antic de Ionuț Isac, București, Editura România Press, 2002. 2. *Bogdan- Duică, G.*, Viața și ideile lui Simion Bărnuțiu, București, Cultura Națională, 1924. 3. *Chindriș Ioan* (1999)- Simion Bărnuțiu. Suveranitate națională și integrare Europeană. O hermeneutică de texte.... Discursul de la Blaj, prefață: Opera și ideile lui Simion Bărnuțiu, de Ioan Chindriș, Cluj- Napoca, Imprimeria "Ardealul", 1999. 4. *Isac, Ionuț*, Simion Bărnuțiu și atracția clasicismului antic, postfață la Istoria Filosofiei, vol. II, (2002), Editura România Press, București, p. 210. 5. *Pantazi, Radu*, Simion Bărnuțiu. Opera și gândirea. București, Editura Științifică, 1967.

Catrina- Alexandra Ciornei

THE GERMAN ENLIGHTENMENT AND ITS INFLUENCE UPON THE ROMANIAN LITERATURE

Simion Bărnuțiu is considered the first professor to lecture in the Romanian language academical courses on philosophical topics. The book is a veritable philosophical periplus, belonging to a road-opener. Simion Bărnuțiu chooses the influences, proving himself permeable to models but not enslaved to them.

Key-words: Philosophy, Enlightenment, lecture, modernity, Ethics.

Катрина - Александра Киорней

НЕМЕЦКОЕ ПРОСВЕЩЕНИЯ И ЕГО ВЛИЯНИЕ НА РУМЫНСКУЮ ЛИТЕРАТУРУ

Симон Барниту считается первым профессором, который читал лекции на румынском языке, проводил академические курсы на философские темы. Он влияет на аудиторию, доказывая ей внутренние ощущения по высказываемой проблеме.

Ключевые слова: Философия, Просвещение, лекции, современность, Этика.

Катріна - Олександра Киорней

НІМЕЦЬКЕ ПРОСВІТНИЦТВО ТА ЙОГО ВПЛИВ НА РУМУНСЬКУ ЛІТЕРАТУРУ

Симіон Барниту вважається першим професором, який читав лекції з румунською мовою, проводив академічні курси на філософські теми. Він впливає на аудиторію, доводячи їй внутрішні відчуття за висловлюваною проблемою.

Ключові слова: Філософія, Освіта, лекції, сучасність, Етика.

Стаття надійшла до редакції 10.10.2013

UDC 159

*Valentin-Bădescu
Romania*

ETHICAL AND MORAL BEHAVIOR, THE DETERMINING FACTOR OF SOCIAL AND SPIRITUAL REVIVAL IN ROMANIA

Introductory Matters relating to responsibility as a social institution.

The issue is far too broad, but that organizers of the editorial constraints imposed a highly concise approach to networking concepts set out in the title. Therefore, we will review the concepts, which have been and are themselves the subject of extensive debate, but from the perspective of accountability in today's world, a world where you can't sleep peacefully, with individuals taking place and its activities willingly or unwillingly in smaller communities or more extensive, it interferes with the other members of the social group to which they belong, and affect them or during the latter.

The philosophical point of view, responsibility means solidarity with those individuals or acts of others, whose consequences would seem desirable for oneself and for the Organization of, and carrying out times to decide which adheres freely. Seen in relation to the freedom, responsibility can be defined as a dialectic correlation between individual freedom and collective; when the individual, acting freely, not only affects, but also stimulates the shape and reinforce the freedom of other individuals of the group or the community.

The responsibility is not only an individual and collective responsibility, dedication and their adherence to a particular question (ideal), but also a way for their reporting on the case, assuming some liabilities and risks, acting sometimes beyond systems of rules that govern the rights and obligations, in order to attain adhere.

Responsibility differs in this respect. If the responsibility for human behavior within a system of rules dictated by the company, or if it violates these rules, if not acting in accordance with these, refer to autoangajarea-provided, sprung from the system of norms became a liability that requires individual (or organization) by autoconstrângere. The relationship between responsibility and guilt does so not only legal implications but primarily moral criterion for assessing human behavior in this case inside and out, based on the immanent value-judgments'.

In other words, the attitude of the person to assume the consequences of its activities towards other individuals is known in sociology as the liability. In the literature, this notion was never given and other definitions of you point out the following:

- Responsibility means accepting and bearing the consequences of the individual's moral, social, legal, financial, disciplinary and material of the designed and made of it.

- Responsibility means caring for the success or outcome of the risk, and effectiveness of, the consequences of the activity it carries agent or a lead for the benefit of the community and who is affected by the outcome of this action.

- Responsibility means the option and engaging the individual in the process of socialization for the execution of an action, the facts or to have a certain social behavior in order to achieve a particular purpose, relating to the activities undertaken and of the other individuals in education.

The analysis of the definitions of accountability are set to be a few characteristics that relate mainly to the fact that it is specific to each individual who works in the process of socialization that is optional, and it is a result of the commitment of each individual as a social institution of the value chain, and in appreciation of her the individual's intentions and the consequences of the action taken for the purpose of persons responsible for actions to improve the system.

Responsibility is always tied to good behavior (moral, political, legal) and it assumed responsibility from the individuals that prevents this behavior. Unlike of liability, liability has the following features:

-is a normative and social institution.

-it is mainly normative and value as it is not the responsibility of the individual considers the values of conduct accepted by them freely;

-the individual is required by the company;

-aimed at preserving social system;

-is assigned to each individual is assessed according to concrete actions;

-it only intervenes when it violated a norm of reaction.

The rules of conduct were violated, individuals knows many forms such as: moral responsibility, political and legal. All these forms of liability are in fact forms of social control over individuals with deviant behavior.

The ethics value concept. The most easy and often answer the question "what is meant by ethical values?" is the one who give subjectivist concepts: 1 the value of ethics means individual preference, and the criterion of preference is pleasure. Value, for me, what I like now thousand, in the situation where I am. Things in themselves are devoid of any value; they exist as such, pure and simple. The value we get from the topic that needs and enjoying them. In this vision value judgment "X is good" is tantamount to the judgment of taste "I like X". As a result, each individual has his or her personal values, which leads to a total relativism.

Under the motto of multiculturalism, dynamic and diverse world in which we live encourages this kind of subjectivist values understanding, brokered by each individual in terms of his pleasures. No one questions the role and

importance of individual preferences into a society that provides a plurality of dizzying choices on all levels: Professional, consumer, leisure, entertainment, etc., in front of a superabundant of goods, services and occupations; judgment of taste and personal preferences play an extremely important role. And yet, neither the values on the part of individual preference, nor the idea that each ins has its own system of values, is a contradiction in terms.

There are individual preferences are unacceptable from the point of view of others, whereas the pleasure of one causing damage, suffering or discomfort of others. Even the most rudimentary common sense judgment must support an amendment which undermines the essential subjectivity axiology: decisive values have a supraindividual, and may not be validated as being "value" than those of individual preferences that can meet the social agreement, whereas the good pleasure of the individual non-evil and suffering of others.

The distinction between preference and value can be found just as easily and if we decide not to do the other. In each of us there are disagreements or conflicts, sometimes painful, between what we prefer to do and what, in full sincerity, cherish; between what we like and what we know or judge it would worth to the plate. Certainly coward who prefer to give tribute to the in the face of real or imaginary risks, comply with, in his mercy, courage and would like to be brave even if you can. Often, those little place he loathes arts their neighbors with a physically attractive, but because they cherish the beauty of that value, but on the contrary, precisely because of the lack of this piqued resentment attribute so important in life. Lines are tasting with relish the pleasure of cutting the leaf to the dogs and making the Earth's shadow in vain, but would never dare to believe in and of itself that's laziness is a "value", for he knows all too well what respect is worth the hard work, perseverance and the seriousness of those who toil from dawn until late at night. The pleasure is not only stupid but also a counselor and a tyrannical master that enslaves to schizoid mind. Can be shared like smokers, drunks, drug addicts and sexual pervert who believe, in their minds, that the pleasures, without which I cannot live, are very good. Unfortunately for them, a good many of these slaves of vices, which can no longer escape, are aware of their moral degradation or urges others to take the same road. Fortunately for society, too few people are willing to give them credence.

Ethical values are important and worthy of respect not only for the ins, but aspire to recognition by supraindividual. Our preferences, we differ from others, while values bring us together in a spiritual community. And what makes us do we experience and to cherish values is not, first and foremost, whimsical and fleeting pleasure, but a rational judgment, only faculty able to conceive what is sustainable in general and the human condition.

The conceptual Boundaries of ethics norm. Typically, when we consider the ethics rule we think of examples of ethical rules such as "thou shalt not lie", "thou shalt not steal!", "help your neighbor!," "Meet the parents" and "Meet your always promises!" Indeed, it hardly seems very simple to a lot of ethical rules. Here, the norm very often seen as the typical ethical and particularly relevant in the field of business: "thou shalt not steal!" Theft of any kind is an inglorious deed and deeply immoral.

But if we think, we note that the prohibition "thou shalt not steal!" is one of the ten commandments of the Old Testament, and, as such, and a religious norm. On the other hand, stealing is not only an act immoral, but also illegal, as it defies a legal norm. The vast majority of the ethical rules are today, at the same time, and religious or legal rules. For this reason, it is very hard to put together a list of rules, only to meet them than in the ethic, as there are very few situations in which, by making it, the individual to be and act ethically, only without any implication of a vital commercial, economic, social, political or religious. Instead of looking for the typical ethical norms and not found elsewhere than in the sphere of "pure", must, rather, let's see what specific attributes a regulatory sign in the field of ethics. To this end we need some clarifications regarding the overall conceptual potency.

A norm is a model for action, which should be applied in certain circumstances. Each time presenting a behavioral pattern abstract, ideal for a gender specific action that leave aside aspects of incidental and insignificant in the context of a social right next to important things to be done or avoided. Even if it is correct, the above characterization needs some clarification before we formulate a definition acceptable to the rules in the first place, even if the application of longstanding rules leads to the formation of habits, a normative model must be assumed by the individual consciously. For this reason, automated reflexes, stereotyping and any type of good or bad habit-which were acquired unwillingly and unnoticed by the topic does not belong to the domain specified.

Secondly, a norm is a pattern of behavior, which has a meaning and a valid supraindividual. Finally, the individual can be consciously conforming to the rules only if it is explicitly stated as a supraindividual model behavior. Simple statistical patterns of social uniformity, spontaneously through imitation or „social training” have nothing in common with the normative action.

A rule is a rule of behavior, validity supraindividual, explicitly stated in the collective consciousness as a standard of conduct, deliberately accepted and respected by individuals. It would be meaningless if it would require an impossible behavior. At the same time, a rule would be absurd and unreasonable if they request a behavior required that all men would be spontaneous. Any time an individual's address, which you can do certain things without having to make

them. Therefore, a reasonable time is meant to determine the individual free to conform to a particular pattern of action, whereas this model is socially desirable but not always followed spontaneously by all individuals. Thus, human freedom is the ontological Foundation of normatively. The freedom of the will is a complicated issue, which always has tormented our minds. But we should not be expecting solution of this twisting interrogation metaphysical, that explains the "How is the possible existence of freedom in the universe". We all have direct experience of our wills, whenever we have the real possibility to choose one of the more practical alternatives. Sometimes, the consequences of our choices are socially unimportant or indifferent. It's not anyone's business if I decide to spend their holidays at sea or in the mountains, in the country or abroad. No one should care if I choose to take in addition to home a cat or a dog and depends only on me if I drink the morning coffee, tea or milk.

In many other situations, however, our decision-making options have serious track others, so these options are no longer as socially, unimportant and indifferent. Specialists of the branch have shown experimentally that the people there are a strong inclination to comply with the opinion of the majority and behavioral patterns. Any time-like pattern of behavior-an acceptance and a conscious assumption on the part of the individual.

Speech intelligibility of the norm requires a process of social communication and the language forms its content. Therefore, the first constituent part of the rules, without which they might not be understandable and communicable, is the standard expression.

Normative expressions is characterized by two components, the content of the norm we understand behavioral model that you propose and request norm and their normative content, expressions give certain specifications very important rule.

By their nature, normative expressions can refer to:

-obligations, requiring the individual to do a certain thing, to be active for a certain attitude;

-ban or prohibition, asking the individual's imperative to refrain from committing certain acts or manifestations of certain attitudes;

-permissions, which allow the individual to adopt certain behaviors depending on its interests and preferences. In a sense, the standard permission is tantamount to the right of the individual, guaranteed by an authority to do or not do certain things.

No matter how important normative expression is not sufficient to cover all the dimensions of the actual rules of social behavior. Regulatory authority means a "power" or "Court" issuing a rule, having the ability to impose respect for individuals — whether by persuasion or by recourse to force. The authority may be denominated, where it is known and used, "out of sight" (Church,

Parliament, Government, Prefecture, etc.) or anonymous, when the norm is imposed by an "invisible", but as active, whether it's diffuse, but pressure of negligible, community, as happens when manners and customs whether we are dealing with certain vital requirements or spiritual, which require people to take a certain conduct in order to adapt them to the laws of nature and of society.

The norm is that class of individuals to whom it is addressed to the regulatory authorities, asking them or forcing them to follow a certain pattern of behavior. In some cases, the rule is explicitly or tacitly, clear regulatory authority when aimed at a category of individuals, at other times, the rule is not specified when the rule is breached by anyone, without exception.

The field of application of the standard means first-class practical situations or contexts in which regulatory authority requires the subject to take a certain pattern of behavior. Any effective regulation is sustained and strengthened by certain sanctions of favorable or unfavorable consequences: for the subject of standardized, arising in accordance with the provisions of the regulatory authority and warnings from the implementation/violation of the rule action. Application of rule premier sanctions rewards, while the punitive damages punish violations of them. Some penalties are physical or material rewards and prizes in money or goods, exemption from taxes, gratuities, or, on the contrary, damages, fines, deprivation of liberty, the suspension of certain rights etc.; others are of a psychic or spiritual praise, thanks, admiration, respect, or, on the contrary, blame, shame, contempt, stigmatization or ostracism.

The strength of a society of manners is given by fires', enforced by the continuity of the tradition. The inertia of a society is more and more accentuated her conservative traditionalism, with both increases in people's consciousness that the illusion of eternal habits is part of the same order of the world. "This is the new" seems to be finding it there remaining unimplemented like, which takes note of the existence of a certain way of life given once and for all, as well as climate or landscape specific. It is important to note that customs preserved by tradition is not based on rational arguments and are not bound by a deliberate decision; they are as they were always and only because they are, must be respected. For this reason, the Customs shall not by force but by belief, conformism, prompted by pressure from the herding community that defends the spiritual identity of the individual. It must obey them whether by, as it wants to be accepted by others and not to be marginalized or excluded from their ranks.

Observing the traditions of different peoples or local communities inevitably a total relativism, according to which any particular ethos, there is no better or worse than any other. At this level do not ethnographic argue, because each community on the basis of its historical traditions, whose inertia tends to keep it as unspoiled habits and customs. Through their various societies mores

and historical eras are different from each other, and keeping the traditions just to assert and protect identity.

Through their various societies mores and historical eras are different from each other, and keeping the traditions just to assert and protect the spiritual identity, and its own way of life. Between the mores and customs of a society, on the one hand, and ethical, there are important differences.

First, ethics is based on the individual's freedom to decide on its mode of life, while traditional customs are imposed on individual data and as models made in actual history. I saw that in a minimal definition, freedom is the ability of the individual to opt in to a set of practical alternatives, to do what he thinks fit in a situation in which if open more trails is supposed possible, uneven in terms of value and meaning that it confers on the agent.

Secondly, unlike habits, they argue only the prestige and authority of tradition, even if they are sometimes incomprehensible, ethical rules to contend with rational arguments. If the question: "why do people in mourning need to dress in black?" cannot be answered except as noted "so it is appropriate to us," any questions like "why it's good to tell the truth?", "why do you have to steal it?", "what a man needs to abide by its promises?" can be answered with different arguments-that's right, questionable and disputable, but comprehensible. (For example: If all people would tell the truth only when it suits them and would lie whenever they have something at stake, then no one would no longer be credible, and the harmonization of social relations would be impossible.)

Finally, the customs, and mores are always special, specific cultural and climate of a particular historical period, marking the individuality of human communities, the ethical rules have a pretense of universality, and some of them (such as, for example, the prohibition of sexual relations incest, theft, crime or deceit) are universally valid. The claim of universality can be often no intermediate; slavery, the inferiority of women compared with men, the right of parents to provide their children the discretionary and other social relationships of this genus has long been regarded as the moral, but the historic progress has invalidated subsequently. But this claim there is any rule of moral behavior they assert universal validity.

Ethical Rules and "commandments" religious. Many people more or less religious, they are convinced that, without faith, ethics crumble or alter. Monotheistic religions or dependable, universal ethical standards support as high as possible and, over the centuries, the ethical beliefs of the immense majority of the people have been cured of their religious faith.

A series of facts, easily observable in the contemporary world, contradict this postulate of one-sided dependence and the need of the ethics of religious belief. Unmistakable there are people who believe in God, some of them even

with fervor, which does not prevent them from "sin", cabstand by what they think, say and do "the commandments". On the other hand, there are people who don't believe in God, whether they are atheists or agnostics, and proving a high ethical probity.

Between the core of every religion and dogmatic code of ethics it claims there is a relative independence. On the one hand, it is found that, in spite of differences, dogmatic Christianity, Judaism, Islam or Buddhism promotes the same fundamental ethical rules. It's not too risky proposition that ethics is the land on which the different denominations meet and are compatible. On the other hand, not only is that religious faith influences and shapes the work ethic; in its turn, ethos a cultural community puts its mark on his religious experience, resulting in the consecration of different ethical overtones. For example, both Christian ethics, and despise, blame and Muslim be prohibited comate, Jewish ethics. This is one of the reasons why, in the middle ages, currency and securities became the monopoly of the Jews, barred from practicing other occupations monopolized by Christians or Muslims. As with the dawn of capitalism, money has become the "blood" of the society, the Community Bankers Jews has become a force to reckoned with, likely to intensify resentment of other confessions.

Even within the same religion, different denominations are separated by the dogmatic distinctions based on ethical attitudes. For instance, orthodoxy has withheld from the myth of original sin that, after his expulsion from Paradise, Adam received as divine sanction taking care of tomorrow and the obligation to work; divine punishment, labor, and toil to do what

Between the "commandments" religious and moral norms there are differences:

-First, the authority of religious commandments is outside the individual's "strength" or the Court who requires a specific behavior is divine, whose greatness incomprehensible rationale, which defy it offers no explanation, no argument. The only freedom that is given to man is to obey commands or not. The ethical rules is the conscience of the individual inner will of autonomous, subject to its own deliberations and rational assessments of the value of its decisions and the consequences arising there from. One is not to steal because God, in whose "eyes" invisible you follow always and everywhere, to punish you for cutest to not submit to his will; something else is not to steal because their own conscience judge theft as a deed unworthy, and your will is subject to rational judgment, often in spite of inclinations, desires, appetites, or momentary interests;

-Secondly, the subject of religious commandment is faithful, faithful follower of a particular religion. Israeli is permitted by the Torah There, and the Talmud to give money to usury, but not to eat pork. The Christian is allowed to taste the "blood of the Lord" and eat pork, but not allowed to borrow money with

interest. As well as Islam and Allah, but tells him that the pig is an animal defiled. Catholics are not allowed to divorce, and condemn abortion as infanticide Papacy, when the Protestants were allowed to divorce and to practice contraception, and the Church of England even allow gay marriage and include in its priests and congregations of gay bishops.

Their universality, the alleged ethical standards relate to man in general, whereas he deserves dignity and fulfillment of his being. Ethical standpoints, not drinking alcohol or certain foods are itself blamable, but the excess of food or drink, and any form of enslavement to Ego by greed. Ethically, the divorce is in itself a failure of partners and any decision taken easily parting is blamable; but if keeping a marriage has consequences punishment for one of the spouses or both, as well as for children or their close relatives, then divorce is a solution that is appropriate. With regard to abortion or homosexuality, opinions are divided, but every position trying to support with more or less rational a universal norm, be it of the prohibition of such practices, or the recommendation of tolerance toward them.

-the penalties will occur, the religious vision of the believers, especially in the afterlife; of course, God sends his reward or punishment in the world here, but what counts in the last instance is the heaven of the loved and forgiven by God or Hell, eternal fire which will consume the infidels, apostates and sinners. In contrast, rewards and punishments are entirely earthly world, whether coming from others, whether they are managed by the inner voice of your own consciousness.

Given, on the one hand, exclusivist each of the dominant religions in the modern world, and that the human experience is not any way to arbitrate disputes between religions, determining which one is the true, anchoring in religious faith ethics inevitably lead to relativism. At the same time, requires a difficult alternative: believers are deviation in the faith and to adopt the "boundary conditions" imposed by the moral empowerment and socialize more of contemporary society or bigoted, fanatic fundamentalism and anachronistic, increasingly more incompatible with the ethical horizon of the civilized world and in the course of globalization. He argues today bans, a tailored attire centuries ago, inequality between men and women, the absolute obedience of children toward parents, stealing and stoning women, cutting the hand of him who steals, prohibition of abortion and contraception, divorce and homosexuality, the ban on access to any cultural or media message or exclusivist certain professions and occupations, etc. are serious handicaps for integration of faith in modern society, which is becoming more and more believers tend to "negotiate" with the divinity which I think what and how much they are willing to abide by the ancient admire canons and rules of confession.

Ethical Standards and legal requirements. "Thou shalt not steal!" is not only a norm of ethics or a "commandment" of religion, but also a regulatory or legal limitation. Even if it is not afraid of divine punishment and even if it has no qualms of conscience, the thief must be afraid of "the long arm and relentlessly" of the law.

The authority imposing the legal prescription is, God, but, in contrast, belongs to the earthly world, always a political institution, juridical or administrative: Parliament, Government, Presidency, Prefecture, city, etc. Prescriptions imposed by the Executive power are required, and if necessary by force, by the police, prosecution, courts, courts of appeal, etc. On the contrary, the norm is being observed as the autonomous individual is himself convinced of his own reason and the will, of the validity of her world. The one who not only steals for fear do not bear the rigors of the law can always be tempted to acquire the assets of another whenever you feel protected from the consequences of his acts, whether it is the certainty that it will never be discovered or that rely on certain immunities, possibly in a corrupt and inefficient judicial system. When a person truly ethic will not steal again, regardless of whether or not exposed to the danger of incurring the law following his deed.

Subject to legal prescriptions always circumscribed within the limits of the "subject" of certain institutional authority. As a citizen of Romania have the legal obligation to pay the duties and taxes you owe the Romanian State and, according to our road code, are obliged to take the car on the right side; When traveling in England are, however, obliged to respect British laws, to pay the customs of the English for certain products introduced in their country and, if you want to arrive safely at your destination, you have to take on the left, no matter how unnatural and uncomfortable to me it would seem. Instead, the subject is always ethical standard credits: no one has the right and it's not nice to steal, no matter if it is a national English, British or Pakistani and whatever the legal provisions concerning the theft of every country. The sharpest difference between legal and ethical sanctions. As a rule, does not provide for sanctions, but only première punitive damages.

Respect is not rewarded, since it represents an obligation; at most one could say that enforcement entails an indirect reward, whereas gives the citizen the right to properly benefit from State protection in the exercise of freedoms. No one expects a reward from the authorities for failing to steal, not to lie, not to encroach or not to kill anyone. Instead, the sphere of law abounds for those punishments that violate the law. These punitive sanctions are, most often, physical or material damages, fines, confiscation, deprivation of liberty, the suspension of certain rights etc. Repentance or remorse only counts in little or even place. no one may be absolved of legal punishment due because, after he stole, he seems sincerely; on the other hand, having executed the penalty, a hot

resume life in freedom, as if nothing had happened, even though in and of itself did not regret one little fact to be stolen, but unlucky to be caught and convicted. On the one hand, ethical behavior entails, alike, penalties-such as première praise, respect, admiration and gratitude to others — or punitive-blame, scorn, contempt or repugnance of those around. Beyond all these rewards and punishments that come from the outside, the most powerful and specific ethical sanctions are those that come from each individual's consciousness inside us. They are psychic or spiritual nature; the wrong side of his own conscience be punished alone through regret, repentance, remorse, or shame, in which, in a strong work ethic, will be born a desire and determination never to repeat the same mistakes and, if you can, to straighten the river made possible and or others.

Normative expressions we form is useful when you want to distinguish between ethical rules of legal prescriptions. Most of the times, a legal prohibition is matched by a ban, but not vice versa. "You don't steal!", "You shall not kill!", "you lie!", etc., are both legal and moral prohibitions. "Don't be greedy!", "no symbol" are ethical prohibition that does not have a legal equivalent. But the most characteristic distinction lay in the fact that, where the law gives only a ban, adding a duty ethics or an obligation that cannot be imposed by outside law enforcement authority, but only the inner consciousness of each individual. Ethics demands, as well as the law, not to steal, not to lie, not to kill, etc.

But ethics only asks to be generous, unselfish and even magnanimous. It's not enough to take the property of another; a man with a strong ethical conscience accepts that it is his duty to the overflow or given to those who need and deserve a great amount of material. It's not enough to not lie; an ins ethical feels obliged to tell the truth, even if it assumes certain risks. It's not enough to not kill; Ethics asks you to do everything you do. the power to save a life in danger. No one can be called in front of the judge because he wanted to give the neighbor or brother or an amount of money that it might need to treat their sick time as wife to send their child to school. No one shall be condemned to the silent when being asked, has not revealed an injustice or a blackness that was unaware. From the point of view of ethics, however, these behaviors without selflessness are more or less blamable. We come to understand that legal rules, prohibiting acts of antisocial as well as stealing, lying, cheating, murder, tax-dodging to ensure a modicum of sociability, without which society would turn into a jungle, and the ethical rules, requiring an altruistic behavior, seek to establish a maximum of sociality, so as to facilitate the development of society and improve the human condition.

The distinction between ethical standards and legal regulations is of utmost importance in the business world. Many people consider that the sole obligation of an honest businessman is to abide by the laws in force; the

corollary being that managerial decisions aimed at maximizing profits within the limits of the law is not only legitimate, but even mandatory in terms of ethics. This is not so, for several reasons. In the first place, the very decision to abide by the law of nature. No matter how good on paper, laws become ineffective in a social climate in which the ethos encourages dishonesty and cultivate or corruption.

Legal provisions as such are subject to judicial. Some prescriptions are downright unethical. Unfortunately, today there are a number of ambiguous or wrong laws drawn up with effects as least legitimate in terms of ethics. On the other hand, in some cases, the law may be more prevalent than ethos at a time in a particular society. There are countries which have legislated artificial insignia, organ transplantation, organ donation, gay marriage, consumption of certain drugs or euthanasia, but the majority of people reject these new freedoms of ethical considerations. Essential is the fact that in a democratic society, respect for the law is a seminal ethical value. A bad law or anachronism is changed through constitutional methods, but until you change it, it should be kept as it is, because the force of the law is more important than any possible inconvenience passage of a law or another. Finally, laws cannot nor should not regulate absolutely everything, inconstant and social activity in some overly rigid patterns. The most dynamic companies and performances are based on laws, short and clear, applied with the utmost probity and transparency. An inflation of bushy, laws in ever-changing, often contradictory and downright inapplicable or applied in a discriminatory manner engenders, of necessity, inefficiency and corruption. The existing legal framework, a businessman who is always open to several decisions, not all equally reliable or beneficial from the point of view of ethics. The restriction of liability of business ethics to respect for the law is not justified and not operational in practice. There are innumerable circumstances and unpredictable, that legal framework does not offer a concrete solution or, most often, offers a space of decision alternatives; the developer must evaluate them legally and ethically.

Conclusion. Specifics of ethical values. Ethical values always refer to the effects or consequences of our acts of others, or our own people. They define the traits of character whose cultivation and practical affirmation are likely to keep myself in check and our aggressive, antisocial, preventing us to produce unnecessary and unmerited suffering disadvantages. They stimulate our attitudes of solidarity with others so that our acts leading to the full affirmation of humanity from ourselves and from our peers.

The maximum benefit is related to the fulfillment of the human condition, both in his own existence of each individual, as well as in others, to the extent that they are affected and influenced by our acts and decisions. The opposite of good, evil is found in all our works which prevents us, so on each of us, and on

the other, to achieve the full humanity, causing pain and suffering punishment. The Abstract itself, the good can be achieved only by tracking in everything we do the underlying ethical values, such as honesty, courage, truth, justice, generosity, solidarity, etc. We cannot simply be good as we are, or fatty Brunei, but we get better as we grow into new ethical values in all societies and historical periods.

Extremely old ethical values weren't what they are today. In archaic times, the values were tied to the tradition, reinforced by religious faith. Centuries of isolation, due to the geographical and cultural, ethical values have had a local, private, meaning the cherished only by the members of a small community cultural and social classes. "Alien" was not recognized as a full human being, with the same rights, needs and aspirations, and is regarded with fear and hostility. The main mobile cultivation ethical values were not in those times distant respect for their intrinsic significance, but the desire to appeal to divinity and, especially, fear of divine punishment. Just when the world began to broaden, up by intensifying its contacts-between worlds and cultures as well as the traditional religions began to weaken, mankind began to put the question on the need to respect certain ethical values universally valid through their intrinsic significance, and not due to the imposition by the divine will. From this point we can speak of ethical values, in their full authenticity, since they are assumed as guidelines of our facts against any human being, since we're all equally people and independent of religious faith or unbelief. A good part of the ethical values have been, throughout history, reinforced by the force of the law, but that law does not impose a legal obligation, it remains as an ethical duty for those of us who firmly believe in the ethical values.

In the contemporary world, becoming more integrated through the process of globalization, the ethical values tend to exercise more and more the role of Coordinator and hierarchical. The trend is weak, due to competition with other dominant values. After so long as the religion has been the Coordinator of the entire spectrum of axiology, the modern world began to worship from other "gods": economic interest, profit, production and the accumulation of material wealth. The experience of past years has shown that Chase held after immediate economic profits lead to disastrous consequences, not only in humanitarian terms, but also economically, even on medium and long term. On the other hand, it was seen that, in the absence of ethical milestones science can produce miracles both beneficial for mankind and disaster with incalculable track. Here's what makes its place in today's world the notion that human development must

be based on a clear ethical responsibility assumed by policymakers in the economic, political, legal or scientific.

Valentin-Bădescu

ETHICAL AND MORAL BEHAVIOR, THE DETERMINING FACTOR OF SOCIAL AND SPIRITUAL REVIVAL IN ROMANIA

Responsibility means the solidarity of the individual with those acts or of others, whose consequences would seem desirable for oneself and for the Organization of, and carrying out times to decide which adheres freely. Seen in relation to the freedom, responsibility can be defined as a correlation between individual freedom and collective; when the individual, acting freely, not only affects, but also stimulates the shape and reinforce the freedom of other individuals of the group or the community.

Key words: freedom, accountability, responsibility, fairness, ethics, morality, the rule of law, sanction

Валентин Бадешку

НРАВСТВЕННОЕ ПОВЕДЕНИЕ КАК ОПРЕДЕЛЯЮЩИЙ ФАКТОР СОЦИАЛЬНОГО И ДУХОВНОГО ВОЗРОЖДЕНИЯ В РУМЫНИИ

Ответственность означает солидарность индивида с другими людьми и их действиями, чьи последствия являются желательными для себя и для Организации. Рассматривая свободу, ответственность как взаимосвязь между принципами свободы личности и коллектива; когда человек, действуя свободно, не только поражает, но и стимулирует формы и укрепления свободы других лиц, группы или сообщества.

Ключевые слова: свобода, ответственность, справедливость, этика, нравственности, законность, санкция.

Валентин Бадешку

МОРАЛЬНЕ ПОВЕДІНКА ЯК ВИЗНАЧАЛЬНИЙ ФАКТОР СОЦІАЛЬНОГО ТА ДУХОВНОГО ВІДРОДЖЕННЯ В РУМУНІЇ

Відповідальність означає солідарність індивіда з іншими людьми та їхніми діями, чії наслідки є бажаними для себе і для Організації. Розглядаючи свободу, відповідальність як взаємозв'язок між принципами свободи особистості і колективу; коли людина, діючи вільно, не тільки породжує, але і стимулює форми і зміцнення свободи інших осіб, групи або спільноти.

Ключові слова: свобода, відповідальність, справедливість, етика, моральність, законність, санкція.

Стаття надійшла до редакції 14.10.2013

UDK 37

*Nicola Roxana-Gabriela,
Petroșani, Romania*

„ASTRA” AND THE CHOIR FROM ORĂȘTIE

The requests made within the programme belonging to *The Association for the Romanian Language and the Romanian people culture*, set up at Sibiu in 1861, have been those of promotion and exploitation of national traditions, the way they have been kept since immemorial times. All the social categories have exemplarily answered this imperative. „Astra” has imposed something unique, has succeeded into an innovation within the Romanians from the places of the Hunedoara county, that have realised due to the proportion between the specific domains and solutions to perpetuate a programme, some ideas and some traditional means, coming from all the social categories.

Notable merits had „Astra” also in the action of artistic activity stimulation, especially by setting up and supporting choirs, brass bands, folk dance bands, by organizing social soirées and literary-artistic soirées, both in towns and in villages. There have also been initiated prizes contests, a special attention being paid to the training of some artistic bands leaders, recruited among the villages intellectuals, thus contributing to the enrichment of the spiritual life of the rural villages and to the promotion of the authentic values.

In 1913 the „Astra” general reunion was held. That was why the inhabitants of Orăștie did their best for this holiday not to miss out the traditional contest of the choir with a great programme. The choir had a rich and select repertoire, singing from the creations of G. Dima, Timotei Popovici, Augustin Bena, D. Chiriac, C. Porumbescu¹⁵. If a few months ago the „Astra” reunion had as a conductor the young Ionel Rădulescu, in September 1913 the choir was conducted by Aurel Medrea graduate of the absolvent al Viena¹⁶ Conservatoire. The programme was well chosen and to ensure the success, singers from other towns, such as Veturia Tritean from Sibiu and Cella Delavrancea¹⁷ have been invited.

¹⁵ Ion Iliescu, Tiberiu Istrate, *Orăștie 750 ani*, Deva, 1974, p. 156.

¹⁶ Maria Vîrtopeanu, *Din activitatea Reuniunii de cântări din Orăștie*, în *Sargetia*, 1982-1983, nr. XVI-XVII, p.622.

¹⁷ *Ibidem*.

The Orastie Assembly was a grandiose manifestation, and the choir production was one of the attractions of the cultural festivities in Orăștie. The chorus success was due to the organised music, a new stage from the second half of the 19th century when a greater responsibility appeared towards the social life. The patriotic message was better thought and the choir was organised on more solid grounds within the *Songs Reunion*– 1883¹⁸ and it was greatly led for some decades by Ioan Branga, a talented student of the composer George Dima. This reunion was not only a form of artistic manifestation, but also a strong means of spiritual manifestation, throughout the songs of the choristers spreading the faith in fight victory for the Romanians`rights.

The first mentions about the activity of a chorus band in Orăștie have been dating since 1865. On the 3rd/15th of May the Romanian pupils from the Reformat College were going to the festivity in the town forest, singing the march „Today, Romanian brothers/ We see ourselves as masters”. Three years later, the Romanian pupils, from the same college, formed into a *Lecture Society*, organised a „soirée with sayings and songs”¹⁹. In 1870, the president of the Orthodox Parish Committee was chosen the lawyer Avram Tincu, originary from Sebeș. From his initiative and that of Ioan Mihai, a church choir is formed, led by a German conductor. The choir has its debut in the church but it can` t maintain itself, as the conductor couldn` t understand the Orthodox liturgy²⁰.

In the autumn of 1883, the Sibiu Consistoriu named Ioan Branga as a teacher at the normal Orthodox school in Orăștie. His name is mentioned in the protocol of the teachers` conference within the Orthodox school in Orăștie²¹. At his first point, the president Nicolae Popovici let the audience know that after teacher Sebastian Olariu` sleaving the school, the position was taken temporarily by teacher Ioan Branga²². In the following meeting from October 28th, 1883, he was chosen as a librarian. The young teacher, originary from Poiana Sibiului, was endowed with a great voice, taking into account the appreciations of those who knew him: „a good singer, having also musical knowledge, lays the bases of the most wanted”²³. He sets up, right in the autumn of 1883, a mixed church choir, formed by artisans, Romanian pupils from the Reformed College, ladies and misses from the town. Around the general reunion of „Astra” in Orăștie, in the summer of 1884, the teacher filled in the choral band with some members of the

¹⁸ *Ibidem*, p. 618.

¹⁹ Anton E. Dörner, Vasile Ionaș, Ioachim Lazăr, *Orăștie – 775*, Deva, Editura Omnia, 1999, p. 147.

²⁰ *Viațaromânească în Orăștie*, în, *Cosînzeana*, year III, nr. 35-36, Orăștie, 1913, p. 513.

²¹ MCDR, *Protocolul din 21 octombrie 1883*, in *Registrul Conferințelor învățătoresc din Orăștie*, f. 22.

²² *Ibidem*.

²³ C. Baicu, *Memorialul Școlii capitale greco-orientale române din Orăștie*, Orăștie, Libertatea Printing Press, 1921, p.16.

*Saxons of Transylvania songs Reunion*²⁴, with ladies belonging to the Hungarian and German ethnics from the town. Next to the religious songs of the church choir, Branga also added a repertoire of folk songs with which he would come out in the public. The time recorders commented on the mixed choir programmes, for example, the article *Concert in Orăștie* shows that „the young mixed choir set up soon in Orăștie held its first production on 3rd/15th of June led by teacher Branga. The income was destined to the usage of the school”²⁵.

A stimulant for the cultural activity in general of the choir especially was the general reunion of „Astra” from Orăștie. With this well-trained band, Ioan Branga had his debut, and he obtained success, as the *Cosînzeana* magazine put it „was probably the strongest impulse for the music to have its foster on”. But the Saxons of Transylvania and the Hungarians would retire from the choir which makes teacher Ioan Branga organise a peasantry choir from which the *Songs Reunion* would form, with statuses approved by the dualist state²⁶.

The full programme that the mixed choir presented with the occasion of the mentioned festivities, proves the strength of this band, but also its rich repertoire, prepared during several months, as it was known ever since May 1884 that the general reunion of the „Association” would be held in Orăștie²⁷. Ioan Branga’s work was not in vain, the choir programme being a pleasant surprise for the guests and the inhabitants of Orăștie. Observations were made in the chronicle *The Romanian Festivities of Orăștie*, where the article referred to the given concert and it told some aspects connected to the show itself: „On the improvised stage comes a numerous choir of ladies and gentlemen, led by the teacher from the Romanian school in the region, Mr Ioan Branga. This gentleman has composed a choir out of the music amateurs, to perform at the „Association” festivities. The first song performed by this choir, the Romanian song arranged by Gheorghe Dima, *Sărmana frunză*, proved us that we had to deal with a good singer. The second song, *Rămâisănătoasă*, performed with the same precision, confirmed the hard working powers, and with the third song, *Cântecul ciocârliei* by F. Mendelsshon, the choir showed that it knew to overcome hardships”²⁸. It was still in this article that the merits of performance were revealed: „the accuracy of expression, the entire harmony” that all could be the result of a study „made with much diligence”. For all this, it was said that „the audience was frappe”, that due to the frenetical applauds it was necessary the repetition of the last song, that Mr Branga „also received private congratulations”.

²⁴*Ibidem*, p.17.

²⁵*Concert la Orăștie*, in *Familia*, nr. 24, 1884, p. 200.

²⁶*Reuniunea de cântări*, in *Cosînzeana*, year III, nr. 35-36, Orăștie, 1913, p. 514.

²⁷*Tribuna*, nr. 25, 15/17 May 1884, p. 2.

²⁸*Festivitățile de la Orăștie*, in *Tribuna*, nr. 95. 1884, p.379.

At the end of 1884, teacher Ioan Branga leaves the school because of some misunderstandings with George Candrea, who has also been named the headmaster²⁹, his place being taken by Toma Popovici from Boşorod, graduate of the state pedagogical school in Deva. His attempt to remake the peasantry choir fails. Yet, in 1885, the artistic activity goes on, if we take into consideration that during this year the *Ardeleana Credit Institute* is set up, within the Romanian intelligence in Orăştie, coming up a more energetic life, as the social conveniences patroned by this institution also had a „musical syllabus”³⁰. The press then relates about the „teachers` choir from Orăştie” that presented a musical literary production held in the edifice of the Romanian Greek-Oriental capital school in the town³¹. It was still in the chronicle where it was mentioned the fact that the conductor of the choir was, in 1885, teacher Toma Popovici, but also that the band was called *The Romanian Ploughmen from Orăştie* and it was made up, of course, of the singers that Ioan Branga had earlier recruited. The choir activity was sustained firstly through the men choir and the mixed choir of the ploughmen, then through the teachers` choir.

Only in 1886 the chorus activity is retaken in Orăştie under the care of teacher Constatin Baicu. Having a good tenor voice, he also led the liturgical songs in the church. In 1887, Ioan Branga comes back to Orăştie, sets up the choir again, this time only with the peasants` boys and girls in the town. He manages to realize one of the strongest choirs in Transylvania. By recruiting the peasant element, the music spread within the people, leading to raising its music culture. The press comments in favour the public performances: „The mixed choir from Orăştie fixes a concert in its favour, having the following programme:

- 1) *Retour victorieux*, mixed choir by H. Bianchi;
- 2) *Marşul comunei*, arranged for piano with four hands by F. Mendelssohn Bartholdi;
- 3) *Fântâna cu trei izvoare*, mixed choir by G. Dima;
- 4) *Plecarea păsărilor*, tube accompanied by piano by F. Mendelssohn, translated by Ştefan Roşianu;
- 5) *Cântec final*, mixed choir by R. Kreutzer;
- 6) *Nor de vijelie*, romance for one voice, piano accompanied by V. Humel;
- 7) *Hai înhoră de-a juca*, mixed choir by G. Dima”³².

It is to be mentioned in this repertoire the multitude of manifestation forms: choir, singers, accompanies the variety of the Romanian musical products

²⁹ C. Baicu, *Memorialul Şcoalei*, p. 16.

³⁰ *Conveniri sociale în Orăştie*, in *Familia*, nr. 47, 1885, p. 563.

³¹ *Serată muzicală în Orăştie*, in *Familia*, nr. 48, 1885, p. 577.

³² *Corul mixt din Orăştie*, in *Familia*, nr. 52, 1887, p. 623.

but also those of the foreign classics. In order to materially strengthen the choir, different actions are organised, whose gain was „in favour of its fond”³³.

Over passing the beginning hardships, the choir will be fully strengthened, its concerts are richer and richer, the public performances more numerous, modestly calling itself *Concert from Orăștie*³⁴. With this title, *The Concert* announced by *The Family* on the 10th of June 1888, had Ioan Branga as a conductor, with the contest of I. Demian and it had 13 points. Due to these successes, the choir leader will determine a teachers' movement that initiates on its own some cultural manifestations, supporting at the same time and more intensely the chorus band. We give as examples the songs performed by *The Choir of Branga* at the general reunion of the *Romanian Greek Orthodox Teachers' Reunion from Deva county* in 1891: *Deșteaptă-teromâne* by G. Muzicescu, *Din depărtare*, quartet by I. Vorobihievici, *Cântec final* by Kreutzer, *Oșteanul român*, *Nevasta care iubește*, both by Muzicescu, *Stăncuța*, *Răsăitul* and *Ileana* also by Muzicescu. In a new article, commenting on this concert, it was said that „it came out well”, being in the public eye several songs, some singers and the concert organizer, teacher Ioan Branga³⁵.

The preparation for these programmes needs a lot of time and effort, reason for which the choir conductor, in his orientation towards public productions will not totally involve himself in the church choir activity as well. Since 1888, the activity of the church choir was rarer and rarer, so the committee decided to oblige the leader to sing in the church early only 25 times. At the same time it was settled that the earnings of 100 Florins to be paid to the conductor, in the choir productions, that is each production, 4 florins³⁶. This statement remained available for the following years as well, since, in 1892, was made a proposal that the conductor „should be constrained to perform in his choir, otherwise his earnings will be withdrawn”, and one year later one of the members of the committee proposes „to make the choir vanish as well as those one hundred Florins, that are paid for the choir to be shared between the two teachers, obliging them to adjust to the above mentioned and to perform with the pupils on Sundays and holidays, one on the right of the priest, the other on the left”³⁷.

A positive activity, secondary to Branga, also developed Constantin Baicu within the *Songs Reunion* and that of the church choir. Although he didn't have Branga's passion and endowment, he organised tens of soirées, cultural reunions, festive soirées where, though more were the theatre plays, those solistic and chorus were not excluded either. At the Romanian school, where he had

³³ *Corul mixt din Orăștie*, in *Familia*, nr. 52, 1887, p. 623.

³⁴ *Concert în Orăștie*, in *Familia*, nr. 22, 1888, p. 246.

³⁵ *Concertul din Orăștie*, in *Familia*, nr. 43, 1891, p. 513.

³⁶ Ion Iliescu, *Corul de la Orăștie*, p. 96.

³⁷ *Ibidem*.

been a headmaster for many years, Baicuorganised regularly festive soirées, „from whose income he laid the bricks of a school library”³⁸.

The interest for the folk and laic music will lead to the emancipation of the choir under the leadership of the church. From this moment on, the choir was better settled, had experience on stage, the choristers loved their band so much that they couldn't break apart from it, they considered it a cultural necessity and sacrificed their free time to take part into rehearsals. On the other hand, it was supported by the audience as well, by those who had got a certain musical culture. Undoubtedly, an important role to maintain the choir united was played by its leader who, through his modesty of behaviour, his tact by which he got close to the people, knew how to attract them: „the peasantry choir was very interested and the peasants loved it so much that during the working days they would leave the cart to someone else, in the field and ran to the choir, `cause it was a brag to be a chorister”³⁹. The great concerts and the repeated successes woke the interest of the intellectuals who asked the conductor to approve their massive participation. The intellectuals and the teachers knew the musical notes and this eased the learning process of the more and more academic songs, and because a great part of the youth didn't know the musical notes, teacher IoanBrangastarted to teach them at school.

Between 1890-1893 for the national esthetical education, in Orăștiecontinued the Romanian balls, the theatre representations, the amateurs`productions that determined the departure, through this town, of some singers or foreign bands. The concert given in 1893 had the contest of Mrs Maria Popovici, graduate of the Conservatoire of București, ErsiliaPopoviciand MrIoanDemianfrom Sibiu⁴⁰. A year later IacobMureșanu had a concert, well known composer, distinguished teacher who has his debut also as a singer⁴¹. Artistic programmes were presented by choir bands, such as those from SebeșandSibiu, that obviously conveyed news referring to the repertoire making up and the performance quality.

In 1897, with the occasion of the general Reunion of the *Society for the Romanian theatre*, performed in Orăștie, will be organised a concert highly watched by the participants from the reunion, of which we remember the name of Iosif Vulcan, VasileBologa, Virgil Onițiu, George DimaandCoriolan-Brediceanu. The example of Orăștieand of its brave conductor is followed by other teachers in the area who also set up choir bands. Thus the choires from Rămosin 1900 and which is under the surveillance of IoanFleșeriu, atRămoșel,

³⁸ C. Baicu, *MemorialulȘcoalei capitale*, p. 18.

³⁹ *Reuniunea de cântări*, in *Cosânzeana*, year III, nr.35-36, 1913, p. 514.

⁴⁰ *Concertul la Orăștie*, in *Familia*, nr. 37, 1893, p. 445.

⁴¹ *ConcertulbaritonuluiMureșanu la Orăștie*, in *Familia*, nr. 42, 1894, p. 502.

in 1906⁴². It is still at the same time when the choir from AlmaşulMicand Balşa performed, where the well known priest and teacher NicolaeTodea activated.

At the beginning of the 20th century, the chorus activity, though it hasn't been financially supported the way it should have deserved, kept on developing. The local newspapers were announcing and commenting the public leadings out, for example the *Concert of the Romanian Reunion Songs from Orăştie* will have the following programme: *M-aşmărita*, mixed choir by Timotei Popovici, *Mândruţa*, men choir by NicolaeTodea, *Barcarolaveneţiană*, *Copilul*, solo for baritone by Flechtenmacher, *CefaciIoano?* Mixed choir by George Dima, *Foiaverde pup de crin*, *MătuşaAngheluşa*, mixed choirs by Timotei Popovici, *Fetelecasnice*, women choir by Timotei Popovici, *Nu-i dreptate*, mixed choir by George Dima⁴³. Though the announcement is concise, it is expressive in the thematic problems and exposure model. In more and more articles, the programme⁴⁴ was not only understood but afterwards it was commented on. Thus the programme given by the choir at Feredeus was announced in two numbers in *Bunuleconom*⁴⁵, in a third one were made appreciations about this: „The concert room was full of audience”, about the points that were rewarded with „endless applause” so the band had to sing again about three songs⁴⁶ over the programme. From this information we can conclude that the public knew the value of Branga and implicitly of the *Songs Reunion*, in the press of those times there already existing a musical criticism.

The concerts of the Reunion become more relevant. The conductor attracts new elements „men singers and women singers from the local intelligence together with voices chosen among the people”. At the same time, the experiences that the choristers have gathered from the professionalist artists with whom they have interacted, contributed to the choir preparation; it participated to the chorus festivity initiated by the *Carmen* musical society, from Bucharest, in 1906. Here the choir from Orăştie leave a special impression, performing in the contest next to the chorus bands in Sălişte, Lugoj, Dumbrăveni, Breaza, Reşiţa, Oraviţa and the choir *Armonia* from Cernăuţi. Thus, Ioan Branga personally got the a primit personal Diploma cum laudae and the Golden Medal, and the *Songs Reunion* was given the Honour Diploma and the Golden Medal. Besides some songs that the choirs presented under conductor D. Chiriac, among which we mention the songs *Pe-al nostrusteg*, *Tricolorul* and *Pui de lei*, the choir from Orăştie performed the songs *Bălcescumurind* and *Mândruliţă de demult* by George Dima. The choristers dressed in the beautiful folk costume from around Orăştie have

⁴²*Transilvania*, Holynumber, 1911, p. 578.

⁴³*Concertulreuniunii*, în *Bunuleconom*, nr. 6, 1900, p. 5.

⁴⁴*Bunuleconom*, year I, nr. 4, 1900, p. 5.

⁴⁵*Bunuleconom*, year I, nr. 24, 1900, p. 7; nr. 26, p. 6.

⁴⁶*Concertul de la Federeu*, în *Bunuleconom*, year I, nr. 27, 1900, p. 5.

impressed the audience from the capital, by its originality and by the quality of the performance of the two songs.

After such a great and long activity, conductor Ioan Branga feels tired and expresses his wish of retirement. The sanctification of the festivity room of the „Central” Hotel, in the autumn of 1911, gives him the chance to sustain a splendid concert that crowns his entire career.

After the concert, with an activity of over 30 years, Ioan Branga retires from the leadership of the *Reunion*'s choir, performing only within the church choir. For a good period of time foreign conductors have been brought to the leadership of the choir, only occasionally to prepare some shows.

After 1914, because of the war, the appearance of the choir in the public becomes more and more rare. We cannot say that the chorus *Reunion* abandoned any initiative, for sure being the fact that since then have not been organised any social soirees and great concerts. From the organisation point of view, the general reunions weren't held anymore and the funds became weaker and weaker. The personal-political preoccupations from this period are beyond those musical-artistic, the choristers being attracted when in one band, when in another, and the good singers in all of them. Though the chorus activity didn't have any organised character, it doesn't languish. Within the *Artisans Reunion*, the *Women Reunion*, the *Mixed choir of high school*, the band *Songs Reunion*, the *Ploughmen Choir* go on each to present the public different soirees, concerts and even prestigious shows. Among the conductors who have brought their contribution we mention Ionel Rădulescu, Aurel Medrea, A. Schmidt, Gh. Pîrvu, N. Oancea, N. Praţea, Savel Horcea, I. Pera, Valeriu Bora.

Year 1918 marks a new stage in the choir activity and of the *Songs Reunion*, in the town cultural life showing up other two choirs, the *Artisans reunion choir* and the *Aurel Vlaicu High School Choir* that will dominate the inter-war chorus life.

Along its existence, the *Songs Reunion* from Orăştie has organised great and beautiful concerts, valorising the wonderful folk costume in the area, and at the same time being a messenger of the song and dance here. With this choir have been organised musical soirees, concerts, parties, many of them with charitable aims or increase the financial fund of the choir. On Sundays and during holidays, the „divine song” was heard loudly in the church, in beautiful and high waves, and the people came in great number to listen to how it is sung in the church.

The choir will not be only a way of artistic delight, but also a strong means of spiritual manifestation that had as target a high mission, addressing to a more numerous audience and aware of this meaning. The band supported the school, it was present at the general reunions of „Astra”, it held concerts in favour of other reunions and societies, the way the *Society for fund of the Roma-*

nian theatre, Orăștie branch, did. Thus, this band represented a burning point of culture and a folk music spreader.

BIBLIOGRAPHY. 1. Baicu, Constantin, *Memorialul Școalei capitale greco-orientale române din Orăștie*, Orăștie, Libertatea Printing Press, 1921. 2. Dörner, Anton E, Ionaș, Vasile, Lazăr, Ioachim, *Orăștie – 775*, Deva, Editura Omnia, 1999. 3. Iiescu, Ion, *Corul de la Orăștie*, Comitetul de cultură și artă al județului Hunedoara, 1968. 4. Iiescu, Ion, Istrate, Tiberiu, *Orăștie – 750*, Deva, 1974. 5. Matei, Pamfil, „Asociațiune a transilvană pentru literatură română și cultură a poporului român” (Astra) și rolul ei în cultura națională (1861-1950), Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1986. 6. Vîrtoreanu, Maria, *Din activitatea Reuniunii de cântări din Orăștie*, în *Sargetia*, 1982-1983, nr. XVI-XVII.

Nicola Roxana-Gabriela

„ASTRA” AND THE CHOIR FROM ORĂȘTIE

The requests made within the programme belonging to The Association for the Romanian Language and the Romanian people culture, have been those of promotion and exploitation of national traditions, the way they have been kept since immemorial times.

Никола Роксана-Габриэла **„АСТРА” И ХОР ИЗ ОРĂȘТИЕ**

Рассмотрено, что хор – это мощное средство для духовного проявления, которое имеет в качестве цели высокую миссию, обращаясь к многочисленным зрителям.

Никола Роксана-Габриэла **„АСТРА” І ХОР З ОРĂȘТИЕ**

Розглянуто, що хор - це потужний засіб для духовного прояву, яке має в якості мети високу місію, звертаючись до численних глядачів.

Стаття надійшла до редакції 15.09.2013

UDC 338

*Constantin Telespan
Romania*

CUSTOMER SATISFACTION IN CONTEMPORARY MARKET- ING

There are times when we are our own customers. For example, when we take a walk, a trip, a weekend in the middle of nature, we satisfy our need for relaxation, but, on the other hand, the disruption from the hectic rhythm of daily life must revive us, so that we can provide better services to an outside customer.

Economic organisations have two major purposes: first of all to satisfy the market need from a particular moment of a category of customers and then provide maximum satisfaction to its members. The satisfaction of the need does not always achieve the compliance with the satisfaction. Sometimes this need is radically changed and satisfaction most often suffers.

Global concerns about customer satisfaction. Customer satisfaction and partnerships with customers have become increasingly fierce for the managers of most organisations. In this globalised framework of businesses affected by the current financial and economic crisis, many companies have left in the background the relationship with customers and focused on finding solutions for survival. Major changes are required in managerial practices at all levels, because otherwise the discontent customers can generate a distance from the producer, an inefficient marketing and void content.

In economy, customer satisfaction does not refer only to sales and marketing. In a certain measure, it influences all organisational structures. It has been demonstrated repeatedly that it is easier and more profitable to do business with loyal and satisfied customers than permanently searching for new customers. The effort with the marketing effort is thus around 30%, revealed the research conducted by Princeton University, USA.

The '90s can be labelled as the years with the most important concern for the customer. Many economic organisations boast that "they customer driven". Donald Petersen, the president of Ford Motors claimed that: "if we are not customer driven, our cars will not be either".

The president of Pepsi Cola, R. Enrico believes that "if you are totally customer-oriented and you provide the desired services to your customers, the rest comes naturally".

Organisation's relationship with customers. Evaluations are essential for the future of the organisation. Usually, managers evaluate what interests them. Management systems of most organisations were conceived to evaluate the relationships with customers from the suppliers' point of view (profit, asset profitability, market share, etc.). Although such a system serves the purpose of the organisation, it does not serve the needs of the external customer. Moreover, the latter are influenced negatively. What we should do is to get out of our skin and put ourselves in the customer's place, then asking what is important for the customer, organisationally speaking.

In order to do this, we should make a list of all the circumstances in which the customer comes into contact with our organisation. After that, we shall

establish the important and unimportant contacts. It is recommended to check again the contacts classified as unimportant to make sure there is a problem with them – this will not harm the company’s reputation.

It is good to know that no thing is so small as to lose a customer because of it. And we also know that is much easier to talk than do. Sometimes however, words are not so easy to find or even enough.

Many organisations talk about customer focus, but they consider the customer as an inferior being or group. The word “customer” has acquired a negative meaning for them. They consider that (Harrington, 2009):

- The customer will not realize the difference;
- Most customers will believe what they are told;
- The customer will take after the herd;
- The customers are the idiots who buy this stuff.

I will tell a short but instructive story: I used to run a supermarket. I had a shop assistant who wanted to do a good job, she was very reliable, a country girl. She had some breads left from the previous supply, from only two days before but she just got fresh bread. The shop assistant first sold the old breads. Everyone who bought crusty bread did not come to my store the days that followed. These customers were disregarded and they felt it. Their reaction was fast and harsh. They had punished the shop assistant’s behaviour.

Few of us think that the seat you sit on every time at dinner was bought for us by our customers, that the car we drive to work was bought for us by our customers and so on and so forth – said James Harrington (Harrington, 2009).

Managers should help employees regard the customer in a new light. An organisation that offers its customers a high level of satisfaction thinks this way (Harrington, 2009):

- Without customers I would get nothing;
- This customer is the most important thing;
- Every customer is a new problem that I have the opportunity to solve;
- If I have satisfied customers, I have the job security.

Dr. Charles Cleveland, specialist in semiotics, suggests that we can see the difference between organisations with a high level of customer satisfaction and those with a low level, causing the frequency with which certain words are used. He points out that the terms used more frequently by the organisations with high levels of customer satisfaction are: the definite article, yes, was, people, serving and again. The terms used more frequently by organisations with low levels of customer satisfaction are: they, a, an, indefinite articles, are, for them, no. Dr. Cleveland shows that, based on their experience, there is the rule of fifths in terms customer satisfaction. Organisations with a high level of satisfaction discuss four fifths of the time about “what we can do for them and one fifth about what they can do for us”. Organisations with low level of customer satis-

faction focus two fifths of the time on “what we can do for them and three fifths on what they do for us” (Cleveland, 1998).

Customer needs are often very different from their expectations. Most of the times the needs are more easily satisfied than expectations are. Customers have the tendency to refer first to what they need, but they measure the organisation’s performance depending on expectations.

We must get along with customers and make sure we understand their expectations and desires. If we want to be the perfect supplier, we must also fulfil their wishes. We can never provide an excellent service without greater effort and a greater effort from the employees is determined by (Harrington, 2009):

- Trust in the management;
- Common design and mission;
- Common values about what is important to each of them.

The level of customer satisfaction is directly proportional to the difference between the perceived performance and the customer’s expectations. Under current conditions, customer’s expectations are growing continuously. Performances that were exceptional yesterday are only satisfying today’s requirements, and tomorrow they will be totally inadequate.

Marketing and selling-off are extremely important to customer satisfaction because they are the main contact activities to the customer. Through marketing, organisations should look beyond the customer’s requests and anticipate the actual new opportunities that occur on the market.

The contact during the sale is essential to customer satisfaction. A customer is always a new challenge for the seller. The customer appreciates (Peters, 1986):

- the polite people, who show interest in people and who like people;
- skilled, well-informed people;
- availability;
- safety – people they are sure they can serve every time in the same good way;
- people with authority, namely the people who can take decisions without resorting to the top management.

All who come in contact with our customers should be ready. This applies to the doorman, accountant, janitor, secretary and even the president. All of them should be trained for customer relations and know the offered products and/or services.

The only voice we cannot ignore is the customer’s voice. Tom Peters claims that “listening to customers must become a task for everyone. As most customers are moving increasingly faster, the competition will be won by those who listen and react more quickly” (Peters, 1986).

The most important thing to get and stay close to customers, to create a personal connection with them so that our organisation understands their needs, expectations, desires and moods. Therefore we can be sure that the organisation's performances will be higher for a longer period of time.

In order for a company to remain on the market and, if possible, to exceed its competitors, it should move from a philosophy based on product and sales, to a customer-based philosophy. The key of the issue consists of best satisfying the needs of the customers (Kotler, 1999).

We should not consider that attracting customers is an exclusive task of the marketing department because marketing is nothing but one of the factors to attract and retain customers. It is obvious that not even the best marketing department can sell poor quality products or products that nobody needs (Kotler, 1999).

Value supplied to customers. Customers choose a product or a service according to the possibilities of knowledge, mobility, incomes and expectations. The customer evaluates the advantages and costs of an offer, compares them with others and if the offer measures up to the desired value, he will buy. We show in Figure 1 the components of the good supplied to the customer. (Popescu, 2011).

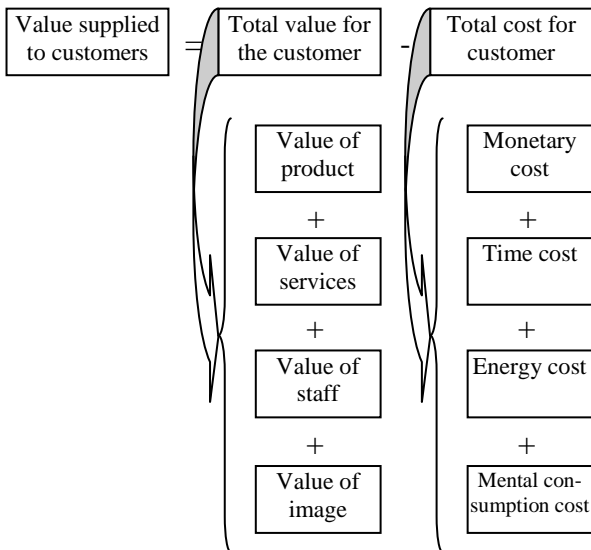

Fig. 1 Value supplied to the customer

Source:<https://www.google.ro/search?q=managementul%20marketingului%20curs%20master&ie=utf-8&oe=utf-8&aq=t&rls=org.mozilla:ro:official&client=firefox-a>

The value supplied to the customer is the difference between the total value for the customer and the total cost for the customer.

The value perceived by the customer is the difference between advantages and costs expressed in the form of value.

The total value for the customer is the amount of all costs that the customer is expected to incur in evaluating, obtaining and use of the given offer.

Customers will buy from the company about which they feel they provide the most value supplied to the customer (Popescu, 2011).

The seller must evaluate the total value for a customer and the total value that it incurs for each concurrent offer to be able to realize how attractive its offer is to the customer.

The seller has two options to get first place in customer's preference (Popescu, 2011):

- to increase the total value for the customer – meaning to enhance the advantages in product, service, employees or image of the offer;
- to reduce the total cost for the customer – meaning to reduce the price, simplify the ordering process, providing a performance guarantee.

Successful marketing methods. We further present some successful methods used in modern marketing occurred as a consequence to the marketing changes (shift from product orientation to market and consumer orientation) that have occurred lately and that shall determine a growing concern for the companies to improve relationships with the customers (Kotler, 2008):

I. Gain through better quality – with regard to obtaining gain through better quality, four problems may occur (Popescu, 2011):

a) first, quality may have several meanings (for example, what does it mean for a car manufacturer that its products are of high quality? That its cars start easily? That they accelerate faster? That their car body lasts longer? etc.). It is enough to pretend that you are quality, you have to define it so that it is easily perceived by customers and is related to the product;

b) secondly, people can not realize the product's quality just by looking at it (for example, in a TV store you see many TV sets which look very good and are great. You at a few known brands that you like. In the end, you have only so much of an image of the quality, without any proof). You should find solutions to provide tangible elements for quality, which is not something easy to get;

c) thirdly, most enterprises are catching up one another in terms of quality. And when this happens, choosing the brand does no longer depend on the quality difference. Elements such as image, opportunity of purchase, value supplied to the customer, etc. may intervene here;

d) fourthly, some enterprises are known to be of the highest quality. But are there enough buyers who need this level of quality and pay for it? And what are the costs to achieve this quality? It is possible that these costs are high. Thorough studies are required to clear out these problems, which, in their turn, can prove to be costly.

II. Gain from better services – we all want to be served better, but buyers understand this differently (for example, if we are talking about a restaurant, some customers want to be served faster, others want their order to be brought exactly, etc.). Any service finally becomes a list of attributes: promptness, courtesy, ability to solve different problems, etc. Each person focuses on something different, at different moments of time, under different circumstances. It is not enough to pretend you are offering better services. This should result from any element that gets into contact with the customer.

III. Gain from lower prices – low price strategy works better for many companies. A company with low prices may enter the market anytime. But a viable business cannot be built only on low prices. Some sort of quality should make its presence felt though, so that the customer feels he is buying something not just for its price, but also for its value. Sometimes low prices can turn into real traps for the marketing specialists because customers may associate their low level with low level of quality of the products.

IV. Gain through a better market share – generally, companies with large market share make more money than those with poor market share. They have large economies and enjoy greater appreciation of the brand. First time buyers of a product prefer to take it from a leader company. However, many market leaders have proved to be not so profitable. And then, there is the issue of increasing this market share and becoming a leader, which is also not something easy to get.

V. Gain through adaptation and customization – many buyers will want the sellers to change the offer so that it has special features or services. However, for many companies, cost of adaptation to each customer might be too high. Mass customization might be profitable in some cases, but not in many. In this case we cannot talk about spectacular profits, but rather of minimal costs.

VI. Gain by continuous product improvement – continual improvement of products is a healthy strategy, especially if the enterprise can “step forward” in this chapter. But not all products can be improved significantly. Then, there is the cost of improvement. How much will the buyers pay extra for the

improvement? Some products reach a limit, after which all improvement does not mean too much. Or it does, but especially in terms of the costs involved.

VII. Gain through innovations – there are some highly innovative companies (Sony, Mercedes, Nokia, etc.). But ordinary companies are not doing as well. A company must solve a dilemma: if it does not introduce new products, it might “die”, but if it does, it might lose a lot of money. Innovations should be made in accordance with changes in customer behaviour but also in terms of their sustainability.

VIII. Gain by entering fast growing markets – fast growing markets (electronics, telecommunications, biotechnology, etc.) have the greatest advantages. Some leaders have made fortunes in these fields. But medium-sized enterprises fail on such markets. One further issue is that on these fast growing fields, products become out of fashion very quickly. Companies barely manage to recover their money from the previous order then they have to invest in the new one. Therefore, this involves cooperation, partnership or even integration into large holding and strong enough for these challenges.

IX. Gain by exceeding customer expectations – one of the most popular “clichés” in marketing today is that a successful company is the one that is constantly exceeding the customer’s expectations. If you measure up to his expectations, you will get his **satisfaction**; but if you exceed his expectations, you will get his **delight**. Exceeding new expectations thus becomes increasingly difficult and expensive. Finally, the company will have to be satisfied with measuring up to past expectations. Delight means loyalty. In this overly competitive environment, it is increasingly hard to keep customers.

Conclusions. While these approaches have many exaggerations in one direction or another, one thing remains fully valid: unless you focus on building your business on a sustainable relationship with the customers, you will not be able to provide but your short-term profit and this, often, accidentally.

References: 1. *Harrington James*, - Managementul total, Editura Teora, 2002; 2. *Kotler Philip*, Managementul marketingului, Teora, 2008 Lamb, Charles W., Joseph, Fair F., and Carl, McDaniel, *MARKETING*, 3rd Ed., International Thomson Publishing, 1996; 3. *Kotler Philip*, Principiile marketingului, Editura Teora, București, 1998; 4. *Popescu Cristian-Aurelian* Note de curs, Editura Prin-tech, 2011 online: <http://andrei.clubcisco.ro/cursuri/master/managementul-marketingului>; 5. *Popescu Cristian-Aurelian*, Marketingul micilor afaceri – Note de curs, PRINTECH, 2007; 6. *Teleşan Constantin*, Marketing, Editura Universității Lucian Blaga Sibiu, Sibiu, 2004. 7. *Teleşan Constantin*, Managementul marketingului, Editura Burg, 2009.

Constantin Teleşan

CUSTOMER SATISFACTION IN CONTEMPORARY MARKET- ING

Customer satisfaction is a concept that is increasingly more on the manufacturers' and retailers' lips. This change is about to occur in the whole global economy but, of course, at different speeds. Those who will have the best speed will ensure the extremely necessary competitive advantage to increase the market shares.

Keywords: economy, marketing, customer, satisfaction.

Константин Телешпан

УСЛОВИЯ РАБОТЫ С КЛИЕНТАМИ В СОВРЕМЕННОМ МАРКЕТИНГЕ

Удовлетворение клиента – это понятие, о котором все чаще говорят производители и ритейлеры. Это условия для успешного маркетинга успешно завоевывает главные места в построении мировой экономики.

Ключевые слова: экономика, маркетинга, обслуживание клиентов, удовлетворение.

Костянтин Телешпан

УМОВИ РОБОТИ З КЛІЄНТАМИ В СУЧАСНОМУ МАРКЕ- ТИНГУ

Задоволення клієнта – це поняття, про яке дедалі частіше говорять виробники і ритейлери. Це умови для успішного маркетингу успішно завойовує головні місця в побудові світової економіки.

Ключові слова: економіка, маркетингу, обслуговування клієнтів, задоволення.

Стаття надійшла до редакції 11.11.2013

УДК 378

*Ориол Ирина,
Решица, Румыния*

РАЗВИТИЕ ИНФОРМАЦИОННОГО ОБЩЕСТВА И ОБЩЕСТВА ЗНАНИЙ

Всемирная Конференция по Развитию, состоявшейся в октябре 1995 года, впервые было предложено использовать синтетический показатель - валовой внутренний продукт (ВВП) на душу населения, одним из наиболее важных показателей уровня жизни населения. Для оценки ресурсов страны и возможности узнать его реальное развитие должно использоваться синтетический показатель основан на четырех основных компонентов: природ-

ные ресурсы (земля, вода, леса и почвенных ресурсов), оборудования (машин, оборудования, инфраструктуры и т.д.) человеческие ресурсы (представлены производительности труда людей, со степени обучения, питание и т.д.) социального капитала.

Важную роль в создании и развитии человеческого капитала должны играть правила последовательной инвестиционной политики, чтобы правильно разместить инвестиции в образование, а также на подготовку государственных инвестиций. Чтобы добиться успеха в этой области предлагается целый ряд мероприятий для поддержки функционирования рыночных механизмов, для создания и подготовки человеческого капитала:

- увеличение инвестиций в качественное образование (и не только правительства, но и на индивидуальные и семейные);
- улучшение доступа к качественному образованию для всех слоев общества;
- повышение значимости образования и навыков для хозяйственных нужд (корреляция с спроса и предложения на современном рынке труда);
- поощрять подготовку и обучение на рабочем месте [5].

В настоящей работе были проведены анализы аспектов инвестиций в человеческий капитал на базе эконометрических моделей. Инвестиции в человеческий капитал, что в целом, видение большинства авторов, ".... любая деятельность, направленная на обеспечение повышения продуктивных качеств человеческого фактора". Определяется как инвестиции в человеческий капитал и включает в себя не только расходы, произведенные для формальной и профессиональной адаптации, но расходы на медицинское страхование, поиска работы и, не в последнюю очередь, усилия прилагаемые семьями как перед входом в формальной системы образования так и за его пределами. Анализ основан на корреляционный анализ основных макроэкономических показателей и динамики удельных весов, которые определяют результаты развития знания.

Если обучение и воспитание ценят и правильно управлять обществом, прогресс и процветание гарантированы. Отсюда следует, что обучение в сфере образования должна быть привилегированной политикой государства которая в свою очередь должна быть направлена на глобальные экономические циклы и влияния, обучение, национальные экономические циклы или, как говорят в условиях глобализации "местные экономические циклы".

Учитывая, что расходы инвестиций в человеческий капитал, предназначенный для обеспечения увеличения продуктивных качеств человеческого фактора заметно влияют на несколько показателей, в частности, длина потока доходов, затраты и различия прибыль между ожидается достичь.

В литературе рекомендуется использовать социальную норму прибыли на инвестиции в человеческий капитал. Более того, некоторые эмпирические исследования показали, как правило, какие из них являются серьезными по совместимости между социальными нормой прибыли на инвестиции в человеческий капитал, индивидуальный темп и индивидуальные нормы прибыли на инвестиции в человеческий капитал (таблица 1). Углубление нынешнего социально-экономической реформы в стране, мировые и европейские варианты политики развития, необходимые для содействия всеобъемлющей реформы в области образования, направленной на изменение будущего части стоимости.

Таблица 1

Средние ставки (социальное и частные) в окупаемости человеческий капитал (обучение доходов по отношению к ВВП / на душу населения)

ВВП/ население	Социальное			Частные		
	начальное	среднее	высшее	начальное	среднее	высшее
100	2,87	19,4	12,6	29,1	21,1	25,2
200	15,6	14,6	11,6	24,8	20,2	25,4
350	24,6	17,5	13,5	32,0	27,5	22,2
650	38,5	10,7	12,0	27,0	11,9	17,2
1600	-	6,8	9,0	-	10,3	12,3
2200	21,0	11,1	9,8	-	13,0	11,5

Методы финансирования и управления образованием, используется для обеспечения минимального качества образования отличается от страны к стране. В некоторых странах, таких как Франция и Италия, образовательные программы расходов сильно централизована, все образовательные расходы покрываются за счет централизованного обеспечения, в то время как персонал школы обязаны государством оперативно реагировать на требования и пожелания родителей и учащихся; в других странах, таких как Великобритания, школы финансируются правительством централизованно за счет грантов, минимальных стандартов, предоставляются совместно с административно-территориальным единицам. В некоторых странах в Европе надвигающейся общая черта - значительное снижение среднегодовых темпов расходов на образование на всех уровнях (табл. 2).

Таблица 2

Эволюция расходов консолидированного бюджета на образование в Румынии в 2007-2010 годах*

	2007	2008	2009	2010
Расходы на образование,	6470,5	7367,9	5176,3	4315,2

млн.лей				
Расходы на образование в общем объеме расходов, %	10,05	9,11	5,76	4,20
Расходы на образование в общем объеме социально-культурных расходов, %	15,86	15,64	14,05	14,09
Расходы на образование на население занятое в образовании, лей/человек	2988,894	3761,381	4184,996	4043,791

*Адаптированный автором на основе румынского статистические

ежегодники 2000-2011 [6].

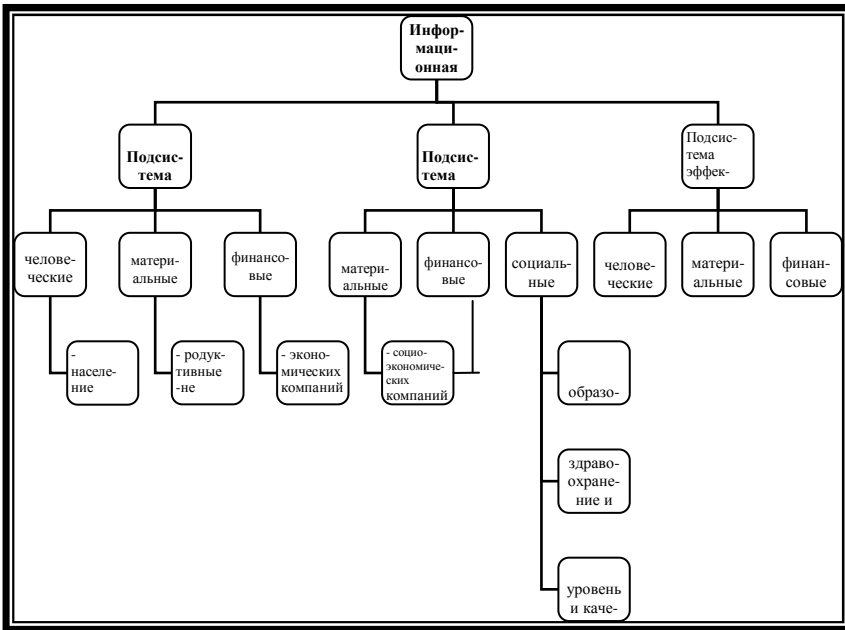
Очевидно, что в экономике XXI века (информационной экономики) системы знания (образование) является основной отрасли и инвестиций в рамках времени рассматриваются как инвестиции в будущее человека, будущего общества.

Для достижения точной оценки экономических и социальных показателей необходимо иметь в своем распоряжении информационную статистическую систему (СИС) и экономические и социальные показатели (СЭСР), который является универсальным и полным хорошо коррелируют. Основными компонентами СИС три подсистемы: ресурсы, результаты, эффективность (рис. 1) [2]. От качества и достоверности данных, во многом зависит экономическая оценка процесса и экономики в целом на основе количественных и качественных характеристик. Взаимосвязь между показателями позволяют использовать их в вычислении корреляции показателей, которые имеют большое значение для экономического и социального анализа.

Оптимальное сочетание трех видов проанализированных ресурсов может генерировать определенных эффектов. С экономической точки зрения наиболее актуальной является эффективность влияния. Экономическая эффективность представляет собой отношение достигнутого эффекта (результата) и усилия (расходы), произведенных в национальной экономике в данный период времени, а также соотношение количества реализованных усилий (расходов) и последствия (результаты), полученные в национальной экономике в конкретный период времени [1].

Чтобы сравнить различные цели, различные моменты времени, на основе системы индикаторов можно использовать совокупный показатель, который включает в себя информацию, содержащийся во всех основных показателей, включенных в статистический анализ. Совокупные индексы часто используются в макроэкономике для характеристики функционирования национальной экономики в целом.

В текущем периоде, в период кризиса национальной экономики их использование для экономических анализах и прогнозах особенно необходимы для принятия решений в экономическом и социальном направлении развития. Следует принимать во внимание, что агрегирование часто приводит к потери информации. Это нежелательная ситуация, но нельзя полностью решить или пренебречь эту проблему.

Источник: Выполнено автором.

Рисунок 1. Структура статистической информационной системы (СИС)

Для анализа развития системы знаний может быть использован широкий спектр макроэкономических показателей. Данное исследование включает в себя ряд макроэкономических показателей из информационной базы. Корреляционный анализ будет использовать ряд удельных весов: доля расходов консолидированного бюджета к валовому внутреннему продукту (ВВП) (GCB/ВВП), доля расходов на образование в общем объеме расходов консолидированного бюджета (GCBобр/СВ), доля расходов на образование к ВВП (GCBобр/ВВП).

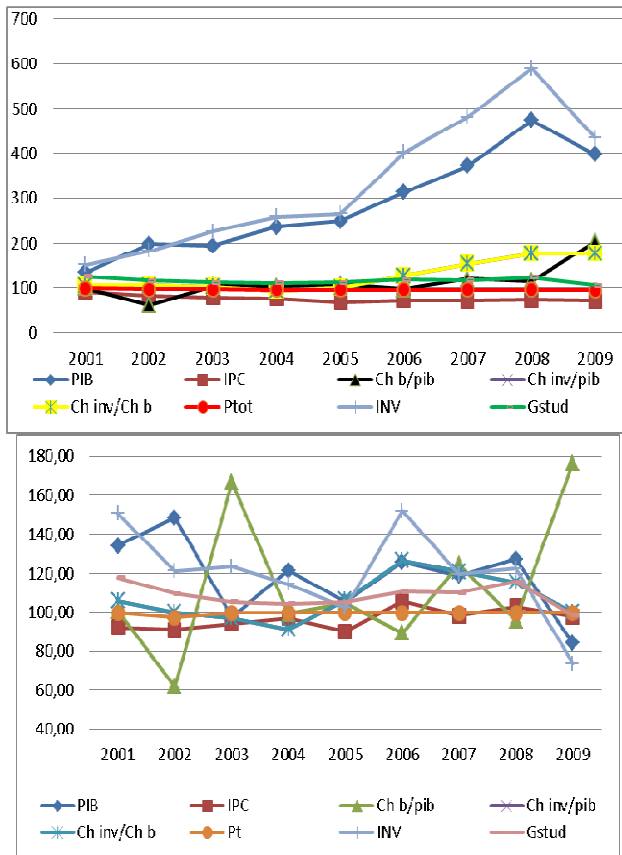

Рис.2.а. Индексы по сравнению с 2000 годом (%)

Рис.2.б. Индексы по сравнению с предыдущим годом (%)

Макроэкономические показатели и веса показателей расходов консолидированного бюджета показана на рисунке 2.б и рис 2.а - динамика показателей по сравнению с 2000 годом. Как видно ВВП сократился довольно значительно по сравнению с 2002. Можно увидеть большие колебания доли объема расходов в ВВП, за исключением того, что эта тенденция растет.

КОРРЕЛЯЦИЯ МЕЖДУ МАКРОЭКОНОМИЧЕСКИМИ ПОКАЗАТЕЛЯМИ

Согласно данных, включенных в настоящее исследование наиболее актуальные взаимозависимости между анализируемыми показателями:

- взаимозависимость индекса $G_{CB_{обр}}$ и ВВП и показатели: ВВП, индекс потребительских цен, $G_{CB} / ВВП$, инв, доля студентов в общей численности населения ($G_{студ}$);

- взаимозависимость индекса $G_{CB_{обр}}/ВВП$ и показатели: ВВП, индекс потребительских цен, $G_{CB} / ВВП$ ($G_{студ}$);

- взаимозависимость индекса $G_{CB_{обр}} / ВВП$ и показатели: ВВП, индекс потребительских цен ($G_{студ}$).

МЕТОД ПОСТРОЕНИЯ ЭКОНОМЕТРИЧЕСКИХ МОДЕЛЕЙ РЕГРЕССИОННОГО АНАЛИЗА И КОРРЕЛЯЦИИ

Модель А. взаимосвязь между факторами, довольно сильны: $R=0,786$ и $R\text{-квadrat}=0,619$ (табл.3). Тест Durbin–Watson на проверка автокорреляционной случайной величины показывает, что в данной модели, в результате обработки данных результаты соответствуют анализу (рассчитанные коэффициенты больше, чем значение 2).

Таблица 3

Результаты эконометрических моделей

Модель	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error Of the Estimate	Change Statistics			Durbin–Watson ($d > 2$)
					R Square Change	F Change	Sig. F Change	
1	0.786 ^a	0.619	-0.017	0.1172464	0.619	0.973	0.545	2.124
2	0.783 ^b	0.613	0.226	0.1023020	-0.006	0.045	0.845	2.103
3	0.752 ^c	0.566	0.305	0.0969174	-0.047	0.488	0.524	2.001

a. Predictors: (Constant), $G_{CB/PIB}$, IPC, $G_{студ}$, INV, PIB

b. Predictors: (Constant), $G_{CB/PIB}$, IPC, $G_{студ}$, PIB

c. Predictors: (Constant), IPC, $G_{студ}$, PIB

f. Dependent Variable: $G_{CB_{обр}/PIB}$

Модель Б. Взаимосвязь между факторами, в данном случае достаточно сильна: $R=0,783$ и $R_{Square}=0,613$; тест Дарбина-Уотсона=2,103 свидетельствует о достоверности этой модели (табл.3).

Модель В. Связь между факторами в данном случае является довольно сильным: $R=0,752$ и $R_{Square}=0,566$ (табл.3) и эта модель может считаться правдивым - тест Durbin–Watson=2,001.

Рассчитанные статистические тесты Fisher-Snedecor (F) эконометрических моделей указывают на то что модели В актуальность - $FB = 0,045$.

Для обеспечения лучших результатов, или 5% считали. Для анализа В коэффициенты используются частных коэффициентов эластичности, и изменить изменение факторов, включенных в модели (табл. 4).

Таблица 4 Частичные коэффициенты эластичности и степень изменения коэффициентов для модели В

	Частичные коэффициенты эластичности $E_i = a_i \frac{x_i}{y}$	Степень изменения коэффициентов $\beta_i = a_i \frac{\sigma_{xi}}{\sigma_y}$
Модель Б	$E_{PIB} = -0,4866$ $E_{IPC} = 1,0729$ $E_{Gstud} = 1,236$ $E_{GB/PIB} = -0,187$	$\beta_{PIB} = -0,744$ $\beta_{IPC} = 5,387$ $\beta_{Gstud} = 0,627$ $\beta_{GB/PIB} = -0,562$

Так, увеличилась на 1% роста ВВП факторов и GCB/ВВП доля расходов консолидированного бюджета на образование в ВВП (GCBinv/ВВП) сократится примерно на 0,4% и 0,18%, другие факторы, остающиеся неизменными. Положительный рост зависит от факторов, Gstud и ИЦ (индекс цен).

Наибольшая доля резервов улучшения расходов консолидированного бюджета на образование в общем объеме ВВП включены в изменение ИЦ и изменения числа студентов поделить общей численности населения, как видно из анализа коэффициентов вариации факторов, включенных в модель (β).

ВЫВОДЫ

Эконометрического анализа, проведенного в данной работе попытались определить эндогенные и экзогенные факторы, оказывающие заметное влияние на развитие информационных и экономики знаний, заключается в двух макроэкономических показателей - "Индекс потребительских цен" и "инвестиции". На основании вышеизложенного, важно отметить, что, особенно в социально-экономическом положении, необходимо инвестировать в дальнейшем (возможно, с разной интенсивностью), развитие человеческих ресурсов страны.

Результаты, полученные в этом исследовании, и другие исследования, проведенные в последнее время, он может заключить экономики очевидна, следующее: неэффективность человеческого потенциала ресурсов имеющие актуальное значение, влияние изменений в национальной эконо-

мике снижения уровня жизни населения, что приведет к структурным изменениям в сфере образования и общего знания системы, пользователь неэффективной стране ресурсы - природные, финансовые, информационные, неэффективное использование подсистем национальной экономики в целом.

BIBLIOGRAFIE

- [1] A. Băcescu, *Compendiu de Macroeconomie*, Editura Economică, București, 1997, pag. 155.
- [2] R. Hâncu, I. Oriol, *Societatea viitorului și investițiile în învățământ: analiză, modelări, previziuni*, Institutul național de Economie și Informație (INEI), Chișinău, 2003, p. 14.
- [3] I. Oriol, Lavinia Elisabeta Popp, Claudia Livia Andrițoi, Universitatea Eftimie Murgu" Reșița, *Influence of the factors of economic development upon the development of the education and research sector.*, Social research and policy conference, Oradea, May 28-29 2010
- [4] I. Oriol, *Metode statistice*, Editura Eftimie Murgu, Reșița, 2010
- [5] V. Zbârciog, *Tranziția. Aspecte metodologice și manageriale*, Chișinău, 1997, pag. 45.
- [6] T. King, *Education and Incom*, The Word Bank, Washington, 1989
- [7] Anuarul Statistic al României 2000-2010, INS, București, cap. *Finanțe*
- [8] I. Oriol, *Система университетского образования в Румынии*, Международная научно-практическая конференция «Педагогика высшей школы XXI столетия и формирование Национальной Гуманитарно-технической элиты», 4-17 сентября 2010 года, Харьков-Алушта
- [9] <http://www.mfinante.ro/strategbug.html?pagina=domenii> *Bugetul consolidat de stat pe anul 2009*

Ориол Ирина

РАЗВИТИЕ ИНФОРМАЦИОННОГО ОБЩЕСТВА И ОБЩЕСТВА ЗНАНИЙ

Эта статья включает в себя анализ соотношения динамики основных макроэкономических показателей и их влияние на стоимость инвестиций в информационные системы развития и знания обществу в целом. В настоящей статье мы проанализируем аспекты инвестиций в человеческий капитал.

Ключевые слова: динамика макроэкономических показателей, эконометрические модели, частных коэффициентов эластичности, степень вариации.

Ориол Ирина

ROZVIТОК ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА ТА СУСПІЛЬСТВА ЗНАНЬ

Ця стаття включає в себе аналіз співвідношення динаміки основних макроекономічних показників та їх вплив на вартість інвестицій в ін-

формаційні системи розвитку та знання суспільству в цілому. У цій статті ми проаналізуємо аспекти інвестицій у людський капітал.

Ключові слова: динаміка макроекономічних показників, економетричні моделі, приватних коефіцієнтів еластичності, ступінь варіації.

Oriole Irina

THE DEVELOPMENT OF THE INFORMATION SOCIETY AND KNOWLEDGE SOCIETY

This article includes analysis of the dynamics of the main macroeconomic indicators and their influence on the value of investments in information systems development and knowledge to society in General. In this article we will analyze all aspects of investment in human capital.

Keywords: dynamics of macroeconomic indicators and econometric models, partial coefficients of elasticity, the degree of variation.

Стаття надійшла до редакції 12.10.2013

UDC 378

*Andrioni Felicia, Popp Lavinia Elisabeta,
Romania*

THE COMPLEX INSTRUCTION MODEL

Problem statement. The complex instruction is a combination of pedagogical strategies and promotes equal-status interactions amongst students as they engage with tasks that have high cognitive demand within a cooperative learning environment. The complex instruction model aims to “disrupt typical hierarchies of who is ‘smart’ and who is not” (Sapon-Shevin, 2004). In particular, complex instruction addresses the central features: curriculum, instruction, and organization, which can construct failure for students or alternately change the situation so that more students are academically successful. The complex instruction are three principles, that when simultaneously enacted, support equitable participation and increase student understanding. These three principles are (1) a multi-ability curriculum: provide curricular activities that are open-ended, rich in multiple abilities, and provide opportunities to learn important concepts and skills central to a big idea. (2) instructional strategies: develop autonomy and interdependence of each group by using, modelling and holding students accountable to the norms and roles. and (3) status and accountability: raise intellectual expectations for all students, hold individuals and small groups accountable for participation and learning, and intervene in status issues. (Cohen, Lotan, 1997)

Complex Instruction “emphasizes equal-status interactions among students and specifies the conditions under which teachers can establish and support

such interactions. Teachers build equitable classrooms by crafting group-worthy learning tasks, organizing the classroom for productive collaboration, developing the student's facility with the academic discourse of the discipline, assessing and providing feedback to groups and individuals and, most importantly, by addressing status problems that arise in small working groups".(Lotan, 2011:1)

In Complex Instruction model, teachers are using two interventions: first, in a "multiple-ability orientation" that precedes the group task, teachers convince students that in addition to the traditional academic abilities of reading, writing and calculating quickly, a multitude of different intellectual abilities are needed to complete the task successfully. By stating that different students will make different intellectual contributions, the teacher creates a mixed set of expectations and thus fosters more equal participation, and second, by closely observing students who previously exhibit low-status behavior, the teacher can notice successful contributions to the group effort and to the successful completion of the task by those students. To make possible the use of these interventions, are used learning tasks that support group interaction and equal-status participation. (Lotan R., 2011:4-5)

Elizabeth Cohen and her colleagues at Stanford University developed a form of cooperative learning known as Complex Instruction (CI). For over thirty years, they have worked from its research base in the sociology of small group process to promote academically successful groupwork in public school classrooms. Their work shows us how to organize our classrooms for successful collaboration among heterogeneous groups of learners and the key to learning in groups is participation (talking and working together) (Cohen, Lotan, and Holthius, 1995).

David P.Ausubel is the author of a "coherent theory of the teaching in the school". Its reason is to solve the contradictions between the psychological theory of learning and the pedagogical practice of training. A model of training is aimed to in school which:

- d) starts from the teaching – learning activity performed in the classroom
- e) emphasizes the conditions of the conscious learning conditions (see the cognitive and motivational resources of the pupils);
- f) capitalizes the competent teachers` experience (see the didactical methods based on discovery, debate, creativity, introspection)

Ausubel solves the report between the learning theories and the training models in a pragmatism spirit. The learning theories answer to the typical requirements of the power of explanation." In order to gain "pedagogical utility, the theory should meet a more pretentious criteria: the substantial modification of the behavior of the teacher who gained it" The analyses of this report is performed within a described epistemological and methodological context which

aims to clarify the status of the education/pedagogical psychology (Ausubel; Robinson, 1981)

Making the teaching efficient in schools imposes the joining of the two dimensions or categories of variables of the a) educative medium and b) anticipate effects by objectives, within a concrete socio-pedagogical context. The pedagogical bet requires the resources of the fundamental and applicative research, needed to solve a very complex and difficult problem. Epistemologically, it implies it implies the elaboration of some "integrating theoretical concept" which allow later "the description of the empirically derived concepts between the two classes of variables"(Ausubel; Robinson, 1981:63). This is what the theory of the conscious learning in schools tries to achieve.

This article are highlighted the importance and utility of the complex instruction model on the learning actions as conscious learning process.

Conscious Learning Paradigm. The paradigm is, says Thomas Kuhn, "a coherent universe of ideas and principles accepted by a scientific community that intends to provide a comprehensive explanation, inclusive, on a scientific phenomenon" (Apud Bîrzea1998, p.51). For Borovin, the paradigm "is the general scale of observation and scientific interpretation of a phenomenon" (Apud Iucu, 2001:51). At present, in I Neacșu opinion, can be determined several major guidelines methodological paradigms of exploratory type at the level of training models: (a) focus on correlations of the qualitative and quantitative aspects specific to the two major processes: training - learning; (b) focus on one of the most important and interesting problems in the education and learning as an alternative horizontal namely the influence of training (teaching); (c) vertical focus attention on the importance of education and learning are viewed as products or as processes; (d) focus on specific descriptions of relationships between predetermined objectives, expected performance, and qualitative and quantitative variation main basic stimuli. These approaches to learning from different angles, each with advantages and limitations, are complementary rather than competing. (Neacșu, 1999:63)

Learning as a product. In general learning is defined as a change in behavior. In other words, learning is approached as an outcome - the end product of some process. It can be recognized or seen. This approach has the virtue of highlighting a crucial aspect of learning - change. Merriam and Caffarella in 1991 were asking the question *Can the change involved include the potential for change?* Questions such as this have led to qualification. Some have looked to identifying relatively permanent changes in behaviour (or potential for change) as a result of experiences. However, not all changes in behaviour resulting from experience involve learning. (Merriam and Caffarella 1991: 124). It would seem fair to expect that if we are to say that learning has taken place, experience should have been used in some way. Not surprisingly, many theorists have, thus,

been less concerned with overt behaviour but with changes in the ways in which people 'understand, or experience, or conceptualize the world around them' (Ramsden 1992: 4). The focus for them, is gaining knowledge or ability through the use of experience.

On the other hand, some years ago Säljö (1979) carried out a simple, but very useful piece of research. He identified five main categories about learning (see table 1) and we can observe that conceptions 4 and 5 in are qualitatively different from the first three. The first three concepts imply a less complex view of learning and it is something external to the learner

Table 1. The perceptions of respondent on learning (Säljö, 1979)

1.Learning as a quantitative increase in knowledge. Learning is acquiring information or 'knowing a lot'.
2.Learning as memorising. Learning is storing information that can be reproduced
3.Learning as acquiring facts, skills, and methods that can be retained and used as necessary.
4.Learning as making sense or abstracting meaning. Learning involves relating parts of the subject matter to each other and to the real world.
5.Learning as interpreting and understanding reality in a different way. Learning involves comprehending the world by reinterpreting knowledge.

(Source: Ramsden 1992: 26)

Learning as a conscious process. From Säljö research results the learning appearing as a process. In this way, learning could be thought of as 'a process by which behaviour changes as a result of experience' (Merriam and Caffarella 1991: 124). One particularly helpful way of approaching the area has been formulated by Alan Rogers (2003). Rogers sets out two contrasting approaches: task-conscious or acquisition learning and learning-conscious or formalized learning. . Acquisition learning is seen as going on all the time. It is 'concrete, immediate and confined to a specific activity; it is not concerned with general principles' (Rogers 2003: 18). . Formalized learning arises from the process of facilitating learning. It is 'educative learning' rather than the accumulation of experience and involves guided episodes of learning. 'Learning itself is the task. What formalized learning does is to make learning more conscious in order to enhance it' (Rogers 2003: 27).

The theory of the conscious learning, developed by D.P.Ausubel, contains the premises needed for performing a pedagogical model, achievable in school.

The conscious learning paradigm is conceived depending on the cognitive structure of the pupil and the nature of the material to be learned. (Ausubel, 1981:75-84).

The cognitive structure includes the assembly of the knowledge (empirical data, facts, notions, sentences, theories), acquired, clarified, and organized by the pupils.

The nature of the material includes a diversity of didactical tasks (items), which are to be acquired and integrated in the cognitive structure of the pupil through associability (that presumes to report the new items to the old ones, which are considered to be relevant). The associability, condition of conscious learning, implies substantiality (the relationship with the new knowledge does not change if a different but equivalent verbal form is used) and objectivity.

The process of conscious learning is gradual achievable during three distinctive but complementary stages: 1) the acquirement of the logical significance – implies the effort of reception the learning material, starting from its structural qualities (associativity of I grade); the acquirement of the potential significance of the learning material – implies effort of introspection of the knowledge by reporting the new items to the relevant items (associativity of II grade); 3) the acquirement of the psychological significance – implies the full introspection of knowledge at conscious learning level, cognitively sustained (the integration of the new items in the cognitive structure, through the relevant items “anchor”) and also motivationally (through the “disposition of conscious learning) – associativity of III grade.

The types of conscious learning. The types of conscious learning can be identified depending on the psychological process involved in the didactical activity organization and the cognitive level reached by the pupil. At this level which marks the content integration received by the pupil in his cognitive structure the following intervenes such as: a) learning by representation; b) learning of notions; c) learning of sentences; d) learning by discovery.

Learning by representation implies the “first major intellectual tasks of the child that consisted in the acquirement of the meanings of certain individual symbols. The words are learned concerning the evocated image referring to an object,, being, situation, etc.

The learning of the notions implies not only the acquirement of the logical meaning but also the psychological meaning of some realities expressed by words. The presentation of the notions as definitions is typical for the scholar learning. It ensures the reach of a new stage, the assimilation of the notions, and premises for passing to a superior level of conscious learning.

The learning of the sentences “consists in perceiving the meaning of the composed idea that is more than the sum of the individual words”. In this process, the learning of syntaxes is involved, respectively the rules of putting the in-

dividual words in order by relations of subordination, over-ordination and combination.

The learning through discovery is performed in the situation when “the material of learning is not presented in a final form to the one who learns.

In solving the problem situations, the requested solutions imply the creative capitalization of the existent knowledge. The relations between the known sentences and the unknown ones are combinatory. The achievable synthesis is superior to the one needed to solve the problem.

The integration of the conscious types in the structure of a model can be achieved by reporting them to the taxonomy of the cognitive objectives elaborated by B.S.Bloom. Learning through discovery presumes the applying of the knowledge understood gradually by analysis and synthesis in order to solve situations – problem which requests “the apparition of a unique product under the aspect of the previous experience of the individual.

The strategies of the conscious learning. The strategy of the learning by reception, needful for the complex training, represents the premises of the new knowledge discovery, dependent of the anchor – ideas set after a previous presentation. The aim of the reception, the understanding and the application of the new contents assume the capitalization of the cognitive and socio-affective variables.

The best correlation intervenes between the complex training and the active, independent, critical reception of the new contents projected at the level of the scholar programs that aims to mastering the anchor – ideas through special modalities as follows: structuring the didactical tasks; organizing the subject; transmitting the knowledge; implying the didactical means proper to the programmed exercise and training and also to other method based on written and practical works.

The strategy of the learning through discovery is complementary with one based on reception. The specific objectives are situated between the understanding and generalization of the concepts at level of principles and solving the problems and the wear problems. The reason of the discovery is to teach the pupil how to learn autonomously requiring the anchor ideas through all the forms of reasoning, looking for incorporated solutions in the cognitive structure valid in the same context and new situations.

The model of the complex training presumes the capitalization of the both strategies of learning. The advantages of the discovery are not achievable without the basis knowledge (anchor ideas) previously acquired and exercised through the reception.

The socio – affective variables of the learning. The socio – affective variables of the learning have an important role in constructing a model of the complex training.

The motivation of the pupil includes affective variables that have an energizing function of the activity. Later, they intervene directly together with cognitive variables. In this study, the balanced participation of the affective variables is important. Thus, the too intense affective state may embarrass rather than facilitate the learning, especially when didactical complex tasks are included.

The affective typology of the personality of the pupil reflects the variable of the early interactions between parents and children that will generate different behaviors.

The factors of group include socio-affective variable expressed by a) existent interactions in schools (teacher – pupil, pupil – scholar object, pupil – pupil) and outside the school (family, group of friends).

A special socio-affective variable acts at the level of the style of teaching (based on lecture/conversation, on approaches oriented towards the group or on the authoritarian leadership). The democratic behavior has superior pedagogical resources focused on socio-affective type variables sustaining the joint aim, constructive debates, alternative solutions, operational decisions and responsible discipline.

The efficiency of the complex instruction model implies the capitalization of the two strategies in complementary terms. The both strategies can stimulate the pupil's motivation by encouraging: the independent and critical spirit, the discovery by strict planning of its didactical intercession.

Conclusions and prospects for further development. Orientations and current trends in the learning process. We need to invest in sustained professional education and provide extensive school-based support so teachers can understand the theoretical principles of Complex Instruction and apply them effectively to make equitable classrooms a reality.

Progress towards a society more educated, determined by an expansion a reality not only quantitative but also qualitative of knowledge, with continuous multiplication science field, and the emergence of new themes, ideas and theories, which are associate growing number of restructuring and reconsideration of concepts, theories and conceptual frameworks, generated entry of education in the general current knowledge revolution.

A knowledge society requires increasing training efforts, more complex skills and higher, forcing school systems to raise training standards, but also to more effective teaching solutions. Is what we might call the development of new training systems, new paradigms to base the pedagogical thinking patterns, which in turn inspire new models of training to meet these needs and requirements.

In this period, we assist to increasingly diversified answers as solutions of the training staff that favored the transition from what was education - a unique educational thinking and organizational learning situations - from

multiple other systems or forms. Is an expression of deeper and more nuanced understanding of different ways in which students learn and can be taught, of different ways in which schools engage in individual and social knowledge construction in students, thanks to theoretical sources of stimulation and development activities of these dimensions. Therefore, due to the different nature and complexity of the issues to be solved separately, processual solutions were designed as a practical teaching models and systems, relatively distinct structure of teaching and learning (Cerghit, 2002:23).

References. 1. Ausubel, D., Robinson, A., Floyd, G., (1981), *Learning in school, An introduction in the pedagogical practice*, Didactical and Pedagogical Printing House, Bucharest. 2. Ausubel, D., Robinson A., (1981), *Teaching in schools, Introduction in pedagogical psychology*, Didactical and Pedagogical Printing House Bucharest. 3. Bloom, B. S., (1956). *Taxonomy of Educational Objectives, Handbook I: The Cognitive Domain*. New York: David McKay Co Inc. 4. Bîrzea, C., (1998), *Arta și știința educației [Art and science education]*, Editura Didactică și Pedagogică [Didactical and Pedagogical], Printing House Bucharest. 5. Cerghit, I., (2002), *Sisteme de instruire alternative și complementare. Structuri, stiluri și strategii [Alternative and complementary training systems. Structures, styles and strategies]*, Aramis Publishing House, Bucharest. 6. Cohen, E. G., Lotan, R. A., (Eds.), (1997), *Working for equity in heterogeneous classrooms: Sociological theory in practice*, New York: Teachers College Press. 7. Cohen E.G., Lotan R.A., Holthius N.C., (1995), *Talking and working Together: Conditions for learning in complex instruction*, In M. Halinan (ed.), New York. Plenum Press. 8. Cristea, S., (2003), *The Fundaments of the Sciences of Education. General Theory of Education*, Lira Printing House, Bucharest. 9. Erikson, L. H., (2002), *Concept-Based Curriculum and Instruction. Teaching Beyond the Facts*, Corwin Press, Thousand Oaks, California. 10. Gardner, H., (1993), *Multiple intelligences. The Theory in Practice. A Reader, Basic Books*, H Collins Publisher, New York. 11. Golu, P., (2001), *The psychology and development learning*, Humanitas House Printing, Bucharest. 12. Iucu, R. B., (2001), *Instruirea școlară – perspective teoretice și applicative [School training - theoretical and practical perspectives]*, Polirom, Iași. 13. Kuhn, Th., (1976), *Structura revoluțiilor științifice [The structure of scientific revolutions]*, Editura Științifică și Enciclopedică [Scientific and Encyclopedic Publishing House], Bucharest. 14. Lotan, R., (2011), *Encyclopedia of Diversity in Education*, Ed. J. Banks. 15. Malim, T., (2003), *Social Psychology*, Technical Printing House, Bucharest. 16. Merriam, S., Caffarella, (1998) *Learning in Adulthood. A comprehensive guide*, San Francisco: Jossey-Bass. 17. Neacsu, I., (1999), *Training and Learning*, Pedagogical and Didactical Publishing House, Bucharest.

18. Paun, E., Potolea, D., (2002), *Pedagogy, Theoretical Fundamentals and Aplicative Intercessions*, Polirom Publishing House, Iasi. 19. Ramsden, P. (1992) *Learning to Teach in Higher Education*, London: Routledge. 20. Rogers, A., (2003), *What is the Difference? A new critique of adult learning and teaching*, Leicester: NIACE. 21. Säljö, R., (1979), *Learning in the learner's per-*

spective. I. Some common-sense conceptions, Reports from the Institute of Education, University of Gothenburg, 22. Sapon-Shevin, M., (2004), Introduction. In E. G. Cohen, C. M. Brody & M. Sapon-Shevin (Eds.), *Teaching cooperative learning: The challenges for teacher education* (pp. 1-12). Albany: SUNY

Andrioni Felicia, Popp Lavinia Elisabeta
THE COMPLEX INSTRUCTION MODEL

The complex instruction is a combination of pedagogical strategies and promotes equal-status interactions amongst students as they engage with tasks that have high cognitive demand within a cooperative learning environment. The complex instruction model capitalizes the strategically resources of the active receptions and organized discovery of the knowledge. At the basis of this model there is the conscious learning, having an epistemological and practical reason (the improvement of the teacher and pupil's activity). The purpose of article are highlighted the importance and utility of the complex instruction model on the learning actions as conscious learning process.

Key words: instructive, conscious learning, types of learning, socio – affective variables.

Андриони Фелиция, Попп Лавиния Элизабет
КОМПЛЕКСНАЯ СИСТЕМА ОБУЧЕНИЯ

Комплексная система обучения – это сочетание педагогической стратегии, которая способствует равноправному взаимодействию участников педагогического процесса, а также решение познавательных задач. Целью статьи является раскрытие важности и продуктивности комплексной модели обучения.

Ключевые слова: сознательное обучение, формы обучения, модель обучения.

Андриони Феліція, Попп Лавінія Елізабет
КОМПЛЕКСНА СИСТЕМА НАВЧАННЯ

Комплексна система навчання - це поєднання педагогічної стратегії, яка сприяє рівноправної взаємодії учасників педагогічного процесу, а також рішення пізнавальних завдань. Метою статті є розкриття важливості і продуктивності комплексної моделі навчання.

Ключові слова: свідоме навчання, форми навчання, модель навчання.

Стаття надійшла до редакції 15.09.2013

*Ганус А.І., Іваницький В.Д., Власенко А.В.,
м. Харків, Україна*

ПРОЕКТУВАННЯ РОЗВИТКУ КОРПОРАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ ПІДПРИЄМСТВА ДЛЯ НАДАННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ

Вступ. Корпоративна культура організації – складне і багаторівневе поняття, яке за своїм змістом суттєво відрізняється від поняття загальної культури своєю комерційною спрямованістю. Вона також уявляє собою для конкретної організації певну суміш декількох, здебільше чотирьох, основних типів культури, які мають бути узгоджені (збалансовані) поміж собою. В ринковій економіці, особливо в умовах кризи, необхідно зростає роль корпоративної культури, її рівня та спрямованості в загальній стратегії розвитку і удосконалення конкурентоспроможності організацій. Однак, на жаль, ще мало організацій, що займаються формуванням та впровадженням корпоративних цінностей, проектуванням більш високого рівня корпоративної культури. Слід зауважити, що в нашому дослідженні корпоративна культура того чи іншого рівня притаманна будь-якій бізнес організації і не співпадає з поняттям корпораційної, асоціативної культури певної професійної верстви як, наприклад, медичних спеціалістів.

Актуальність і водночас складність проблеми проектування більш високого рівня корпоративної культури полягає в тому, що керівництву на фоні його прагнення до максимуму прибутковості, загалом важко але необхідно усвідомити значимість високого рівня корпоративної культури, яку все частіше називають нематеріальною основою конкурентоспроможності організації. Проектування високого рівня культури для створення конкурентоспроможної організації, що має як індивідуальність поведінки, так і загальні цінності, можливе лише в результаті послідовного формування цілісної системи поглядів, переконань та норм такої професійної поведінки, складовою якої є особиста внутрішня культура гуманістичного напрямку усього персоналу. Таким чином, проектування та наступне формування сильної корпоративної культури повинно починатися з кожного співробітника, і ця культура має бути гуманістичною за своїми принципами.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Корпоративну культуру як одну з конкурентних переваг комерційної організації досліджують у західній економічній літературі, починаючи з 1980-х років. Піонерами в цьому напрямі були відомий дослідник Р. Акоф, одержавший почесне звання «Людина Ренесансу» та його науковий керівник У. Черчмен. Істот-

ний внесок у дослідження проблем культури організацій зробили Т. Пітерс, А. Маслоу, Р. Уотермен, М. Армстронг, Г. Даулінг, К. Камерон, Е. Шейн, Ф. Котлер, Капітонов, Р. Кричевский, Б. Мільнер, та інші вітчизняні дослідники. Проте в наукових працях чітко не визначено роль розвитку корпоративної культури як основної нематеріальної конкурентної переваги, а також відсутні аналітичні методи оцінки її рівня для конкретного підприємства. Зовсім відсутня методика і саме поняття проектування рівня культури, хоч існує запропонована Р. Акофом методологія проектування ідеального (бажаного) майбутнього.

Мета дослідження та постановка проблеми. Мета статті полягає в необхідності визначення ролі корпоративної культури як стратегічної конкурентної переваги підприємства, а також проектуванні профіля бажаної корпоративної культури на прикладі конкретного підприємства. Наукова проблема полягає у відсутності на більшості підприємств розуміння значення рівня корпоративної культури, що в свою чергу впливає на конкурентоспроможність компанії.

Виклад основного матеріалу. Кожне підприємство в умовах ринку прагне захопити лідерство в конкурентній боротьбі своїми засобами. Залежно від результативності цих дій підприємство може отримати собі конкурентну перевагу, яка виступає основою забезпечення КСП підприємства, а також складовою частиною стратегічного потенціалу [3]. Підкреслимо наш принцип, згідно з яким важливою конкурентною перевагою підприємства виступає досить високий рівень його корпоративної культури.

Можно спростовано стверджувати, що корпоративна культура – це певний рівень майстерності, вміння як керівництва, так і персоналу працювати ефективно на всіх рівнях і у всіх функціональних сферах. Це буде означати, що ефективність і конкурентоспроможність підприємства суттєво залежать від рівня його культури. Отже, про те, наскільки високий рівень культури, можна судити за рівнем економічної ефективності та конкурентоспроможності підприємства, і навпаки. Низька конкурентоспроможність і незначний економічний ефект дозволяють говорити, що принаймні один з структурних елементів корпоративної культури підприємства слабкий, а якість виконання визначених йому функцій - низька. Отже, саме рівень культури підприємства і зумовлює рівень конкурентоспроможності. Тепер наведемо наше визначення.

Корпоративна культура – це базовий елемент внутрішнього середовища організації, який забезпечує оптимальну внутрішню інтеграцію та зовнішню адаптацію і виступає інтегральною характеристикою рівня її розвитку; формується в результаті міжособистісної взаємодії членів організації в процесі її еволюційного розвитку та цілеспрямованого

впливу керівництва; включає імпліцитну (переконання, цінності, принципи, соціально-психологічний клімат) та експліцитну (документально-нормативне забезпечення управління, символи, традиції, імідж, бренд) складові.

Корпоративна культура базується на основоположних етичних принципах та цінностях, які поділяються членами компанії. Ці цінності в різних корпораціях можуть бути різними і в тому числі в залежності від того, чиї інтереси лежать в основі діяльності компанії: самої компанії в цілому або окремих її членів. Але, високий рівень корпоративної культури є важливим стратегічним чинником, мобілізуючим всі структурні ланки корпорації та її окремих працівників на досягнення поставлених цілей у рамках задекларованої місії компанії.

Вирішальним чинником у становленні корпоративної культури є філософія компанії або іншими словами, принципи, яким слідє керівництво компанії. Формування таких принципів має на меті створити в очах своїх співробітників і в зовнішньому середовищі певний імідж корпорації. На імідж корпорації також впливає тип спільної діяльності – характер взаємодії працівників в рамках колективної праці, спосіб організації такої праці.

Існує кілька типів корпоративних культур. Відповідно до загальних характеристик компанії корпоративні культури класифікують, як показано на рисунку 1, на: кланові або патерналістські; адхократичні або венчурні; ієрархічні або бюрократичні; ринкові або підприємницькі.

1. Організації з клановою культурою фокусують увагу на гнучкості в ухваленні рішень усередині організації, турботі про людей, доброму почутті до споживачів. Лідери в таких організаціях – вихователі. Організація об'єднується за рахунок відданості і традицій. Високе значення надається моральному клімату та згуртованості колективу.

2. В адхократичному типу культури фокусують увагу на зовнішніх позиціях у поєднанні з високою гнучкістю і індивідуальним підходом до людей, люди готові йти на ризик. Лідери в таких організаціях – новатори.

3. Ієрархічна культура характерна для організацій, які фокусують увагу на внутрішній підтримці у поєднанні з потрібною стабільністю і контролем. У організаціях з ієрархічною культурою формалізоване і структуроване місце роботи для кожного. Лідери в таких організаціях – раціонально мислячі координатори і організатори. Організацію об'єднують формальні правила.

4. Організації з ринковою культурою акцентують увагу на зовнішніх позиціях у поєднанні з необхідною стабільністю і контролем. Головною турботою організації є виконання поставленого завдання і

досягнення мети. Лідери в таких організаціях – тверді керівники і жорсткі конкуренти. Організацію зв’язує бажання перемагати.

В залежності від орієнтації компанії на внутрішнє або зовнішнє середовище корпоративні культури поділяють на інтровертні та екстравертні.

Інтровертна корпоративна культура характеризується акцентуванням уваги на внутрішньому середовищі організації (структурі, процесах, ресурсах), на внутрішніх зв’язках і стосунках фірми (між підрозділами, працівниками).

Організації з екстравертною культурою зосереджують увагу на зовнішніх зв’язках і стосунках, активно взаємодіють із зовнішнім середовищем.

Для кількісної оцінки корпоративної культури умовного підприємства ПАТ «Стріла» перейдемо до запропонованого авторами при участі магістра Крисенко А.В. методичного підходу. З метою його ілюстрації побудуємо профілі корпоративної культури конкретного підприємства. Для цього одержимо експертну оцінку складових корпоративної культури ПАТ «Стріла».

Використаємо оціночну таблицю, яка вимагає бального заповнення по шести пунктам, кожен з яких має чотири альтернативи (А, В, С та D), між якими будемо розподіляти 100 балів. Першим кроком при заповненні оціночної таблиці є оцінка існуючого стану корпоративної культури підприємства, а саме заповнення стовпця «Поточний стан» таблиці 1. Другим кроком при заповненні оціночної таблиці є оцінка бажаного стану корпоративної культури ПАТ «Стріла», виходячи з бачення корпоративної культури підприємства через п’ять років. Заповнення стовпця «Бажаний стан» ґрунтуватиметься на виявлених при якісній оцінці «проблемних зонах» корпоративної культури підприємства. Заповнення оціночної таблиці ґрунтується на зібраній та узагальненій експертній оцінці корпоративної культури працівниками управлінського апарату ПАТ «Стріла».

Таблиця 1 – Узагальнена бальна оцінка корпоративної культури ПАТ «Стріла»

1. Найважливіші характеристики ПАТ «Стріла»		Поточний стан	Бажаний стан
А	Підприємство подібне до великої сім’ї. Працівники мають багато спільного.	20	20
В	Підприємство дуже динамічне і пройняте духом підприємництва. Працівники готові жертвувати собою і йти на ризик.	5	10
С	Підприємство орієнтоване на результат. Головна турбота – досягти виконання завдання.	15	50

	Працівники орієнтовані на суперництво і досягнення мети.		
D	Підприємство жорстко структуроване і строго контролюється. Дії працівників, як правило, визначаються формальними процедурами.	60	20
УСЬОГО (балів):		100	100
2. Загальний стиль лідерства на ПАТ «Стріла»		Поточний стан	Бажаний стан
A	Загальний стиль лідерства на підприємстві являє собою приклад моніторингу, прагнення допомоги і навчити.	20	20
B	Загальний стиль лідерства служить прикладом підприємництва, новаторства і схильності до ризику.	10	10
C	Загальний стиль лідерства служить прикладом діловитості, агресивності, орієнтації на результати.	20	45
D	Загальний стиль лідерства являє собою приклад координації, чіткої організації або плавного ведення справ в руслі рентабельності.	50	25
УСЬОГО (балів):		100	100
3. Стиль менеджменту на ПАТ «Стріла» (управління найманими працівниками)		Поточний стан	Бажаний стан
A	Стиль менеджменту на підприємстві характеризується заохоченням бригадної роботи, однастайності і участі в ухваленні рішень.	25	25
B	Стиль менеджменту на підприємстві характеризується заохоченням індивідуального ризику працівників, новаторства, свободи і самотності.	5	10
C	Стиль менеджменту на підприємстві характеризується високою вимогливістю, жорстким прагненням до конкурентоспроможності і заохоченням досягнень.	20	40
D	Стиль менеджменту на підприємстві характеризується гарантією зайнятості, вимогою підпорядкування, передбаченості і стабільності в стосунках колективу.	50	25
УСЬОГО (балів):		100	100
4. Поєднуюча сутність ПАТ «Стріла»		Поточний стан	Бажаний стан
A	Підприємство зв'язує воедино відданість справі і взаємна довіра. Обов'язковість цінується дуже	30	30

	високо.		
В	Підприємство зв'язує прихильність новаторству і вдосконаленню. Акцентується необхідність бути на передових рубежах.	10	25
С	Підприємство зв'язує акцент на досягненні мети і виконанні завдання. Загальноприйняті теми – агресивність і перемога.	20	30
Д	Підприємство зв'язує формальні правила і офіційна політика. Важлива підтримка плавного ходу діяльності підприємства.	40	15
УСЬОГО (балів):		100	100
5. Стратегічні цілі ПАТ «Стріла»		Поточний	Бажаний
А	Підприємство фокусує увагу на гуманному розвитку. Наполегливо підтримується висока довіра, відвертість і співучасть.	10	10
В	Підприємство акцентує увагу на отриманні нових ресурсів і вирішенні нових проблем. Цінуються апробація нового і дослідження можливостей підприємства.	10	25
С	Підприємство акцентує увагу на конкурентних діях і досягненнях. Домінує цільове напруження сил і прагнення до перемоги на ринку.	30	40
Д	Підприємство акцентує увагу на незмінності і стабільності. Найважливіше рентабельність, контроль і плавність всіх операцій.	50	25
УСЬОГО (балів):		100	100
6. Критерії успіху на ПАТ «Стріла»		Поточний	Бажаний
А	Підприємство визначає успіх на базі розвитку людських ресурсів, бригадної роботи, захопленості найманих працівників справою і турботою про людей.	25	25
В	Підприємство визначає успіх через володіння новітньою продукцією. Це виробничий лідер і новатор на ринку.	5	15
С	Підприємство визначає успіх на базі перемоги на ринку і випередженні конкурентів. Ключ успіху – конкурентне лідерство на ринку.	20	40
Д	Підприємство визначає успіх на базі рентабельності, надійного постачання, гладких планів-графіків і низьких виробничих витратах.	50	20
УСЬОГО (балів):		100	100

Бальні оцінки, отримані в таблиці 1, дають нам загальну тенденцію щодо домінування певного типу корпоративної культури на ПАТ «Стріла». Після бального заповнення таблиці 1 перейдемо до статистичної обробки отриманих даних – заповнимо матрицю, представлену в таблиці 2.

Таблиця 2 – Матриця результатів бальної оцінки корпоративної культури

Відповіді за стовпцем «Поточний стан»					Відповіді за стовпцем «Бажаний стан»				
№ запитання	Альтернатива				№ запитання	Альтернатива			
	A	B	C	D		A	B	C	D
1	20	5	15	60	1	20	10	50	20
2	20	10	20	50	2	20	10	45	25
3	25	5	20	50	3	25	10	40	25
4	30	10	20	40	4	30	25	30	15
5	10	10	30	50	5	10	25	40	25
6	25	5	20	50	6	25	15	40	20

Для аналізу отриманих даних та побудови профілів корпоративної культури необхідно заповнити бланк, запропонований в таблиці 3.

Таблиця 3. – Бланк для статистичної обробки бальної оцінки

Відповіді за стовпцем «Поточний стан»			Відповіді за стовпцем «Бажаний стан»		
Альтернатива	Сума балів	Середній бал (Сума балів:6)	Альтернатива	Сума балів	Середній бал (Сума балів:6)
A	130	22	A	130	22
B	45	8	B	95	15
C	125	21	C	245	41
D	300	50	D	130	22
УСЬОГО:	600	100	УСЬОГО:	600	100

Аналізуючи результати таблиці 3., одержимо такі висновки:

- поточний стан корпоративної культури ПАТ «Стріла» характеризується домінуванням альтернативи D=50 балів, альтернатива A отримала 22 бали, альтернатива C=21 бал, а найменше альтернатива B=8 балів.
- бажаний стан корпоративної культури ПАТ «Стріла» характеризується домінуванням альтернативи C=41 бал, альтернатива A отримала 22 бали, альтернатива D=22 бали, найменше – альтернатива B=15 балів.

Відтак, корпоративна культура ПАТ «Стріла» характеризується яскраво вираженим домінуванням ієрархічного типу культури. ПАТ «Стріла» можемо характеризувати як формалізовані і структуровані місця роботи, а роботою найманого персоналу управляють за допомогою формалізованих процедур. Керівники та лідери пишаються тим, що вони раціонально мислячі координатори і організатори. Критично важлива підтримка плавного ходу діяльності підприємства, постійність роботи з постачальниками.

Але окрім ієрархічного типу, корпоративна культура ПАТ «Стріла» характеризується середнім рівнем вираженості кланового та ринкового типу культури, найслабіше виражений адхократичний тип корпоративної культури. Тобто, корпоративна культура ПАТ «Стріла» є неоднорідною та незбалансованою, оскільки всі чотири типи корпоративної культури мають різну силу прояву. Корпоративній культурі ПАТ «Стріла» необхідна сумісність з вимогами зовнішнього середовища, в якому доводиться існувати.

Перейдемо до побудови профілю бажаної корпоративної культури ПАТ «Стріла» за оцінками стовпця «Бажаний стан» таблиці 1. Середні оцінки для кожної альтернативи (A=22, B=15, C=41 і D=22) стовпця «Бажаний стан» таблиці 1 наносимо на діаграму, таким чином отримуємо профіль бажаної корпоративної культури ПАТ «Стріла». Як бачимо, бажана корпоративна культура ПАТ «Стріла» характеризується певним домінуванням ринкового типу корпоративної культури. Другою за домінантністю має залишитись клановий тип корпоративної культури, його бальна оцінка не змінилась. Отже, керівництво підприємства має продовжувати фокусувати увагу на збереженні цінностей колективного духу, здорового психологічного клімату та розвитку особистості кожного працівника. Тобто, бажана корпоративна культура ПАТ «Стріла» має акцентуватися на кожному з чотирьох типів культури, при цьому найсильнішою має стати саме ринковий тип корпоративної культури.

Нанесемо нинішній та бажаний профілі корпоративної культури ПАТ «Стріла» на загальну діаграму (рисунок 2). Зображення обох профілів корпоративної культури на одній діаграмі дозволяє порівняти, в якій мірі нинішня культура відповідає бажаній, а також дає можливість визначити, в чому саме її потрібно змінити для досягнення відповідності. Хоча більша частина площі профілю нинішньої корпоративної культури співпадає з профілем бажаної, аналіз рисунку 2 свідчить про суттєву відмінність між профілями. Профіль бажаної корпоративної культури суттєво змістився відносно профілю нинішньої культури підприємства. За рахунок суттєвого зменшення площі ієрархічного типу культури (в нижньому лівому квадраті), відбулося збільшення площі ринкового типу культури (в нижньому правому квадраті) та збільшення площі адхократичного типу культури (в верхньому правому квадранті), площа кланового типу культури не змінилась. Для кількісного зіставлення профілів корпоративної культури

ПАТ «Стріла» розрахуємо відхилення оцінок альтернатив бажаної та нинішньої культури. Таблиця 4 – Відхилення оцінок профілю бажаної корпоративної культури

Профіль нинішньої корпоративної культури ПАТ «Стріла»		Профіль бажаної корпоративної культури ПАТ «Стріла»		Відхилення середніх оцінок Δ (ст.4-ст.2)
Альтернатива	Середня оцінка альтернативи	Альтернатива	Середня оцінка альтернативи	
A	22	A	22	0
B	8	B	15	+ 7
C	21	C	41	+ 20
D	50	D	22	- 28

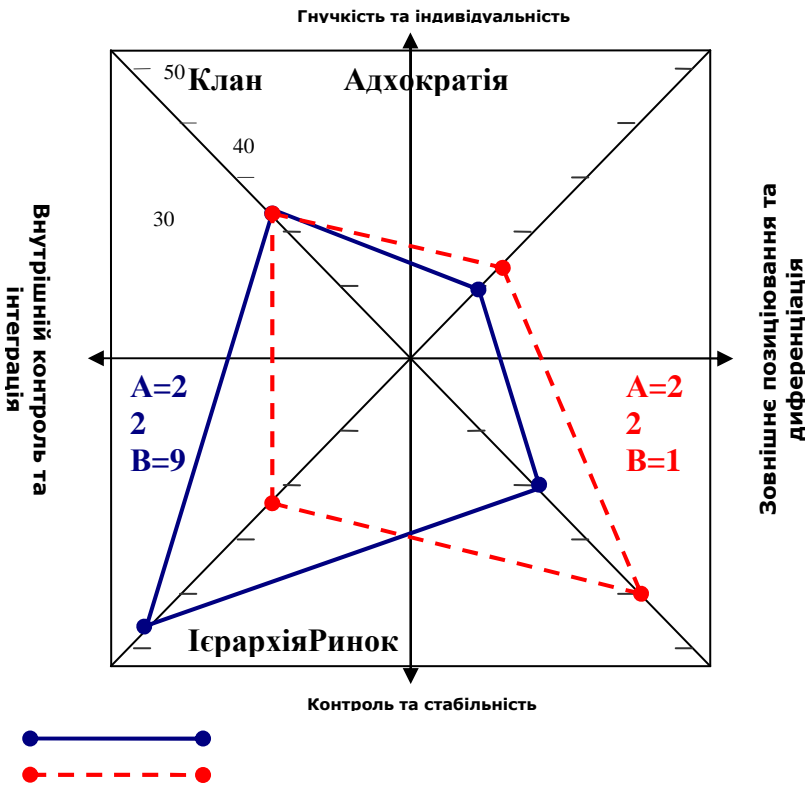

Рисунок 2 – Зіставлення профілів нинішньої та бажаної корпоративної культури ПАТ «Стріла»

За результатами розрахунків таблиці 4 бачимо, що за рахунок зменшення оцінки ієрархічного типу культури на 28 балів відбулося збільшення оцінки адхократичного типу культури на 7 балів та ринкового типу культури на 20 балів, оцінка кланового типу корпоративної культури в бажаному профілі залишилася без змін. Відбулася зміна домінантного типу корпоративної культури ПАТ «Стріла» – від ієрархічного типу (50 балів) в профілі нинішньої культури до ринкового типу (41 бал) в профілі бажаної корпоративної культури підприємства. Порівнюємо особливості домінантних типів корпоративної культури в нинішньому та бажаному профілі культури ПАТ «Стріла» .

Таблиця 5 – Порівняльний аналіз нинішнього та бажаного профілів

Профіль нинішньої корпоративної культури ПАТ «Стріла»	Профіль бажаної корпоративної культури ПАТ «Стріла»
1. Домінантний тип корпоративної культури та його особливості	
<p>Ієрархічний тип корпоративної культури</p> <ul style="list-style-type: none"> - формалізоване і структуроване місце роботи, роботою найманого персоналу управляють формалізовані процедури; - керівники та лідери – раціонально мислячі координатори і організатори; - підприємство об'єднують формальні правила і офіційна політика; - успіх визначається в термінах надійності постачань, плавних календарних графіках і низьких витратах; - управління найнятими робітниками полягає в забезпеченні гарантії зайнятості і забезпечення довгострокової передбаченості; - довгострокові плани підприємства полягають в забезпеченні стабільності і показників плавного ходу рентабельного виконання операцій. 	<p>Ринковий тип корпоративної культури</p> <ul style="list-style-type: none"> - підприємство орієнтується на результати, головною турботою має бути виконання поставленого завдання; - лідери і керівники підприємства – тверді керівники і суворі конкуренти, непохитні і вимогливі; - підприємство об'єднує воедино акцент на прагненні перемагати; - успіх визначається в термінах проникнення на ринки і збільшення ринкової частки, важливе конкурентне ціноутворення і лідерство на ринку; - працівники мають бути цілеспрямованими та змагатися між собою; - фокус перспективної стратегії має бути налаштований на конкурентні дії, вирішення поставлених завдань

2. Сила типів корпоративної культури в профілі	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Ієрархічний тип – 50 балів; 2. Клановий тип – 22 бали; 3. Ринковий тип – 21 бал; 4. Адхократичний тип – 8 балів. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ринковий тип – 41 бал; 2. Клановий тип – 22 бали; 3. Ієрархічний тип – 22 бали; 4. Адхократичний тип – 15 балів.
3. Однорідність корпоративної культури	
Нинішня корпоративна культура є дещо неоднорідною та незбалансованою, оскільки всі чотири типи корпоративної культури мають різну силу прояву.	Бажана корпоративна культура характеризується однорідністю та збалансованістю, оскільки акцентується увага на кожному з чотирьох типів культури.
4. Узгодженість корпоративної культури	
Корпоративна культура є узгодженою, оскільки стратегія, стиль лідерства, система винагород, критерії успіху, домінантні характеристики підприємства і підходи до управління найнятими робітниками мають тенденцію робити акцент на одному і тому ж наборі культурних цінностей.	
5. Критерії ефективності, на яких фокусується увага згідно домінантного типу корпоративної культури	
<ul style="list-style-type: none"> - внутрішній контроль та інтеграція; - контроль та стабільність; - рентабельність; - своєчасність; - гладке функціонування. 	<ul style="list-style-type: none"> - зовнішнє позиціонування та диференціація; - контроль та стабільність; - ринкова частка; - досягнення цілей.
6. Конкуруючі цінності загального менеджменту якості (TQM)	
<ul style="list-style-type: none"> - виявляти та виміряти помилки; - контролювати процеси; - систематично вирішувати проблеми; - застосовувати інструменти якості. 	<ul style="list-style-type: none"> - виміряти переваги споживачів; - підвищувати продуктивність; - здійснювати творче партнерство; - підвищувати конкурентоспроможність; - залучати споживачів та постачальників.

Отже, в результаті зіставлення профілю нинішньої та бажаної корпоративної культури ПАТ «Стріла» були виявлені суттєві відмінності між даними профілями. В ході аналізу були виявлені наступні завдання,

вирішення яких сприятиме переорієнтації від існуючої ієрархічної до бажаної ринкової корпоративної культури:

- необхідність зміни акцентів в діяльності підприємства з внутрішнього фокусу та інтеграції до зовнішнього фокусу та диференціації у поєднанні з необхідним рівнем стабільності та контролю;
- необхідність перегляду вищим керівництвом формальних правил та процедур – якісної та кількісної їх зміни, вдосконаленні організаційної структури підприємства та зменшення її «забюрократизованості»;
- необхідність орієнтації керівництва підприємства на досягнення результатів, виконання поставлених завдань, конкурентне ціноутворення та лідерство на ринку;
- керівництво підприємства має продовжувати фокусувати увагу на збереженні цінностей колективного духу, здорового психологічного клімату та розвитку особистості кожного працівника;
- необхідність заохочення вищим керівництвом інноваційності, новаторства, особистої ініціативи та свободи працівників підприємства, а також спрямування колективу на динамічний, новий, інноваційний напрямок роботи.

В результаті аналізу профілів корпоративної культури ПАТ «Стріла», було отримано певну величину невідповідності між профілями нинішньої і бажаної культури, що в свою чергу дає чітке уявлення, на яких питаннях слід зосередити увагу. Ці питання висвітлені у вигляді таблиці 6.

Таблиця 6 – Необхідні напрямки зміни корпоративної культури

Кланова культура	Адхократична культура
☐ підвищити; ☐ знизити; ☒ залишити на існуючому рівні.	☒ підвищити; ☐ знизити; ☐ залишити на існуючому рівні.
<u>Передбачає...</u> <ul style="list-style-type: none"> - створення кращого морального клімату; - збереження цінностей колективного духу; - демонстрація керівництвом турботи про працівників; - більш відчутне визнання заслуг найманих працівників; - розвиток особистості 	<u>Передбачає...</u> <ul style="list-style-type: none"> - повернення підприємству динамізму; - створення умов, в яких безпечно йти на ризик; - заохочення творчих альтернатив; - формування гнучкості та пристосовності; - перевірку нових ідей; - перехід підприємства в ранг

<p>кожного працівника;</p> <ul style="list-style-type: none"> - необхідність зустрічі керівництва з найманими працівниками; - заохочення бригадної роботи, участі, залученості та особистої ініціативи працівників; - створення високого рівня довіри; - заохочення самоуправління; - більше спілкування на паралельних рівнях управління. 	<p>новаторства;</p> <ul style="list-style-type: none"> - спрямування колективу на динамічний, новий, інноваційний напрямок роботи; - заохочення новаторства, креативності та інноваційності серед працівників; - терпиме відношення до помилок, здійснюваних вперше; - більш уважне вислуховування споживачів, вивчення їх потреб.
<p>Ієрархічна культура</p>	<p>Ринкова культура</p>
<p>☐ підвищити; ☒ знизити; ☐ залишити на існуючому рівні.</p>	<p>☒ підвищити; ☐ знизити; ☐ залишити на існуючому рівні.</p>
<p><u>Передбачає...</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - вдосконаленні організаційної структури в бік зменшення її «забюрократизованості»; - усунення некорисних формальних правил та процедур, якісна та кількісна їх зміна; - затвердження чіткої нормативної бази з корпоративної культури: Кодексу корпоративної культури, Кодексу ділової поведінки співробітників, Кодексу взаємин з клієнтами та діловими партнерами; - усунення незв'язаної з необхідністю звітності; - зменшення контрольних 	<p><u>Передбачає...</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - орієнтацію керівництва на досягнення результатів та виконання поставлених завдань; - орієнтацію на конкурентне ціноутворення та лідерство на ринку; - налаштування зовнішнього фокусу уваги та диференціації, у поєднанні з необхідним рівнем стабільності та контролю; - налаштування фокусу перспективної стратегії на конкурентні дії, вирішення поставлених завдань і досягнення вимірних цілей; - підтримку прагнення перемагати; - фокусування уваги на

<p>пунктів та бюрократичної тяганини;</p> <ul style="list-style-type: none"> - усунення бюрократичної бумажної роботи; - послаблення мікроменеджменту; - усунення незв'язаних з необхідністю обмежень; - більше децентралізованих рішень. 	<p>ключових цілях;</p> <ul style="list-style-type: none"> - розроблення системи ефективної мотивації працівників; - заохочення цілеспрямованості працівників.
---	---

Висновки. Корпоративну культуру комерційних організацій, зокрема підприємств, в сучасному менеджменті розподіляють на чотири типи, які можуть взаємодіяти і створювати конкретну сумішну корпоративну культуру. Доведено, що кожен з типів взаємодіючих корпоративних культур по-різному впливає на розвиток корпоративної культури та на конкурентоспроможність підприємства в цілому. Тому можливий вибір найбільш здатного для конкретних умов типу культури за допомогою опитування та експертних процедур асесменту.

На жаль, проблеми проектування та формування корпоративної культури вітчизняних підприємств, особливо у молодих компаніях, часто не вирішуються, а спрощуються і тим самим зводяться до впровадження іміджевих та розважальних програм, тоді як потенціал корпоративної культури може бути розкритий тільки за умови її стратегічного соціального напрямку.

Слід підкреслити, що у забезпеченні унікального конкурентоспроможного стану підприємства, потрібного в умовах євроінтеграції України, особливо важливу роль відіграє корпоративна культура комерційних підприємств, яка відноситься до рідкісних і найбільш складних нематеріальних стратегічних ресурсів, які майже неможливо скопіювати.

Список літератури: 1. *Р. Акофф*. Планирование будущего корпораций, М., «Мир», 1985, с. 320. 2. *Акофф Р.Л.* Идеализированное проектирование. Создание будущего организации. /Р. Акофф; – Днепропетровск: Баланс Бизнес Букс, 2007. – 265 с. 3. *Крисенко А. В, Іваницький В.Д.*, Корпоративна культура як основна конкурентна перевага підприємства. .Харків, Вісник НТУ «ХП», №24, 2013, – 178 с. 4. *Портер М.*, Конкурентная стратегия: Методика анализа отраслей и конкурентов / М. Портер; пер. с англ. – М.: Альбина Бизнес Бук, 2006.– 454 с. 5. *Кныш М. И.*, Конкурентные стратегии: Учеб. пособ. / М. И. Кныш. – СПб., 2000. – 284 с. 6. *Ганус А.И., Іваницький В. Д.*, Уровень корпоративной культуры как основное кон-

курентное преимущество предприятия. //Культура народов Причерноморья, Научный журнал . – 2013. – № 256.-с. 220-225.

Bibliography (transliterated): 1. R. Akoff. Planirovanie budushhego korporacij, M., «Mir», 1985, s. 320. 2. Akoff R.L. Idealizirovannoe proektirovanie. Sozdanie budushhego organizacii. /R. Akoff; – Dnepropetrovsk: Balans Biznes Buks, 2007. – 265 s. 3. Krisenko A. V, Ivanic'kij V.D., Korporativna kul'tura jak osnovna konkurentna perevaga pidpriemstva. .Harkiv, Visnik NTU «HPI», №24, 2013, – 178 s. 4. Porter M., Konkurentnaja strategija: Metodika analiza otraslej i konkurentok / M. Porter; per. s angl.. – M.: Al'bina Biznes Buk, 2006.– 454 s. 5. Knysh M. I., Konkurentnye strategii: Ucheb. posob. / M. I. Knysh. – SPb., 2000. – 284 s. 6. Ganus A.I., Ivanickij V. D., Uroven' korporativnoj kul'tury kak osnovnoe konkurentnoe preimushhestvo predprijatija. //Kul'tura narodov Prichernomor'ja, Nauchnyj zhurnal . – 2013. – № 256.-s. 220-225.

А.І. Ганус, В.Д. Іваницький, А.В. Власенко

ПРОЕКТИРОВАНИЕ РАЗВИТИЯ КОРПОРАТИВНОЙ КУЛЬТУРЫ ПРЕДПРИЯТИЯ ДЛЯ ОБЕСПЕЧЕНИЯ КОНКУРЕНТНОГО

В статье обоснована роль корпоративной культуры в обеспечении конкурентоспособности предприятия. Раскрыта сущность четырех типов корпоративной культуры предприятия. Выявлены основные типы корпоративных культур на конкретном предприятии и оценено их влияние на имидж и конкурентоспособность предприятия.

Ключевые слова: корпоративная культура, типология, корпоративные ценности, конкурентоспособность, персонал, экспертное оценивание.конкурентные преимущества, имидж.

A.I. Ganus, V.D. Ivanitskiy, A.V. Vlasenko

CORPORATE CULTURE AS A KEY COMPETITIVE ADVANTAGE OF THE COMPANY

The role of corporate culture in competitiveness of the enterprise is based in the article. The essence of the influence of corporate culture on the company's competitiveness. The basic types of interaction of corporate culture in the company and its impact on the image and competitiveness.

Keywords: corporate culture, corporate values, competitiveness, staff, competitive advantages, image.

А.І. Ганус, В.Д. Іваницький, А.В. Власенко

ПРОЕКТУВАННЯ РОЗВИТКУ КОРПОРАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ ПІДПРИЄМСТВА ДЛЯ НАДАННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ

В статті обґрунтовано роль корпоративної культури у підвищенні конкурентоспроможності підприємства. Розкрито сутність чотирьох типів корпоративної культури підприємства. Виявлені основні типи корпоративних культур на конкретному підприємстві та оцінено їх вплив на імідж та конкурентоспроможність підприємства.

Ключові слова: корпоративна культура, типологія, корпоративні цінності, конкурентоспроможність, персонал, експертне оцінювання, підприємство, імідж.

Стаття надійшла до редакції 01.11.2013

УДК 519.87; 159.955

*А.Н. Дубовец, І.І. Литвиненко,
М.А. Подустов, Ю.Ю. Хомяков
г. Харків, Україна*

МАТЕМАТИЧЕСКОЕ МОДЕЛИРОВАНИЕ – ЭФФЕКТИВНОЕ СРЕДСТВО ФОРМИРОВАНИЯ У СТУДЕНТОВ ВООБРАЖЕНИЯ И ТВОРЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ

В процессе решения изобретательских задач необходимо опираться на прошлый и настоящий опыт, чтобы добыть новые знания в границах решаемой проблемы, создать объект, обладающий новизной и практической (социальной) полезностью. Сложность этого процесса, представленного сначала идеей, а затем гипотезой, заключается в том, что полученный результат необходимо проверить посредством проведения эксперимента. К сожалению достаточно часто достоверность полученного результата не подтверждается, что приводит к необходимости повторного решения задачи с последующей экспериментальной проверкой полученного результата.

В связи с этим в процессе формирования у студентов творческого мышления и умений решать творческие задачи возникает два вопроса. Во-первых, как организовать учебный процесс, чтобы при решении творческих задач представляемая информация была максимально понятной для студентов и являлась базой для получения объективно новых знаний. Во-вторых, какими методами и средствами необходимо пользоваться, чтобы полученное решение творческой задачи не вызывало сомнений в правильности результата, его новизне и практической (социальной) полезности.

Анализ различных вариантов представления студентам исходной информации, необходимо одновременно и для решения творческих задач, и для подтверждения наличия у полученных результатов новизны и практической полезности, показал, что для этого целесообразно использовать математическое моделирование, так как оно:

- Объективно описывает, используя законы и закономерности, изученные студентами ранее, различные объекты и технологии;

- Понятно объясняет преобразования указанных законов и результаты, полученные в процессе преобразования, которые воспринимаются как объективные, так как они выведены из формул, справедливость которых не вызывает сомнения;

- Является модельным экспериментом и, если данный эксперимент выполнен правильно, то полученный результат автоматически становится достоверным.

Рационально формировать у студентов умения решать творческие задачи на примерах объектов, которые изучали ранее и конструкции которых в общем виде им знакомы. В этом случае затрачивается минимальное время на вводную часть учебного занятия (лекции) и основное время используется на решение вопроса об устранении у конкретного объекта общеизвестных недостатков, наличие у студентов не вызывает сомнения.

При формировании у студентов творческого воображения необходимо опираться на специально созданную для этой цели дисциплину «Методы решения творческих задач». Такую дисциплину должен читать преподаватель кафедры, досконально знающий учебный предмет, объекты которого широко используются при изучении других специальных предметов.

Таким учебным предметом на любой кафедре, решающей вопросы автоматизации технологических процессов, является «Технологические измерения и приборы отрасли», объектами которого являются различные средства измерения (и принцип их действия), широко используемые в системах автоматического управления. Следует отметить, что большинство студентов достаточно хорошо усваивают данный предмет, кроме того, его объекты – различные средства измерения достаточно часто используются при изучении последующих дисциплин специальной кафедры, вследствие чего ранее полученные знания непрерывно повторяются и закрепляются.

Формирование у студентов творческого воображения должно начинаться с постановки цели занятия – решения конкретной творческой задачи. Студентам на первой лекции необходимо объяснить, что решаемая творческая задача является актуальной, только в том случае если ее решения существенно повлияет на эффективность функционирования объекта.

Например, целью лекции может являться установление зависимости результатов показаний радиоизотопного плотномера от износа стенок трубопровода. Вследствие этого первым вопросом, который необходимо решить, является вопрос о зависимости (или независимости) результатов измерения от изменения во времени износа стенок трубопровода.

В качестве исходной информации студентам предлагается известная им упрощенная формула, на основе которой осуществляется функционирование радиоизотопного плотномера

$$j_x = j_0 \exp(-\mu \rho l) \text{ при } j_x < j_0 \quad (1)$$

где J_x – интенсивность излучения после прохождения через слой вещества; J_0 – интенсивность γ – излучения в вакууме (в воздухе); μ – массовый коэффициент поглощения вещества; ρ – плотность вещества; l – толщина слоя вещества.

Учитывая, что γ – излучение проходит через стенки трубопровода (дважды) и через жидкую среду, студенты преобразуют формулу к (1) к виду:

$$j_x = j_0 \exp[-(\mu_T \rho_T 2l_T + \mu_{Ж} \rho_{Ж} l_{Ж})] \quad (2)$$

где μ_T , $\mu_{Ж}$ – массовый коэффициент поглощения соответственно материала трубопровода и жидкой среды, движущейся в трубопроводе:

ρ_T , $\rho_{Ж}$ – плотность соответственно материала трубопровода и жидкой среды;

l_T , $l_{Ж}$ – толщина, соответственно, стенки трубопровода и слоя жидкой среды, через которые проходит γ – излучение.

Из формулы (2) следует, что J_x действительно зависит от толщины стенок трубопровода, но использовать данную формулу в качестве модели для количественной оценки зависимости достаточно сложно, так как J_x косвенно характеризует указанную зависимость. Очевидно, что необходимо разработать простую, но эффективную математическую модель, которая отражает прямую зависимость результата измерения от толщины стенки трубопровода и позволяет количественно оценить возникающую при этом погрешность измерения.

На первых этапах построения математических моделей преподаватель должен убедить студентов, что значительную роль в данном процессе играет воображение (и фантазия), но обязательно опирающиеся на конкретные постулаты, выраженный, например, формулой, в которую входят моделируемые величины. В качестве такого постулата может быть использована, например, формула плотности жидкой среды, состоящей из двух компонентов:

$$\rho_{\Sigma} = n \rho_1 + (1 - n) \rho_2 \quad (3)$$

где ρ_{Σ} – плотность среды, состоящей из двух компонентов; n – содержание в среде первого компонента с плотностью ρ_1 ; $(1-n)$ – содержание в среде второго компонента с плотностью ρ_2 .

Перед решением творческой задачи преподаватель должен убедить студентов, что формула – модель является самой объективной информацией для ее решения и позволяет не только доказать возможность реализации идеи, но и указывает средства, при помощи которых возможно решение задачи. Поэтому преподаватель должен заблаговременно подготовить наводящие вопросы с эвристическим уклоном, использование которых в дискуссионном режиме, должно помочь студентам определить вид (содержание) модели.

В конечном итоге студенты предлагают модель вида:

$$\rho_M = n_T \rho_T + (1 - n_T) \rho_{Ж} \quad (4)$$

где ρ_M - плотность моделируемой среды; n_T - часть толщины слоя моделируемой среды, занимаемая стенка трубопровода; $(1 - n_T)$ - часть толщины слоя моделируемой среды, занимаемая контролируемой жидкой средой, протекающей в трубопроводе.

Одобрив полученную модель, преподаватель ставит задачу студентам получить на ее основе, формулу погрешности (если она существует), возникающей при уменьшении толщины стенки трубопровода.

Студенты самостоятельно разрабатывают новую формулу в виде разности плотностей моделируемой среды до износа и после износа стенок трубопровода:

$$\Delta \rho_M = \rho_M^H - \rho_M^K \quad (5)$$

где ρ_M^H - начальная (до износа трубопровода) плотность моделируемой среды; ρ_M^K - конечное (после износа трубопровода) плотность моделируемой среды;

и одновременно (по собственной инициативе, поддержанной преподавателем) формулу, по которой можно определить плотность контролируемой среды в трубопроводе при наличии информации о степени износа трубопровода:

$$\rho_{ж} = \left[\rho_M^K - (n_T - \Delta n_T) \rho_{ж} \right] / \left[1 - (n_T - \Delta n_T) \right]$$

На основе полученных формул – моделей студенты сделали выводы.

Погрешность измерения, возникающая в результате износа стенок трубопровода;

1) равняется нулю, если плотность материала трубопровода и плотность контролируемой среды имеют равные значения;

2) тем меньше (при прочих равных условиях), чем меньше разность плотностей материала трубопровода и контролируемой среды;

3) тем меньше (при прочих равных условиях), чем большее отношение толщины слоя контролируемой среды к толщине стенок трубопровода $\varepsilon = (1 - n_T) / n_T$.

При этом следует отметить, что указанные выводы отсутствуют в учебной и специальной литературе и являются творческим коллективным продуктом студентов.

Необходимо обращать особое внимание на количественное представление моделируемого результата, которое, не только подтверждает эффективность разработанной модели, но и оказывает на сознание студентов (по мнению самих студентов) максимальное воздействие с позиций осознания и оценки полученного результата.

Используя формулы (6) и (7) студенты рассчитали (для трубопровода с внутренним диаметром 100 мм и толщиной стенки 10мм), что при износе стенки трубопровода на 5мм (если материал стенки трубопровода имеет плотность $\rho_T = 7000 \text{ кг/м}^3$, а плотность контролируемой среды $\rho_{ж} = 2000 \text{ кг/м}^3$), погрешность измерения составляет порядка 14,7%.

После вывода формул – моделей (1) – (7) большинство студентов убеждаются, что они действительно являются эффективными и информационными элементами, которые позволяет осуществлять необходимые для решения творческой задачи преобразования, и демонстрационными (наглядными) пособиями, которые непрерывно представляют исходную и преобразованную информацию, позволяют ее анализировать, сопоставлять в процессе поиска необходимой для творческой задачи модели.

Формулы – модели дают возможность приступить к решению задач (первоначально на уровне идей), обеспечивающий возможность устранения зависимости результатов радиоизотопных плотномеров от изменения во времени толщины стенки трубопровода в зоне установки излучателя и приемника.

Перед постановкой указанных задач преподаватель должен сделать краткое сообщение, суть которого заключается в следующем:

1) имеющиеся формулы – модели являются достаточной информацией для решения задач по устранению зависимости результатов измерения радиоизотопных плотномеров от износа стенок трубопровода;

2) для решения задачи необходимо сформулировать идею, реализация которой позволяет (по мнению автора – студента) решить поставленную задачу;

3) в процессе решения задачи студент должен, опираясь на формулы – модели, активно воображать и фантазировать, считая, что для реализации его идей имеются необходимые методы и средства (даже в том случае, когда студент с ними не знаком), т.е. фантастичность идеи не должна исключать ее общего списка возможных решений задачи

Принимая во внимание выше сказанное, студенты (индивидуально и коллективно) сформулировали следующие идеи (скорректированные преподавателем без изменения их сути) по устранению зависимости результатов измерения радиоизотопного плотмера от изменения во времени толщины стенок трубопровода.

1) Выполнить стенки трубопровода из материала, который не поддается абразивным и агрессивным воздействиям контролируемых жидких сред;

2) Разработать измерительную схему, которая реагирует только на плотность контролируемой среды в трубопроводе (не реагирует на толщину стенки трубопровода);

3) На основе статистических данных об изменении толщины стенки трубопровода во времени вводить корректирующие поправки в результаты измерения плотности контролируемой среды;

4) Непрерывно измерять толщину стенки трубопровода и вводить поправки в показания радиоизотопного плотмера;

5) Периодически (например, один раз в сутки) брать пробы контролируемой среды из трубопровода, определять значения действительной плотности контролируемой среды и подстраивать измерительную схему плотмера.

Все предлагаемые идеи студенты (что следует отметить как положительный факт) обосновали, используя соответствующие формулы – модели. В процессе коллективного обсуждения (преподаватель – студенты) был сделан вывод, что все идеи с позиций теоретического подхода могут быть реализованы. С позиций практического подхода, когда должны приниматься во внимание стоимость плотмера, эффективность его функционирования, погрешность измерения и т.д., необходимо искать конструктив-

ные решения идей, позволяющие обеспечить возможность изготовления плотномера и практического его использования.

Опыт применения предлагаемого метода показал, что формирование у студентов творческого воображения в разных группах осуществляется с различной эффективностью, и связано это в большей мере с уровнем коллективного воображения группы, чем с уровнем коллективных знаний. Именно поэтому преподаватель должен иметь достаточное количество простых вопросов, активизирующих не просто воображение, а воображение в границах решения творческой задачи, которую будут решать студенты на учебном занятии. Использование данного приема в большинстве случаев задает необходимую направленность мышления, студентов, одновременно активизируя его. Студенты начинают мыслить в нужном направлении и, как правило, формулируют идею, которая, после коллективного обсуждения приобретает форму рационального предложения.

Необходимо отметить, что при наличии формул – моделей студенты пытаются обоснованно отстаивать выдвинутые идеи, что приводит к коллективным дискуссиям (в большинстве случаев с участием преподавателя) и в конечном итоге к формулированию идеи, с которой согласны все и которую можно реализовать.

Список литературы: 1. Шкатов Е.Ф., Шувалов В.В. Основы автоматизации технологических процессов химических производств. – М.: Химия, 1988; 304 с. 2. Фарзани Н.Г., Илясов Л.В., Азим – заде А.Ю. Технологические измерения и приборы для химических производств.: Выш. Шк. 1989 – 456с. 3. Патент на корисну модель № 32282 «Радиоізотопний густиномір» МПК (2006), G01B 15/00, 2008, Бюл. № 9.

Bibliography (transliterated): 1. Shkatov E.F., Shuvalov V.V. Osnovy avtomatizacii tehnologicheskikh processov himicheskikh proizvodstv. – M.: Himija, 1988; 304 s. 2. Farzane N.G., Iljasov L.V., Azim – zade A.Ju. Tehnologicheskie izmerenija i pribory dlja himicheskikh proizvodstv.: Vysh. Shk. 1989 – 456s. 3. Patent na korisnu model' № 32282 «Radioizotopnij gustinomir» МРК (2006), G01B 15/00, 2008, Вjul. № 9.

А. Дубовець, І. Литвиненко, М. Подустов, Ю. Хомяков

МАТЕМАТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ – ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ У СТУДЕНТІВ УЯВИ ТА ТВОРЧОГО МИСЛЕННЯ

В статті розглянуто питання формування у студентів уяви та творчого мислення при рішенні винахідних задач для розробки математичної моделі радіоізотопного плотномеру.

А. Дубовец, И. Литвиненко, М. Подустов, Ю. Хомяков

МАТЕМАТИЧЕСКОЕ МОДЕЛИРОВАНИЕ – ЭФФЕКТИВНОЕ СРЕДСТВО ФОРМИРОВАНИЯ У СТУДЕНТОВ ВООБРАЖЕНИЯ И ТВОРЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ

В статье рассмотрен вопрос формирования у студентов воображения и творческого мышления при решении изобретательских задач для разработки математической модели радиоизотопного плотномера.

A. Dubovets, I. Lytvynenko, M. Podustov, Y. Khomiakov

MATHEMATICAL MODELING – AN EFFECTIVE TOOL OF FORMATION STUDENTS' IMAGINATION AND CREATIVE THINKING

Question of formation students' imagination and creative thinking via decision of inventing problems is considered in article. It is illustrated by development of mathematical model for radioisotope densitometer.

Стаття надійшла до редакції 02.11.2013

УДК 65

*Мелихов К.В.,
г.Харьков, Украина*

ОТКРЫТОСТЬ ВЛАСТИ КАК УСЛОВИЕ ЭФФЕКТИВНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ОРГАНОВ ГОСУДАРСТВЕННОГО УПРАВЛЕНИЯ

Постановка проблемы. Государственное управление является особой системой, где одним из принципов управления есть открытость власти перед обществом. Взаимодействие органов государственного управления с общественностью является необходимым условием их эффективной деятельности. Главным образом речь идет о прозрачности деятельности органов государственной власти, донесения народу информации о действиях власти. Современная мировая практика свидетельствует, что только при постоянном взаимодействии органов государственной власти с общественностью они могут качественно исполнять свои функции.

Анализ трудов и публикаций. Проблемой взаимодействия органов публичной власти с общественностью в системе государственного управления занимались такие ученые как Е.Бабина, В.Бакуменко,

Н.Драгомирецкая, А.Колодий, Е.Крутий, А.Литвиненко, Н.Нижник, Г.Почепцов, Н.Пухтинский, В.Рибкало, Ю.Сурмин, В.Тертычка, В.Токовенко и др. О взаимоотношениях власти и прессы в советское время, в период перестройки и в настоящее время посвящены работы российских исследователей Н.Бальнской, Б.Варецкого, А.Грабельникова, И.Засурского, В.Комаровского, О.Кучкиной, В.Монахова, А.Румянцева, Ю.Чемякина. Вопросы открытости и прозрачности деятельности органов изучались украинскими и зарубежными учеными такими как Г.Атаманчук, В.Голубь, Я.Гонцияж, А.Гришковец, Э.Гроховская, В.Гурковский, С.Серегин.

Изложение материала. Современное общепринятое в международной правовой практике понятие "информационная открытость государственной власти" предусматривает в первую очередь:

а) свободу доступа (по устному или письменному запросу) к информационным ресурсам государства и наличие эффективных процедур ее обеспечения;

б) наличие в системе органов государственной власти механизмов обязательного и активного информирования граждан о своей деятельности, безотносительно к наличию и отсутствию запросов.

Открытость государственной власти определяется тремя основными факторами. Во-первых, это качество действующего нормативно-правового обеспечения, согласно которому функционирует государственный аппарат. Во-вторых, это существование действенных и конкретных механизмов и процедур реализации прав доступа граждан к информации о деятельности государственной власти. И в-третьих, это уровень политической культуры, существующий в обществе, и в частности в государственном аппарате.

Принцип открытости власти является обязательным для соблюдения и предполагает "обеспечение открытости информации при выработке и принятии управленческих решений"[1]. Власть обязана выражать заботу о своих гражданах, иначе она не будет нужна вообще. Население должно видеть своих руководителей компетентными и честными, чему способствует открытость принятия тех или иных решений. Органы государственного и местного управления не только должны работать эффективно, но и все граждане должны быть уверены, что они работают эффективно, именно в этом и состоит назначение связей с общественностью.

Каждый гражданин демократического государства имеет право на получение полной, достоверной и всесторонней информации о функционировании власти, о планах и возможных направлениях ее действий. Из-за этого открытость власти во многом определяет состояние отношений между государственной властью и обществом в целом, формирование эффективного механизма взаимодействия между ними и влияния общественности на про-

цесс принятия решений, то есть участие граждан и их объединений в разработке и реализации государственной политики как в центре, так и на местах.

Возможность получения общественностью полной и достоверной информации о функционировании государства и его органов, за исключением сведений, отнесенных к категориям ограниченного доступа, приводит одновременно к нескольким социально значимым результатам. Во-первых, оно способствует формированию активного и информированного электората, осуществляющего политический выбор со знанием дела и в меньшей степени подверженному эмоциям и популистским настроениям. Усиливается зависимость государственных органов от населения в силу адекватной оценки их деятельности. Кроме того, при условии максимальной осведомленности граждане квалифицированно участвуют в общественной жизни и в обсуждении общественно значимых вопросов. Чем больше информации доступно общественности, тем меньше слухов и подозрений о деятельности власти, тем выше народное доверие и поддержка. Важно и то, что качество конечных решений будет зависеть не столько от конкретного вклада, который общественность может внести в принятие решения само по себе, но, в большей степени, осознанием ответственными лицами того факта, что их деятельность осуществляется на глазах у широкой публики.

Атмосфера открытости и гласности дисциплинирует субъекты власти, в значительной степени способствуя предотвращению коррупции и других злоупотреблений, повышая эффективность управленческой деятельности. Напротив, официальная секретность развращает бюрократию и приводит к стагнации государственного и политического механизма.

Таким образом, можно утверждать, что принцип информационной открытости и транспарентности (прозрачности) общества обеспечивает механизм народовластия и функционирование демократии, эффективность и законность власти, гарантирует защиту индивида от государственного произвола.

Понятие "информационной открытости" охватывает общий режим циркуляции потоков информации в обществе и, в то же время, включает особую характеристику деятельности управленческих органов, когда большая часть создаваемой и используемой этими органами информации находится в свободном для общественности доступе. Основными элементами информационной открытости как принципа демократии выступают доступ к официальным документам и доступ к заседаниям органов, реализующих властные полномочия.

По моему мнению, можно относить информационную открытость к общим требованиям демократической политической системы. В этом смысле она включает в себя три основных уровня. Элементарный доступ к

социально-политической информации различного рода обеспечивает базовый уровень открытости системы. При этом существенное значение имеет "понятность" информации для получателя, легкость ее восприятия, поскольку иначе вряд ли она имеет какой-либо смысл. Именно поэтому информационная открытость обычно определяется как возможность получения сведений о деятельности органов государственной власти посредством гарантированного доступа к носителям информации (документам, другим носителям аудио и видеoinформации), на которых фиксируются решения, затрагивающие общественно значимые вопросы.

Более высоким уровнем информационной открытости общества оказывается уже не доступность информации как таковой, но и доступ к процессу принятия решений, их причин и предполагаемых результатов. Такое знание необходимо для реализации ответственности тех, кто непосредственно принимает решения в сфере общественных интересов. Данный более глубокий уровень открытости в значительной степени обусловлен первым, то есть свободным доступом к информации.

Наконец, третий уровень предполагает открытость процесса принятия решений с участием неправительственных и невластных групп. Именно в этом заключается феномен демократического участия в народовласти. Естественно, что для эффективного участия население нуждается в адекватном знании происходящего [2].

Сегодня в Украине уже сформирована достаточно разветвленная законодательная база обеспечения открытости. И вопрос, в первую очередь, заключается в укоренении этих нормативно-правовых норм в массовом сознании как граждан - членов общества, так и должностных лиц. Однако сложность этой проблемы заключается, в первую очередь, в ее определенной новизне для отечественной политико-административной практики, традиции воссоздания и восприятие которой сформировано, в основном, в рамках жесткого тоталитарного или авторитарного дискурса. К тому же, вопрос обеспечения открытости власти относится к очень деликатной сфере регулирования межличностных отношений, которое формирует дополнительные проблемы в этой отрасли.

Даже и при достижении общего согласия по принципиальным элементам открытости, остается не менее важной задача по гарантированию ее функционирования в общественной практике. Поскольку доступность информации, аккумулируемой органами государственной власти, выступает своего рода свидетельством "открытого" характера системы, постольку совершенно необходимо обеспечить наличие такого доступа. Это возможно в двух основных формах: гарантировании права граждан на информацию и правовой регламентации принципа открытости и доступности общественных учреждений и государственных органов. Причем гарантирование пра-

ва на інформацію равнозначно наложенію конституційних обов'язностей на управленчі органи розкривати інформацію. Признання тільки однієї з цих форм може бути недостатнім для закладу доступу до інформації, представляючої суцільний інтерес.

Самією складною і самією протирічливою залишається ситуація з розумінням необхідності відкритості влади в свідомості як працівників цих найбільш органів, так і суцільства в цілому, тому що відкритість влади настільки ж залежить і від суцільства, від суцільного запитання на державну інформацію, наскільки вона залежить від самого державства. Створення найкращого законодавства не дозволить забезпечити відкритість, поки не будуть здійснені певні зміни в масовій свідомості. І важливо, що ці зміни повинні відбуватися не тільки в свідомості державних службовців, але і в свідомості суцільства.

На сьогоднішній день наявність нормативних актів і цілої низки механізмів залучення громадян до прийняття рішень, на жаль, не роботає належним чином.

На мій погляд, головними причинами цього є:

З однієї сторони:

- Неуміння і небажання представників влади переходити до процедур публічної політики;
- Відсутні дослідження нормативно-правової бази по забезпеченню інформаційної відкритості влади, залученню суцільності до процесу розробки і прийняття державних рішень;
- Недостатнє розвиток національної складової в глобальній інформаційній мережі Інтернет - відсутність можливості слідити за діями влади і запитами громадян в режимі он-лайн.
- Необґрунтоване закріплення інформації, що протирічить положенням Закону "Про інформацію".

З другої:

- Пасивність і відсутність готовності суцільності вести професійний діалог по впровадженню в державну політику принципів інформаційної відкритості.

ВИСНОВКИ. Проблема реалізації принципу інформаційної відкритості влади в рівній ступені залежить як від державних органів, так і від суцільності; органи державної влади будь-якого рівня повинні забезпечити принципову можливість функціонального взаємодія з кожним громадянином, а суцільство, в свою чергу, відкликнутися на запит державства бути відкритим.

Для покращення ситуації відносно відкритості органів влади цілеспрямовано розробити комплексну програму діяльності в цій

отрасли, предусмотрев в ней реализацию конкретных и действенных мер по следующим направлениям:

1. усовершенствование нормативно-правового обеспечения. Это направление должно предусматривать реализацию таких действий как уточнение положений законодательства о деятельности органов власти в части информирования граждан о текущей деятельности органа власти как важного задания; четкое определение характера информации, обязательной к обнародованию, и способам ее опубликования с планированием соответствующего финансирования;

2. формирование у государственных служащих стойких внутренних убеждений относительно их ответственности за информирование общественности о деятельности государственной власти и приобретения ими необходимых знаний и навыков. Важным средством этого должно стать внесение соответствующих изменений в программы подготовки и переподготовки государственных служащих.

3. информирование населения о его правах относительно доступа к информации о функционировании органов власти, в частности через привлечение к этой деятельности общественных организаций, а также обоснованию и разъяснению причин принятия правительственных решений;

4. внедрение современных форм обеспечения открытости власти, таких как модель «электронного правительства», а также общественные слушания, открытые экспертные обсуждения и тому подобное;

5. повышение правовой и политической культуры граждан Украины;

6. употребление комплекса конкретных и действенных мер относительно повышения технологической обеспеченности информационной открытости;

7. создание эффективных механизмов контроля как государственного, так и гражданского, в первую очередь с помощью СМИ, за обеспечением открытости органов государственной власти и местного самоуправления;

8. формирование общественного спроса на информацию о деятельности государственной власти, интереса граждан относительно ее получения.

Постепенная трансформация системы власти в Украине от советской к независимому суверенному, правовому государству требует ввода новых стандартов, становления новой культуры взаимоотношений между властью и обществом. Открытость государственной власти, в частности ее информационный аспект, является важным фактором развития процессов демократизации государства и общества, становления гражданского общества, залогом утверждения в Украине демократических норм и правил относительно отношений между гражданами, их объединениями и органами государственной власти. Одним из важных аспектов этого есть переход от сис-

темы власти с чрезвычайно высокой степенью закрытости к власти, открытой для общества.

В конечном счете, информационная открытость будет способствовать становлению гражданского общества и более четкому оформлению связей между обществом и государством, когда неправительственные организации и группы по интересам приобретут совершенно особую роль в реализации демократических принципов.

Обеспечение гласности и открытости функционирования органов государственной власти и местного самоуправления является важным залогом демократизации общества и государства. Именно открытость власти, ее способность, возможность и готовность к диалогу с разными общественными силами значительным образом определяют внутривластическую ситуацию и влияют на процессы консолидации демократии.

Список літератури: 1. Демин В., Пак Т. Организация работы пресс-служб – международные стандарты: методическое пособие /Демин В., Пак Т.- Алматы: ОФ «Орден защиты свободной журналистики «FORPOST», 2005. - 29 с. 2. Нисневич Ю. А. Проблемы государственной информационной политики /Ю.А.Нисневич // Альманах современной науки и образования.- 2007. - № 7(7). - С. 130-132. 3. Обеспечение открытости органов власти для граждан и юридических лиц /под ред. А.В.Иванченко. – М.: «Фонд «Либеральная миссия», 2007.- 328 с. 4. Почепцов Г.Г, Чукут С.А. Інформаційна політика: [Навч.посібник] /Г.Г.Почепцов , С.А.Чукут –К:Знання, 2008 -665 с.

Bibliography (transliterated): 1. Demin V., Pak T. Organizacija raboty press-sluzhb – mezhdunarodnye standarty: metodicheskoe posobie /Demin V., Pak T.- Almaty: OF «Orden zashhity svobodnoj zhurnalistiki «FORPOST», 2005. - 29 s. 2. Nisnevich Ju. A. Problemy gosudarstvennoj informacionnoj politiki /Ju.A.Nisnevich // Al'manah sovremennoj nauki i obrazovanija.- 2007. - № 7(7). - S. 130-132. 3. Obespechenie otkrytosti organov vlasti dlja grazhdan i juridicheskikh lic /pod red. A.V.Ivanchenko. – M.: «Fond «Liberal'naja missija», 2007.- 328 s. 4. Pohepcov G.G, Chukut S.A. Informacijna politika: [Navch.posibnik] /G.G.Pohepcov , S.A.Chukut –K:Znannja, 2008 -665 s.

К. Мелихов

ОТКРЫТОСТЬ ВЛАСТИ КАК УСЛОВИЕ ЭФФЕКТИВНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ОРГАНОВ ГОСУДАРСТВЕННОЙ УПРАВЛЕНИЯ

В статье анализируются проблемы информационной политики органов государственного управления. Рассматриваются вопросы открытости, прозрачности, подотчетности органов государственного управления. Предложены конкретные меры для улучшения реализации принципа информационной открытости власти.

Ключевые слова: открытость власти, государственное управление, гласность, информация, информационная политика, информационная открытость, публичная политика.

К. Меліхов

ВІДКРИТІСТЬ ВЛАДИ ЯК УМОВА ЕФЕКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ УПРАВЛІННЯ

У статті аналізуються проблеми інформаційної політики органів державного управління. Розглядаються питання відкритості, прозорості, підзвітності органів державного управління. Запропоновано конкретні заходи для поліпшення реалізації принципу інформаційної відкритості влади.

Ключові слова: Ключові слова: відкритість влади, державне управління, гласність, інформація, інформаційна політика, інформаційна відкритість, публічна політика.

K. Melikhov

OPEN GOVERNMENT AS A CONDITION OF EFFECTIVE MANAGEMENT OF PUBLIC

The article analyzes the problems of information policy of government. The issues of openness, transparency and accountability of public administration. Propose specific measures to improve the implementation of the principle of transparency of power.

Keywords: government transparency, governance, transparency, information, information policy, information transparency, public policy.

Стаття надійшла до редакції 05.09.2013

УДК 378:004

*Немерцова Е.Е., Чернявская С.Н.
г. Харьков, Украина*

ИНТЕРНЕТ И ПРЕССА КАК СУБЪЕКТ МЕДИАВОЗДЕЙСТВИЯ НА МОЛОДЕЖЬ

1. Общая постановка проблемы. По масштабу своего воздействия на мировую культуру феномен Интернет сопоставим с изобретением письменности и книгопечатания. Одна из важнейших сфер воздействия Интернет на культуру – образование. Система образования может быть определена как квинтэссенция любой культуры. Внедрение компьютера с его гипертекстовым пространством в систему образования разрушает старую тоталитарную в своей основе архитектуру педагогического пространства, где преподаватель-предметник является по существу единствен-

ным персонажем педагогического воздействия, и функция которого заключалась, главным образом, в озвучивании учебника (законченного текста). Дело преподавателя-предметника в новой модели образования – подготовка гипертекстовых учебных материалов и организация работы с ними в форме живого диалога.

Получая несомненные преимущества от использования информационных систем, построенных на основе глобальных компьютерных сетей, общество постепенно входит в зависимость от их нормального функционирования [1]. Для молодых людей пользование Интернетом является таким же признаком «символического потребления» и «жизненного комфорта», как собственный автомобиль или путешествие за границу. Молодежь обращается к услугам глобальной Сети в большинстве случаев для удовлетворения не когнитивных или профессиональных потребностей, а других, прежде всего, досуговых целей. На молодых людей буквально обрушивается поток информации, значительную часть которой они просто не в состоянии адекватно воспринять. Часть материалов, подаваемых в предвзятом виде, способна привести к нравственным деформациям, породить агрессию, стремление к проявлению насилия. Интернет, СМИ отличаются от обычных средств массовой информации тем, что там можно публиковать новости не только дешево и оперативно, но и что самое примечательное – анонимно.

Так, отсутствие отложенных правовых механизмов влияния на представляемую в компьютерных сетях информацию позволяет размещать здесь материалы откровенно националистического, фашистского, расистского содержания, порнографическую продукцию с элементами насилия, рецепты производства наркотических и взрывчатых веществ и т. д. В ряде стран отмечается появление сайтов, принадлежащих организованным преступным группировкам и террористическим организациям, через которые ведется не только обмен информацией, но и пропаганды соответствующих идей и образа жизни.

2. Анализ исследований. Анализируя влияние сетевых информационных ресурсов на формирование жизненных установок молодежи, допустимо рассматривать Интернет в качестве специфической среды проявления общественных отношений. В этой среде нашли воплощение в той или иной форме большинство видов деятельности общества (политическая, коммерческая, образовательная, культурная и т. д.), на основе общности интересов создаются многочисленные «виртуальные» группы территориально удаленных субъектов. В таких группах складывается своя внутренняя социальная иерархия, формальные и неформальные лидеры. Здесь получают развитие неизвестные ранее формы общения и взаимодействия людей, идет процесс формирования особой субкультуры.

Становится очевидным, что процесс становления социальных отношений в новой информационной среде, не подкрепленный в достаточной мере ни соответствующими законодательными, ни нравственными установками, порождает неизвестные ранее формы негативного девиантного поведения, особенно среди молодежи.

Современная пресса, предназначенная для молодежи, представлена в многочисленных журналах, где большое внимание уделяется «звездным» новостям, шоу-бизнесу, эстраде, кино, музыке, рассказывается о личной жизни музыкантов, артистов, спортсменов и т. д.

Анализ молодежных СМИ позволяет утверждать, что сегодняшняя молодежная пресса формирует определенные стереотипы общения, отношение к старшему поколению, к социуму, к основополагающим вопросам свободы, вероисповедания, культуры и т. д.

3. Изложение основного материала исследования. Существует несколько тем, которым в молодежных журналах уделяется особое внимание:

- отношение полов, секс и сексуальные девиации;
- алкоголь и наркотики;
- взаимоотношение с родителями;
- молодежная мода, аксессуары, технические и автомобильные новинки;
- музыка, кино, жизнь «звезд»;
- компьютерные игры и Интернет;
- культивирование образа «крутого парня».

Отдельно можно выделить политические издания различных левых и праворадикальных молодежных группировок. При том, что они зачастую поднимают вопросы, имеющие общественную значимость, их главный контингент – молодые люди, которые через приобщение к некоей субкультуре, пытаются самоидентифицировать себя [3, с. 164].

Молодой человек воспринимает преподносимые прессой сведения как достоверные, неоспоримые и доказательные. Очень часто молодежные СМИ формируют негативное отношение к родителям, создают отрицательный образ отца и матери, различными способами систематически дискредитируя и подрывая их авторитет. Впрочем, негативное отношение прививается не только к родителям, но и к остальному взрослому миру, особенно к пожилым людям, которые описываются презрительно-саркастическим тоном и становятся предметом насмешек.

Относительно большой удельный вес в молодежной прессе имеют материалы, затрагивающие секс и околосексуальные темы. Так, в журнале «Хулиган» есть рубрика, рассказывающая читателям о новых порносайтах, раздел писем читателей, обсуждающих свои сексуальные проблемы. В

журнале «Молоток» под рубрикой «Ну и ню» регулярно размещаются фотографии обнаженных юношей и девушек, в том числе несовершеннолетнего возраста [2, с. 24].

Под лозунгом свободы слова упрязняются понятия «стыд», «нравственность», «мораль», что разрушительно влияет на психику, нравственное и духовное здоровье подрастающего поколения, неизбежно ведет к искажению личности молодого человека. Супружество становится устаревшей формой сосуществования мужчины и женщины, и в качестве альтернативы предлагается сексуальное партнерство, основанное на принципах свободы от ответственности и обязанности.

Не обходят СМИ стороной и актуальную тему наркотического бизнеса. Зачастую публикуются материалы, содержащие открытую пропаганду потребления наркотиков, дается подробная информация о различных видах и свойствах психотропных и наркотических веществ, о местах их приобретения и сбыта.

Присутствует на страницах изданий и нецензурная лексика, прозрачно завуалированная изъятием одной буквы из слова. Впрочем, на допустимость применения нецензурной лексики и мата специально обращается внимание читателей.

В журнале «Хулиган» существует специальная рубрика «Дестрой», где читателям даются подробные советы, как уличные вывески превращать в нецензурные слова, как досадить прохожему, как измазать краской дверь соседки-старушки.

Можно сделать вывод, что молодежные СМИ формируют определенную субкультуру. Это не просто культура музыка, свободного секса и наркотиков. Это культура отрицания традиционных ценностей, ориентация на девиантное, порой преступное поведение, которое преподносится как норма.

На сегодняшний день молодежные и подростковые СМИ пропагандируют и осуществляют подмену ценностей и «шизофренизацию» молодежи.

Современное общество можно охарактеризовать как информационное общество, главным богатством которого является информация.

Средства массовой информации занимают огромное место в жизни отдельного человека и общества в целом. Телевидение, радио, печать, Интернет стали основными источниками информации, формирующими внутренний мир человека. Если всего столетие назад внутренний мир людей

формировался на основе их личного общения, профессиональной деятельности, путешествий, то сегодня СМИ и Интернет стали основными источниками информации, влияя на формирование мировоззрения и личностных ценностей человека.

Социальные, нравственные качества молодежи формируются по образу и подобию всего того, что они слышат и видят, сознают и переживают, погружаясь в конкретную социально-культурную среду.

4. Вывод. Одной из острых проблем современности является нравственное и духовное воспитание молодежи на фоне интенсивного развития средств массовой информации, которые далеко не всегда представляют человеку лучшие образцы массовой культуры.

СМИ в условиях рынка утратили свои некогда важнейшие функции воспитания человека, формирования личности, просвещения. Сегодняшние СМИ – это бизнес, главная цель которого – извлечение прибыли. На пути к достижению этой цели используются все средства, позволяющие привлечь массовую аудиторию. Не поднимать человека в его лучших проявлениях, а удовлетворять его сиюминутные запросы, не гражданский институт, а сфера услуг – таким образом, сместился центр тяжести.

Список использованной литературы: 1. Разинов Ю.А. Интернет как событие культуры//Всероссийская научно-практическая конференция. <http://www.conf.sstu.ru>. 2. Флиер А.Я. Культура как виртуальная реальность//Обсерватория культуры. – 2006. – №2. – С.24. 3. Сандалова К. Воспитание «Хулигана» «Молотком»: чему учат молодежные журналы? – Москва, 2006. – №3. – С.164.

Bibliography (transliterated): 1. Razinov Ju.A. Internet kak sobytie kul'tury//Vserossijskaja nauchno-prakticheskaja konferencija. <http://www.conf.sstu.ru>. 2. Flier A.Ja. Kul'tura kak virtual'naja real'nost'//Observatorija kul'tury. – 2006. – №2. – S.24. 3. Sandalova K. Vospitanie «Huligana» «Molotkom»: chemu uchat molodezhnye zhurnaly? – Moskva, 2006. – №3. – S.164.

Е.Е. Немерцова, С.Н. Чернявская

ИНТЕРНЕТ И ПРЕССА КАК СУБЪЕКТ МЕДИАВОЗДЕЙСТВИЯ НА МОЛОДЕЖЬ

В статье анализируются проблемы влияния Интернет-пространства и СМИ на воспитание и формирование современного молодого человека. Определяется степень воздействия средств массовой информации на мировоззрение и нравственные ценности подрастающего поколения в современном обществе.

Ключевые слова: медиавоздействие, влияние СМИ, воспитание молодежи, модель поведения человека.

О.Є. Немерцова, С.М. Чернявська

ІНТЕРНЕТ І ПРЕСА ЯК СУБ'ЄКТ МЕДІАВПЛИВУ НА МОЛОДЬ

У статті аналізуються проблеми впливу Інтернету та ЗМІ на виховання та формування сучасної молоді людини. Визначається зв'язок засобів масової інформації зі станом свідомості та зміною моральних цінностей молоді в умовах сучасного суспільства.

Ключові слова: медіа вплив, вплив ЗМІ, виховання молоді, модель поведінки людини.

E.E. Nemertsova, S.N. Chernjavskaja

INTERNET AND MEDIA AS A SUBJECT MEDIA IMPACTS ON YOUTH

The article analyzes the problem of the influence of Internet space and media education and formation of the modern young man. Determined the impact of the media on the attitudes and moral values of the younger generation in today's society.

Keywords: Media Impacts, influence the media, the education of youth, the model of human behavior.

Стаття надійшла до редакції 1.12.2013

III РОЗДІЛ
ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ
ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБИСТОСТІ
В СОЦІАЛЬНИХ УМОВАХ

UDC 159

*Eva Bócsa
Petroșani, Romania*

CAREER GUIDANCE AND COUNSELLING IN SCHOOLS

The importance of career guidance and counselling activities. Most teenagers regard their future with hope and slight fear and elaborate various scenarios that concern their adult period of life. Among the multitude of other issues they are preoccupied with those regarding their career. Previously, the term ‘**career**’ used to signify the ascending path of an individual along the hierarchical structure of a certain organization; in other words, only a relatively small number of persons could think of a career and only after they began their professional activity. Nowadays, the notion of career has acquired a larger meaning; accordingly, a career represents the educational and professional path taken by a certain individual. **Profession** represents the specialization or qualification acquired owing to studies and certified at the time of their graduation. The persons who possess a certain profession are able to carry out an activity within an enterprise, an institution, etc.; consequently, such persons may exert an **occupation** owing to which they get an income. In order to succeed in their career, teenagers should be helped to discover their **vocation**, namely their predisposition to a certain field of activity or profession [2].

The activities of **career guidance and counselling** are carried out in schools (mainly in high schools and universities) by form masters, school counsellors, psychologists, social assistants. Specialized works set forth a series of differences among the following terms: career guidance, career counselling, and career education [2]:

- **Career guidance** activities target personal development and individuals endowment with the knowledge and abilities required in order to attain an efficient management of one’s own career;
- **Career counselling** targets the development of abilities required with a view of settling certain specific difficulties connected with career (lack of satisfaction in school activity, difficulties in learning, difficulties in taking decisions regarding career, career anxiety, etc.); more specifically, one may speak about a psychological intervention.

- **Career education** represents an educational intervention targeting the development of skills and abilities required by the management of one's own career.

Consequently, career guidance includes the activities of information, counselling, and career education.

At present, such activities are quite important due to the fact that a lot of teenagers find it difficult to get a job. The number of available jobs is relatively small, the demands of the employers seem hardly achievable, and there are also difficulties linked to self-knowledge and self-confidence.

Most often, discovering one's vocation, accomplishing one's education, and getting employed does not mean long term stability. Several decades ago, professional requirements used to maintain relatively unchanged during long periods of time. Nowadays, society continually transforms and the mutations at the level of the professions require new demands which individuals have to adapt to. Professional career may be accompanied by phenomena of guidance change, returning to the system of professional education, unemployment, etc. Owing to such reasons, the activities of counselling and career guidance do not only address to teenagers and young persons, but also to adults, and, sometimes, to elder people. Such activities exhibit a tremendous importance in the case of disabled persons who find it more difficult to get a job than healthy persons.

Theories regarding career guidance and counselling. The first preoccupations concerning career guidance and counselling date back at the beginning of the 20th century. During the previous century several theories representing the ground of career counselling activities were elaborated.

Matching theories. Frank Parson [5] is considered to be the 'father' of the activities of *vocational guidance*. In his 1909 book, "Choosing a Vocation", he displayed three fundamental principles which are still valid today. In his opinion, in order to choose a proper career, one should be aware of:

1. Self-knowledge: individuals should be helped to get acquainted with their aptitudes, interests, resources, and personality features.
2. Knowledge of the demands, advantages, and disadvantages of occupational fields.
3. The existence of a proper relation between self-knowledge and professional demands.

Another very important idea of Parsons is the one according to which the persons who provide counselling should not tell their clients what occupation they may choose; instead, counsellors have to help clients decide by themselves.

J. L. Holland [1], a well known continuator of Parson, describes six types of personality depending on the preference manifested towards objects, data, ideas or people: the realist type, the investigative type, the artistic type, the social type, the entrepreneur type, and the conventional type. Occupational environments may also be classified according to this typology. Vocational guidance

implies the search of an environment which is congruent with the type of personality.

Developmental theories. These theories claim that choosing a career involves several stages. E. Ginzberg [2], a representative of this conception, sets forth the following stages:

1. The stage of professional fantasies (until 10 years old).
2. Exploratory stage when individuals embrace certain values and evaluate their abilities (11-18 years old).
3. The stage of realistic options when possible solutions are evaluated and a final decision is taken (19 – 24 years old).

D. E. Super (2) has developed this theory and described five stages (apud Dumitru): growth stage (until 14 years old), exploration stage (15 – 24 years old), stabilization stage (25 – 44 years old), maintenance stage (45 – 64 years old), and decline (over 65 years old).

Theory of occupational allocation. According to the model of ‘opportunity structure’ of K. Roberts, in the case of most people, choosing a career depends on social factors, such as: family, social environment, school, group of friends, or professional opportunities [3].

Psychodynamic theories. An important representative of such theories is Anne Roe [3]. This clinician psychologist of psychodynamic formation has started from A. H. Maslow’s human needs and emphasized the fact that professions and occupations play an important part in meeting human needs, including the meeting of self-achievement need. The professions/occupations chosen by individuals depend on their personality which, at its turn, is influenced by family environment and the educational attitudes of the parents (for instance, a protective and affectionate family environment is going to determine the choosing of professions/occupations that focus on people and their issues). Psychodynamic theories help counsellors understand the complexity of the factors that influence career decisions.

Career guidance and counselling activities. A lot of high schools and universities in Romania display activities of career guidance and counselling. The counsellors working in the field assist individuals in planning their career. Career planning represents the process owing to which individuals outline their career profiles, settle certain goals connected to their own career, and initiate actions with a view of reaching the goals. Career planning does not mean drawing out a whole plan for one’s entire life; it is rather a continual process of adjusting career goals to personal characteristics and to educational and occupational offer which permanently develops. Career planning involves several stages:

1. *Self-knowledge.* In order to choose the most suitable profession, individuals have to know quite well their personality traits, aptitudes, abili-

ties, competences, interests, and sets of values. Meanwhile, individuals have to know what to do in order to develop according to the desired option (dealing here with education, training, and also self-education and self-training).

2. *Exploration of professions.* This is an extremely important stage. In order to find out the profession that matches the personality traits, interests, and aptitudes of an individual, this one should possess a lot of data regarding both the existing professions and the educational units that train specialists in various fields.
3. *Decision taking.* It regards a certain profession and is followed by the attendance of the school that trains specialists in the chosen field.
4. *Searching for a job, employment, followed by career development* (and, when required, returning to the previous stages).

The specialists that deal with career guidance mainly focus upon the following categories of activities:

- Self-knowledge and personal development;
- Exploration of educational and professional routes;
- Marketing or personal ad.

Self-knowledge and personal development. Knowledge of personality traits. Counsellors should help counselled persons know their personality traits. In order to help individuals know themselves, psychologists employ professional tests; nevertheless, there are also simpler methods that can be used by social assistants, didactic staff or the individuals themselves.

In order to take correct decisions, it is quite important to be aware of the personality traits that represent resources which can be capitalized in certain fields of activity. There are also inadequate traits for certain occupations which should be known too. While knowing their personality, the counselled individuals may discover the fields of self-achievement.

Self-confidence and self-esteem are extremely important resources for all individuals. Getting a realistic self-image and high self-esteem mainly depends on the attitude of the people around us, especially of the parents, brothers and sisters, friends, and didactic staff. Certain educational mistakes may determine the outlining of a negative self-image, the decrease of self-esteem, having numberless unpleasant consequences upon the individuals' future. The increase of self-esteem may be achieved owing to various methods. In the case the low self-esteem is the result of competences lacking, it is necessary to improve such competences (for instance, in case a student exhibits a low self-esteem due to certain examination failures, it is important to improve learning techniques). In case persons settle exaggerated standards when compared with their possibilities and consequently encounter failures, then more realistic standards should be adopted. In order to increase self-esteem, it is essential that individuals become

aware of their skills and competences, pay attention to their success, and learn to self-evaluate. With these in view, the counsellor may provide valuable support.

Knowledge of aptitudes. In order to forge a successful career, it is important that individuals become aware of their aptitudes. Aptitudes represent the 'strong points' of an individual; they show the fields where an individual has most chances to succeed.

Psychologists are able to 'measure' aptitudes owing to tests. The members of the didactic staff know a lot of pupils/students, and they accordingly may draw out comparisons or may identify those pupils/students capable of higher performance in a certain field. Aptitudes can also be identified through self-observation: individuals realize that they have aptitudes for a certain field in case they manage to easily acquire knowledge and rapidly build specific skills, in case they get better results than other individuals, or in case they are able to get involved in certain activities for a long time, without becoming tired.

Interests and the system of values. Becoming aware of interests and the system of values represents another aspect of self-knowledge. Interests are an individual's preference for certain fields of knowledge or activity. Interests play an important part in the process of taking career decisions. The outlining of interests depends on genetic factors (aptitude potential) and on the life experience according to which individuals learn to prefer certain activities and to avoid others. For instance, in case children have aptitudes for a certain activity (drawing), they are going to succeed in activities of this type. Owing to the success they get, they will show more interest for such activities. The rewards given by parents may also influence the outlining of interests. On the contrary, punishment determines aversion to certain activities (children who are forced to read a certain number of pages daily will scarcely show any interest to reading later in life).

Nowadays, the most known and employed inventory of interests is the one elaborated by J. L. Holland (1; 2). The psychologist describes six types of personality depending on the preference shown towards objects, data, ideas or people:

- *The realist type* prefers manipulating objects, machines, instruments, and data. The type includes individuals that are anchored into the present and prefer concrete activities, mainly physical. They possess manual, mechanic or technical aptitudes.
- *The investigative type* turns to activities involving abstract thinking and intellectual values and prefers activities focused on research and investigation in the most varied fields (biology, physics, social and cultural fields, etc.). Such individuals possess mathematic and scientific abilities and prefer working alone in order to settle issues.

- *The artistic type* prefers the world of ideas, of less structured activities that involve a creative process and offer the opportunity of self-expression. Those belonging to this type possess imagination and artistic skills.
- *The social type* is both interested in people and in the world of ideas. Such persons prefer the activities involving interpersonal relations, are ready to help people or to teach them various things.
- *The entrepreneurial type* prefers team-working, yet with a view to becoming a leader. Such persons avoid scientific activities or fields that involve a very difficult work, preferring those that may emphasize their initiative, oratorical and managerial skills.
- *The conventional type* prefers the activities that require the systematic and ordered manipulation of data or objects. Such individuals hardly adapt to circumstances displaying a high level of ambiguity and no clear demands, yet, they have abilities in administrative activities. People belonging to this type are conformists, good performers that obey conventions and rules. They prefer order as well as labour environments involving well structured tasks and the implementation of algorithms.

Generally, there are no pure types of interests, but combinations of these.

An easy manner of becoming aware of one's interests is to reflect upon one's previous choices: activities deployed, volunteering fields, optional/facultative courses attended. By doing this, individuals may become aware of their interests and system of values. Interests can also be discovered through inventories of interests. Such inventories mainly include lists of activities and occupations among which one would select the preferred ones. By grouping preferences, one is able to emphasize interests as well as the manner they can be capitalized.

Values represent people's fundamental beliefs regarding the most important things in their lives, their interpersonal relations, and jobs. Individual elaborate during their lives a system of values that guide them. Family, health, security, money, power represent such examples. The system of values largely contributes to individuals embracing certain professional fields (for instance, in case a person praises generosity and cooperation, that person is likely to prefer professions such as: social assistant, psychologist, counsellor, professor, and therapist).

Exploring educational and professional opportunities. The activities of career guidance and counselling imply helping the counselled persons to get data regarding educational and professional opportunities. With this in view, one may use a varied printed stuff (brochures, fliers, and magazines), audio and video stuff (CDs, DVDs) as well as Internet.

Counsellors may organize meetings with persons that attend certain schools or work in the fields the counselled individual is interested in. At the

same time, they may organize visits to such places in order to show the manner activities are carried out and to talk with those who learn or work there.

Counselled persons can be encouraged to look for data about educational routes or about the companies that might hire them via their social network (the persons they know and whom they trust and who may help them choosing a career: parents, other members of the family, friends, teachers, neighbours, etc.).

Direct labour experience is also extremely important. Such an experience may be acquired owing to: volunteering activities, labour during vacations or direct observation of the manner various persons carry out their activity: members of the family, friends, and acquaintances. This type of activities also offer the opportunity of enlarging the social network which may be used later in order to find a job.

Taking a decision and looking for a job. Exploring educational and occupational routes is usually followed by career decisions which represent the selecting of an option out of the multitude of variants available at a certain moment. Individuals should become aware of the fact that they are probably not going to take a lifelong decision. During their lives, if required, they might resume the process of building their career.

After taking the decision and graduating the school that gives them the proper qualification, graduates would like to find a job. In order to do this, they should pay attention to the elements offered by labour market. Accordingly, it is important to regularly consult the job offers displayed by newspapers, magazines as well as those posted by specialized electronic sites. Those who look for a job may publish advertisings in specialized publications, take part in job shops, or look for direct data provided by the companies they would like to be hired by (such data are available through accessing the company's site). They may as well resort to a labour employment company or office.

Marketing or personal ad. Personal ad may be carried out through systematizing and displaying data about one's abilities, competences, interests, and educational and professional experience in order to reach career goals. Two of the main devices providing personal advertising are: the CV and the Cover Letter. Getting a job largely depends on the manner individuals introduce themselves on the occasion of a job interview.

Career counselling specialists should provide the persons they counsel data regarding the manner a CV and a Cover Letter are drawn out as well as regarding recommended/ not recommended behaviour when participating in a job interview.

Bibliography: 1. *Băban A.*, (coord.), *Consiliere educațională. Ghid metodologic pentru orele de dirigenție și consiliere*, Cluj-Napoca, 2001. 2.

Dumitru I. Al., Consiliere psihopedagogică. Baze teoretice și sugestii practice, Polirom Publishing House, Iasi, 2008.

3. Gikopoulou N., (editor), Career Guide for Schools, http://www.career-guide.eu/uploads/cg_handbook_low.pdf

4. Lemeni G., Miclea M., (coord.), Consiliere și orientare – ghid de educație pentru carieră, ASCR Publishing House, Cluj-Napoca 2008.

5. <http://www.celebratecareers.com/documents/ParsonsPaper.pdf>

Eva Bócsa

CAREER GUIDANCE AND COUNSELLING IN SCHOOLS

The hereby paper, after defining fundamental notions (career, profession, occupation, vocation, etc.) and briefly displaying certain theories regarding career guidance and counselling, analyzes the main activities carried out by counsellors: providing support with a view of self-knowledge and personal development, exploring educational and professional routes, personal ad.

Keywords:

Ева Боча

ОРИЕНТИРОВАНИЕ И КОНСУЛЬТИРОВАНИЕ ПО ПОСТРОЕНИЮ КАРЬЕРЫ В ШКОЛАХ

В данной статье мы определили основные термины, а также представили некоторые теории по поводу ориентации и консультирования в карьере. Затем мы проанализировали основные профориентационные мероприятия: оказание помощи в самопознания и личностном росте, изучение образовательных и профессиональных путей, личностное продвижение.

Ключевые слова: карьера, профессия, занятие, призвание.

Єва Боча

ОРІЄНТУВАННЯ ТА КОНСУЛЬТУВАННЯ З ПОБУДОВИ КАР'ЄРИ В ШКОЛАХ

У даній статті ми визначили основні терміни, а також представили деякі теорії з приводу орієнтації і консультивання в кар'єрі. Потім ми проаналізували основні профорієнтаційні заходи: надання допомоги в самопізнання та особистісному зростанні, вивчення освітніх і професійних шляхів, особистісний просування.

Ключові слова: кар'єра, професія, заняття, покликання.

Стаття надійшла до редакції 21.10.2013

УДК 159

Завадська Д.А.,
м. Харків, Україна

ОСОБИСТІСНІ ЯКОСТІ УСПІШНОГО ПРОФЕСІЙНОГО БАДМІНТОНІСТА

Під час соціально - економічного розвитку набуває великого значення досягнення успіху у всіх сферах життєдіяльності людини, не виключенням є і спорт. У даний час спорт набуває настільки високу значимість у суспільстві, що з'являються підстави вважати його одним з основних видів людської діяльності.

Психологія спорту досліджує закономірності психічної діяльності окремих людей і колективів в умовах тренувань і змагань. Сучасний спорт з його рекордами і досягненнями пред'являє високі вимоги не тільки до фізичного стану організму, але і до психічної діяльності спортсмена. Внутрішня психологічна готовність до змагальних дій і досягненню успіху є результатом впливу великої кількості внутрішніх і зовнішніх факторів на спортсмена. Однією з самих важливих складових успіху в спорті є набір спеціальних соціально-психологічних особливостей особистості, так як спортивна діяльність дуже специфічна, вона істотно відрізняється від інших видів діяльності як цілями, так і способами їх досягнення. Сучасний спорт вимагає від спортсмена максимального прояву фізичних і психічних можливостей, відповідно високих вимог до психологічної і соціальної підготовленості спортсменів.

Дослідники (Алешко І.А., Акімова Л.Н., Гогун Є.М., Мартьянов Б.І., Дюмін В.А., Гошек В., Волков І.П., Тимофєєв Ю.Т., Крол У.) займалися вивченням особистості в спортивній діяльності. Проблеми психологічної готовності бадмінтоніста на жаль недостатньо приділяють уваги вітчизняні дослідники.

Актуальність теми нашого дослідження зумовлюються необхідністю вивчення соціально-психологічних особливостей особистості успішних спортсменів-бадмінтоністів Європи, результати якого дозволять поліпшити психологічну підготовку вітчизняних спортсменів, з метою підвищення рівня їх стресостійкості, формуванню психологічно важливих якостей, мотивації досягнення успіху тощо.

У процесі дослідження використано такі **методи**: *емпіричні (англійською мовою)*: проєктивна методика «Незакінчених речень»; проєктивна методика «Закінчи зображення»; проєктивна методика «Колірний тест відносин» О.М. Еткінда; анкетування «Професійно важливі якості»; анкетування для виявлення особливостей мотиваційної сфери спортсменів-

бадмінтоністів. *Методи математичної статистики* з метою обробки результатів для подальшого аналізу емпіричних даних (факторний та кластерний аналіз за допомогою програми SPSS-20).

У дослідженні прийняли участь 40 професійних бадмінтоністів віком від 20 до 30 років з таких європейських країн, як Україна, Росія, Німеччина, Іспанія, Данія, Фінляндія, Англія, Голландія та Австрія. Всі респонденти є Майстрами спорту Міжнародного класу, серед яких є призери Чемпіонату Європи з бадмінтону, переможці турнірів серії International, International Challenge, GrandPrix та GrandPrixGold, учасники Олімпіади-2012.

Для дослідження респондентам було запропонована анкета «Професійно важливі якості бадмінтоністів». Результати надані у таблиці 2.1. від найважливішого і за зменшенням.

Таблиця 1.

Професійно важливі якості бадмінтоніста

Якості	Середній показник
1. Впевненість	1, 5
2. Дисциплінованість	2, 5
3. Самовладання	3, 6
4. Ініціативність	5, 5
5. Стресостійкість	5, 7
6. Сміливість	6, 6
7. Цілеспрямованість	6, 9
8. Рішучість	7, 2
9. Самостійність	7, 6
10. Наполегливість	7, 9

Найбільш значимими першими п'ятьма якостями є впевненість, дисциплінованість, самовладання, ініціативність та стресостійкість. Бадмінтон це спорт, який потребує колосального контролю над собою і своїм психологічним станом. Для професійних спортсменів бадмінтоністів самовладання і стресостійкість є дійсно необхідними і дуже важливими якостями. Такі якості як впевненість і ініціативність є безумовно необхідними і першочерговими, оскільки завдання спортсмена перемогти. Також найбільш важливою якістю на думку професійних бадмінтоністів є дисциплінованість. Це якість без якого не можна назвати спортсмена професіоналом, так як це одна з найбільш головних складових не тільки успіху в спорті, але і в житті спортсменів в принципі.

Найменш значними є сміливість, цілеспрямованість, рішучість, самостійність та наполегливість. Ці якості не можна назвати другорядними або менш важливими, але так як ми аналізуємо успішних спортсменів, то ми можемо зробити висновок, що просто цим якостям спортсменами, а са-

ме нашими випробуваними, приділяється небагато менша кількість часу і уваги.

Лише в сукупності такого набору цих десяти якостей, спортсмен може стати справжнім професіоналом і бути дійсно успішним у своєму виді спорту.

Для виявлення мотиваційної сфери спортсменів-бадмінтоністів також було проведено анкетування. Результати запропоновані в таблиці 2. від найважливішого і за зменшенням.

Таблиця 2.

Мотиви професійної діяльності спортсменів бадмінтоністів

Мотиви	Середній показник
1. Самозадоволення	2, 4
2. Кар'єрне зростання	2,5
3. Самоствердження	3, 0
4. Титули	4, 5
5. Заробіток грошей	4, 8
6. Самовираження	5, 1
7. Популярність	6, 6
8. Патріотизм	7, 1

За результатами дослідження ми виявили, що найбільш сильними мотивами для занять професійним спортом та досягнення успіху є самозадоволення і кар'єрне зростання. Спортсмен, який дійсно хоче досягти успіху в спорті і перш за все повинен любити той спорт, яким він займається і отримувати задоволення від того, що він робить. Кар'єрне зростання це мотив, який рухає, на наш погляд більшістю і не тільки спортсменів, але і просто людей, які бажають домогтися чогось у професійному виді діяльності.

Наступними мотивами, які виділили наші випробовувані є самоствердження, титули та заробіток грошей. Люди, які йдуть у професійний спорт спочатку показують цим, що хочуть устоятися як особистість, проявити себе в чомусь, стати індивідуальністю і володіти якимись особливими навичками і вміннями.

На шосте та сьоме місце випробовувані поставили самовираження і популярність. Ці мотиви чимось схожі між собою. Бадмінтон не у всіх країнах Європи є популярним видом. Тому популярність для професійних спортсменів не є одним з першорядних мотивів.

На останнє місце бадмінтоністи поставили патріотизм. Нашими випробовуваними були спортсмени з різних країн, тому такий результат можна обґрунтувати тим, що в різних країнах різний менталітет і відповідно рівень патріотизму.

Проведене анкетування дозволило проаналізувати особливості мотиваційної сфери спортсменів, що спонукають їх для досягнення успіху в бадмінтоні.

Для виявлення усвідомлюваних, так і неусвідомлюваних установок людини нами була використана проективна методика «Незакінчених речень». Результати представлені у таблиці 3.

Таблиця 3.

Групи речень для діагностики неусвідомлених установок (у %)

Категорії	Позитивна спрямованість	Нейтральна спрямованість	Негативна спрямованість
Відношення до родини	65,2	29,7	5,1
Відношення до себе	37,6	47,2	15,6
До майбутнього	80,5	15,7	3,8
До минулого	45,3	36,2	18,5
Відношення до партнерів по команді	75,6	21,2	3,2
Страхи і побоювання	23,6	45,5	30,9
Почуття провини	6,2	25,3	68,5
Відношення до суперників	35,3	20,5	44,2
Відношення до тренера	81	6,5	12,5
Нереалізовані можливості	26,6	46,9	26,5
Відношення до успіху	85,4	10,3	4,3

За результатами методики ми виявили, що у категорії «відношення до родини» 65,2 % випробуваних позитивно спрямовані. І 5,1 % випробуваних мали у закінчення речень негативну спрямованість. У групі «відношення до себе» найбільша кількість випробуваних – 47,2 % нейтрально спрямовані по відношенню до себе. Друга частина – 37,6 % позитивно спрямована до себе. Також була частина випробуваних - 15,6 %, які негативно спрямовані до себе. Група «відношення до майбутнього» характеризується переваженням позитивної направленості установок респондентів, а саме 80,5 %. Група «відношення до минуло» характеризується переважання респондентів з позитивною установкою – 45,3 %, небагато менш випробуваних з нейтральною 36,2 % та найменша кількість – 18,5 % випробуваних з негативною направленістю.

Більшість респондентів – 75,6 % направлені по відношенню до товаришів з команди позитивно. Частина випробуваних – 21,2 % направлені нейтрально до сокомандників. Негативна направленість у 3,2 % респондентів. У групі «страхи і побоювання» переважає нейтральна направленість – 45,5% випробуваних. Група «почуття провини» характеризується більшістю випробуваних – 68,5% з негативною направленістю. Наші випробувані відчувають почуття провини в більшості випадків із – за програшів та спортивних невдач. Це викликає таку негативну направленість тому, що їх невдачі безпосередньо пов'язані з їх самореалізацією, становленням як особистості та будівництвом їх кар'єри. У групі «відношення до суперників» більшість випробуваних направлена негативно – 44, 2 %. Це пов'язано з тим, що кожен спортсмен хоче перемогти та буди найкращим, багато спортсменів агресивно налаштовані один на одного. Друга частина направлена до суперників позитивно – 35,3 %. Закінчення речень: «коли я бачу спортсмена мені це подобається, я рад цьому», «сильний суперник це добре, це цікаво, я його поважаю». У більшості випробуваних у групі «відношення до тренера» ми виявили позитивну направленість – 81%. Група «нереалізовані можливості» характеризується нейтральною направленістю – 46,9 % випробуваних. З позитивною - 26,6 % випробуваних, а з негативною направленістю – 26,5 %. Група «відношення до успіху» характеризується переважанням випробуваних з позитивною направленістю – 85,4%. Друга частина випробуваних направлена нейтрально - 10, 3 %. Третя частина направлена негативно на успіх – 4,3 %.

Для складання характеристики особистості спортсменів-бадмінтоністів нами була проведена проективна методика «Закінчи зображення».

Проаналізувавши усі намальовані рисунки, можна стверджувати, що більшість випробуваних спортсменів-бадмінтоністів комунікабельні, спрямовані назовні, непосидючі, прагнуть до розширення кругозору, цілеспрямовані, товариські. Вони привертають до себе оточуючих, впевнені у собі, з високою самооцінкою, дисципліновані, азартні, господарські та практичні.

Методика "Закінчи зображення" допомогла нам виявити характеристики особистості, які властиві нашим випробуваним спортсменам – бадмінтоністам.

Також нами був проведений проективний колірний тест відносин О.М. Еткінда. Він призначений для вивчення актуального стану індивіда, ступеня його адаптованості, стилю міжособистісної поведінки. Ми проводили цей тест в два етапи. Перший являв собою звичайну процедуру вибору кольору по уподобання. Другий етап полягав у тому, що випробуваному необхідно було вибрати колір, який асоціюється у нього з кожною з скла-

дених нами груп. Результати з середніми показниками представлені в таблиці 4.

Таблиця 4.

Значущі категорії життєдіяльності бадмінтоністів

Категорії	Середній показник
1. Я	2, 1
2. Спорт	2, 1
3. Гроші	2, 4
4. Успіх	2, 7
5. Сім'я	3, 0
6. Освіта	3, 5
7. Хобі	5, 4

За результатами дослідження ми виявили, що найбільш актуальними сферами життя для спортсменів-бадмінтоністів є «я» та «спорт», тобто бадмінтоністи ідентифікують себе зі спортом. Це пов'язано з тим, що спортсмени-бадмінтоністи займаються спортом професійно і ставлять перед собою високі цілі. На третьому та на четвертому місці у наших спортсменів «гроші» та «успіх». Ці категорії також є досить актуальними для наших випробовуваних. Метою спортивної кар'єри є досягнення успіху, а досягненням успіху можна також вважати не тільки саморозвиток і придбання титулів, але і безумовно заробіток грошей, тому що спорт для професійних спортсменів є роботою.

На п'ятому та шостому місці у випробовуваних «сім'я» та «освіта». У професійних спортсменів дуже мало часу для створення сім'ї, вони в більшості своїй кар'єристи, що доводить і наше дослідження. Також професійні спортсмени не завжди мають можливість для приділення великої кількості часу освіті.

На останньому місці в наших спортсменів "хобі". Захоплення для наших піддослідних мають найменшу значимість, це говорить про велику самовіддачу у спорті та залученість в бадмінтон.

Проаналізувавши дані категорії ми виявили, що успішні бадмінтоністи приділяють найбільше значення тим сферам життя, які спрямовані на кар'єрне зростання.

У нашій роботі ми виявили соціально-психологічні особливості успішних спортсменів-бадмінтоністів. Нами був зроблений факторний аналіз цих особливостей, за допомогою якого ми виділили чотири фактори, які можна співвіднести з різними типами особистості. Результати факторного аналізу представлені у таблиці 2.5.

Таблиця 5.

Фактори, що отримали найбільші дисперсійні значення

Фактор 1 питома вага 20,1% (Успішні)	Фактор 2 питома вага 18, 5% (Спрямовані на сімейні цін- ності)	Фактор 3 питома вага 14, 7% (Невпевнені в успіху)	Фактор 4 питома вага 12, 5% (Оріє- нтовані на кар'єризм)
Відношення до тренера (0, 737)	Самозадоволення (- 0, 860)	Патріотизм (- 0,540)	Відношення до себе (0,536)
Відношення до майбутнього (0, 733)	Титули (-0,829)	Самозадоволення (0, 804)	Відношення до партнерів по команді (0, 734)
Сміливість (0,725)	Взаємодія з домом (0,760)	Спорт (0, 803)	Сім'я (-0,625)
Впевненість (-715)	Хобі (0, 749)	Відношення до себе (- 0, 700)	Успіх (0,606)
Цілеспрямованість (0, 687)	Успіх(-0,726)	Наполегливість (0, 689)	Гроші (0,565)
Гроші(- 0, 624)	Патріотизм (0,674)	Рішучість (- 0, 640)	Самовладання (-0,555)
Кар'єра (0, 613)	Відношення до сім'ї (0,653)	Самовираження (0, 628)	
Комунікабельність (0, 605)	Відношення до минулого (0,652)	Ініціативність (- 0, 624)	
Дисциплінованість (0, 585)	Страхи та побоювання (-0,624)		
Популярність (0, 575)	Нереалізовані можливості (- 0,601)		
Відношення до суперників (- 0, 563)	Самовираження (0, 588)		
Відношення до минулого (0, 512)			
Рішучість (0, 509)			
Гроші (0, 525)			

За допомогою виявлених нами соціально – психологічних особливостей бадмінтоністів за допомогою факторного аналізу було виявлено такі

фактори, як «Успішні», «Спрямовані на сімейні цінності», «Невпевнені в успіху», «Кар'єризм».

У фактор «Успішні» входять такі якості, як сміливість, цілеспрямованість, комунікабельність, дисциплінованість, рішучість. Такі якості якраз і необхідні для справжніх переможців та лідерів. Такі люди знають чого хочуть і прямують саме до своєї цілі, вони здатні контролювати себе та організувати всій час. Було виявлено, що такі люди не зовсім впевнені в собі. Це може бути пов'язано з тим, що спортсмени, які завжди вдосконалюють себе завжди знаходять те, що їм не подобається у собі, те що потрібно змінити, також бадмінтоністи характеризуються позитивним відношенням до тренера, до майбутнього та минулого. Вони добре взаємодіють з тренером та ставляться до нього з повагою. У майбутньому вони налаштовані на перемоги і успіх. Бадмінтоністи у цьому факторі характеризуються негативним відношенням до суперників, їх головною задачею є перемога та успішна кар'єра, яка є значущою сферою у їх житті. Ми виявили, що для таких спортсменів грошу не є мотивацією для досягнення успіху в спорті, але вони визначають потребу в грошах як значущу. Для них на першому місці перебуває самоактуалізація та реалізація себе як професійного спортсмена.

Бадмінтоністи, які входять до другого фактору «Орієнтовані на сімейні цінності» характеризуються позитивним відношенням до минулого, вони прагнуть самовираження, а не титулів. В їх житті на більш значимому є взаємодія з домом, та сім'єю. Ці сфери життя для них є головними. Спорт скоріш для них як засіб вираження своєї індивідуальності або вони отримують від спорту естетичне задоволення.

Третій фактор «Невпевнені в успіху» є неоднозначним. Бадмінтоністи, які належать до цього фактору характеризуються наполегливістю та за допомогою спорту вони є самодостатніми особистостями. Вони прагнуть до успіху, спорт є значущою сферою їх життя, вони зацікавлені у результаті та досягненнях. Але ці бадмінтоністи характеризуються негативним відношенням до себе, їх самооцінка занижена. Вони мають недостатньо ініціативи та рішучості у собі, щоб досягти усіх цілей. Усередині їх особистості постійно відбувається конфлікт між бажанням і вірою в себе. Вони постійно перебувають у сумніві, їм складно прийняти рішення і зробити вибір.

Бадмінтоністи, які входять до четвертого фактору «Орієнтовані на кар'єризм» характеризуються позитивним відношенням до себе, до товаришів по команді. Вони впевнені у собі, в них цілком може бути завищена самооцінка та властива амбіціозність. Для них сім'я не є значущою сферою у житті. Їх цікавлять гроші та успіх. Такі спортсмени прагнуть лише до своєї цілі, їм цікавить лише результат – або все, або нічого. Вони вкладають всі сили і час в спорт. Їм нічого не цікавить крім кар'єри і нових можливостей. Таким людям не характерний контроль над собою. Цілком для таких

людей мета виправдовує засоби. Вони вважають, що саме таким способом можна стати відомим, успішним і професіоналом своєї справи.

Отже, ми змогли виявити соціально-психологічні особливості, якими успішні спортсмени - бадмінтоністи. Нами був зроблений факторний аналіз цих особливостей, за допомогою якого ми виділили чотири фактори: «Успішні», «Орієнтовані на сімейні цінності», «Невпевнені в успіху», «Кар'єризм». Також нами був проведений кластерний аналіз, кластери якого практично співпадають із результатами факторного аналізу, тому ми зупинилися на ґрунтовному аналізі саме виділених методом головних компонентів факторів.

Список літератури: 1. Вахромов, Е. Е. Психологические концепции развития человека: теория самоактуализации [Текст] / Е. Е. Вахромов. – М.: Международная педагогическая академия, 2001. – 162 с. 2. Волков, И. П. Задачи и формы психологического обеспечения высококвалифицированных спортсменов к соревнованиям [Текст] / И. П. Волков // Научные исследования и разработки в спорте. – 1994. – № 1. – С. 5–10. 3. Ложкин, Г. В. Психолог спорта в изменении профессиональной подготовки [Текст] / Г. В. Ложкин // Практична психологія та соціальна робота. – 2003. – № 5. – С. 1–3. 4. Романовский, А. Г. Философия достижения успеха [Текст] : учебное пособие / А. Г. Романовский, В. Е. Михайличенко. – Х., 2003. – 691 с. 5. Романовский, А. Г. Мировоззрение лидеров – залог успеха развития общества [Текст] / А. Г. Романовский // Проблемы и перспективы формирования национальной технической элиты : сборник научных трудов. Вып. 1. – Х. : НТУ ХПИ, 2002. – С. 44–47. 6. Щербатых, Ю. Психология успеха [Текст] / Ю. Щербатых. – М. : ЭКСМО, 2004. – 560 с.

Bibliography (transliterated): 1. Vahromov, E. E. Psihologicheskie koncepcii razvitija cheloveka: teoriija samoaktualizacii [Tekst] / E. E. Vahromov. – M.: Mezhdunarodnaja pedagogicheskaja akademija, 2001. – 162 s. 2. Volkov, I. P. Zadachi i formy psihologicheskogo obespechenija vysokokvalificirovannyh sportsmenov k sorevnovaniyam [Tekst] / I. P. Volkov // Nauchnye issledovanija i razrabotki v sporte. – 1994. – № 1. – S. 5–10. 3. Lozhkin, G. V. Psiholog sporta v izmenenii professional'noj podgotovki [Tekst] / G. V. Lozhkin // Praktichna psihologija ta social'na robota. – 2003. – № 5. – S. 1–3. 4. Romanovskij, A. G. Filosofija dostizhenija uspeha [Tekst] : uchebnoe posobie / A. G. Romanovskij, V. E. Mihajlichenko. – H., 2003. – 691 s. 5. Romanovskij, A. G. Mirovozzrenie liderov – zalog uspeha razvitija obshhestva [Tekst] / A. G. Romanovskij // Problemy i perspektivy formirovanija nacional'noj tehnichejskoj jeliti : sbornik nauchnyh trudov. Vyp. 1. – H. : NTU HPI, 2002. – S. 44–47. 6. Shherbatyh, Ju. Psihologija uspeha [Tekst] / Ju. Shherbatyh. – M. : JeKSMO, 2004. – 560 s.

Завадська Д.А.

ОСОБИСТІСНІ ЯКОСТІ УСПІШНОГО ПРОФЕСІЙНОГО БАДМІНТОНІСТА

Для досягнення мети дослідження розглянуто загальні та психологічні особливості бадмінтону як професійного спорту. За допомогою психодіагностичних методик, які було переведено англійською мовою, проведено експериментальне дослідження професійно важливих якостей, мотиваційної сфери, установок, значущих сфер життєдіяльності професійних бадмінтоністів. Воно показало, що розвиток деяких якостей є недостатнім для досягнення успіху у професійному бадмінтоні.

Ключеві слова: успішна особистість, професіонал, бадмінтон, соціально-психологічні особливості, мотивація, професійно-важливі якості.

Завадская Д.А.

ЛИЧНОСТНЫЕ КАЧЕСТВА УСПЕШНОГО ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО БАДМИНТОНИСТА

Для достижения цели исследования рассмотрены общие и психологические особенности бадминтона как профессионального спорта. С помощью психодиагностических методик, которые были переведены на английский язык, проведено экспериментальное исследование профессионально важных качеств, мотивационной сферы, установок, значимых сфер жизнедеятельности профессиональных бадминтонистов. Оно показало, что развитие некоторых качеств является недостаточным для достижения успеха в профессиональном бадминтоне.

Ключевые слова: успешная личность, профессионал, бадминтон, социально-психологические особенности, мотивация, профессионально-важные качества.

Zavadskaya D.A

PERSONAL QUALITIES OF A SUCCESSFUL PROFESSIONAL BADMINTON PLAYER

To achieve the objectives of the study were considered General and psychological characteristics of badminton as professional sports. Using diagnostics instruments, which have been translated into English, an experimental study of professionally important qualities, motivation sphere, installations, significant spheres of professional badminton. It showed that the development of certain qualities, is insufficient to achieve success in professional badminton.

Keywords: successful personality, professional, badminton, socio-psychological characteristics, motivation, professionally important qualities.

Стаття надійшла до редакції 02.11.2013

IV РОЗДІЛ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ

УДК 378.016: 75/76

*В.М. Бойчук,
м. Київ, Україна*

МИСТЕЦЬКІ АСПЕКТИ В ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ТЕХНОЛОГІЙ

Постановка проблеми. Підготовка фахівців, які відзначаються не лише високою професійною компетентністю, а й сформованим методологічним мисленням, розвинутою загальною та професійною культурою, творчим підходом до самореалізації завжди була актуальною в педагогічній освіті. Академік І.Зязюн зазначає, що для традиційної педагогіки характерні погляди, що базуються на управлінні, впливі, формуванні особистості. За такого підходу мета виховання – всебічний і гармонійний розвиток особистості. [5, с. 14] Мистецтво упродовж усієї історії людства успішно використовувалося в процесі формування особистості і становлення її індивідуальності та було важливою складовою педагогіки, освітніх і виховних систем різних історичних епох. Мистецтву завжди відводилося одне з пріоритетних місць за силою впливу на особистісний розвиток людини.

В умовах глобальних процесів, бурхливого інформаційно-технологічного розвитку, пошуку прогностичних підходів до здійснення суспільного поступу, стверджує Н. Ничкало, - будь-яка людина, будь-який фахівець, позбавлений радості пізнання мистецтва, не може ефективно самореалізуватися й досягти істинного людського щастя. [5, с. 12].

Сучасний розвиток суспільства, глобальні соціальні, технологічні та інформаційні зміни вимагають нових підходів у підготовці фахівців усіх рівнів та сфер діяльності людини. Для підвищення якості освіти необхідно забезпечити суспільство професійно компетентними кадрами. У зв'язку з цим перед педагогічною наукою постає багато проблем, пов'язаних із професійною підготовкою фахівців вищої кваліфікації, здатних до самостійної, високоефективної, творчої діяльності [2, с. 164].

Аналіз останніх досліджень. На особливу роль мистецтва, художньої творчості в естетичному, моральному та трудовому вихованні молоді, формуванні творчої особистості вказують у своїх працях психологи і педагоги-дослідники, серед яких А.Аронов, І.Бех, Б.Брилін, Г. Васянович, І.Зязюн, М.Каган, О.Коберник, В.Мазепа, О.Мелік-Пашаєв, Л.Масол, Н.Ничкало, Л.Новак, Л.Оршанський, О.Отич, В.Радкевич, О.Рудницька,

Г.Тарасенко, Я.Твердохлібова, О.Тищенко та інші. Проте в наявних працях не розкрито в повному обсязі роль учителя технологій у розвитку творчого мислення школярів і їхніх художньо-творчих здібностей. І хоча процес його підготовки досліджувався багатьма науковцями, серед яких Г.Альтшуллер, Р.Гуревич, Й.Гушелей, О.Коберник, М.Корець, В.Мадзігон, В.Моляко, Є.Мілерян, В.Сидоренко, В.Стешенко, Г.Терещук, Д.Тхоржевський, О.Щербак та інші, в їхніх працях розглядаються переважно питання технічної творчості майбутнього вчителя, його техніко-конструкторської діяльності, проведення занять. Наявні публікації про роль графіки як предмету пізнання та художньо-творчої діяльності студентів вищих педагогічних навчальних закладів стосуються в основному підготовки майбутнього педагога-художника, а про роль художньо-графічної підготовки майбутнього вчителя технологій замовчується, лише в ґрунтовному докторському дослідженні Л.Оршанського [7] розкрито роль художньо-трудової підготовки у підготовці майбутнього вчителя трудового навчання.

Мета цієї статті – показати необхідність художньо-графічної підготовки майбутнього вчителя технологій у системі сучасної вітчизняної освіти, дослідження сутності творчої діяльності, художньо-графічної підготовки та визначення їх ролі в професійному становленні та художньо-творчої діяльності майбутніх учителів технологій в умовах постіндустріального суспільства.

Усі ці обставини вимагають обґрунтованого вдосконалення професійної підготовки вчителя технологій, розвитку та формуванню його художньо-графічних умінь і навичок.

Виклад основного матеріалу. Проблема впливової сили мистецтва на людину не є чимось принципово новим для науки: про неї висловлювалися відомі мислителі минулого, вона неодноразово ставилась самим життям, її значущість підкріплювалася встановленими наукою фактами. Однак процеси швидких соціальних змін, що відбуваються нині в світі і нашій країні, зумовлюють нас по новому оцінювати питання про соціальну ефективність мистецтва [3, с. 20].

О.Отич наголошує, що аналіз історичного досвіду використання мистецтва в розвитку педагогічної майстерності, творчості й педагогічного мистецтва вчителя дозволяє стверджувати про те, що викладання мистецьких дисциплін упродовж усієї історії розвитку педагогічної освіти було невід'ємним компонентом змісту його загальнопедагогічної підготовки й підпорядковувалося меті формування його педагогічної майстерності.

Починаючи від К.Ушинського, який наголошував на необхідності навчання майбутніх педагогів педагогічній рисовці, співу й виразному читанню і особливо у 20-30-ті рр. ХХ ст, коли мистецькі дисципліни, введені до змісту загальнопедагогічної підготовки майбутніх учителів, зумовили небувалий сплеск педагогічної творчості й появу плеяди видатних творчих

індивідуальностей, які залишили яскравий слід у педагогічній теорії і практиці (Макаренко, Мамонтов, Шацький, Фортунатов та ін.)

У 1918 р на Раді діячів з підготовки викладацького складу було обговорено питання про введення обов'язкової мистецької освіти в учительських інститутах і викладання на всіх факультетах малювання, креслення, ліплення та музики. Завдання впровадження мистецтва до процесу професійної педагогічної підготовки вбачалися керівниками освіти у розвиткові у студентів художньо-загальноосвітньої компетентності та формуванні в них педагогічної і методичної майстерності.

Обгрутовуючи необхідність впровадження мистецьких дисциплін до змісту загальнопедагогічної підготовки майбутніх вчителів, М Євсєєв пояснював це тим, що малювання сприяє розвиткові в них спостережливості, вміння інтенсивно напружувати увагу, ілюструвати теоретичний матеріал, відчувати форму і кольори, активно сприймати інформацію. [8, с. 37].

Опираючись на наукові праці О.Коберника можна стверджувати, що трудова підготовка в сучасній загальноосвітній школі має бути гнучкою і пристосованою до технічних, економічних, соціальних потреб суспільства, спрямованою на те, щоб допомогти випускникам середніх закладів у професійному самовизначенні, оволодінні методами творчої діяльності в умовах ринкової економіки, де на зміну фактично ремісничому, тренувальному трудовому навчанню має прийти процес формування та розвитку творчої ініціативи, творчого пошуку. Трудова діяльність учнів має бути наповнена інтелектуальним змістом, уроки трудового навчання та технології створюватимуть реальні умови для реалізації індивідуальних можливостей особистості кожного учня.

Традиційна предметно-операційна система, за якою складалися програми з трудового навчання та розроблена на її основі методика, вичерпали свої можливості в нових умовах реформування загальноосвітньої школи. Стає цілком очевидною невідповідність між традиційною методикою трудового навчання і потребами суспільного розвитку [6, с. 615].

Трудова підготовка в 10-11 класах загальноосвітньої школи представлена предметом “Технології”. Зміст цього предмета розроблений на рівні стандарту, який побудовано на основних положеннях проектної технології. Маємо два досконалі підручники, розроблених групою авторів під керівництвом професора О.Коберника, затверджених і рекомендованих Міністерством освіти і науки України в 2010-11 роках, зміст яких переконливо доводить обов'язковість художньо-графічної підготовки майбутнього вчителя технологій.

Розвиток індустріального суспільства вимагає від фахівців високого рівня технічного мислення, тоді як художнім та естетичним аспектам їхньої діяльності уваги приділялося недостатньо. Відомо, що в сучасних

умовах освіта вчителя технологій переважно зосереджена на педагогічно-індустріальній, інноваційній, інформаційній та частково естетичній підготовках, хоча роль естетичної підготовки фахівців, зокрема художньо-графічної, у підготовці вчителя технологій досліджена мало.

Усе це вимагає нових підходів до методики трудового навчання, яка має на меті забезпечити підготовку учнів до трудової діяльності в різних сферах виробництва та домашньому господарстві, дати учням загальні відомості про основи виробництва, сучасну техніку, технології, процеси управління, основні групи професій та вимоги професій до людини; залучити учнів до творчо-інтелектуальних і технологічних робіт; сформувати навички розв'язання творчих практичних завдань [4, с. 5].

За результатами наших досліджень під керівництвом Н.Ничкало, переважна більшість студентів, що здобувають кваліфікацію вчителя технологій, мають здатності до художньої та педагогічної діяльності й якісне педагогічне управління процесом їхньої навчальної діяльності в поєднанні з художньо-пізнавальною творчою діяльністю має бути забезпечене доцільною за змістом методикою художнього навчання основ мистецтва графіки. З власного досвіду можна сказати, що заняття майбутніх вчителів технологій в художній студії і мистецьких гуртках навчального закладу значно підвищує пізнавальну, гносеологічну, виражальну та гедоністичну спрямованість індивіда, що позитивно впливає на розвиток ціннісних орієнтацій майбутнього вчителя технологій у процесі його професійно-педагогічної підготовки. Опанування художньо-графічними вміннями і навичками студентами вимагає систематичної та кропіткої роботи, ефективність якої визначається перш за все професійною майстерністю педагога. Він повинен сам досконало володіти мистецтвом малюнка, досягненнями наук про людину, новими активними технологіями та мистецтвом навчання, високою педагогічною культурою, відчувати постійний потяг до творчості. Фахове мислення педагога повинно ґрунтуватися на проблемному підході до явищ, що досліджуються, оперативності, широті поглядів.

Проте, як свідчить педагогічна практика та результати проведених нами досліджень, майбутні вчителі технологій недостатньо підготовлені до ознайомлення учнів з художньо-графічними явищами, не зовсім чітко усвідомлюють значення та необхідність художньо-графічної підготовки; не користуються науково-методичною літературою; не вивчають дані питання в плані підвищення рівня освіти самостійно. Однією з основних причин цього є недостатня кількість дисциплін, які передбачають художньо-графічну підготовку, а також слабкий рівень сформованості художньо-графічних умінь і навичок самих педагогів та недосконала методична забезпеченість даного виду діяльності. Недоліки у дидактичній та, частково, в психологічній художньо-графічній підготовці майбутніх вчителів технологій, як було встановлено в ході дослідження, обумовлені недостатнім

рівнем їхньої підготовки у вищому навчальному закладі, а відтак й усувати їх необхідно під час навчання в університеті. Це дозволило зробити висновок про необхідність переосмислення деяких аспектів у педагогічній вищій школі, викладання художньо-графічних дисциплін у підготовці майбутнього вчителя технологій, коректування навчальних планів і програм, проведення ряду заходів щодо підвищення ефективності художньо-графічної підготовки майбутнього вчителя технологій.

У діяльності вищої школи України використовуються як традиційні форми, методи, засоби художньої творчості студентів, так і здійснюється пошук нових, характерних для сучасних соціально-економічних умов розбудови незалежної самостійної держави, покликаних до життя проблемами національно-культурного, духовного відродження суспільства. Прерогативою часу стало впровадження нових підходів до підготовки вчителя технологій.

Р. Гуревич та М.Кадемія стверджують, що розвиток комп'ютерних технологій, особливо Інтернет-технологій, використання їх у всіх галузях економіки дало стрімкий імпульс розвитку всього людства. Відповідно це має місце і в освіті. Нині немає навчального закладу, в якому не використовуються комп'ютери, інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) та Інтернет. Педагоги все частіше використовують нові технічні досягнення в освітній діяльності [1, с. 6].

Грунтуючись на цій ідеї, ми розробили та експериментально перевірили в процесі науково-дослідної роботи застосування засобів ІКТ у підготовці майбутнього вчителя технологій, що виявилось педагогічно ефективним. Проведені нами експерименти засвідчили, що доцільно в процесі художньо-графічної підготовки майбутнього вчителя технологій залучати ІКТ для творчого опанування студентами графічного мистецтва, формування розуміння психологічних основ зорового сприйняття, композиційного, графічного та образного мислення. Наведемо такий приклад. Нами були розроблені методичні рекомендації, що містили завдання з практичного кольорознавства, котрі виконувалися студентами у програмі CorelDRAW. Практичне оволодіння основами кольорознавства за допомогою ІКТ значно прискорило опанування студентами просторовими властивостями кольору в середовищі, вони одержали практичні навички з підбору потрібного колориту та свідомого використання його в організації кольорового середовища. Зауважимо, що традиційна форма навчання кольорознавству потребувала б придбання фарб або дороговартісних кольорових розкладок тощо. Альтернативним було використання палітри кольорів та можливостей програми CorelDRAW. Оволодіння комп'ютерними технологіями є ґрунтовною частиною методичної системи навчання в процесі художньо-графічної підготовки студентів. Саме ці аспекти і формують проблему художньо-графічної підготовки майбутніх

учителів технологій і є базою для розвитку здатності особистості до професійної діяльності, дозволяє студенту професійно використовувати опановані комп'ютерні технології в педагогічній та художньо-творчій діяльності.

Актуальною бачимо проблему художньо-графічної підготовки майбутнього вчителя технологій, набуття ним необхідних навичок та відповідної мистецької підготовки: адже мистецтво виховання, як і мистецтво загалом, – зазначав К. Ушинський, – завжди “ прагне до ідеалу, якого вічно намагається досягти і який цілком ніколи недосяжний: до ідеалу довшершеної людини ” [9].

Високо оцінюючи педагогічний ефект мистецько-педагогічної підготовки майбутніх учителів у 20-30 рр. ХХ ст., Б. Лихачов у своєму навчальному посібнику з педагогіки доводить необхідність повернення до цього цінного, але втраченого, педагогічного досвіду практичного людинознавства”, оскільки „чим глибше педагог будь-якої спеціальності зануриться до світу мистецтва та мистецтвознавства, тим ближче стане він до пізнання своїх учнів та оволодіння педагогічною майстерністю”[8, с.39].

Висновки. Формування креативної, духовної, культурної особистості завжди відбувалося під впливом мистецтва. Важливу роль відіграє у цьому художньо-графічна підготовка. Тому, підготовка фахівця здатного до продуктивної педагогічної і художньої діяльності, має стати одним із пріоритетних завдань сучасної технологічної освіти.

До змісту професійної підготовки майбутніх учителів технологій мистецький компонент не вводився, оскільки виключна увага надавалася забезпеченню її індустріальної, інженерної спрямованості. Причини такого підходу полягали у технократичному баченні суспільної ролі й суспільних функцій педагога-трудолика, згідно з яким він повинен бути насамперед виробничником з основами знань сучасної техніки. Подібне розуміння стійко зберігається і до цього часу, у зв'язку з чим загальнокультурний розвиток учителів технологій помітно відстає від інших педагогів, а їхня творча індивідуальність нерідко має виключно технічну спрямованість.

Література: 1. Р.С. Гуревич, Кадемія М.Ю. Проектна діяльність в підготовці майбутніх педагогів / Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми // Зб. наук. пр. – Вип. 34 / редкол.: І.А.Зязюн (голова) та ін. – Київ-Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2013. – 503 с. 2. Жеревчук І.М. Творча активність як компонент фахової підготовки майбутнього вчителя музики / Педагогічна майстерність як система професійних і мистецьких компетентностей: зб. матеріалів VI мистецько-педагогічних читань пам'яті професора О.П. Рудницької. – Чернівці: Зелена Буковина, 2010 – 348 с. 3. Зязюн І.А., Сагач Г.М. Краса педагогічної дії : Навчальний посібник для учителів, аспірантів, студентів середніх та вищих навчальних закладів. – К.: Українсько-фінський інститут менеджменту і бізнесу, 1997. – 302 с. 4. Ме-

тодика проектного навчання на уроках обслуговуючої праці в 5 класі / Т. Кравченко, О. Кoberник. – К.: Шк. Світ, 2006. – 200с. 5. Мистецтво у розвитку особистості: Монографія / За ред., передмова та післямова Н.Г. Нічкало. – Чернівці: Зелена Буковина, 2006. – 224 с. 6. Овечко О.В., Подоляк В.О. Педагогічні умови вивчення варіативного модуля «Технологія бісерного плетіння на дротяній основі» у старших класах/ Актуальні проблеми математики, фізики і технологічної освіти: Збірник наукових праць. – Випуск 8. – Вінниця: ФОП: «Данилюк В.Г.», 2011 – 788 с. 7. Оршанський Л.В. Художньо-трудова підготовка майбутніх учителів трудового навчання: [монографія] / Леонід Володимирович Оршанський. – Дрогобич: Швидко Друк, 2008. – 278 с. 8. Отич О.М. Історичний досвід використання мистецтва у розвитку педагогічної майстерності вчителя / Педагогічна майстерність як система професійних і мистецьких компетентностей: зб. Матеріалів VI мистецько-педагогічних читань пам'яті професора О.П. Рудницької. – Чернівці: Зелена Буковина, 2010 – 348 с. 9. Ушинський К.Д. Людина як предмет виховання. Педагогічна антропологія. Том перший. Передмова // Твори : в 6 т. / К.Д. Ушинський. – К. : Рад. шк., 1952. – Т. 4. – 352 с.

Bibliography (transliterated): 1. R.S. Gurevich, Kademija M.Ju. Proektna dijaln'ist' v pidgotovci majbutnih pedagogiv / Suchasni informacijni tehnologii ta innovacijni metodiki navchannja u pidgotovci fahivciv: metodologija, teorija, dosvid, problemi // Zb. nauk. pr. – Vip. 34 / redkol.: I.A.Zjazjun (golova) ta in. – Kiiv-Vinnicja: TOV firma «Planer», 2013. – 503 s. 2. Zherevchuk I.M. Tvorcha aktivnist' jak komponent fahovoї pidgotovki majbutn'ogo vchitelja muziki / Pedagogichna majsternist' jak sistema profesijnih i mistec'kih kompetentnostej: zb. materialiv VI mistec'ko-pedagogichnih chitan' pam'jati profesora O.P. Rudnic'koї. – Chernivci: Zelena Bukovina, 2010 – 348 s. 3. Zjazjun I.A., Sagach G.M. Krasa pedagogichnoї diї : Navchal'nij posibnik dlja vchiteliv, aspirantiv, studentiv serednih ta vishhij navchal'nij zakladiv. – K.: Ukraїns'ko-fins'kij institut menedzhmentu i biznesu, 1997. – 302 s. 4. Metodika proektnogo navchannja na urokah obslugovujuchoї pracі v 5 klasi / T. Kravchenko, O. Kobernik. – K.: Shk. Svit, 2006. – 200s. 5. Mistectvo u rozvitku osobistosti: Monografija / Za red., peredmova ta pisljamova N.G. Nichkalo. – Chernivci: Zelena Bukovina, 2006. – 224 s. 6. Ovechko O.V., Podoljak V.O. Pedagogichni umovi vivchennja variativnogo modulja «Tehnologija bisernogo pletinnja na drotjanij osnovi» u starshij klasah/ Aktual'ni problemi matematiki, fiziki i tehnologichnoї osviti: Zbirnik naukovih prac'. – Vipusk 8. – Vinnicja: FOP: «Daniljuk V.G.», 2011 – 788 s. 7. Orshans'kij L.V. Hudozhn'o-trudova pidgotovka majbutnih uchiteliv trudovogo navchannja: [monografija] / Leonid Volodimirovich Orshans'kij. – Drogobich: Shvidko Druk, 2008. – 278 s. 8. Otich O.M. Istorichnij dosvid vikoristannja mistectva u rozvitku pedagogichnoї majsternosti vchitelja / Pedagogichna majsternist' jak sistema profesijnih i

mistec'kih kompetentnostej: zb. Materialiv VI mistec'ko-pedagogichnih chitan' pam'jati profesora O.P. Rudnic'koï. – Chernivci: Zelena Bukovina, 2010 – 348 s. 9. Ushins'kij K.D. Ljudina jak predmet vihovannja. Pedagogichna antropologija. Tom pershij. Peredmova // Tвори : v 6 t. / K.D. Ushins'kij. – К. : Rad. shk., 1952. – Т. 4. – 352 s.

Віталій Бойчук

МИСТЕЦЬКІ АСПЕКТИ В ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ТЕХНОЛОГІЙ

У статті розглядається проблема необхідності ґрунтовної художньо-графічної підготовки майбутніх учителів технологій. Досліджується історичний досвід використання мистецтва у розвитку педагогічної майстерності вчителя. Окреслюються нові підходи щодо фахової підготовки майбутнього вчителя технологій. Подано результати експериментальної перевірки застосування засобів інформаційно-комунікаційних технологій у підготовці майбутнього вчителя технологій у ході науково-дослідної роботи.

Ключові слова: художньо-графічна підготовка, мистецтво, вчитель технологій, інформаційно-комунікаційні технології.

Віталій Бойчук

АСПЕКТЫ ИСКУССТВА В ПОДГОТОВКЕ БУДУЩЕГО УЧИТЕЛЯ ТЕХНОЛОГИЙ

В статье рассматривается проблема необходимости основательной художественно-графической подготовки будущего учителя технологий. Исследуется исторический опыт использования искусства в развитии педагогического мастерства учителя. Очертываются новые подходы к профессиональной подготовке будущего учителя технологий. Представлены результаты экспериментальной проверки использования информационно-коммуникационных технологий в подготовке будущего учителя технологий в ходе научно-исследовательской работы.

Ключевые слова: художественно-графическая подготовка, искусство, учитель технологий, информационно-коммуникационные технологии.

Vitaliy Boichuk

THE ART ASPECTS IN TRAINING OF A FUTURE TECHNOLOGIES TEACHER

The article deals with the necessity of the well-grounded art-graphic training of a future teacher of technology. The historical experience of the art usage in the development of the pedagogical skills of the teacher is examined. The new approaches to the training of a future technology teacher are described. There are the results of the experimental verification of the Information and

Communications Technology usage in the training of a future technology teacher in the course of the scientific and research work.

Key words: art-graphic training, art, a teacher of technology, Information and Communications Technologies.

Стаття надійшла до редакції 14.11.2013

УДК 378:016:[373.3.091.313:004.9]

*Гордійчук Г.Б.
м. Вінниця, Україна*

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ВИКОРИСТАННЯ ІКТ ПІД ЧАС ЗДІЙСНЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ

Постановка проблеми. Розвиток творчого мислення невід'ємний від формування дослідницьких умінь і навичок. Чим багатогранніші і досконаліші дослідницькі уміння і навички учнів, тим багатша фантазія людини, реальніші його задуми, тим більш складні завдання вона може виконати.

Сучасне суспільство значну увагу приділяє створенню й використанню нових програм для всіх рівнів освіти, розвитку супутніх апаратно-програмних засобів і технологій, розвитку й ефективному використанню нових інформаційних сервісів, систем і технологій навчання. Проте не завжди достатня увага приділяється розвитку дослідницької пізнавальної діяльності й активному використанню інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у цьому процесі.

Важливою рисою навчального процесу в загальноосвітніх навчальних закладах (ЗНЗ) є практична спрямованість вивчення теоретичного матеріалу. Як переконує досвід, учні ЗНЗ не завжди розуміють де і яким чином можна використовувати на практиці одержані знання й набуті навички. Внаслідок цього їхні знання набувають формального характеру.

Як засвідчують наші дослідження, одним із найдійовіших способів практичного спрямування вивчення теоретичного матеріалу в ЗНЗ, зокрема, у початковій школі, є використання навчальної дослідницької діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями аналізу і реалізації дослідницької діяльності учнів опікувалися: О.І. Анісімова, Г.І. Артемчук, В.М. Гнедашев, В.В. Голобородько, О.Г. Іодко, А.Ю. Карлашук, І.А. Кравцова, С.М. Коршунов, Л.С. Левченко, І.Я. Лернер, В.В. Маскін, Н.В. Морзе, Н.Г. Недодатко, О.М. Новіков, Є.С. Полат, В.І. Романчиков, В.М. Сіденко, Г.С. Цехмістрова, І.В. Усачова та ін. Нав-

чально-дослідницька діяльність учнів розглядається також у роботах Б.А. Вікола, Н.Д. Волкової, Є.В. Ларькіної. Проблеми формування навчально-дослідницьких умінь учнів у процесі навчання присвячені дослідження А.Ю. Карлашук, Г.М. Морозова, В.Л. Пестерової та Г.В. Токмазова, М.Б. Раджабова.

Невирішені питання проблеми. Проведений нами аналіз літературних джерел уможливує виявлення деяких нерозв'язаних проблем, а саме: багаточисленні дослідження, що стосуються реалізації навчальної дослідницької діяльності учнів ЗНЗ лише торкаються окремих аспектів її здійснення, залишаючи поза увагою засоби і прийоми її реалізації. Поза увагою дослідників залишаються також питання підготовки педагогів в умовах вищих педагогічних навчальних закладах до здійснення навчальної проектно-дослідницької діяльності учнів ЗНЗ.

Метою даної статті є окреслення методики формування в майбутніх учителів початкової школи навичок реалізації навчальної дослідницької діяльності й шляхів використання ІКТ під час її здійснення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Загальний огляд і аналіз основних досліджень науковців, які займалися аналізом дослідницьких умінь учнів виявляє наявність різноманітних точок зору на визначення даного поняття і дозволяє зробити висновки, що навчально-дослідницькі вміння:

- відносяться до загальнонавчальних умінь (стосуються всіх навчальних предметів);
- складають систему дій (практичного та розумового характеру), що підпорядковується логіці наукового дослідження і свідомо використовується учнями в освітньому процесі вироблення нових знань.

У педагогічній літературі дослідницька діяльність учнів іноді називається науково-дослідницькою (О.І. Анісімова, Г.І. Артемчук, В.М. Гнедашев, В.В. Голобородько, Л.С. Левченко, В.В. Маскін, В.І. Романчиков, В.М. Сіденко, Г.С. Цехмістрова), навчально-дослідницькою (А.Ю. Карлашук, С.М. Коршунов, І.А. Кравцова, Н.Г. Недодатко, І.В. Усачова), експериментально-дослідницькою (В.І. Смагін). Іноді вживаються й інші терміни: дослідницько-творча, пошуково-дослідна, навчально-дослідна, науково-пізнавальна, дослідницько-проектна, дослідницька, науково-дослідна тощо.

З огляду на власний досвід здійснення навчальних досліджень, практичне застосування сучасних технологій, форм, методів навчання в закладах середньої освіти та досвід роботи з учнями і студентами, можна стверджувати, що в сучасних умовах навчання навчально-дослідницька діяльність школярів переважає над науково-дослідницькою. У зв'язку з цим вважаємо, що навчально-дослідницька діяльність учнів є різновидом

навчальної діяльності з одного боку та складовою частиною дослідницької діяльності з іншого.

Навчально-дослідницька діяльність це – діяльність учнів, що організовується педагогом із використанням переважно дидактичних засобів опосередкованого й перспективного управління, спрямована на пошук, пояснення й доведення закономірних зв'язків і відношень експериментально спостережуваних або теоретично аналізованих фактів, явищ, процесів, у якій домінує самостійне застосування прийомів наукових методів пізнання й у результаті якої учні активно оволодівають знаннями, розвивають свої дослідницькі вміння й здібності [1, с.117]. За цих умов метою навчально-дослідницької діяльності є пошук пояснення й обґрунтування певних фактів, явищ, закономірних зв'язків і відношень, пошук нового способу або засобу діяльності, а результатом – суб'єктивне відкриття.

Однак, в усіх випадках дослідницька діяльність учнів має базуватися на використанні сукупності нормативних (апробованих науковим співтовариством) засобів, до яких, зокрема, належать:

- раніше здобуті наукові знання, впорядковані за допомогою системи наукових понять;
- відповідні методи одержання відомостей від об'єктів дослідження (передусім, різні види спостережень і експериментів);
- відповідні певній системі логічних норм методи опрацювання цих відомостей [2, с.102].

Мета застосування дослідницької технології в початковій школі – набуття учнями досвіду дослідницької роботи в пізнавальній діяльності, об'єднання розвитку їх інтелектуальних здібностей, дослідницьких умінь і творчого потенціалу й на цій основі формуванням активної, компетентної, творчої особистості.

Для досягнення цієї мети, на нашу думку, потрібно сформувати стійкий інтерес учнів до пізнання світу і дослідження як процесу, забезпечити високий рівень їх дослідницьких умінь і навичок, знання дослідницьких процедур і методик, розуміння ціннісної ролі досліджень в удосконаленні знань людства.

Застосовуючи дослідницькі технології, можна вирішити низку спеціальних педагогічних завдань:

- опанування учнями шкільної програми;
- ознайомлення школярів із окремими явищами, процесами, технологіями;
- прищеплення й розвиток інтересу до навчання;
- підвищення мотивації навчальної діяльності;
- формування в школярів уявлення про дослідницьку стратегію в пізнавальній діяльності;

- збагачування творчих спроможностей;
- вивчення та аналіз індивідуальних особливостей формування дослідницького досвіду учнів, його впливів на їх інтелектуальний розвиток і виховання тощо.

Більшість предметів шкільного курсу спираються на знання, здобуті у процесі дослідження у тій чи іншій науковій галузі. Наука продовжує розвиватися на основі нових досліджень, учасниками яких за умов відповідної підготовки можуть стати і сьогоднішні школярі [4, с. 110].

У формуванні професійної готовності майбутнього вчителя, зокрема початкової школи, до використання у своїй професійній діяльності ІКТ та навичок здійснення навчальної дослідницької діяльності значну роль відіграє міжнародна освітня програма Intel® «Навчання для майбутнього», яка спрямована на формування активного комплексного навчання сучасних інформаційних технологій і способів застосування їх у рамках реального навчального процесу. Навчальне проектування (PBL – Project Based Learning або Problem Based Learning) забезпечує учнів можливістю стати учасниками вирішення проблем та прийняття рішень, активно спілкуватися та проводити навчальні, соціологічні та наукові дослідження. Програма Intel® «Навчання для майбутнього» допомагає майбутнім учителям оволодіти вміннями використовувати технології навчання за методом проєктів, який сприяє активному опануванню учнями навичок мислення високого рівня та навичок XXI сторіччя.

З метою напрацювання в майбутніх педагогів навичок здійснення навчального дослідження у Вінницькому державному педагогічному університеті (ВДПУ) імені Михайла Коцюбинського для студентів усіх напрямів підготовки введено дисципліну “Методика застосування комп’ютерної техніки при викладанні предметів шкільного курсу”, яка передбачає здійснення студентами навчальної дослідницької діяльності з фахових предметів, розробку навчального проєкту й створення електронного Портфоліо. Мета вивчення даної дисципліни – з’ясування теоретичних засад застосування технології навчального дослідження у ЗНЗ, оволодіння майбутніми педагогами методикою розробки й презентації навчального проєкту.

Працюючи над навчальним проєктом, майбутні педагоги створюють електронне портфоліо, яке містить: набір учнівських робіт (ці документи створюються студентами від імені учнів) – google-документи, вікі-статті, блоги; набір учительських документів (створюються студентами від імені вчителя) – дидактичні, методичні, інструктивні й нормативні документи. Майбутні педагоги вчать здійснювати дослідження, демонструвати й захищати його результати, здійснювати рефлексію. Значна увага приділяється напрацюванню в них навичок роботи на комп’ютерах, над спільними

документами, використанню інструментарію Веб 1.0, Веб 2.0 й мережєвих технологій.

Наведемо приклади тем навчального проектування, які можуть реалізуватися учнями початкової школи (табл.1).

Таблиця 1

Приклади тем навчального дослідження, які можуть реалізуватися учнями початкової школи

Тема проєкту	Навчальний предмет, клас	Проблемне питання	Опис проєкту
Мода наших предків	Трудове навчання, народознавство, інформатика 1-4 класи	Яка роль відводилась одягу у давні часи?	Працюючи над проєктом, учні здійснюють пошук інформації про те, який повсякденний одяг носили жінки у давнину, які прикраси вдягали дівчата на весілля, що символізували візерунки та кольори на сорочках та іншому одязі. Діти досліджують особливості одягу в різних регіонах України та в своїй місцевості, складають каталог жіночих прикрас, збирають фото відомих людей України, які носять народний одяг. З-поміж усіх технік вишивки діти обирають ті, які найчастіше використовувались із метою оздоблення одягу. Учні порівнюють сучасні тканини та тканини, що використовувались у давнину. З'ясовують, наскільки складним є процес виготовлення одягу та аналізують

			собівартість народного одягу сьогодні. Підсумовуючи, учні роблять висновок про сучасність і модність народного одягу й нині
Бджілка мала, а й та працює	Природознавство, читання, інформатика 1-4 класи	Чого вартий кужлик меду?	Працюючи над проектом, учні розширюють і поглиблюють знання про життя бджіл, їхнє значення в природі. Для одержання відповідей на поставлені проблемні питання діти, використовуючи власні спостереження, розповіді пасічників та вчителя біології, аналіз літератури та періодичних видань, ресурсів Інтернету, набувають дослідницьких умінь, навичок фотографування, складання ребусів, кросвордів, збирають найуживаніші фразеологізми, прислів'я, приказки, загадки про бджіл, матеріали про роль бджіл у медицині, геральдиці, мистецтві, кулінарії. Діти вчаться у комах працюovitості, відповідальності за виконання своїх обов'язків, підтриманню чистоти і порядку, вмінню приходити на допомогу
Подорож у світ лікарських трав	Трудове навчання, основи здоров'я, інформатика 1-4 класи	Як зберегти здоров'я?	Проект спрямований на формування в учнів життєвих навичок, що сприяють фізичному здоров'ю (навичок раціонального харчуван-

			<p>ня) через засвоєння властивостей лікарських рослин рідного краю та їх застосування, розкриття практичної цінності природи для людини; формування внутрішньої мотивації щодо вивчення теми «рослини-лікарі»; виховання бережливого, відповідального ставлення до власного здоров'я та до природи. Учні досліджують рослинний світ, їх цінність для людини та шляхи збереження рослинного світу. Учасники проекту аналізують різноманіття рослин, їх властивості, використання у різних галузях, зокрема, в медицині. Учні зустрічаються з фітотерапевтом</p>
<p>Таємниці історії книги</p>	<p>Українська мова, читання, трудове навчання, інформатика 1-4 класи</p>	<p>Чи можна вичерпати джерело знань, закладене у книгах?</p>	<p>Учні аналізують походження книги. Дізнаються про перші книги України. Доводять важливість книг для людини. Схематично зображають алгоритм виготовлення книги. Розробляють шаблон книги. Виокремлюють функції книги. Складають звіт про виготовлення книг в Україні. Дають оцінку друкарським можливостям в Україні за останні роки. Порівнюють книгарство в Україні та за</p>

			кордоном. Збирають прислів'я та приказки про книги. Збирають інформацію про роль видатних постатей в історії книги
--	--	--	--

У результаті роботи над дослідницьким проектом, студенти опанують принципами навчального проектування, а саме:

- індивідуальна зацікавленість учнів;
- значущість проекту в соціальному, науковому або практичному розумінні, що вимагає дослідницького пошуку для розв'язання проблеми;
- творча самостійність;
- матеріальність результатів проектування;
- практична реалізація теоретичних знань тощо.

Безперечно, вміння застосовувати під час навчання метод проектів – показник високої кваліфікації педагога. Тому, на думку Є. С. Полат, педагогові потрібно дотримуватися основних вимог щодо використання методу проектів [5, с. 68]:

- наявність важливої в дослідницькому, творчому плані проблеми (завдання), що потребує інтегрованих знань, дослідницького пошуку для її розв'язання (наприклад, дослідження демографічної проблеми в різних регіонах світу; проблема впливу кислотних дощів на довкілля тощо);
- практична, теоретична, пізнавальна вагомість передбачуваних результатів (наприклад, доповідь у відповідні служби про демографічний стан певного регіону, фактори, що впливають на цей стан, тенденції, що простежуються в розвитку цієї проблеми, спільний випуск газети, альманаху з репортажами з місця подій тощо);
- самостійна (індивідуальна, парна, групова) діяльність учнів;
- структурування змістової частини проекту (з указуванням етапних результатів);
- використання дослідницьких методів: визначення проблеми досліджуваних завдань, що впливають з неї, висунення гіпотези їх розв'язання, обговорення методів дослідження, оформлення кінцевих результатів, аналіз отриманих даних, підбиття підсумків, коректування, висновки.

Таким чином, набуття майбутніми педагогами початкової школи навичок здійснення навчального дослідження, раціонального використання проектної технології та її розумного поєднання з традиційними формами навчання сприяє розвитку творчих і професійних навичок студентів, забезпеченню цілісності фундаментальної і професійної підготовки майбутніх

педагогів у ВНЗ, професійному й практикоорієнтованому спрямуванню одержаних ними теоретичних знань.

Список використаних джерел: 1. Алборова, С. З. Телекоммуникации как средство развития познавательного интереса учащихся: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / Алборова Светлана Заурбековна. – Владикавказ, 1999. – 24 с. 2. Балашова С. П. Формування дослідницьких умінь у студентів педагогічного коледжу в процесі вивчення природознавчих дисциплін / С. П. Балашова. – К. : 2000. – 274 с. 3. Верлань А. Ф. Дидактичні принципи в умовах традиційного і комп'ютерного навчання / А. Ф. Верлань, Н. Т. Тверезовська // Педагогіка і психологія. – № 4. – 1998. – 167 с. 4. Голобородько В. В. Наукова робота учнів / В. В. Голобородькою – Харків : Вид. група “Основа”, 2005. – 208 с. 5. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования: Учебное пособие для студентов пед. вузов и системы повышения квалификации пед. кадров / Е. С. Полат, М. Ю. Бухаркина, М. В. Моисеева, А. Е. Петров; Под ред. Е. С. Полат. – М. : Издательский центр «Академия», 2000. – 272 с.

Bibliography (transliterated): 1. Alborova, S. Z. Telekommunikacii kak sredstvo razvitija poznavatel'nogo interesa uchashhihsja: avtoref. dis. ... kand. ped. nauk: 13.00.01 / Alborova Svetlana Zaurbekovna. – Vladikavkaz, 1999. – 24 s. 2. Balashova S. P. Formuvannja doslidnic'kih umin' u studentiv pedagogichnogo koledzhu v procesi vivchennja prirodnavchih disciplin / S. P. Balashova. – K. : 2000. – 274 s. 3. Verlan' A. F. Didaktichni principii v umovah tradicijnogo i komp'juternogo navchannja / A. F. Verlan', N. T. Tverezov'ska // Pedagogika i psihologija. – № 4. – 1998. – 167 s. 4. Goloborod'ko V. V. Naukova robota uchniv / V. V. Goloborod'koju – Harkiv : Vid. grupa “Osнова”, 2005. – 208 s. 5. Novye pedagogicheskie i informacionnye tehnologii v sisteme obrazovanija: Uchebnoe posobie dlja studentov ped. vuzov i sistemy povyshenija kvalifikacii ped. kadrov / E. S. Polat, M. Ju. Buharkina, M. V. Moiseeva, A. E. Petrov; Pod red. E. S. Polat. – M. : Izdatel'skij centr «Akademija», 2000. – 272 s.

Г.Б. Гордійчук

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ВИКОРИСТАННЯ ІКТ ПІД ЧАС ЗДІЙСНЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДОС- ЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ

У статті окреслюється методика формування в майбутніх учителів початкової школи навичок реалізації навчальної дослідницької діяльності й шляхів використання ІКТ під час її здійснення.

Г.Б. Гордийчук

**ПОДГОТОВКА БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЫ
К ИСПОЛЬЗОВАНИЮ ИКТ ВО ВРЕМЯ ОСУЩЕСТВЛЕНИЯ УЧЕБНОЙ
ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УЧЕНИКОВ**

В статье характеризуется методика формирования у будущих учителей начальной школы навыков реализации учебной исследовательской деятельности и пути использования ИКТ во время ее осуществления.

G.B. Gordiychuk

**TRAINING OF FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS TO
USE ICT IN THE EXERCISE EDUCATIONAL RESEARCH ACTIVITY
SHEET**

The article characterizes formation technique of future elementary school teachers implement skills training research and the use of ICT during its implementation.

Стаття надійшла до редакції 16.11.2013

УДК 378. 147. 091. 313 : 004. 9

*С. С. Кізім,
м. Вінниця, Україна*

**ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ЗАСОБАМИ ІКТ**

Постановка проблеми. Приєднання України до Болонського процесу вимагає від нинішньої вищої освіти кардинальних змін. Відповідні зміни відбуваються в організації навчального процесу, систематизації, структуруванні навчального матеріалу та системі контролю знань студентів. За таких умов система вищої освіти має бути спроможна не лише давати знання, а й постійно і швидко оновлювати їх, формувати потребу серед студентів для самостійного оволодіння вміннями, навичками творчого підходу до вирішення професійних завдань впродовж професійної діяльності.

Як наслідок, нині здійснюються пошук нових технологій, засобів навчання задля інтенсифікації та підвищення якості професійної підготовки майбутніх педагогів в умовах компетентнісного підходу, які спрямовані на формування в студентів професійної компетентності, що обумовлена вимогами до професійної підготовки майбутніх педагогів.

Аналіз попередніх досліджень свідчить, що проблемами

підвищення якості сучасної освіти у вищих навчальних закладах (ВНЗ) опікувалися знані вітчизняні вчені В. Биков, Р. Гуревич, І. Зязюн, В. Кремень, Н. Ничкало та ін.

Реалізацію компетентнісного підходу у професійній підготовці майбутніх педагогів досліджували у своїх працях вітчизняні та закордонні вчені: Н. Бібік, Є. Зеєр, І. Зимняя, М. Кадемія, О. Пометун, А.Хуторський, С. Шишов, які зазначають, що такий підхід забезпечить якісну підготовку майбутніх фахівців на шляху процесу модернізації сучасної освіти, переходу на компетентні сну основу підготовки конкурентоздатного фахівця.

Мета статті полягає у визначенні шляхів реалізації компетентнісного підходу в професійній підготовці майбутніх педагогів засобами ІКТ.

Виклад основного матеріалу. Реалізація компетентнісного підходу в освіті пов'язана з особистісно орієнтованим і діяльнісним підходами в процесі навчання, оскільки стосується всіх учасників навчального процесу. Компетентнісний підхід – це спрямованість освітнього процесу на формування та розвиток компетентностей особистості. У великому тлумачному словнику української мови термін «компетентність» (лат. *competentia*) стосується особи «яка має достатні знання в певній галузі, яка з чим-небудь добре обізнана, тямуща», або «яка має повноваження, повноправна, повновладна» [1, с.237].

Даний підхід покликаний перемістити акценти з процесу накопичення нормативно визначених знань, умінь і навичок у площину формування й розвитку в студентів здатності практично діяти, творчо застосовувати набуті знання і досвід у фахових ситуаціях. У процесі професійної підготовки майбутніх педагогів варто змінити траєкторію навчання і перейти від пасивного засвоєння знань до дослідницької, активної, самостійної та самоосвітньої діяльності студентів, що є ключовою ознакою компетентнісного підходу.

Ми поділяємо думку Н. Бібік, яка наголошує на необхідності переходу в навчанні «з процесу на результат у діяльнісному вимірі, забезпечення спроможності випускника відповідати новим запитам ринку, мати відповідний потенціал для практичного розв'язання життєвих проблем, пошуку свого «Я» у професії» [3, с. 47].

У своїх працях І. Пометун розглядає компетентність як спеціальний шлях до структурованого набору знань, умінь, навичок, спроможностей й ставлень, що дозволяють майбутньому фахівцю ідентифікувати і розв'язувати незалежно від контексту фахової проблеми. Сформована професійна компетентність дозволить якісно й безпомилково використовувати набуті знання, успішно опанувати нові знання й швидко адаптуватися до змінних умов виконання професійних завдань, спрямованих на розв'язання фахових проблем і ситуацій [4, с.67].

Актуальною проблемою в умовах компетентнісного підходу є питання вибору форм, методів навчання студентів, а також впровадження ІКТ у процес професійної підготовки, котрі забезпечать вміння працювати в інформаційному просторі, активне, самостійне оволодіння студентами теоретичними і прикладними знаннями, що закладено в побудові навчальних планів відповідно до Болонської декларації.

Впровадження ІКТ у професійну підготовку майбутніх педагогів у ВНЗ обумовлює побудову та функціонування інформаційно-освітнього середовища (ІОС), яке здатне забезпечити ефективність та гнучкість навчального процесу, широке використання інформаційних ресурсів, суттєво розширює можливості традиційних форм навчання, а також можливість створення нових ефективних форм навчання в умовах компетентнісного підходу. Сукупність засобів ІКТ (апаратні, програмні та інформаційні компоненти,) використовуються для реалізації навчального процесу в межах функціонування ІОС.

Прикладом засобів ІКТ, що є складовими компонентів ІОС і здатні реалізувати зміст навчальних дисциплін у відповідності до потреб формування професійної компетентності виступають електронні навчально-методичні комплекси (ЕНМК). Вони здатні забезпечити підвищення ефективності професійної підготовки, насамперед через інтерактивність, самостійність, мультимедійність, що є необхідною умовою в процесі опрацювання навчального матеріалу. Використання ЕНМК у професійній підготовці майбутніх педагогів має відповідати логічному, послідовному викладу навчального матеріалу: мета, орієнтири, зміст, шляхи розв'язання поставлених завдань, зворотний зв'язок, оцінка результатів навчальної діяльності, що забезпечує формування єдиного комплексу знань, навичок, умінь, досвіду для професійної діяльності.

Одним із важливих підходів у процесі створення ЕНМК є поступове збільшення обсягу та складності інформації починаючи від основних понять до цілісності вивчення теми, збільшення обсягу теоретичного матеріалу, висвітлення та постановка завдань професійного спрямування, які сприяють формуванню професійної компетентності майбутніх педагогів.

Розглянемо для прикладу ЕНМК з дисципліни: «Методика застосування комп'ютерної техніки при викладанні предметів шкільного курсу» (рис.1), який має наступну структуру:

Методична інформація:

- Анотація.
- Методичні рекомендації.
- Навчальна програма.
- Робоча програма.

– Рекомендована література.

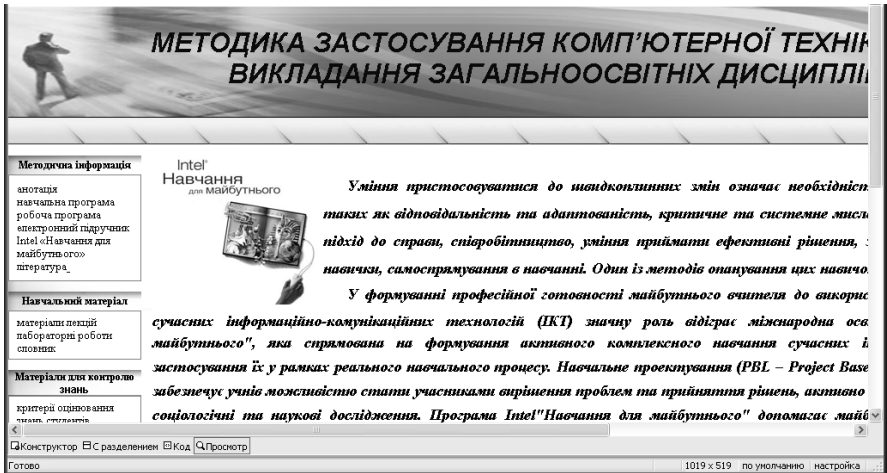

Рис. 1 Інтерфейс ЕНМК «Методика застосування комп'ютерної техніки при викладанні предметів шкільного курсу»

Навчальний матеріал:

- Конспекти лекцій.
- Лабораторний практикум.
- Тренажери.
- Словник термінів.
- Електронний посібник (підручник).

Контроль знань:

- Критерії оцінювання знань студентів.
- Контрольні запитання.
- Тестові завдання.

Додаткова інформація:

- Відеотека.
- Веб-ресурси.

ЕНМК розробляються на гіпертекстовій основі, що забезпечує студентам вільний доступ до усіх блоків інформації та дозволяє працювати за індивідуальною освітньою траєкторією навчання. Гіпертекстова структура дозволяє визначити не тільки оптимальну траєкторію вивчення матеріалу, але й зручний темп роботи й спосіб викладення матеріалу, що відповідає особливостям його сприйняття. В умовах моделювання навчальних ситуацій студент відпрацьовує прийоми прийняття відповідних рішень для

завдань, що дозволяє наочно зв'язати теоретичні знання з конкретними проблемами, на рішення яких вони можуть бути спрямовані.

Тестова система, забезпечує, з одного боку, можливість самоконтролю для користувача, а з іншого – приймає на себе рутинну частину поточного або підсумкового контролю. Така система може бути як окремою програмою, що не допускає модифікації, так і універсальною програмною оболонкою, наповнення якої покладається на викладача, що полегшує процес їхнього створення й модифікацію (у найпростішому випадку це може бути тестова оболонка Test W2). Ефективність використання тестових систем значно зростає, якщо вона дозволяє накопичувати й аналізувати результати тестування.

Отже, ЕНМК забезпечує інтерактивний зв'язок «студент – навчальна система – викладач», поєднуючи можливості ІКТ, для успішної діяльності; усвідомлення значущості вказаних завдань для майбутньої професійної діяльності, формування операційних умінь, володіння алгоритмами вирішення професійних завдань, здатності до творчості у вирішенні професійних завдань [2, с.113].

Висновок. На підставі вищевикладеного варто зазначити, що з позицій компетентнісного підходу професійна компетентність майбутнього педагога визначається здатністю фахівця вирішувати проблеми різної складності на основі наявних знань та досвіду. Використання засобів ІКТ у професійній підготовці дозволить майбутнім педагогам адаптуватись до вимог часу, бути конкурентоспроможним на ринку праці, відрізнитись професійною компетентністю, досконало володіти комп'ютерною технікою та ІКТ, мати високий рівень інтелекту, знань та вмінь, творчих здібностей, бути професійно обізнаним.

Список літератури: 1. Великий тлумачний словник сучасної української мови ; укладач і головний редактор В. Т. Бусел. – К. : Ірпінь : ВТФ «Перун», 2001. – 445 с 2. Майборода Т.А. Основные подходы к определению содержания профессиональной компетентности в психологических исследованиях / Т. А. Майборода, Л. С. Мовсесян // Материалы научно-технической конференции по итогам работы профессорско-преподавательского состава СевКавГТУ за 2007 год. – Т. 1. Естественные и точные науки. Технические и прикладные науки – Ставрополь : СевКавГТУ, 2008. – 236 с. 3. Овчарук О. В. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи // Бібліотека з освітньої політики / під заг. ред. О. В. Овчарук. – К.: «К.І.С.», 2004. – 112 с. 4. Пометун О.І. Дискусія українських педагогів навколо питань запровадження компетентнісного підходу в українській освіті / О. І. Пометун // Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики ; під заг. ред. О. В. Овчарук. – К. : «К.І.С.», 2004. –

С. 66-72.. 5. Химинець В. Компетентнісний підхід до професійного розвитку вчителя [текст] / В. Химинець // Закарпатський інститут післядипломної педагогічної освіти. – [Електронний ресурс] . – Режим доступу: <http://zakinppo.org.ua/2010-01-18-13-44-15/233-2010-08-25-07-10-49>.

Bibliography (transliterated): 1. Velikij tлумachnij slovník suchasnoї ukraїns'koї movi ; ukladach i golovnij redaktor V. T. Busel. – K. : Irpin' : VTF «Perun», 2001. – 445 s. 2. Majboroda T.A. Osnovnye podhody k opredeleniju sodержanija professional'noj kompetentnosti v psihologicheskikh issledovanijah / T. A. Majboroda, L. S. Movsesjan // Materialy nauchno-tehnicheskoj konferencii po itogam raboty professorsko-prepodavatel'skogo sostava SevKavGTU za 2007 god. – T. 1. Estestvennye i tochnye nauki. Tehnicheskie i prikladnye nauki – Stavropol' : SevKavGTU, 2008. – 236 s. 3. Ovcharuk O. V. Kompetentnisnij pidhid u suchasnij osviti: svitovij dosvid ta ukraїns'ki perspektivi // Biblioteka z osvith'oї politiki / pid zag. red. O. V. Ovcharuk. – K.: «K.I.S.», 2004. – 112 s. 4. Pometun O.I Diskusija ukraїns'kih pedagogiv navkolo pitan' zaprovadzhennja kompetentnisnogo pidhodu v ukraїns'kij osviti / O. I. Pometun // Kompetentnisnij pidhid u suchasnij osviti: svitovij dosvid ta ukraїns'ki perspektivi: Biblioteka z osvith'oї politiki ; pid zag. red. O. V. Ovcharuk. – K. : «K.I.S.», 2004. – S. 66-72.. 5. Himinec' V. Kompetentnisnij pidhid do profesijnogo rozvitku vchitelja [tekst] / V. Himinec' // Zakarpats'kij institut pisljadiplomnoї pedagogichnoї osviti. – [Elektronnij resurs] . – Rezhim dostupu: <http://zakinppo.org.ua/2010-01-18-13-44-15/233-2010-08-25-07-10-49>

С. С. Кізім

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ЗАСОБАМИ ІКТ

У статті розглянуто особливості формування професійної компетентності майбутнього педагога в умовах компетентнісного підходу засобами ІКТ. Виокремлено можливості електронного навчально-методичного комплексу для формування професійної компетентності майбутнього педагога.

Ключові слова: компетентнісний підхід, професійна компетентність, інформаційно-комунікаційні технології, електронний навчально-методичний комплекс, професійна підготовка.

С.С. Кизим

ФОРМИРОВАНИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ ПЕДАГОГОВ СРЕДСТВАМИ ИКТ

В статті розглянуті особливості формування професійної компетентності майбутнього педагога в умовах компетентного підходу засобами ІКТ. Виділені можливості електронного навчально-методичного комплексу для формування професійної компетентності майбутнього педагога.

Ключові слова: компетентний підхід, професійна компетентність, інформаційно-комунікаційні технології, електронний навчально-методичний комплекс, професійна підготовка.

S. S. Kizim

FORMATION OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF FUTURE TEACHERS ICT

The article deals with the peculiarities of the formation of the professional competence of future teachers in terms of ICT competency approach. Author determined the possibilities of electronic teaching complex for the formation of professional competence of future teachers.

Keywords: competentive approach, professional expertise, information and communication technology, electronic educational-methodical complex training.

Стаття надійшла до редакції 14.11.2013

УДК 37.091.313:004.9

*А. П.Кобися
м. Вінниця, Україна*

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТ-ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОЕКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ВНЗ

Постановка проблеми. Прискорення науково-технічного прогресу, засноване на впровадженні у виробництво гнучких автоматизованих систем, мікропроцесорних засобів і пристроїв програмного управління, роботів і обчислювальних центрів, поставило перед сучасною педагогічною наукою важливе завдання – виховати та підготувати нове покоління працівників, здатних активно включитися в якісний етап розвитку сучасного суспільства, пов'язаний з інформатизацією.

Вирішення цього завдання – виконання соціального замовлення суспільства – докорінно залежить як від технічної оснащеності навчальних закладів електронно-обчислювальною технікою з відповідним периферійним обладнанням, навчальним, демонстраційним обладнанням, що функці-

онує на базі засобів нових інформаційних технологій, так і від готовності студентів до сприйняття постійно зростаючого потоку інформації, у тому числі і навчальної.

Особлива роль в сучасних умовах відводиться мережі Інтернет – засобу розповсюдження інформації, середовищу співпраці та спілкування людей, що є найбільшою та найпопулярнішою комп'ютерною мережею, яка відкриває широкі можливості ефективного її використання в навчальному процесі. Надання різноманітних освітніх послуг, навчальної інформації, відкриття широких можливостей використання різноманітних ресурсів мережі Інтернет, включаючи навчальні дистанційні курси, дистанційні олімпіади і конкурси, бібліотеки, текстові сховища, інтерактивні енциклопедії та словники, перекладачі, віртуальні музеї та виставки і т. ін. у підготовці майбутнього фахівця.

Аналіз попередніх досліджень. Необхідність використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у навчальному процесі відзначають українські і зарубіжні вчені В. Ю. Биков, А. І. Горемичкін, Р. С. Гуревич, А. М. Гуржій, А. П. Єршов, М. І. Жалдак, М. Ю. Кадемія, Ю. Б. Кузнецов, С. А. Раков, О. В. Співаковський та ін. Багато науковців досліджували проблеми розроблення, дидактичного обґрунтування змісту, структури, використання в навчальному процесі Інтернет-ресурсів (В. П. Вембер, О. С. Красовський, М. А. Федотова та ін.).

Метою статті є висвітлення особливостей використання Інтернет-технологій для організації проектної діяльності студентів.

Виклад основного матеріалу. Упровадження комп'ютера в сферу освіти стало початком революційного перетворення традиційних методів і технологій навчання та всієї галузі освіти. Важливу роль на цьому етапі, крім комп'ютерів, відіграють інформаційно-комунікаційні технології, телефонні засоби зв'язку, телебачення, космічні комунікації, що переважно застосовуються в процесі управління процесом навчання і системах додаткового навчання. Прикладом успішної реалізації ІКТ стала поява Інтернету – глобальної комп'ютерної мережі з її практично необмеженими можливостями збирання та збереження інформації, передавання її індивідуально кожному користувачеві.

Інтернет швидко знайшов застосування в науці, освіті, зв'язку, засобах масової інформації, включаючи телебачення, в рекламі, торгівлі, а також в інших галузях людської діяльності. Перші кроки із впровадження Інтернету в систему освіти показали його величезні можливості для її розвитку.

Використання сучасних Інтернет-ресурсів переводить на якісно новий рівень підготовку і проведення занять, відкриває широкі можливості інформатизації навчального процесу.

Одне із завдань вдосконалення освіти полягає у формуванні в студентів знань, умінь і навичок використання сучасної комп'ютерної техніки та інформаційно-комунікаційних технологій для пошуку та опрацювання навчальної інформації.

Різке збільшення обсягів навчальної інформації і швидке її «старіння» породжують проблему повноцінного забезпечення студентів відповідною навчально-методичною, науковою та періодичною літературою. У зв'язку з цим, необхідним і актуальним є розроблення й упровадження в навчальний процес Інтернет-порталів, сайтів з конкретних навчальних дисциплін на основі ідей Європейської кредитної трансферної системи (ECTS) для забезпечення мобільності студентів у процесі навчання і гнучкості підготовки фахівців, враховуючи швидкозмінні вимоги національного і міжнародного ринків праці [1].

Інтернет надає унікальні можливості для освіти. Він має не тільки величезний невичерпний масив освітньої інформації, а й виступає як засіб, інструмент для її пошуку, перероблення і розповсюдження. Інтернет є джерелом активної інтелектуальної та комунікативної діяльності людини, яка має необмежені можливості для одержання знань, формування умінь і навичок. Освітні Веб-сайти стали важливим елементом ІКТ навчання, набули актуальності питання знайомлення викладачів з дидактичними можливостями Інтернет-сервісів.

Інформаційні ресурси мережі Інтернет містять текстовий, аудіо- і відеоматеріал за різноманітною тематикою на різних мовах. Однак для того, щоб студенти не загубились в безлічі інформації різного змісту та різної якості, а найбільш продуктивно використовували її для своїх навчальних та професійних потреб, з'явилась необхідність в розробленні спеціальних навчальних Інтернет-ресурсів, що призначені для навчання студентів роботі з ресурсами всієї світової мережі. До таких ресурсів відносять хот-лист, мультимедіа скрапбук, трєжхант, сабджектсемпла, Веб-квест, Блог-квест. Ці Інтернет-ресурси створюються винятково з навчальною метою. Вони можуть бути розроблені для вивчення різних дисциплін, як загальнопрофесійних, так і спеціальних.

Хот-лист (англ. *hotlist*, від *англ. hotlist: hot* – вирізка, *list* – список, букв. «гарячий список») – це список Інтернет-сайтів (з текстовим матеріалом) з теми, що вивчається. Його досить просто створити й він може бути корисним в процесі навчання. Хот-лист не вимагає часу на пошуки необхідної інформації. Все, що потрібно – це лише ввести ключове слово в пошукову систему Інтернету й отримати потрібний хот-лист.

Мультимедійний скрапбук (англ. *scrapbook*, від *англ. scrapbook: scrap* – вирізка, *book* – книга, букв. «книга із вирізок») – це своєрідна колекція мультимедійних ресурсів [2]. У педагогіці – метод розвитку творчої діяльності студентів – це «альбом» з фотографіями, фото колажа-

ми, декорований елементами, картинками, малюнками, замітками, афоризмами та ін., для того, щоб розкрити сенс теми, що вивчається. Сторінки такого «альбому» зазвичай формуються за певними темами, літературними напрямками, за творчістю письменника або літературного героя, впровадженням ідей, пристрою тощо [3]. На відміну від хот-листа, в скрапбуці містяться посилання не лише на текстові файли, а й на фотографії, аудіо файли та відео кліпи, графічну інформацію та анімаційні віртуальні тури [4, с. 15]. Всі файли можуть бути легко завантажені студентами і використані в якості інформаційного та ілюстрованого матеріалу під час вивчення певної теми.

Треж хант (англ. treasure hunt – полювання за скарбами) – сукупність посилань на різноманітні сайти з теми, що вивчається. Він багато в чому нагадує хот-лист та скрапбук, єдина відмінність полягає в тому, що кожне з посилань містить питання із змісту сайту. За допомогою цих запитань викладач направляє пошуково-пізнавальну діяльність студентів. В кінці треж ханту студентам задається одне загальне питання на цілісне розуміння теми. Розгорнута відповідь на нього ймістить відповіді на попередні більш детальні питання для кожного з сайтів [5].

Сабджектсемпла (англ. «subject sampler», від англ. subject sampler: subject – тема, sampler – зразок, букв. «тематичний зразок» – Інтернет-ресурс, що містить посилання на тематичні текстові та мультимедійні матеріали, але після вивчення кожного елемента цього ресурсу студентам необхідно відповісти на поставлені запитання. На відміну від трежханту, де проходить вивчення фактичного матеріалу, сабджектсемпла націлений на обговорення соціально-загострених та дискусійних тем. Студентам необхідно не лише ознайомитись з матеріалом, а й аргументувати свою думку з приводу дискусійного питання.

Під час індивідуальної роботи необхідно розбити головну тему на кілька аспектів. Після опрацювання свого аспекту студенти можуть продемонструвати результати своєї роботи всій групі.

Сабджектсемпла дозволяє розвинути в студентів такі уміння:

- здійснювати пошук інформації;
- виділяти ключові слова;
- визначати тему, проблему, основні завдання;
- відокремлювати основну інформацію від другорядної;
- фіксувати необхідну інформацію із знайденої;
- докладно чи стисло викладати зміст прочитаного;
- узагальнювати отриману інформацію;
- докладно чи стисло викладати зміст прослуханого, побаченого, прочитаного матеріалу;
- виділяти факти, приклади, аргументи відповідно до поставле-

них завдань;

- робити висновки;
- висловлювати і аргументувати свої погляди;
- визначати тимчасові і причинно-наслідкові взаємозв'язки між подіями;
- оцінювати вчинки і давати характеристики персонажів, фактів і подій[6].

Веб-квест(англ.**webquest**, з англ. **webquest: web – мережевий, quest** – пошук, предмет пошуків, пошук пригод; попит) – мережевий пошук. Веб-квест **педагогіці** – проблемне завдання з елементами роліової гри, для виконання якого використовуються інформаційні ресурси Інтернету[7].

Навчальний Веб-квест – сайт в Інтернет, присвячений певній темі який складається з кількох, пов'язаних єдиною сюжетною лінією розділів, насичених посиланнями на інші ресурси Інтернет. Даний вид – найскладніший тип навчальних Інтернет-ресурсів. Веб-квест – це сценарій організації проектної діяльності студентів з будь-якої теми з використанням ресурсів Інтернету.

Блог-квест – технологія, у якій поєднано Веб-квест і Блог, тобто це Веб-квест, організований на Блог-платформі. Основною його відмінністю є те, що він відкритий, а це означає, що участь у роботі над ним можуть приймати всі охочі, незалежно від місця проживання, віку, реєстрації тощо.

Цілком очевидно, що кожен з описаних видів навчальних Інтернет-ресурсів впливає з попереднього, поступово ускладнюючись і, тим самим, дозволяючи вирішувати складніші навчальні завдання. Хот-лист і мультимедіа скрапбук спрямовані на пошук, відбір, класифікацію інформації. Треж хант, сабджектсемпл, Веб-квесті Блог-квестмістять елементи проблемного і проектного навчання.

Розробка навчальних Інтернет-ресурсів дозволила абсолютно по-іншому подивитися на навчальні ресурси Інтернету і почати використовувати їх не в якості додаткових (хоча такими вони можуть бути), а в якості аналогових або альтернативних.

Висновок. Використання ресурсів Інтернет у підготовці майбутнього педагогічного працівника полягає в тому, що студентам не просто надаються відомості про технічні засоби, а й формуються навички організації пошуку шляхів реалізації певної проблеми, колективного її обговорення та прийняття рішення, що дає можливість колективно та індивідуально навчатися, формувати власну поведінку, обирати розв'язок реалізації різноманітних ситуацій.

Література. 1. Сікора Я. Б. Використання Інтернет-порталу у вивченні методів оптимізації / Я. Б. Сікора // Інформаційні технології і засоби навчан-

ня. – 2013. – Т. 35. – №3 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://irbis-nbuv.gov.ua>. 2. Скрапбукинг[Електронний ресурс]. – Режим доступу :<http://ru.wikipedia.org/wiki/Скрапбукинг>. 3.Химинець А. А. Скрапбук[Електронний ресурс]. – Режим доступу :http://svitlitteraturu.ucoz.ua/board/interaktivni_metodi/skrapbuk/2-1-0-117 4. RothamelS. P.The Encyclopedia of Scrapbooking Tools & Techniques / Susan Pickering Rothamel. – Sterling Publishing Company, Inc, 2005. – 320 p. 5. Тарасенко И. А. Учебные Интернет-ресурсы / И. А. Тарасенко // Фестиваль педагогическихидей «Открытый урок»[Електронний ресурс]. – Режим доступу :<http://festival.1september.ru/articles/624489>. 6.Сысоев П. В. Разработка учебных Интернет-ресурсов по иностранному языку: Сабджектемпла / П. В. Сысоев[Електронний ресурс]. – Режим доступу :<http://sysoev.org/data/module%208.pdf>. 7. Романцова Ю. В. Веб-квест как способ активизации учебной деятельности учащихся / Ю. В. Романцова // Фестиваль педагогическихидей «Открытый урок» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://festival.1september.ru/articles/513088>.

Bibliography (transliterated): 1. Sikora Ja. B. Viktoristannja Internet-portalu u vivchenni metodiv optimizacii / Ja. B. Sikora // Informacijni tehnologii i zasobi navchannja. – 2013. – Т. 35. – №3 [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu : <http://irbis-nbuv.gov.ua>. 2. Skrapbuking[Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu :<http://ru.wikipedia.org/wiki/Skrapbuking>. 3.Himinec' A. A. Skrapbuk[Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu :http://svitlitteraturu.ucoz.ua/board/interaktivni_metodi/skrapbuk/2-1-0-117 4. RothamelS. P.The Encyclopedia of Scrapbooking Tools & Techniques / Susan Pickering Rothamel. – Sterling Publishing Company, Inc, 2005. – 320 p. 5. Tarasenko I. A. Uchebnye Internet-resursy / I. A. Tarasenko // Festival' pedagogicheskikhidej «Otkrytyj urok»[Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu :<http://festival.1september.ru/articles/624489>. 6.Sysoev P. V. Razrabotka uchebnyh Internet-resursov po inostrannomu jazyku: Sabdzhektsjemplja / P. V. Sysoev[Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu :<http://sysoev.org/data/module%208.pdf>. 7. Romancova Ju. V. Veb-kvest kak sposob aktivizacii uchebnoj dejatel'nosti uchashhihsja / Ju. V. Romancova // Festival' pedagogicheskikhidej «Otkrytyj urok» [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu : <http://festival.1september.ru/articles/513088>.

А. П. Кобися

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТ-ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОЕКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ВНЗ

У статті розглянуто можливості і способи використання інформаційно-комунікаційних технологій та Інтернет-сервісів для організації і під-

тримки навчального процесу. Описані нові навчальні Інтернет-ресурси: хот-лист, мультимедіа скрапбук, трез хант, сабджектсемпла, Веб-квест, Блог-квест.

А. П. Кобыся

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИНТЕРНЕТ-ТЕХНОЛОГИЙ ДЛЯ ОРГАНИЗАЦИИ ПРОЕКТНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СТУДЕНТОВ ВУЗ

В статье рассмотрены возможности и способы использования информационно-коммуникационных технологий и Интернет-сервисов для организации и поддержки учебного процесса. Описаны новые учебные Интернет-ресурсы: хот-лист, мультимедиа скрапбук, трез хант, сабджектсэмпла, Веб-квест, Блог-квест.

А.Р.Кобыся

USE OF INTERNET TECHNOLOGIES FOR ORGANIZING PROJECT ACTIVITIES OF UNIVERSITY STUDENTS

The article reviews the features and uses of information and communication technologies and Internet services to the organization and support the learning process. We describe new online educational resources: hotlist, multimedia scrapbook, treasure hunt, subjectsampler, **webquest**, **blogquest**.

Стаття надійшла до редакції 15.11.2013

УДК37.091.313:004.9

*В. М. Кобыся
м. Вінниця, Україна*

ВИКОРИСТАННЯ ПРОГРАМИ GOOGLE EARTH ДЛЯ 3D-МОДЕЛЮВАННЯ З ВИКОРИСТАННЯМ ГЕОІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ ТА ХМАРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Постановка проблеми. Поштовхом для нового рівня розвитку геоінформатики стало створення GoogleEarth – геосервісу компанії Google, що містить значний набір космічних зображень, об'єднаних загальним ГІС інтерфейсом з використанням хмарних технологій [1]. Він відкриває доступ до якісних сучасних геоданих, дозволяє всім бажаючим приймати участь у формуванні контенту сервісу, створювати свої власні інформаційні ресурси і географічні об'єкти, мітки і карти, коментарі.

ГІС – сучасна комп'ютерна технологія, що дозволяє поєднати модельоване зображення території (електронне відображення карт, схем, космо-, аерозображень земної поверхні) з інформацією табличного типу (різноманітні статистичні дані, списки, економічні показники тощо) [2].

Аналіз попередніх досліджень. Питання про можливості використання геоінформаційних технологій в навчальному процесі висвітлені в ряді праць українських та зарубіжних вчених. Серед них – Г. Багієв, А. Виноградов, А. Дурович, В. Квартальнов, М. Морозов, С. Мельниченко, Є. Ромат, М. Скопень, Т. Ткаченко та інші [3, 5, 6, 7]. Разом з тим, недостатньо вивченими залишаються можливості використання сучасних геоінформаційних технологій для 3D-моделювання у навчальному процесі ВНЗ.

Мета статті – розглянути можливість використання програмного забезпечення GoogleEarth для створення 3D-моделей реальних об'єктів з використанням хмарних технологій

Виклад основного матеріалу. Спроби Google передати реалістичність Земної кулі реалізувались у геомодельованні з GoogleEarth. GoogleEarth — це безкоштовна програма, що була розроблена компанією Google для відображення тривимірної моделі Землі. З GoogleEarth можна подорожувати світом не виходячи з власної домівки. Програма надає можливість переглядати зображення зроблені супутником, карти, різноманітні ландшафти та 3D-будівлі, мандрувати в космосі – долетіти до далеких галактик чи зануритись в океанські глибини.

Українська версія GoogleEarth має назву «Google Планета Земля». Починаючи з версії 5.0 GoogleEarth доступна на 37 мовах включаючи українську.

Google Планета Земля була спочатку випущена компанією Keyhole, а потім куплена всесвітньо відомою компанією Google, яка в 2005 році розробила програму загальнодоступною. Існують також платні версії GoogleEarthPlus і GoogleEarthPro, що відрізняються підтримкою GPS навігації, підвищеним розширенням друку, вимірюванням висоти, площі та інших параметрів об'єктів в тривимірному режимі.

Програма Google Планета Земля доступна також, як браузерний плагін, що був випущений 28 травня 2008 року. Встановивши його, користувач може прямо в браузері вивчати геодані та 3D-моделі світу.

На плагіні для браузерів розробники не зупинились і розробили мобільну версію програми. Ця програма підтримується на різних мобільних пристроях: NexusOne, Droid, iPhone, iPod Touch і iPad.

Хоча програма і має назву «Google Планета Земля», що асоціюється із Землею та тим що на ній розташовано, але це ще не все. В ній також можна відвідати Місяць, Марс, зануритись в океан та вивчити віддалені галактики.

GoogleEarth містить велику кількість інформації, яку користувачі постійно збільшують як кількісно, так і якісно. Після запуску GoogleEarth зліва з'являється панель, у якій міститься велика кількість інформації, завантаженої не тільки співробітниками Google, але і простими користувачами, які створюють свої власні інформаційні об'єкти і весь час доповнюють їх новою інформацією, створюючи путівники (рис.1). Необхідні для користувача дані та зображення у GoogleEarth можна завантажувати автоматично з глобальної мережі Інтернет та зберігати їх у пам'яті комп'ютера і на жорсткому диску для подальшого використання.

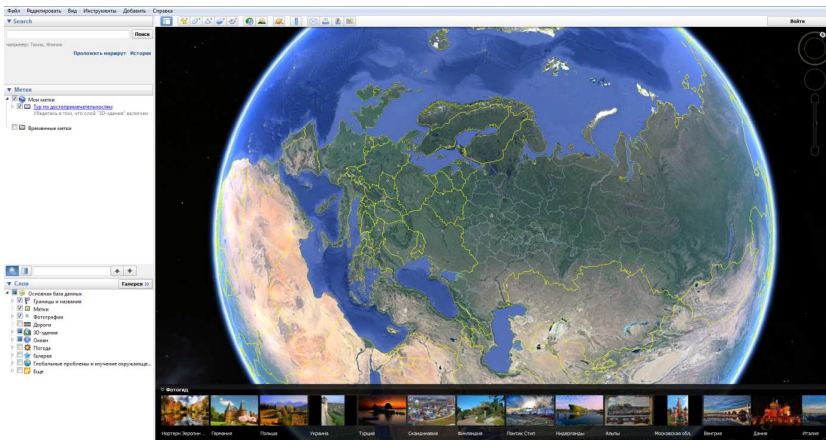

Рис. 1. Головне вікно програми

Візуалізації зображення полягає у тривимірній моделі земної кулі, відображення якої на екрані відбувається за допомогою інтерфейсів DirectX або OpenGL. Переміщення на Планеті здійснюється шляхом зміни положення «віртуальної камери».

Геомодельовання – це автоматизоване проектування геологічних об'єктів, їх властивостей, яке включає в себе широкий спектр навичок, які поширюються в різних галузях [4].

Геомодельовання з GoogleEarth– це процес створення 3-D моделей різноманітних географічних об'єктів і подальше їх розміщення на глобусі. Геомодель – 3-D модель об'єкта реального світу у GoogleEarth.

Розміщення 3-D геомodelей на розгляд у GoogleEarth є абсолютно безкоштовним, але модель повинна відповідати певним стандартам:

- бути реальним об'єктом;
- мати найвищу якість поміж інших;
- наявність фототекстур;

- відповідно розташовуватися відносно інших зображень GoogleEarth;
- бути однією будівлею;
- розташовуватися точно над поверхнею Землі;
- не містити громіздкого проектування рельєфу та сторонніх або тимчасових об'єктів;
- бути точною у розмірах з урахуванням масштабу;
- не містити реклами, спамів;
- бути завершеною моделлю.

Для створення геомodelей використовують такі методи як:

- геомodelювання за допомогою Архітектора;
- геомodelювання з SketchUp.

Архітектор Google – це веб-додаток, який дозволяє користувачам створювати тривимірні будівлі для додання у GoogleEarth[4]. Він є безкоштовним додатком, робота з яким відбувається у веб-браузері.

Щоб створити 3-D модель за допомогою Архітектора не потрібно фотографій, аерофотознімки уже є наявними у Google.

Процес створення геомodelей полягає у зіставленні базових «будівельних блоків» із зображеннями споруд.

Застосування Архітектора є досить зручним і легким у GoogleEarth, але можливе за умови наявності регіону та створюваної споруди у списку регіонів підготовлених для роботи в Архітекторі.

Метод створення геомodelей за допомогою SketchUp більш популярний, його використовують для створення незвичних, складніших за архітектурою будівель. Також цей метод використовується для створення моделей із ієрархічними зовнішніми стінами та плоским, скатним дахом.

SketchUp – це безкоштовна програма, призначена для створення тривимірних зображень, а також будівель для GoogleEarth

Процес геомodelювання зі SketchUp полягає у:

- власне створенні контуру – «коробки» моделі – з застосуванням інструменту Push / Pull;
- фототекстурування моделі з фотографіями структури, які будуть окремо змодельовані.

Фотографії для фототекстурування можна отримати з різних джерел. Це може бути зображення з Інтернету, зображення StreetView, у картах Google, або створювати власні.

Розглянемо детальніше можливості використання геоінформаційних систем в навчальному процесі, а саме можливості використання програми “GoogleEarth” або “Google Планета Земля” в підготовці майбутніх викладачів географії, астрономії, біології, історії.

Основні переваги використання програми під час проведення занять можна окреслити такими можливостями програми:

– Завдяки GoogleEarth можна вивчати планету «справжньою», на основі реальних зображень, зпівставлених з географічними картами у реальному часі. У тому ж інтерфейсі створений додаток GoogleSky, що дозволяє переглядати космічний простір та отримувати знімки зоряного неба, зроблені найпотужнішими астрономічними інструментами світу, та отримувати інформацію про небесні тіла. Платформа уже використовується для вирішення завдань інтеграції геоданих в глобальних масштабах.

– GoogleEarth надає можливість здійснити подорож на дно океану і стати свідком неймовірних відкриттів, зроблених компаніями-партнерами Google, такими як BBC і National Geographic, а також дослідити останки затонулих кораблів, наприклад “Титаніка”, в тривимірному зображенні.

– Розроблена тривимірна карта Google дна Світового океану дала можливість вивчати дві третини планети під водою із зображеннями та відеожиття океану.

– У GoogleEarth за допомогою віртуального аудіо туру можна вивчати планету Марс, простежувати маршрути і дізнаватись подробиці польотів космічних апаратів.

– За допомогою GoogleEarth та послуги NewScientist можна дізнаватись більше про рідкісних тварин дикої природи. Загальну базу даних поступово наповнюють фотографіями представників флори та фауни, що значно полегшує роботу екологам, які можуть оцінювати популяцію та стежити за динамікою рідкісних тварин і рослин.

– Студентиможуть знаходити географічні, туристичні, адміністративні та ін. об'єкти за допомогою компонента “Пошука карт” та переглядати визначні місця планети у звичайному режимі, у режимі 3D-зображення або відеозображення за допомогою встановлених численних веб-камер.

– Використання програми надає можливість переглянути у тривимірному режимі практично будь-який рельєф місцевості або окрему споруду певного міста, “зсередини” переглянути внутрішню частину будівлі або частину вулиці.

– Зручний інтерфейс дозволяє за допомогою мишки потрапити в будь-яке місце на Землі, а ще один спосіб управління – «навігаційний компас» – дозволяє виконувати різні маніпуляції над Землею.

– Хмарні технології, на основі яких працює сервіс надають можливість поділитись знахідками із друзями. Мільйони користувачів щодня обмінюються фотографіями, цікавими координатами та враженнями з іншими користувачами Google Earth.

– Вбудований у програму Імітаторпольоту(ігровий додаток) дозволяє змоделювати політ над землею чіпід водою, щоправдазанурювати-сьпід воду потрібнопідмалим кутом (приблизно 10 градусів).

– Під час проведення занять та підготовки до них можна проклас-тивласнийавтомобільний маршрут з одного місця в інше та зробитивірту-альнуподорож, при цьому можнапереглянутипам'ятки та об'єкти, створені-ншимикористувачамиGoogle ПланетаЗемля.

– У режимі Навігація на рівні Землі можна насолоджуватись без-перервним фото-реалістичним зображенням без різких переходів між фото-графіями вулиць.

– Режим«Місяць» варто використати, щоб переглянути тривимір-німоделікосмічних апаратів, які здійснили там посадку, фотографії слідіва-стронавтів із усіх ракурсів, дізнайтесь більше про місії «Аполлон», та бага-тоіншого.

– З появою режиму «Марс» у Google Планета Земля з'явилася можливість дослідити цілу нову планету, переглядаючи зображення зроб-лені НАСА, 3D-моделі всюдиходів, панорами з усіх ракурсів, знайти відомі марсіанські об'єкти, наприклад величну гору Олімп чи таємниче «Обличчя на Марсі». Ці можливості можна використовувати під час вивчення астро-номії навіть у загальноосвітніх навчальних закладах

– Режим «Зорянебо» варто використовувати для дослідження неба, переходу до далеких галактик, перегляданнясузір'їв та спостереження за рухом планет, ознайомлення з результатамидослідженняекспертів, ство-рення та розміщеннявласнихзображень, позначоктощо.

– Режим «Океан» дозволяє зануритись під поверхню океану, сте-жити за дослідженнями провідних океанологів і дізнаватися багато нового про океан, кліматичні зміни та зникаючі види. Отримувати цікаві відомості про різні місця, такі як корабельні аварії, місця для серфінгу, і визначні-пам'ятки.

– Режим «Зображення учасі» простішекажучи «Старізімки» до-зволяє подорожувати в минуле, переглядати фотографії зроблені в попере-дні роки і порівнювати їх із сучасними.

Висновок. Використання програми GoogleEarth відкриває нові мо-жливості у використанні сучасного програмного забезпечення у навчаль-ному процесі майбутніх викладачів географії, фізики, історії на основі геoiнформаційних систем та хмарних технологій. Програма дозволяє створю-вати сучасні дидактичні матеріали для вивчення поверхні Землі, життя оке-анів, а також космічних об'єктів.

Література. 1. Мир в 3 D GoogleEarth – геосервис компании Google [Електронний ресурс]. Режим досту-пу:<http://www.naturalflower.ru/rastenienvodstvo/link.php?texid=881#.UI5yH2>. 2.

Геоінформаційна система. Матеріал з Вікіпедії – вільноєнциклопедії [Електронний ресурс]. Режим доступу :[http://uk.wikipedia.org/wiki/Геоінформаційна система](http://uk.wikipedia.org/wiki/Геоінформаційна_система). 3. Морозов М. А. Информационные технологии в социально-культурном сервисе и туризме. Оргтехника : учебник (5-е издание) / М. А. Морозов. – М.: Изд-во: Академия, 2009 г. – 240 с. 4. GoogleEarth .Матеріал з Вікіпедії – вільноєнциклопедії [Електронний ресурс]. Режим доступу :http://en.wikipedia.org/wiki/Google_Earth. 5. Квартальнов В. А. Туризм : учебник / Квартальнов В. А. – М. : Финансы и статистика, 2009. – 320 с. 6. Мельниченко С. В. Інформаційні технології в туризмі: теорія, методологія, практика : монографія Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова / С. В. Мельниченко. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2008. – 493 с. 7. Скопень М. М. Комп'ютерні інформаційні технології в туризмі / Скопень М. М. – К. : Кондор, 2005. – 301 с.

1. Mir v 3 D GoogleEarth – geoservis kompanii Google [Elektronnij resurs].

Rezhim dostupu:<http://www.naturalflower.ru/rasteniievodstvo/link.php?texid=881#.UI5yH2>. 2. Geoinformacijna sistema. Material z Vikipedii – vil'noienciklopedii [Elektronnij resurs].

Rezhim dostupu :[http://uk.wikipedia.org/wiki/Geoinformacijna sistema](http://uk.wikipedia.org/wiki/Geoinformacijna_sistema). 3. Morozov M. A. Informacionnye tehnologii v social'no-kul'turnom servise i turizme. Orgtehnika : uchebnik (5-e izdanie) / M. A. Morozov. – M.: Izd-vo: Akademija, 2009 g. – 240 s. 4. GoogleEarth .Material z Vikipedii – vil'noienciklopedii [Elektronnij resurs]. Rezhim dostupu :http://en.wikipedia.org/wiki/Google_Earth. 5. Kvartal'nov V. A. Turizm : uchebnik / Kvartal'nov V. A. – M. : Finansy i statistika, 2009. – 320 s. 6. Mel'nichenko S. V. Informacijnietechnologii v turizmi: teorija, metodologija, praktika : monografija Naukovijchasopis NPU imeni M. P. Dragomanova / S. V. Mel'nichenko. – K. :Kiiv. nac. targ.-ekon. un-t, 2008. – 493 s. 7. Skopen' M. M. Komp'juterniiinformacijnietechnologii v turizmi / Skopen' M. M. – K. : Kondor, 2005. – 301 s.

В. М. Кобися

ВИКОРИСТАННЯ ПРОГРАМИ GOOGLE EARTH ДЛЯ 3D-МОДЕЛЮВАННЯ З ВИКОРИСТАННЯМ ГЕОІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ ТА ХМАРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

У статті розглянуто можливості використання програми GoogleEarth для 3D-моделювання на основі геоінформаційних систем з використанням хмарних технологій у навчальному процесі викладачів географії, фізики, астрономії, біології, екології та інших природничо-математичних дисциплін, описані основні режими роботи з програмою та їх дидактичні можливості.

В. М. Кобыся

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ПРОГРАММЫ GOOGLE EARTH ДЛЯ 3D-МОДЕЛИРОВАНИЯ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ГЕОИНФОРМАЦИОННЫХ СИСТЕМ И ОБЛАЧНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ

В статье рассмотрены возможности использования программы GoogleEarth для 3D-моделирования с использованием геоинформационных систем и облачных технологий в учебном процессе преподавателей географии, физики, астрономии, биологии, экологии и других естественно-математических дисциплин, описаны основные режимы работы с программой и их дидактические возможности.

V. M. Kobysya

USING GOOGLE EARTH FOR 3D-MODELING USING GEOGRAPHIC INFORMATION SYSTEMS AND CLOUD TECHNOLOGIES

The article discusses the possibility of using the GoogleEarth program for 3D-modeling using geographic information systems and cloud technologies in the learning process of each of geography, physics, astronomy, biology, ecology and other natural and mathematical sciences, describes the basic operating modes with the program and their teaching capabilities.

УДК 377.3.091.313:004.9

*Люльчак С.Ю.,
м. Вінниця, Україна*

ПІДГОТОВКА КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ У ПТНЗ З ВИКОРИСТАННЯМ ІОС

Постановка проблеми. Застосування комп'ютерних технологій у навчанні є необхідною умовою досягнення цілей інформатизації освіти. Нині пріоритетом для розвитку системи освіти є впровадження засобів інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), які забезпечують доступ

до мережі баз даних, розширюють можливості майбутніх кваліфікованих робітників до сприйняття інформації. Держава всебічно підтримує використання комп'ютерних технологій у системі оцінки знань, дистанційної освіти, сприяє забезпеченню навчальних закладів комп'ютерами, побудові інформаційно-освітніх мереж, створенню інформаційного освітнього середовища (ІОС) тощо.

Аналіз попередніх досліджень. Проблеми створення інформаційного освітнього середовища присвячені дослідження вчених: В. Бикова, Р. Гуревича, М. Жалдака, І. Захарової, М. Козяра, І. Кухаренка, Ю. Машбиця, Є. Полат, С. Сисоевої, П. Стефаненко та ін.

Психологічний аспект застосування ІКТ як засобу розвитку професіоналізму особистості, на думку Р. Гуревича [4, с. 125], визначає наступне:

1. Система «людина – ІКТ» дозволяє робити самостійний вибір: сприймати або не сприймати поточну інформацію, що на відміну від конфліктних ситуацій у системі «людина - людина» дає можливість усвідомити цінність своєї індивідуальності.

2. Динамічні якості інформаційних технологій дають змогу перебувати людині в запропонованому системою розвиваючому процесі, а також бачити розбіжність між наявним досвідом та одержаною інформацією.

3. ІКТ дають можливість уникнути інформаційних перевантажень шляхом переключення на різні за змістом фрагменти інформації.

4. ІКТ дозволяють реалізувати індивідуальний підхід до розвитку й навчання учня, пропонуючи оптимальне для конкретного вікового й освітнього рівня викладення навчального матеріалу.

Впровадження ІКТ тісно пов'язане з появою в галузі освіти поняття інформаційне освітнє середовище. У психолого-педагогічній та методичній літературі дане поняття трактується по-різному, а саме:

- “комп'ютерне середовище” (І. Зязюн)[5];
- “інформаційне освітнє середовище” (Н. Алексєєв);
- “інформаційно-навчальне середовище” (С. Гончаренко)[2];
- “комп'ютерне навчально-розвивальне середовище” (С. Сисоева);
- “комп'ютерно орієнтоване навчальне середовище” (В. Биков)[1].

Мета цієї статті полягає в розгляді технології функціонування інформаційного освітнього середовища для забезпечення підготовки кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах, впливу на якість їхньої підготовки.

Виклад основного матеріалу. Інформаційне освітнє середовище містить широкий вибір навчального програмного забезпечення та мереж-

них технологій, включаючи електронну пошту, форуми, програмне забезпечення колективного використання, чати, відеоконференції, записи аудіо та відео, телекомунікаційні проекти та широке коло навчальних інструментів, що базуються на використанні Веб-технологій.

Наші дослідження свідчать, що розвиток ІОС у навчальному закладі створює нові можливості для подальшого трансформування традиційних форм освіти, підвищення якості підготовки фахівців.

Аналіз інформаційного поновлення Інтернет-ресурсів, ступінь їхньої структурованості та інтеграції в єдине освітнє середовище дає можливість зробити висновок, що в зв'язку із зростанням обсягу та урізноманітнення інформаційних ресурсів виникає проблема їхнього якісного наповнення. Розширення доступу до даної інформації потребує підвищення якості змісту відповідно до завдань та мети навчального процесу. Це зумовлює необхідність розробки методичних матеріалів із використанням електронних освітніх ресурсів; тематику інформаційного наповнення мережі Інтранет; визначення якості наданих послуг.

Разом з цим, потрібно здійснювати постійний та системний аналіз інформаційних потреб користувачів Інтернет-ресурсів, з'ясовувати вимоги до системи, до категорій та критеріїв, фіксації проблем, шляхів їх розв'язування.

У дослідженні ми враховували той факт, що використання ІКТ на усіх ланках технологічної підготовки фахівців призводить до того, що вони стають: незамінним джерелом інформації; каналом спілкування, що дозволяє здійснювати обмін інформацією (e-mail, форуми, чати); засобом для висловлення та творчості (текстові редактори, графічні програми, веб-сторінки, мультимедійні презентації); інструментом пізнання та обробки інформації; інструментом управління на різних рівнях; інтерактивним навчальним ресурсом.

Водночас, слід наголосити, що метою успішного розвитку ІОС навчального закладу є створення автоматизованої системи цього закладу, котра об'єднує всі підструктури та ланки його діяльності та досягається завдяки створенню єдиного інформаційного простору, розвиненої комунікативної інфраструктури цієї системи; створенню та впровадженню нових форм і методів управління навчальним закладом; зменшенню часового проміжку між одержанням інформації та прийняттям рішення; впровадженню єдиного стандарту роботи з електронними документами, забезпеченню доступності до них; автоматизації, підвищення ефективності роботи з педагогічними працівниками, підструктурами; створенню інфраструктури управління корпоративними знаннями. Мережі Інтернет та Інтранет є ресурсом, що забезпечує доступ до інформаційних матеріалів, вимагає створення інфраструктури, яка дозволила б ефективне збереження,

поповнення, управління інформаційними освітніми ресурсами.

Розглянемо структуру та можливості використання ІОС на прикладі порталу Державного професійно-технічного навчального закладу «Вінницьке міжрегіональне вище професійне училище».

Інформаційне освітнє середовище такого типу забезпечує реалізацію наступних функцій[3]:

- інформаційну, яка надає відкритий доступ до інформації, створює умови для інформаційного обміну;
- інтерактивну, що дозволяє реалізовувати внутрішньосистемні зв'язки;
- комунікаційну, яка дозволяє підтримувати зв'язки “всередині”, а також із «зовнішнім» інформаційним простором;
- координуючу (фіксація та представлення у взаємозв'язку змісту, який адресований різним суб'єктам);
- розвивальну (розвиток інтелекту, особистих творчих якостей);
- культуроформуючу, що пов'язана з інформаційною культурою;
- професійно-орієнтуючу, орієнтовану на профіль майбутньої професійної діяльності.

Важливим інструментом створення інформаційного освітнього середовища є розробка і використання в навчальному процесі електронних навчально-методичних комплексів (ЕНМК). Необхідність розробки навчально-методичних комплексів для викладання предметів професійно-теоретичної підготовки пояснюється насамперед тим, що такі предмети в професійно-технічних навчальних (ПТНЗ) закладах є визначальними з точки зору кваліфікації майбутнього випускника.

Електронний навчально-методичний комплекс для викладання предмету «Спеціальна технологія ремонту», у запропонованому нами вигляді, складається з:

- анотації;
- навчальної програми;
- тематичного плану;
- календарно-тематичного плану з приєднаними за допомогою гіпертекстових посилань інформаційними матеріалами для проведення теоретичних занять та лабораторних робіт;
- критеріїв оцінювання теоретичних та письмових відповідей учнів;
- переліку теоретичних та практичних завдань для підсумкової атестації;
- програми та матеріалів для проведення тестового контролю знань учнів;
- термінологічного словника;
- переліку друкованих джерел інформації, випущених за останні роки

- та Інтернет ресурсів;
- інформації про розробників.

Титульна сторінка ЕНМК (рис. 1) розроблена у вигляді Web-сторінки і складається з трьох фреймів, кожен з яких є окремим HTML-документом. Верхній фрейм містить назву комплексу та банер у вигляді динамічної картинки. Зауважимо, що використання динамічних об'єктів у навчальних електронних комплексах повинно бути виваженим, щоб не відволікати увагу учнів від змісту комплексу. Середній фрейм містить набір динамічних кнопок, кожна з яких за допомогою гіпертекстових посилань зв'язана з відповідним файлом і є прототипом змісту комплексу. Натиснення на кнопки приводить до відкриття змісту файлів у центральному фреймі або окремому вікні.

СПЕЦІАЛЬНА ТЕХНОЛОГІЯ РЕМОНТУ		
Методична інформація	Навчальний матеріал	Контроль знань
<p>Анонція</p> <p>Навчальна програма</p> <p>Тематичний план</p> <p>Календарно-тематичний план</p> <p>Розробники</p>	<p>Конспекти лекцій</p> <p>Лабораторно-практичні роботи</p> <p>Словник термінів</p> <p>Література</p>	<p>Критерії оцінювання</p> <p>Електронний листок реєстру</p> <p>Тематичні оцінки</p>
<p>Використання електронного навчально-методичного комплексу дозволяє користувачу одержати дані про навчальну програму і тематичний план навчальної дисципліни, логіку вивчення тем і послідовність занять; проводити усі форми і види занять із навчальних дисциплін, застосовуючи комп'ютерну техніку; переглянути, вивчити чи повторити навчальний, методичний та інформаційний матеріал; наочно демонструвати (на дисплеї комп'ютера чи на екрані) дидактичний матеріал і наочність (схеми, малюнки, таблиці, графіки, текст), що сприяє його образній події і значно підвищує ефективність сприйняття і засвоєння навчальної інформації; здійснити в автоматичному режимі самоконтроль (з виставленням оцінок) засвоєння змісту навчальних тем і дисципліни в цілому, а також одержати рекомендації з додаткового вивчення недостатньо засвоєних навчальних тем; одержати інформацію про рекомендовану навчальну, наукову і методичну літературу; роздрукувати (а за необхідності і доручаючи) типові плани проведення занять і методичні розробки з усіх тем і видів занять; розмістити матеріали для роздавання учням (плани, таблиці, завдання тощо), необхідні для проведення занять; мати доступ до різноманітних баз даних; індивідуально одержати методичні рекомендації щодо проведення тих чи інших форм навчальних занять; одержати дані про деякі інформаційні технології, які можна застосувати в навчальному процесі.</p>		

Рис. 1. Титульна сторінка ЕНМК

Під час створення та використання ЕНМК необхідно дотримувати умов, розроблених у психологічній та педагогічній літературі, які полегшують процес сприймання учнями навчального матеріалу:

- відбір навчального матеріалу;
- структурування навчального матеріалу;
- розробка методів і засобів діагностики знань та умінь учнів;
- розробка моделі управління навчально-пізнавальною діяльністю.

Найбільш трудомістким є підбір матеріалів для проведення теоретичних занять і лабораторних робіт з предметів, оскільки програмне і апаратне забезпечення постійно змінюється, тому і зміст ЕНМК з предмету повинен бути динамічним, тому інформаційний блок для проведення теоретичних занять містить посилання на динамічні матеріали Інтернет. Розробка завдань для проведення лабораторних робіт вимагає детального аналізу можливих несправностей функціональних вузлів апаратного забез-

печення, тому в матеріалах для проведення лабораторних робіт використовується велика кількість тривимірних моделей, відеоматеріалів. Формування професійних умінь випускників ПТНЗ можливе лише за рахунок їх практичної роботи, тому під час проведення лабораторних робіт поряд із демонстраційними стендами та вимірювальними пристроями використовуються комп'ютерні тренажери та елементи віртуальної лабораторії, де учні можуть відпрацювати уміння і навички професійної роботи з вимірювальними пристроями та функціональними вузлами апаратного забезпечення комп'ютерної і організаційної техніки.

Інструкційні картки для формування практичних умінь і навичок виконані в текстовому вигляді та у вигляді презентацій. Демонстрування таких презентаційних матеріалів за допомогою інтерактивної дошки з одночасним колективним коментуванням основних прийомів проведення поточного обслуговування чи ремонту пристроїв зумовлює підвищення рівня знань майбутніх електромеханіків. Тому для проведення лабораторних робіт ми часто використовуємо презентації з покроковим поясненням процесу виконання роботи.

Підбір завдань для проведення лабораторних робіт ускладнюється тим, що функціональні вузли комп'ютерної та організаційної техніки на прикладі ремонту та обслуговування яких проводиться формування практичних навичок досить швидко виходять з ладу і стають непридатними для подальшого використання. Тому під час проведення лабораторних робіт використовуються елементи імітаційного моделювання, коли первинні навички формуються у процесі роботи з комп'ютерною моделлю пристрою, а потім доводяться до ідеального рівня на реальних деталях під час виробничого навчання.

Отже, для підвищення ефективності навчального процесу електромеханіків з ремонту та обслуговування лічильно-обчислювальних машин необхідне створення таких спеціалізованих електронних навчально-методичних комплексів, які не лише забезпечують навчальний процес, підвищують інтерес учнів до навчання, а й дозволяють здійснювати диференційований підхід до процесу навчання. Створення таких комплексів дає змогу враховувати специфіку викладання предмету для фахівців різних професій, вчити навчатися самостійно.

Програмними засобами для створення педагогічних програмних продуктів, комп'ютерних засобів навчання є, в основному, текстові редактори, HTML редактори та спеціальні програмні продукти для створення тестових завдань і проведення тестування.

Оскільки електронні посібники, навчальні комплекси, навчально-методичні комплекси орієнтовані на масового користувача, то, очевидно, вони повинні бути універсальними з погляду платформи для їх використання. Проаналізувавши наявне програмне забезпечення і його розпов-

сюдження, стає очевидним, що найефективнішим форматом таких матеріалів є Web-сторінка, або HTML-документ. Такі матеріали відкриваються за допомогою програм-браузерів і не потребують встановлення додаткового програмного забезпечення. Разом з тим, HTML-документ автоматично дає можливість захисту інформації, оскільки браузер призначений тільки для її перегляду і не має інструментів редагування. Але для ефективної роботи з Web-сторінками слід використовувати комп'ютерну мережу і виділений сервер, що не завжди можливо. Тому розглянемо не тільки варіант виконання ЕНМК у вигляді Web-сайту за допомогою редакторів Microsoft FrontPage, Macromedia Dreamweaver, Microsoft SharePoint Workspace з використанням HTML-кодів, а й використання електронних посібників для супроводження викладання предметів професійно-теоретичного циклу без використання можливостей локальної мережі навчального закладу, що є доволі актуальним для багатьох професійно-технічних навчальних закладів, які не мають розгалуженої корпоративної мережі, а використовують в навчальному процесі розрізнені комп'ютери для демонстрації навчальних матеріалів на уроках різних типів.

Таким чином, використання ІКТ в професійній підготовці майбутніх кваліфікованих робітників можна розділити на дві групи:

1. Під час вивчення теоретичного матеріалу діяльність учнів полягає у:

- знаходженні відповідей на поставлені викладачем запитання;
- дуже короткому конспектуванні;
- заповненні заздалегідь підготовлених таблиць;
- створенні єдиної логічної структури, схеми матеріалу, що

вивчається.

2. Під час вивчення процесів, явищ, фундаментальних експериментів учням пропонують наступні завдання:

- замалювати схему, зробити малюнок експериментальної установки;
- внести зміни до параметрів установки і записати результати;
- перетворити умови протікання технічних процесів і внести дані до таблиці;
- скласти, замалювати графік перебігу електротехнічного процесу та ін.

Висновки. Отже, організація навчального процесу з використанням інформаційного освітнього середовища навчального закладу, створеного в локальному (закритому) варіанті можлива за наявності локальної комп'ютерної мережі в навчальному закладі. Інформаційна складова освітнього середовища, як правило, розробляється у вигляді електронних

навчально-методичних комплексів предметів, що дозволяє оперативно вносити зміни до змісту уроків, використовувати мультимедійний контент, організовувати фронтальну роботу з учнями на уроках. Змістовною основою ЕНМК є електронний посібник, розроблений викладачем з урахуванням професійного спрямування викладання предмету. Використання ІОС у навчальному процесі ПТНЗ дозволяє в повній мірі досягти найкращого запам'ятовування теоретичного матеріалу та формування вмінь застосовувати одержані знання в практичній діяльності.

Список літератури: 1. Биков В. Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти : Монографія. – К. : Атіка, 2009. – 684 с. : іл. 2. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. – Київ : Либідь. 1997. – 376 с. 3. Гуревич Р.С., Кадемія М.Ю., Бадюк Ю.В., Шевченко Л.С. Використання інформаційних технологій у навчальному процесі (з досвіду роботи експериментального педагогічного майданчика у ВПУ №4 м. Вінниці). – Вінниця: ТОВ «Діло», 2006. – 300 с. 4. Захарова І.Г. Информационные технологии в образовании: Учеб. пос. для студ. высш. пед. учеб. заведений. – М. Академия, 2003. – 192 с. 5. Зязюн І.А. Краса педагогічної дії: [навч. посіб.] Зязюн І.А., Сагач Г.М. – К.: Україно-фінський інститут менеджменту і бізнесу, 1997. – 302 с.

Bibliography (transliterated): 1. Bikov V. Ju. Modeli organizacijnih sistem vidkритої osviti : Monografija. – K. : Atika, 2009. – 684 s. : il. 2. Goncharenko S. U. Ukraїn'skij pedagogičnij slovník / S. U. Goncharenko. – Kіiv : Libid'. 1997. – 376 s. 3. Gurevich R.S., Kademija M.Ju., Badjuk Ju.V., Shevchenko L.S. Viktoristannja informacijnih tehnologij u navchal'nomu procesi (z dosvidu roboti eksperimental'nogo pedagogičnogo majdanchika u VPU №4 m. Vinnici). □ Vinnicja: TOV «Dilo», 2006. □ 300 s. 4. Zaharova I.G. Informacionnye tehnologii v obrazovanii: Ucheb. pos. dlja stud. vyssh. ped. учеб. zavedenij. – M. Akademija, 2003. – 192 s. 5. Zjazjun I.A. Krasa pedagogičnoї дії: [navch. posib.] Zjazjun I.A., Sagach G.M. – K.: Ukraїno-fins'kij institut menedzhmentu i biznesu, 1997. – 302 s.

С.Ю. Люльчак

ПІДГОТОВКА КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ У ПТНЗ З ВИКОРИСТАННЯМ ІОС

У статті розглянуто технологію функціонування інформаційного освітнього середовища для забезпечення підготовки кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах.

С.Ю. Люльчак

ПОДГОТОВКА КВАЛІФИЦІРОВАННИХ РАБОЧИХ В ПТУЗ С ІСПОЛЬЗОВАННЯМ ІОС

В статті розглянуто технологію функціонування інформаційної освітньої середовища для забезпечення підготовки кваліфікованих робітників в професійно-технічних навчальних закладах.

S.Y. Lyulchak

The article deals with an informational educational environment of the institution, the requirements for it, the educational process at its base, the organization of all parts of the schools.

Стаття надійшла до редакції 10.11.2013

УДК 378:004

*Уманець В. О.
м.Вінниця, Україна*

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА НАПОВНЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА З МЕТОЮ ФОРМУВАННЯ БАЗОВИХ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ

Постановка проблеми. Нині стан розвитку українського освітнього простору характеризується його системним реформуванням, підтримкою інноваційного розвитку, переходом до багатогранності не тільки як до перспективної тенденції, а й зовсім нової якості. Компетентнісна освіта передбачає створення освітнього середовища, що забезпечує формування компетенцій [1, с. 79].

Мега статті: визначити шляхи та засоби, необхідні для організації та наповнення інформаційного освітнього середовища з метою формування базових професійних компетенцій кваліфікованих робітників з ремонту та обслуговування лічильно-обчислювальних машин у процесі фахової підготовки.

Виклад основного матеріалу. Освітнє середовище (з позиції суб'єкта) – це система впливів і умов формування особистості, а також можливостей для її розвитку, які містяться в соціальному і просторово-предметному оточенні.

Освітнє середовище(з позиції об'єкта) – сукупність об'єктивних зовнішніх умов, факторів, соціальних об'єктів, необхідних для успішного функціонування освіти [2, с. 256].

Поняття навчальне або освітнє середовище та зв'язане з ним поняття освітній простір набуло широкого розповсюдження в сучасній педагогіці та педагогічній психології. Загально-філософське тлумачення середовища пов'язано з уявленням про систему: коли ми виділяємо для розгляду певну систему, все, що до неї не відноситься, стає її зовнішнім середовищем, а те, що відноситься, – внутрішнім. Природа є середовищем існування організму, а для людини середовищем є її психічне, духовне, соціальне, культурне оточення.

Поняття «інформаційно-освітнє середовище» – відносно новий термін, що став останнім часом широко використовуватись. Головними критеріями такого середовища є: 1) наявність системи засобів спілкування; 2) наявність системи засобів самостійної роботи з інформацією і 3) наявність інтенсивного спілкування між учасниками навчального процесу.

Метою створення інформаційного освітнього середовища професійно-технічного навчального закладу є формування професійних компетенцій майбутнього кваліфікованого робітника в процесі його фахової підготовки із використанням інформаційного освітнього середовища.

Аналіз досліджень низки вітчизняних та закордонних психологів і педагогів: В. Ю. Бикова, Б. С. Гершунського, Р. С. Гуревича, М. Ю. Кадемій, К. Р. Круподерової, І. В. Роберт, Є. С. Полат, Є. К. Хеннера та ін. дав нам змогу визначити особливе значення проблеми впровадження у сферу освіти інформаційно-освітнього середовища, зокрема в систему ПТО.

Навчально-виробничий процес у професійно-технічному навчальному закладі – це система організаційно-педагогічних, методичних і технічних заходів, спрямованих на реалізацію змісту і завдань ступеневої професійно-технічної освіти відповідно до державних стандартів.

Навчально-виробничий процес у ПТНЗ ґрунтується на принципах гуманістичної особистісно орієнтованої педагогіки, демократизму, незалежності від політичних, громадських, релігійних об'єднань, спільній діяльності педагогічних працівників, учнів, слухачів, батьків, колективів підприємств, установ та організацій (далі – підприємства), може включати природничо-математичну, гуманітарну, фізичну, загальнотехнічну, професійно-теоретичну, професійно-практичну підготовку, а також виховну роботу з учнями, слухачами [3].

Виділимо наступні характеристики ІОС:

– відкритість (підтримка сучасних стандартів, технології Інтернет/Інтранет);

- можливість розширення (нарощення функцій відповідно до специфічних запитів навчального закладу);
- масштабованість (збільшення кількості сервісів, що надаються у середовищі; об'єму інформації, яка може оброблятися);
- розширення баз даних і знань не призводить до необхідності переналагоджувати систему);
- інтегрованість (можливість організувати єдине освітнє середовище для розширення задач, пов'язаних з розробкою і проектуванням навчально-методичного забезпечення навчального процесу);
- адаптованість (динамічне налагодження під потреби як конкретного навчального закладу, так і окремого користувача).

У нашому дослідженні ми врахували, що ІОС – це не просто набір електронної інформації, а система інтерактивного зв'язку, професійна та проектна діяльність в цьому середовищі, система доступу до різноманітної інформації, система перевірки та моніторингу здобутих знань та навичок тощо [4, с. 5].

Апаратною основою будь-якого ІОС є локальна мережа, яка забезпечує доступ до серверів, комп'ютерної техніки, периферійних пристроїв і т. ін.

У використанні комп'ютерної мережі є можливість віртуальної роботи з будь-якою інформацією. При цьому сама інформація може зберігатися в одній або кількох точках мережі, а доступ до неї може здійснюватися з будь-якого робочого місця користувача. Мережа також дає змогу швидше й ефективніше обмінюватися даними без необхідності залишати своє робоче місце. Правильно спроектована мережа дає можливість ефективної спільної роботи для всіх її користувачів. Так, бухгалтери, фінансисти, економісти і керівники можуть разом працювати над розробкою кошторису, використовуючи при цьому на своїх комп'ютерах одні й ті самі електронні дані. Спільна робота з використанням мережевих технологій забезпечує можливість розміщення людей на будь-якій відстані один від одного.

Об'єднавши комп'ютери в мережу, навчальний заклад значно знижує накладні витрати, що пов'язані з використанням обладнання і периферійних пристроїв. За відсутності мережі з'являється необхідність дублювати обладнання, установлюючи його окремим співробітникам. При цьому потрібно мати значну кількість принтерів, факсів, сканерів тощо. Натомість мережа дає можливість спільного використання обладнання всіма працівниками, тобто всі користувачі зможуть використовувати, наприклад, один принтер.

Мережа дає можливість економити кошти і на програмне забезпечення – замість купівлі окремих копій програмного забезпечення для кож-

ного комп'ютера організація купує одну копію і встановлює її на сервері, а для використання на робочих станціях кінцевих користувачів цього програмного забезпечення купує лише відповідну кількість ліцензій.

Використання мережі дає змогу значно скоротити накладні витрати і на управління обладнанням та програмним забезпеченням комп'ютерів користувачів. Адміністратор мережі може, не залишаючи свого робочого місця, протягом мінімального часу провести діагностику збоїв або нестандартних ситуацій, що виникли на комп'ютері користувача, забезпечити коректність використання ресурсів мережі шляхом розмежування прав доступу користувачів тощо.

Суттєва перевага використання комп'ютерних мереж – це можливість забезпечити безпечний доступ до ресурсів і файлів. Правильно спроектована мережа забезпечує потужну систему безпеки, яка дає можливість здійснювати повний контроль над тим, хто, коли і які дії має право виконувати з інформаційними, технічними та програмними ресурсами в мережі [5, с. 36].

Важливу роль у створенні та організації ІОС належить адміністрації навчального закладу, яка повинна розуміти необхідність та нагальність впровадження інформаційного освітнього середовища у навчальний процес, принципи його функціонування та шляхи постійного оновлення та вдосконалення. На початковому етапі створення ІОС необхідно провести аналіз рівня розвитку освітнього середовища та рівня інформатизації ПТНЗ, оцінити умови, ресурси (кадрові, технічні, фінансові), провести розробку нормативно – правової бази, в результаті чого буде створено структурну схему ІОС ПТНЗ з описом, пропозиціями, ідеями з формування та розвитку середовища.

Професійно-технічний навчальний заклад має бути забезпечений комп'ютерною технікою в тому обсязі, який дозволить її використання на заняттях з усіх предметів. Крім комп'ютерів мають бути інші технічні пристрої для ефективного використання ІКТ у навчальному процесі – принтери, сканери, проектори, інтерактивні дошки, мультимедійні та графічні планшети та ін., обладнання для організації локальної мережі, засоби зв'язку для виходу в Інтернет тощо.

На етапі створення організаційної та технічної інфраструктури в ПТНЗ оформляються програмно-апаратні комплекси, комп'ютерні кабінети та лабораторії, інформаційно-методичний центр, демонстраційні комплекси, робочі місця адміністративного персоналу, які оснащені комп'ютерною технікою, йде активне впровадження навчального програмного забезпечення. На даному етапі забезпечується вдосконалення навчально-виховного процесу на основі використання засобів ІКТ, підвищення інформаційної культури всіх учасників навчально-виховного процесу.

Розглянемо процес створення та структуру інформаційного

освітнього середовища Державного професійно-технічного навчального закладу «Вінницьке міжрегіональне вище професійне училище», де нами проводилася робота з формування інформаційного освітнього середовища.

Формування ІОС здійснювалось з урахуванням вимог Конституції України, Законів України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», «Про Національну програму інформатизації», «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки», наявної інфраструктури, своєрідності укладу життя ПТНЗ, основних положень програми розвитку закладу.

ІОС може забезпечувати реалізацію наступних функцій:

- інформаційну;
- інтерактивну;
- комунікаційну;
- координуючу;
- розвивальну;
- професійно-орієнтуючу.

Взявши до уваги мету створення ІОС, його завдання, особливості навчального процесу в умовах ІОС, можемо визначити наступні науково-педагогічні принципи функціонування:

1. Комплексний підхід до проблеми інформатизації освіти,
2. Система побудови ІОС.

Важливим інструментом створення єдиного інформаційного освітнього простору є впровадження засобів ІКТ у навчально-виховний процес.

В процесі нашої роботи із створення та налагодження роботи ІОС, було визначено, що впровадження ІКТ та підготовка педагогічного колективу до використання засобів ІОС є найважливішими моментами подальшого успішного впровадження ІОС в навчально-виховний процес. Підготовка педагогів навчального закладу та процес впровадження ІКТ повинні відбуватись одночасно.

Для використання інформаційних технологій у навчальному процесі необхідні мережні адміністратори, які здійснюють управління цим процесом. Ці адміністратори створюють ІОС навчального закладу, надають консультації, запускають та наповнюють телекомунікаційні проекти. Інше завдання – підготовка викладачів професійно орієнтованих дисциплін та майстрів виробничого навчання до застосування засобів ІКТ.

Наш досвід роботи дозволив виділити переваги створення інформаційно-освітнього середовища навчального закладу. Так, наявність ІОС у ПТНЗ надає та забезпечує:

- швидкий надійний доступ до наявних масивів інформації;
- можливість зв'язку в реальному часі;

- збереження інформації в електронному вигляді, в тому числі віддалено);
- можливість зберігати практично необмежені масиви інформації навчально-виховного спрямування;
- автоматизувати роботу;
- інтерактивне навчальне середовище.

З нашого досвіду впровадження ІОС, можемо виділити деякі труднощі, особливо такі:

- фінансові труднощі;
- технічні проблеми;
- недостатня теоретична та практична підготовка працівників;
- проблема зберігання даних;
- інформаційно-культурний бар'єр.

Висновок.Отже, аналіз різних підходів до розвитку ІОС у навчальних закладах, дав можливість визначити проблеми впровадження та запропонувати такі шляхи вирішення:

- проводити постійний моніторинг фізичного та морального зносу наявного комп'ютерного та офісного обладнання та розміщеної інформації;
- за результатами моніторингу здійснювати ремонт, модернізацію чи заміну техніки, а також застарілої інформації;
- розробити єдині вимоги та критерії організації роботи з інформацією;
- застосовувати засоби ІКТ;
- розвивати інформаційну культуру учнів ПТНЗ, майстрів виробничого навчання, викладачів та адміністрації навчального закладу.

Можемо стверджувати, що для розв'язання вищезазначених проблем необхідний системний підхід до створення та розвитку освітнього інформаційного середовища навчального закладу.

Список використаних джерел. 1. Освітнє середовище для підготовки майбутніх педагогів засобами ІКТ: [монографія] / Р. С.Гуревич, Г. Б. Гордійчук, Л. Л. Коношевський, О. Л. Коношевський, О. В. Шестопал; за ред. проф. Р. С. Гуревича. – Вінниця : ФОП Рогальська І.О., 2011. – 348 с. 2. Ясвін В. А. Образовательная среда: от моделирования к проектированию / В. А. Ясвін. – М.: Смысл, 2001. – 365 с. 3. Наказ МОН № 419 від 30.05.2006 року 4. Мадзігон В. М. Проектування освітньо-інформаційного середовища майбутнього / В. М. Мадзігон // «Проблеми сучасного підручника» : зб. наук. праць ; [ред. кол.; наук. ред. – О. М. Топузов]. – К. : Педагогічна думка, 2012. – Вип. 12. – 784 с. 5. Жуков І. А. Комп'ютерні мережі та технології: навч. посіб. [для студ. вищих навч. закл.] / І. А. Жуков, В. О. Гуменюк, І. Є. Альтман. – К.: НАУ, 2004. – 276 с.

Bibliography (transliterated): 1. Osvitne seredovishhe dlja pidgotovki majbutnih pedagogiv zasobami IKT: [monografija] / R. S.Gurevich, G. B. Gordijchuk, L. L. Konoshevs'kij, O. L. Konoshevs'kij, O. V. Shestopal; za red. prof. R. S. Gurevicha. – Vinnicja : FOP Rogal's'ka I.O., 2011. – 348 s. 2. Jasvin V.A. Obrazovatel'najasreda: ot modelirovanija k proektirovaniju / V.A. Jasvin. – M.: Smysl, 2001. – 365 s. 3. Nakaz MON № 419 vid 30.05.2006 roku 4. Madzigon B. M. Proektuvannja osvith'o-informacijnogo seredovishha majbutn'ogo / B. M. Madzigon // «Problemi suchasnogo pidruchnika» :zb. nauk. prac' ; [red. kol.; nauk. red. – O. M. Topuzov]. – K. : Pedagogichna dumka, 2012. – Vip. 12. – 784 s. 5. Zhukov I. A. Komp'juterni merezhi ta tehnologii: navch. posib. [dlja stud. vishhjih navch. zakl.] / I. A. Zhukov, V. O. Gumenjuk, I. C. Al'tman. – K.: NAU, 2004. – 276 s.

В. О. Уманець

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА НАПОВНЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА З МЕТОЮ ФОРМУВАННЯ БАЗО- ВИХ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ

В статті розглядаються шляхи і засоби, необхідні для організації та наповнення інформаційного освітнього середовища професійно-технічного навчального закладу з метою формування базових професійних компетенцій кваліфікованих робітників з ремонту та обслуговування лічильно-обчислювальних машин у процесі професійної підготовки.

В. А. Уманец

ОРГАНИЗАЦИЯ И НАПОЛНЕНИЕ ИНФОРМАЦИОННОЙ ОБРА- ЗОВАТЕЛЬНОЙ СРЕДЫ С ЦЕЛЬЮ ФОРМИРОВАНИЯ БАЗОВЫХ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ

В этой статье мы рассматриваем пути и средства, необходимые для организации и наполнения информационной образовательной среды профессионально-технического учебного заведения с целью формирования базовых профессиональных компетенций квалифицированных рабочих по ремонту и обслуживанию счетно-вычислительных машин в процессе профессиональной подготовки.

V. A. Umanets

ORGANIZATION AND CONTENT OF INFORMATION EDUCATIONAL ENVIRONMENT IN ORDER TO DEVELOP PROFESSIONAL COMPETENCIES BASE

In this paper, we consider the ways and means necessary for the organization and content of the information educational environment vocational school in order to develop basic professional competencies of skilled workers for repair and maintenance of computers computing during training.

Стаття надійшла до редакції 14.11.2013

УДК 378:004

*І.Ю. Шахіна,
м. Вінниця, Україна*

ВИЗНАЧЕННЯ І НАПРЯМИ СТВОРЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Постановка проблеми. Нині інформація є рушійною силою технічного, економічного, культурно-комунікативного, соціального розвитку світу і людини, що відрізняється проектно-орієнтованим інтелектом, здібністю до позитивної комунікації і соціальної відповідальності перед собою, суспільством, природою і культурним середовищем.

Людина інформаційного суспільства стоїть перед необхідністю оволодіння інформаційними технологіями як інструментом саморозвитку, самореалізації, соціально-комунікативної адаптації, життєстійкості, здібності до безперервної освіти «крізь усе життя».

Ось чому одним із завдань вищої освіти є досягнення рівня інформованості, формування інформаційного середовища, інформаційного діяльнісного простору, що забезпечують реалізацію освітніх програм, виховання інформаційної культури і функціональної грамотності і компетентності.

Аналіз останніх досліджень. Останнім часом збільшились дослідження, присвячені проблемам у галузі розробки і формування інформаційного освітнього середовища навчальних закладів. Проблематика освітнього простору активно розробляється як українськими, так і зарубіжними соціологами, а саме: І.М. Гавриленко, У. Еко, М. Кастельс, Д.Л. Константиновський, В.Я. Нечаєв, О.Л. Скін, Ю.І. Яковенко та ін. Безпосередньо проблемами комп'ютеризації та інформатизації освіти займалися такі вчені, як: В.Ю. Биков, Р.С. Гуревич, Б.С. Гершунський, М.І. Жалдак, І.Г. Захарова, А.П. Ершов, А.А. Кузнецов, Е.К. Машбиць, С. Пейперт, І.В. Роберт та ряд інших учених.

Метою нашої статті є аналіз поняття інформаційного освітнього середовища різними науковцями; визначення його типологічних ознак;

формулювання принципів створення інформаційних освітніх середовищ; виділення основних напрямів та проблем створення і розвитку єдиного інформаційного освітнього простору; виокремлення інформаційно-освітнього порталу як структурної програмно-телекомунікаційної основи інформаційного освітнього середовища.

Виклад основного матеріалу. Важливою і ефективною умовою прогресу будь-якого суспільства було і є створення і розширення єдиного інтерактивного інформаційного простору. Саме єдині інформаційні простори історично в значній мірі сприяли прискоренню розвитку всього людства в цілому, були вирішальним чинником вдосконалення цивілізації у всіх сферах (духовній, культурній, професійній і ін.). Обмін знаннями, об'єднання зусиль з подальшого пізнання природи, розвитку науки, техніки, культури – все це сприяє ефективному підвищенню матеріального рівня. Тому створення єдиного інтерактивного інформаційного простору можна вважати стратегічною метою впровадження сучасних і перспективних інформаційних технологій у всі сфери людської діяльності.

Нині поняття інформаційного освітнього середовища (ІОС) визначається по-різному. Але багато вчених і практиків приходять до такої думки, що ІОС – це цілісна система, яка складається з сукупності підсистем, які функціонують і ведуть облік учасників освітнього процесу на основі сучасних інформаційно-технічних і навчально-методичних засобів. Разом з тим багато науковців дають різні визначення ІОС (табл. 1).

Таблиця 1

Визначення поняття ІОС різними науковцями

Прізвище І.Б.	Визначення
О.А. Льченко	Під інформаційно-освітнім середовищем (ІОС) розуміється системно організована сукупність інформаційного, технічного, навчально-методичного забезпечення, нерозривно пов'язана з людиною, як суб'єктом освітнього процесу.
Е.І. Ракітіна	Інформаційне середовище як частина інформаційного простору, найближче зовнішнє по відношенню до індивіда інформаційне оточення, сукупність умов, в яких безпосередньо протікає діяльність індивіда.

О.І. Соколова	Інформаційне середовище вузу – це одна із сторін його діяльності, що включає організаційно-методичні засоби, сукупність технічних і програмних засобів зберігання, обробки, передачі інформації, що забезпечує оперативний доступ до інформації і здійснює освітні наукові комунікації.
А.А. Андреев	Інформаційно-освітнє середовище – це педагогічна система та її забезпечення, тобто підсистеми фінансово-економічна, матеріально-технічна, нормативно-правова і маркетингова, а також підсистема менеджменту.
Ж.Н. Зайцева	ІОС – антропософічний релевантний інформаційний антураж, призначений для розкриття творчого потенціалу і талантів учителя та учня.
В.А. Ясвін	Технічно ІОС будується за допомогою інтеграції інформації на традиційних і електронних носіях, комп'ютерно-телекомунікаційних технологіях взаємодії віртуальної бібліотеки, розподілені бази даних, навчально-методичні комплекси і розширений апарат дидактики. Під освітнім середовищем (або середовищем освіти) розумітимемо систему впливів і умов формування особистості по зразку, що задається, а також можливостей для її розвитку, що містяться в соціальному і просторово-предметному оточенні.
С.Д. Деряба	Освітнє середовище є сукупністю всіх можливостей навчання і розвитку особистості, причому можливостей позитивних і негативних.
Е.К. Марченко	ІОС – системно організована сукупність освітніх установ і органів управління, банків даних, локальних і глобальних інформаційних мереж, книжкових фондів бібліотек, система їх наочно-тематичної, функціональної і територіальної адресації та нормативних документів, а також сукупність засобів передачі даних, інформаційних ресурсів, протоколів взаємодії, апаратно-програмного організаційно-методичного забезпечення, що реалізують освітню діяльність.

Наведені в табл. 1 визначення ІОС дають зрозуміти, що у визначеннях ІОС є плутанина. Постає питання щодо формування основних типологічних ознак освітнього середовища, які в деякій мірі пояснюють визначення. До *типологічних ознак ІОС* можна віднести наступні [1]:

1. Освітнє середовище будь-якого рівня є складним складовим об'єктом системної природи.

2. Цілісність освітнього середовища є синонімами досягнення системного ефекту, під яким розуміється реалізація комплексної мети навчання і виховання на рівні безперервної освіти.

3. Освітнє середовище існує як певна соціальна спільність, що розвиває сукупність людських відносин в контексті широкої соціокультурної світоглядної адаптації людини до світу, і навпаки.

Щодо традиційного навчання, то по відношенню до нього інформаційне середовище, в цілому, може знаходитися в наступних відношеннях до освітнього процесу [4]:

- як підтримуюче освітній процес;
- нейтральне;
- розвиваюче.

У *першому випадку* інформація, що надходить з навколишнього середовища, підтримує, розширює і поглиблює знання, що отримуються учнем у навчальному закладі. Така ситуація можлива за централізованої інформаційної й освітньої політики.

У *другому випадку* інформаційне середовище є незалежним від традиційного освітнього процесу. Це означає, що інформація, циркулююча в середовищі, може як підтримувати, так і відкидати навчальну інформацію, але, взаємокомпенсуючись, вона не робить істотного впливу на навчальний процес. Це ідеалізована модель, яка справедлива тільки в початковому наближенні.

Третій випадок – пряме зіставлення освітнього процесу й інформаційного середовища, на жаль, найбільш поширена нині ситуація. Таке зіставлення в значній мірі зумовлене фундаментальною відмінністю між знаннями й інформацією.

Аналіз переваг і недоліків, існуючих інформаційних освітніх середовищ, сучасного стану інформаційних технологій і засобів телекомунікацій, дозволяє сформулювати наступні *принципи*, на яких мають створюватися ІОС [3]:

– *Багатокомпонентність* (ІОС є багатокомпонентним середовищем, що включає навчально-методичні матеріали, наукоємне програмне забезпечення, тренінгові системи, системи контролю знань, технічні засоби, бази даних і інформаційно-довідкові системи, сховища інформації будь-якого вигляду, включаючи графіку, відео й ін., що взаємопов'язані між собою).

– *Інтегральність* (інформаційна компонента ІОС має включати всю необхідну сукупність базових знань у галузях науки і техніки з виходом на світові ресурси, які визначаються профілями підготовки фахівців,

враховувати міждисциплінарні зв'язки, інформаційно-довідкову базу додаткових навчальних матеріалів, що деталізують і поглиблюють знання).

– *Розподіленість* (інформаційна компонента ІОС оптимальним чином розподілена по сховищах інформації (серверам) з урахуванням вимог і обмежень сучасних технічних засобів та економічної ефективності).

– *Адаптивність* (ІОС має не відштовхуватися існуючою системою освіти, не порушувати її структури і принципів побудови, давати можливість модифікувати інформаційне ядро ІОС, адекватно відображаючи потреби суспільства).

Сформульовані принципи побудови ІОС є необхідними для розгляду інформаційного освітнього середовища, з однієї сторони, як частини традиційної освітньої системи, а, з іншої – як самостійної системи, направленої на розвиток активної творчої діяльності учнів із застосуванням інформаційних технологій.

Основні цілі створення єдиного інформаційного простору в освіті пов'язані з наданням принципово нових можливостей для пізнавальної творчої діяльності людини. Це може бути досягнуто завдяки сучасному інформаційному і технічному оснащенню основних видів діяльності в освіті: навчальній, педагогічній, науково-дослідницькій, організаційно-управлінській, експертній і ін.

Побудова єдиного інформаційного простору в освіті дозволить досягти:

- підвищення ефективності і якості процесу навчання;
- інтенсифікації процесу наукових досліджень в освітніх установах;
- скорочення часу і поліпшення умов для додаткової освіти і освіти дорослих;
- підвищення оперативності і ефективності управління окремими освітніми установами і системою освіти в цілому;
- інтеграції національних інформаційних освітніх систем у світову мережу, що значно полегшить доступ до міжнародних інформаційних ресурсів у галузі освіти, науки, культури і в інших сферах.

Основні *напрями та проблеми створення і розвитку* єдиного інформаційного освітнього простору [3]:

1. Технічне оснащення навчальних закладів є одним із першочергових завдань, вирішення якого стримується в основному організаційно-економічними чинниками, пов'язаними з тим, що «мала» інформатизація виявляється неефективною, а «велика» – надмірно дорогою, що не дає від-

разу результатів. Все більш актуальною стає проблема реалізації освітніх інформаційних технологій в інваріантних середовищах і стандартах.

2. Організація підготовки фахівців. Брак фахівців у галузі інформаційних технологій (особливо – мережевих технологій) посилюється процесами їх «витіснення» зі сфери освіти в комерційні й інші структури.

3. Організаційні заходи. Створення єдиної системи інформаційних ресурсів неможливе без постійної координуючої участі і контролю з боку педагогічної і наукової громадськості, вираженого в тій або іншій формі.

4. Переведення інформаційних ресурсів суспільства на електронні носії дозволить створити реальні можливості доступу до цієї інформації всіх членів суспільства. Вдосконалення існуючих технологій такого переведення залишається однією з актуальних проблем розвитку інформаційних технологій.

5. Інтеграція національних інформаційних ресурсів у світове інформаційне середовище.

Розвиток ІКТ, сучасних засобів і пристроїв, технологій їх використання сприяє створенню інформаційно-освітніх порталів і впровадженню в навчальний процес відповідних технологій. Інформаційно-освітній портал є структурною програмно-телекомунікаційною основою ІОС.

Цілі і завдання інформаційно-освітнього порталу [2, с.82]:

- об'єднання інформаційних, технологічних, довідкових, освітніх ресурсів і сервісів, що задіяні в навчальному процесі в єдиний інформаційний простір;
- інтеграція та впорядкування всіх освітніх ресурсів кафедр ВНЗ;
- забезпечення структурованого, уніфікованого доступу до всіх інформаційно-освітніх ресурсів кафедр ВНЗ;
- підтримка неперервного зростання кваліфікації педагогів;
- формування єдиного ІОС з метою обміну досвідом, накопичення і використання знань;
- оперативне задоволення інформаційних потреб користувачів;
- надання студентам можливостей для самовдосконалення, саморозвитку, самостійного навчання, підвищення кваліфікації та рівня знань;
- оперативний контроль навчального процесу;
- створення персонального віртуального робочого місця для кожного учасника навчального процесу;
- забезпечення ефективності використання накопичених знань;
- високий рівень залучення студентів у процес обміну знаннями.

Так, у Вінницькому державному педагогічному університеті імені

Михайла Коцюбинського кафедра інноваційних та інформаційних технологій в освіті має свій інформаційно-освітній портал (рис.

1).

Рис. 1. Інформаційно-освітній портал кафедри ІТО

Структура інформаційно-освітнього порталу включає такі розділи:

- *Загальні відомості* (абітурієнту; програми; електронні навчально-методичні комплекси; програмно-педагогічні засоби; рейтинг членів кафедри; електронна газета).
- *Інформація про кафедру* (наукові працівники; матеріально-технічна база; планування роботи; фотогалерея; сторінка профспілкового бюро; плани та матеріали виховної та позаурочної роботи).
- *Діяльність кафедри* (тематика та матеріали виступів, доповідей та методичних семінарів; участь у всеукраїнських та міжнародних конкурсах; співпраця з вітчизняними навчальними закладами; співпраця з зарубіжними навчальними закладами; відкриті заняття викладачів кафедри; видавнича діяльність).

– *Навчальна робота* (впровадження Болонської декларації в навчальний процес; державна підсумкова атестація; підготовка до екзаменів; дипломні і курсові роботи; практика з інформаційних технологій; курсове навчання з робітничих професій).

– *Наукова робота* (напрями та матеріали науково-дослідної роботи; підготовка науково-педагогічних працівників; науково-дослідна тема кафедри; експериментальна робота кафедри; Інтел-проекти за програмою «Навчання для майбутнього»; підвищення кваліфікації педагогічних працівників; педагогічна практика студентів ОКР «спеціаліст»; наукова практика студентів ОКР «магістр»; асистентська практика студентів ОКР «магістр»).

Центральне місце на Веб-сторінці інформаційно-освітнього порталу відведене для розміщення таких матеріалів: законодавчі акти щодо вивчення ІКТ; оголошення; новини кафедри. Інтерактивність здійснюється за допомогою електронної пошти, Skype та блогу.

Обов'язковою умовою функціонування порталу є розроблення та використання єдиної системи навігації в цьому просторі.

Інформаційно-освітній портал кафедри дозволяє [2, с.85-86]:

- створити єдине інформаційне освітнє середовище;
- об'єднує всі електронні освітні ресурси в межах єдиного порталу;
- організувати каталог Інтернет-ресурсів;
- структурувати і систематизувати навчальну, наукову, виховну інформацію;
- адаптувати всю необхідну інформацію до вимог ВНЗ.

Створення ІОС на основі інформаційно-освітнього порталу ВНЗ є основою впровадження ІКТ в освіту взагалі й окремо в кожному навчальному закладі, що є особливо актуальним в умовах інформаційного суспільства. Проте це, в свою чергу, вимагає масового освоєння ІКТ, наявність відповідної матеріально-технічної бази, підготовлених педагогів, необхідного програмно-педагогічного забезпечення. З іншого боку, забезпечується: неперервна освіта (самих викладачів); відкрита освіта; гарантований результат навчання та ін.

Побудова і використання інформаційно-освітнього порталу ВНЗ створює реальні можливості здійснення відкритої освіти, а в навчальному процесі – сприяє логічному упорядкуванню інформації, її систематизації і структуруванню, що дозволяє здійснювати навчальний процес у відкритому інформаційно-освітньому середовищі.

Розміщена інформація на інформаційно-освітньому порталі надає можливість її використання в організації й управлінні навчальним процесом ВНЗ.

Використання порталних технологій в освіті створює реальну можливість здійснювати навчальний процес на якісно новому рівні, сприяє інтеграції традиційної системи навчання з новими технологіями, використовуючи багаточисельні канали передавання інформації, способи засвоєння нових знань, забезпечення і розширення ролі самостійного навчання, всебічного використання додаткових освітніх ресурсів [2, с.89].

Таким чином, перспективна система освіти має враховувати основні виклики ХХІ століття і пов'язані з ними найважливіші проблеми людини в сучасному інформаційному суспільстві. До найважливіших напрямів переходу до нової освітньої концепції, яка стане основою необхідною для умов ХХІ століття перспективної системи освіти, відносяться, зокрема, фундаменталізація освіти на всіх її рівнях; реалізація концепції випереджаючої освіти; широке використання методів інноваційної і розвиваючої освіти на основі застосування перспективних інформаційних технологій; підвищення доступності якісної освіти шляхом розвитку системи дистанційного навчання і засобів інформаційної підтримки навчального процесу сучасними інформаційними і телекомунікаційними технологіями.

Список літератури: 1. Андреев А. А., Рубин Ю. В., Титарев Л. Г. Кафедра в системе открытого образования / А. А. Андреев, Ю. В. Рубин, Л. Г. Титарев // Материалы конференции «Образование в информационную эпоху». - М. : МЭСИ, 2001. – С. 90-100. 2. Гуревич Р. С. Интерактивні технології навчання у вищому педагогічному навчальному закладі : навчальний посібник / Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадемія, Л. С. Шевченко ; за ред. Гуревича Р. С. - Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2013. – 309 с. 3. Кечиев Л. Н., Путилов Г. П., Тумковский С. Р. Информационно-образовательная среда технического вуза / Л. Н. Кечиев, Г. П. Путилов, С. Р. Тумковский // Электронный ресурс. Режим доступа: http://www.cnews.ru/reviews/free/edu/it_russia/institute.shtml 4. Лазарева И. А. Дистанционное обучение в обучающей информационной среде / И. А. Лазарева // Электронный ресурс. Режим доступа: http://www.iiorao.ru/iio/pages/izdat/ison/publication/ison_2012/num_10_2012/Lazareva.pdf

Bibliography (transliterated): 1. Andreev A. A., Rubin Ju. V., Titarev L. G. Kafedra v sisteme otkrytogo obrazovaniya / A. A. Adreev, Ju. V. Rubin, L. G. Titarev // Materialy konferencii «Obrazovanie v informacionnuju jepohu». - M. : MJeSI, 2001. – S. 90-100. 2. Gurevich R. S. Interaktivni tehnologii navchannja u vishhomu pedagogichnomu navchal'nomu zakladi : navchal'nij posibnik / R. S. Gurevich, M. Ju. Kademija, L. S. Shevchenko ; za red. Gurevicha R. S. - Vinnicja : TOV firma «Planer», 2013. – 309 s. 3. Kechiev L. N., Putilov G. P., Tumkovskij S. R. Informacionno-obrazovatel'naja sreda tehničeskogo vuza / L. N. Kechiev, G. P. Putilov, S. R. Tumkovskij // Jelektronnyj resurs. Rezhim dostupa: http://www.cnews.ru/reviews/free/edu/it_russia/institute.shtml 4. Lazareva I. A. Distancionnoe obuchenie v obuchajushhej informacionnoj srede / I. A. Lazareva // Jelektronnyj resurs. Rezhim dostupa: http://www.iiorao.ru/iio/pages/izdat/ison/publication/ison_2012/num_10_2012/Lazareva.pdf

I. Ю. Шахіна

ВИЗНАЧЕННЯ І НАПРЯМИ СТВОРЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

У статті проаналізовано поняття інформаційного освітнього середовища різними науковцями; визначено його типологічні ознаки; сформульовано принципи створення інформаційних освітніх середовищ; виділено основні напрями та проблеми створення і розвитку єдиного інформаційного освітнього простору; виокремлено інформаційно-освітній портал як структурну програмно-телекомунікаційну основу інформаційного освітнього середовища.

Ключові слова: освіта, інформаційне середовище, інформаційно-освітній портал.

И. Ю. Шахина

ОПРЕДЕЛЕНИЕ И НАПРАВЛЕНИЯ СОЗДАНИЯ ИНФОРМАЦИОННОЙ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ СРЕДЫ

В статье проанализировано понятие информационной образовательной среды разными учеными; определены ее типологические признаки; сформулированы принципы создания информационных образовательных

сред; выделены основные направления и проблемы создания и развития единого информационного образовательного пространства; выделен информационно-образовательный портал как структурная программно-телекоммуникационная основа информационной образовательной среды.

Ключевые слова: образование, информационная среда, информационно-образовательный портал.

I. Shahina

DEFINITIONS AND DIRECTIONS OF THE INFORMATION EDUCATIONAL ENVIRONMENT CREATION

The article deals with the concept of the information educational environment analyzed by different researchers; its typological features are defined; the principles of the information educational environments creation are formed; the main directions and problems of the creation and development of the single information educational space are singled out; an information educational portal as a structural programmatic telecommunication basis for the information educational environment is distinguished.

Keywords: education, information environment, information and educational portal

Стаття надійшла до редакції 12.11.2013

До уваги авторів щоквартального збірника наукових праць

“ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГУМАНІТАРНО-ТЕХНІЧНОЇ ЕЛІТИ”:

Головна мета видання – надати можливість опублікувати наукові праці та статті викладачам, науковим співробітникам, аспірантам і здобувачам наукового ступеня, а також поширити можливості обміну науково-практичною інформацією з філософії, психології, педагогіки, соціології та теорії і практики соціального управління.

До друку приймаються статті за такими науковими напрямками:

- проблеми формування національної управлінської гуманітарно-технічної еліти;
- сучасна філософія освіти;
- освіта і культура;
- педагогічна майстерність;
- синергетика соціальних процесів;
- психолого-педагогічні проблеми формування особистості;
- гуманітарні та культурологічні аспекти підготовки фахівців;
- проблеми професійної освіти;
- формування педагога вищої школи XXI століття;
- сучасні технології підготовки майбутніх фахівців;
- проблеми формування політичної еліти;
- теорія і практика соціального управління;
- проблеми формування особистості менеджера вищого та середнього рівнів.

Матеріали, подані до друку, повинні бути підготовлені на IBM сумісному комп’ютері і подаватися у друкованому вигляді на диску CD-RW, CD-R. Текст повинен бути набраний у редакторі MS Word for Windows. Допускається пересилка статей електронною поштою.

ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ СТАТТІ

- загальний обсяг – від 4 до 7 сторінок;
- розмір аркуша – А-4 (210 x 297 мм);
- ліве, верхнє, праве та нижнє поля – 25 мм;
- рекомендований шрифт – Times New Roman Сур;
- розмір шрифту – 12;
- міжрядковий інтервал – 1.

ПОРЯДОК РОЗТАШУВАННЯ МАТЕРІАЛУ

- безпосередньо під верхньою межею зліва **ВЕЛИКИМИ ЛІТЕРАМИ НАПІВЖИРНИМ ШРИФТОМ ДРУКУЄТЬСЯ** УДК статті;
- через рядок по правому краю друкуються курсивом прізвища авторів та ініціали, через кому з нового абзацу місто та країна;
- через рядок по центру напівжирним шрифтом **ВЕЛИКИМИ ЛІТЕРАМИ** друкуються назва статті;
- через рядок з відступом (1,25 см) друкуються текст статті, відформатований по ширині рядка;
- перед і після формул і рівнянь має бути пропущений один рядок від тексту з інтервалом 1;
- номери формул і рівнянь мають бути вирівняними по правому краю;
- розмір шрифту формул і рівнянь для основного тексту – 14 пт.;
- рисунки, схеми і графіки мають бути виконані у чорно-білому варіанті;
- через один рядок друкуються список літератури, оформлений згідно з вимогами ДСТУ та відповідно до Бюлетеню ВАК № 3,2008;
- через рядок з відступом (1,25 см) друкуються анотації: українською, російською й англійською мовами. Порядок анотацій:
 - ініціали та прізвища авторів (посередині рядка);
 - через рядок з відступом (1,25 см) великими літерами посередині назва статті;
 - через рядок з відступом (1,25 см) друкуються текст анотації.До статей, що надсилаються до друку, повинна додаватись рекомендація (рецензія).
Статті, що рекомендовані до друку членами редколегії збірника, рецензії не потребують.

УМОВИ ПУБЛІКАЦІЇ

Статті, оформлені згідно з Правилами, надсилаються авторами на адресу: 61002, Харків, вул. Фрунзе, 21, НТУ “ХПІ”, редколегія збірника «**Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти**». Головному редакторові проф. О.Г. Романовському.
Електронна адреса: romanovskiy_khpi@mail.ru
podbutskaya_nina@ukr.net

Телефон: (057) 700-40-25, (057) 707-68-60, (057) 707-64-90
050-98-56-304 – канд. пед. наук Підбуцька Ніна Вікторівна

Про прийняття рішення щодо публікації статті та умови оплати автори повідомляються після їхнього запиту.

Статті, оформлені з порушеннями Правил, редколегією не розглядаються.

Зміст	
І РОЗДІЛ	
ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ	
ГУМАНІТАРНО-ТЕХНІЧНОЇ ЕЛІТИ	
Романовський О.Г. Формування духовно-моральної основи та відповідальності особистості майбутнього інженера	3
Пономарьов О.С. Життєвоціннісні вектори педагогіки вищої школи	13
Кадемія М.Ю. Сучасні моделі освіти: переваги та недоліки	23
Петутина Е.А. Нравственный климат вуза в формировании гуманитарно-технической элиты	30
Фурманець Б.І. Концепція психологічного становлення студентів як спеціалістів-політехніків	36
Омельченко А.В. Методология педагогики в современном образовании	44
Andrioni Felicia, Popp Lavinia Elisabeta The complex instruction model	52
Sima Elena Being a teacher in the 21 st Century	60
Nicolae Pias, Inga Cioara The influence of education on the quality of technical-human potential in Romania	67
Inna L. Tytarenko-Kachura, Svitlana S. Melnyk The role of a foreign language in upbringing and educating intellectual elite	73
ІІ РОЗДІЛ	
ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ СУЧАСНОГО ФАХІВЦЯ	
Stoica E. R. Aesthetic education and arts education	79
Catrina- Alexandra Ciornei The german enlightenment and its influence the romanian literature	87
Valentin-Bădescu Ethical and moral behavior, the determining factor of social and spiritual revival in Romania	93
Nicola Roxana-Gabriela „ASTRA” and the choir from Orăștie	107
Constantin Telespan Customer satisfaction in contemporary marketing	115
Ориол Ирина Развитие информационного общества и общества знаний	123
Lavinia Elisabeta Popp, Gabriela Felicia Georgevici European youth co-operate for underlining their territorial heritage	132
Ганус А.І., Іваницький В.Д., Власенко А.В. Социальная сущность корпоративной культуры в условиях экономики знаний	141

Дубовец А.Н., Литвиненко И.И., Подустов М.А., Хомяков Ю.Ю. Математическое моделирование – эффективное средство формирования у студентов воображения и творческого мышления	156
Мелихов К.В. Открытость власти как условие эффективной деятельности органов государственного управления	163
Немерцова Е.Е., Чернявская С.Н. Интернет и пресса как субъект медиавоздействия на молодежь	170
III РОЗДІЛ ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБИСТОСТІ В СОЦІАЛЬНИХ УМОВАХ	
Eva Bócsa Career guidance and counselling in schools	176
Завадська Д.А. Особистісні якості успішного професійного бадмінтоніста	184
IV РОЗДІЛ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ	
Бойчук В.М. Мистецькі аспекти в підготовці майбутнього вчителя технологій	194
Гордійчук Г.Б. Підготовка майбутніх учителів початкової школи до використання ІКТ під час здійснення навчальної дослідницької діяльності учнів	202
Кізім С.С. Формування професійної компетентності майбутніх педагогів засобами ІКТ	211
Кобися А.П. Використання інтернет-технологій для організації проектної діяльності студентів ВНЗ	217
Кобися В.М. Використання програми GOOGLE EARTH для 3D-моделювання з використанням геоінформаційних систем та хмарних технологій	223
Люльчак С.Ю. Підготовка кваліфікованих робітників у ПТНЗ з використанням ІОС	230
Уманець В.О. Організація та наповнення інформаційного освітнього середовища з метою формування базових професійних компетенцій	238
Шахіна І.Ю. Визначення і напрями створення інформаційного освітнього середовища	245

Наукове видання

**ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ
ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ
ГУМАНІТАРНО-ТЕХНІЧНОЇ ЕЛІТИ**

Збірник наукових праць

Випуск 36-37 (40-41)

Відповідальний за випуск доцент *Н.В. Підбуцька*

Підп. до друку р. Формат 60 × 84 1/8. Папір Prima Copy
Друк – ризографія. Гарнітура Times. Умов. друк. арк. Обл.-видав. арк.
Наклад 100 прим. Зам. № . Ціна договірна.

НТУ “ХП”, 61002, Харків-2, вул. Фрунзе, 21

Видавничий центр НТУ “ХП”. Свідоцтво ДК № 116 від 10.07.2000 р.

Друкарня НТУ “ХП”, 61002, Харків, вул. Фрунзе, 21